

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AVRUPA BİRLİĞİNİN EĞİTİM POLİTİKALARI VE TÜRKİYE

**MEHTAP EKİNCİ
2501080775**

**TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. FATİH MEHMET SANCAKTAR**

İSTANBUL, 2015

**T.C.
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AVRUPA BİRLİĞİNİN EĞİTİM POLİTİKALARI VE TÜRKİYE

**“Bu Çalışma İstanbul Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri Birimince 13281 numaralı
proje olarak Desteklenmiştir”**

**MEHTAP EKİNCİ
2501080775**

**TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. FATİH MEHMET SANCAKTAR**

İSTANBUL, 2015

Y Ü K S E K L İ S A N S
T E Z O N A Y I

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı :Mehtap EKİNCİ Numarası :2501080775
Anabilim/Bilim Dalı :Tarih Tez Savunma Tarihi :15.04.2015
Danışman :Doç.Dr.Fatih Mehmet SANCAKTAR Saati :14:00
Tez Başlığı :”Avrupa Birliğinin Eğitim Politikaları ve Türkiye”

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 36. Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar onunda adayın tezinin KABULÜ'NE OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-Prof.Dr.Eyüp ZENGİN		Kabul
2-Doç.Dr.Fatih Mehmet SANCAKTAR		Kabul
3-Doç.Dr.Ercan KARAKOÇ		Kabul

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATİ (KABUL / RED / DÜZELTME)
1-Doç.Dr.Davut HUT		
2-Yrd.Doç.Dr.Abdurrahman BOZKURT		

ÖZ

AVRUPA BİRLİĞİNİN EĞİTİM POLİTİKALARI VE TÜRKİYE

Mehtap EKİNCİ

31 Temmuz 1959'da Türkiye'nin Avrupa Ekonomik Topluluğu'na Yaptığı ortaklık talebi ile başlayan süreç, 12 Eylül 1963 tarihinde ortaklık için Ankara Anlaşmasının imzalanmasıyla hukuki zemine taşınmıştır. Türkiye'nin 1987 yılında tam üyeliğe başvurmasıyla ivme kazanan süreç, 1999 yılına gelindiğinde ülkemiz AB üyeleri tarafından aday olarak kabul edilmiş ve 2005 yılında tam üyelik müzakereleri başlamıştır. Türkiye, AB ile üyelik sürecinin bir sonucu olarak eğitim dâhil birçok konuda AB politikalarından etkilenmiştir.

Avrupa Birliğinin Eğitim Politikaları ve Türkiye başlıklı bu Yüksek Lisans tez çalışmasında öncelikli olarak Avrupa Birliği eğitim politikaları, AB eğitim politikalarının kronolojik olarak gelişim süreci, eğitim uygulamalarının amaçları ve bu doğrultuda iş gören eğitim ajansları, vakıfları ve yapıları ortaya konularak tahlil edilmiştir. İkinci olarak AB eğitim politikalarının Türk eğitim sistemi üzerindeki etkileri ve uygulamaları ortaya konulmuştur. Tezi şekillendiren bilgiler AB tarafından oluşturulan birincil anlaşmalara, raporlara ve uygulama örneklerine dayanmaktadır. Bazı bilgiler ise Türkiye Cumhuriyeti Hükümetinin ve üye devletlerin katkıları, Avrupa Parlamentosu raporları ile çeşitli uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum kuruluşları tarafından oluşturulan bilgiler de dâhil olmak üzere, pek çok kaynaktan sağlanmıştır. Bu doğrultuda tez çalışmasında anlaşmalar, ikincil mevzuat ve Birlik eğitim politikalarından oluşan AB eğitim müktesebatı konuları ve Türkiye'deki uygulamaları detaylı olarak ele alınmış ve tahlil edilmiştir. Böylece AB- Türkiye eğitim politikalarının gerçek boyutunu kavrama ve farkındalık oluşturma amaçlanmıştır. Netice olarak AB tarafından ikinci sınıf bir muameleye tabi tutulan Türkiye bazı evrensel yasaların veya esasa müteallik olmayan oyalama politikalarının yer yer faydacı, yer yer uzun vadede olumsuz sonuçlarının ortaya çıkacağı eğitim politikalarından etkilenmiş bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Türkiye, Eğitim Politikaları, Avrupalılaşmak Boyutu

ABSTRACT

EUROPEAN UNION EDUCATION POLICIES AND TÜRKİYE

Mehtap EKİNCİ

In partnership with Turkey's request to begin the process, on 31 July 1959 the European Economic Community, the partnership has been moved to the legal basis on 12 September 1963 with the signing of the Ankara Agreement. Turkey's full membership in 1987 accelerated the contact process, the point in 1999 when Turkey has been accepted as a candidate by the EU members and began full membership negotiations in 2005. Negotiations were started on 3 October 2005, and the process, should it be in Turkey's favour, is likely to take more than a decade to complete. Turkey, including training as a result of the accession process with the EU has been influenced by many aspects of EU policies. Turkey has entered the accession to the EU process; consequentially it has been affected by many EU policies a wide range of issues, including training. In this Master's Degree Dissertation titled European Union's Educational Policies and Turkey firstly European Union's educational policies, chronological development process of EU educational policies, aims of education practices and education agencies, trusts and bodies working towards this end have been identified and analyzed. Secondly the effects and practices of EU educational policies on Turkish education system have been identified. The information shaping this dissertation is based on primary agreements made by the EU, reports and practical examples. Some of the information has also been taken from many sources including the contribution of the Republic of Turkey and candidate countries, European Parliament reports and various international organizations and civil society bodies. To this end in these dissertation agreements, topics of EU education acquisition composed of secondary legislation and Union educational policies have been discussed and analyzed. Thus understanding the real size of EU-Turkey educational policies and forming awareness have been aimed. As a result Turkey, which has been treated as second-class by the EU, has been impacted by some educational policies that are shaped by some global laws or some delay policies not relevant to the main cause, sometimes opportunistic and sometimes producing negative consequences in the long run.

Key Words: European Union, Turkey, Educational Policy, Europeanization

ÖNSÖZ

Kendi medeniyet ve kimliği çerçevesinde gelişim ve alternatifler üretme yeteneğini kaybedip güçlüyü taklit, güçlüyle aynı grupta olma ve hatta ona tabi olma ruhuna uygun tavırla iki yüz yılı aşkın bir süre Avrupalılaşıma hayal ve gayreti ile her alanda ithalat yaparak, Avrupa medeniyetini ülkemizde tek alternatif haline getirdik. Bu kendi başına bir şey yapamama tavrı, aslında kimlik ve üretimden yoksun bir sürecin aciziyet ve yansımalarıdır.

Bu karakterin bir gereği olarak Türkiye, Avrupa Konseyi, OECD ve NATO gibi çok uluslu organizasyonlara üye olmuş, hemen yanı başındaki son dönemin en etkili uluslararası organizasyonu olan Avrupa Birliği'ne aday olmuş ve bu örgüt ile ilişkilerini tam üyelik müzakereleri aşamasına getirmiştir. 3 Ekim 2005 tarihi itibarıyla Avrupa Birliği ile tam üyeliğe yönelik müzakere sürecine giren Türkiye, sürecin ilk aşaması olan tarama çalışmalarını 13 Ekim 2006 tarihinde sonuçlandırmıştır. Böylece Türkiye'nin AB'ye resmi adaylığa kabulünü müteakip, ülkemizde eğitim alanında da önemli değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Avrupa Birliği, üyeleri arasında ortak bir eğitim politikası belirlememiş olmakla birlikte, eğitim konusunda ortak ilkeler ve ortak değerler oluşturmuş ve bu anlayışı destekler nitelikte projeler uygulamaya koymuş, AB organları da bazı kararlar almıştır. Türkiye'de ise bu uyum sürecinde AB eğitimi ile ilgili araştırma ve tanıtım çalışmaları hız kazanmış, özellikle AB Eğitim Programlarının 2004'te uygulamaya başlanmasıyla Milli Eğitim Bakanlığı, Yüksek Öğretim Kurumu, TÜBİTAK ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı gibi eğitim konusunda ilgisi bulunan yakın veya uzak birçok kurumda uyum süreci çerçevesinde hız kazanan adaptasyon, eğitim sahasında bir değişimi de beraberinde getirmiştir. Söz konusu uygulamalar ve neden olduğu etkilerin incelenmesi için Avrupa Birliği, eğitim kurumları, projeleri, ajansları gibi eğitim uygulamalarının ortaya konulması zaruret halini almıştır.

Bu Yüksek Lisans Tez çalışmasında AB eğitim politikalarının geçirdiği süreç, politikaların ana çizgileri, eğitim programları ve projeleri, Türkiye'de AB eğitim müktesebatına uyum konusunda yapılan çalışmalar ve bu çalışmaların Türk eğitim sistemi üzerindeki etkileri ele alınmıştır.

Tezi meydana getiren bölümlerin bütünü aynı ana tema olan Avrupa Birliğinin Eğitim Politikaları ve Türkiye’de eğitim sahasındaki Avrupa Birliği ekseninde yapılan değişiklikler ve yaşanan süreç, entegrasyonlar ve bu politikaların yansımaları ile etkilerinin ekseni etrafında kurgulanmıştır. Verilerin büyük çoğunluğu doğrudan raporlar ve anlaşmalar gibi birincil kaynaklardan elde edilmiştir.

Çalışma üç temel bölümden oluşmaktadır. Bunlar; Avrupa Birliğinin Eğitim Politikalarının gelişim sürecinin ortaya konulduğu, Eğitim Politikalarının analiz edildiği ve değerlendirildiği birinci bölüm, Eğitim ajansları ve yapıları gibi kurumların açıklandığı ikinci bölüm ile Avrupa Birliği Eğitim Politikaları konusunda Türkiye’de yaşanan süreç ve bu politikaların Türk Eğitim sistemi üzerindeki etkilerinin değerlendirildiği üçüncü ve son bölümdür. Çalışmanın genel özelliklerinin belirtildiği giriş ile elde edilen çıkarımların ve değerlendirmelerin yer aldığı sonuç kısımları tezi oluşturan diğer birimlerdir.

Burada başta danışmanım Doç. Dr. Fatih Mehmet Sancaktar hocama katkılarından dolayı teşekkürlerimi arz ederim. Yine tezin belirlenmesinde bana yön gösteren hocam Prof. Dr. Ali Arslan’a teşekkür ederim. Ayrıca T.C. Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliğine, Avrupa Komisyonu, Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü Eğitim Birimine, Avrupa Birliği Genel Sekreterliğine, Milli Eğitim Bakanlığı Dış İlişkiler Genel Müdürlüğüne, Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonuna, AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığına, TÜBİTAK Araştırma Projeleri ve Burslar Birimlerine, Mesleki Yeterlilik Kurumu Eğitim Öğretimde Akreditasyon Birimlerine, İÜ Bilimsel Araştırma Projeleri Birimine de katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Mehtap EKİNCİ
Mart 2015, İstanbul

İÇİNDEKİLER

ÖZ	iii
ABSTRACT	iv
ÖNSÖZ	v
İÇİNDEKİLER	vii
KISALTMALAR LİSTESİ	xii
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM	
1. AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM POLİTİKALARI	6
1.1. Avrupa Birliği Eğitim Politikalarının Tarihî Süreci	6
1.1.1. Avrupa Birliği Yolunda Önemli Adım: Paris Anlaşması (1951)	7
1.1.2. Avrupa Birliğinin Kurulmasında Yolunda Yeni Bir Adım: Roma Anlaşması (1957)	8
1.1.3. Avrupa Birliği ve 1960'lı Yıllarda Eğitim Politikaları	11
1.1.4. Bakanlar Konseyi'nde Eğitim Bakanlarının Toplantıları, Kararları ve Janne Raporu	12
1.1.5. Eğitim Alanında İş Birliğine Yönelik Eğitim Bakanları İlke Kararı (1974)	15
1.1.6. Eğitim Alanında Topluluk Eğitim Eylem Programı ve Sürekli Bir Eğitim Komitesi'nin Oluşturulması (1976)	15
1.1.7. Avrupa Okul Kitapları Komisyonu Eylem Programı (1983)	16
1.1.8. Beyaz Kitabın Yayınlanması (1985)	17
1.1.9. Avrupa Birliği Teknolojik Eğitim ve Öğretim Eylem Program ve Planları	18
1.1.10. Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği Eylem Planı (1987)	18
1.1.11. Mesleki Eğitime, Yetişkinliğe ve İş Hayatına Hazırlanmaya Destek Programı (1988)	19
1.1.12. Avrupa Yabancı Dil Eğitimini Teşvik Eylem Programı (1989)	20
1.1.13. Öğrencilerin Dolaşım Planı (TEMPUS) (1989)	20

1.1.14. Hayat Boyu Mesleki Eğitim İçin Eylem Programı (1991)	21
1.1.15. Maastricht Anlaşması ve Avrupa Birliği Eğitim Politikaları (1992)	22
1.1.16. Toplum Öğrenme Eylem Programlarının Hayata Geçirilmesi (1995)	27
1.1.17. Amsterdam Anlaşması (1997)	34
1.1.18. Sorbonne Deklarasyonu (1998)	35
1.1.19. Bologna Deklarasyonu (1999)	35
1.1.20. Lizbon Stratejisi (2000)	38
1.1.21. Stockholm Avrupa Konseyi Başkanlığı Sonuçları Komisyon Bildirisi (2001)	42
1.1.22. Barselona Toplantısı (2002)	43
1.1.23. Kopenhag Süreci (2002)	46
1.1.24. Yeni Avrupa İçin Anayasa Oluşturan Roma Anlaşması (2004)	47
1.2. Avrupa Birliği Eğitim Politikalarının Hedefleri	48
1.2.1. Ekonomik Çekim Merkezi Haline Gelen Müreffeh Bir Avrupa'yı Kurmak İçin Doğrudan ve Dolaylı Olarak Eğitime Dayanan Düzenlemeler ve Uygulamalar	50
1.2.2. Sosyal Olarak İdeal Avrupa Kültür ve Tarihini Özümsemiş, Avrupalılık Bilinci Etrafında Bütünleşme Siyasetini Kavramış, 21. Yüzyılda Üstesinden Gelinmesi Gereken Sorunlar ve İzlenecek Yollar Konusunda Hemfikir Yeni Avrupa Vatandaşlarını Oluşturmak İçin Hayata Geçirilmiş Uygulamalar	55
1.2.3. Okul Öncesi Eğitiminden, İlk ve Orta Öğrenime, Yükseköğretime Oradan Genç ve Yetişkin Eğitimine Kadar Bütün Örgün ve Yaygın Eğitim Programlarını Her Türlü Teknik Ve Teknolojiyi Kullanarak Bilgi Toplumunu Oluşturmak Amacı İçin Doğrudan Hayata Geçirilmiş Eğitim Uygulamaları	63
II. BÖLÜM	
2. AVRUPA BİRLİĞİNİN EĞİTİM ALANINDAKİ TOPLULUK PROGRAMLARI VE İŞBİRLİĞİ AJANSLARI	
2.1. AB'nin Eğitim Alanındaki Topluluk Programları	70
2.1.1. Hayat Boyu Öğrenme Programı	72
2.1.1.1. Sektörel Programlar	74

2.1.1.1.1.Comenius – (Okul Öncesi Eğitim, İlköğretim, Orta Öğretim)	75
2.1.1.1.2.Erasmus (Yükseköğretim, Meslek Yüksekokulu, Lisans, Yüksek Lisans, Doktora Eğitimi)	78
2.1.1.1.2.1. Erasmus 1: Öğrenci-Akademisyen Değişimleri ve Hazırlık Ziyaretleri	81
2.1.1.1.2.2. Erasmus 2: Yoğun Programlar ve Müfredat Geliştirme Projeleri	83
2.1.1.1.2.3. Erasmus 3: Tematik Ağlar	85
2.1.1.1.3. Leonardo da Vinci, (Mesleki Eğitim Programı)	86
2.1.1.1.4. Grundtvig, (Yetişkin Eğitimi)	92
2.1.1.2. Ortak Konulu (Transversal) Programlar	95
2.1.1.2.1. Ana Faaliyet 1- Hayat Boyu Öğrenmede Politika İşbirliği ve Yenilik	95
2.1.1.2.1.1. Bireysel Hareketlilik (Çalışma Ziyaretleri)	96
2.1.1.2.1.2. Çalışmalar ve Karşılaştırmalı Araştırma Faaliyetleri	98
2.1.1.2.2. Ana Faaliyet II- Diller	98
2.1.1.2.2.1. Çok Taraflı Projeler	99
2.1.1.2.2.2. Ağlar	100
2.1.1.2.2.3. Destekleyici Faaliyetler	101
2.1.1.2.3. Ana Faaliyet 3- Yenilikçi Bilgi ve İletişim Teknolojileri (BİT) Tabanlı İçerik, Hizmetler, Pedagojiler ve Hayat Boyu Öğrenme İçin Uygulamanın Geliştirilmesi	102
2.1.1.2.3.1. Çok Taraflı Projeler	103
2.1.1.2.3.2. Ağlar	103
2.1.1.2.4. Ana Faaliyet 4: Program ve Daha Önceki İlgili Programlar Kapsamında Desteklenen Faaliyetlerin Sonuçlarının Yaygınlaştırılması ve Kullanılması ve İyi Uygulamanın Değişimi	104
2.1.1.2.4.1. Tek Taraflı ve Milli Projeler	104
2.1.1.2.4.2. Çok Taraflı Projeler	105
2.1.1.2.4.3. Çalışmalar	105
2.1.2. Gençlik Programı	105
2.1.2.1. Gençlik Programının Temel Özellikleri	109
2.1.2.2. Gençlik Programı Altındaki Eylemler	111

2.1.2.2.1. Eylem 1: Avrupa İçin Gençlik	111
2.1.2.2.2. Eylem 2: Avrupa Gönüllü Hizmeti	113
2.1.2.2.3. Eylem 3: Dünya Gençliği	114
2.1.2.2.4. Eylem 4: Gençlik Destek Sistemleri	114
2.1.2.2.5. Eylem 5- Gençlik Alanında Avrupa İşbirliği İçin Destek	115
2.2.AB'nin Eğitim Alanındaki İşbirliği Ajansları ve Yapıları	116
2.2.1. AB'nin Eğitim Alanındaki İşbirliği Ajansları ve Vakıfları	116
2.2.1.1. Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi	117
2.2.1.2.Avrupa Eğitim Vakfı	118
2.2.2. AB'nin Eğitim Alanındaki Yapıları	120
III. BÖLÜM	
3. AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM POLİTİKALARININ TÜRKİYEDE KAYDETTİĞİ SÜREÇ VE NEDEN OLDUĞU DEĞİŞİMLER	122
3.1. Avrupa Birliği Eğitim Politikalarının Türkiye'deki Gelişim Süreci	122
3.1.1. Ankara Anlaşması (1963)	123
3.1.2. Helsinki Zirvesi (1999) ve Türkiye'nin Adaylık Statüsü Süreci	123
3.1.3. 1. Millî Programın Hazırlanması (2001)	124
3.1.4. Millî Ajansın Kurulması ve 2. Millî Programının Hazırlanması (2002)	126
3.1.5. Mutabakat Zaptının İmzalanması ve Brüksel Zirvesi (2004)	128
3.1.6. Müzakere Çerçeve Belgesinin Kabulü (2005)	129
3.1.7. 3. Katılım Ortaklığı Belgesi (2006)	130
3.1.8. Türkiye'nin AB Müktesebatına Uyum Programının Yayınlanması (2007)	131
3.1.9. 4. Katılım Ortaklığı Belgesi ve 3. Millî Programın Kabulü (2008)	132
3.1.10. Hayat Boyu Öğrenme Stratejisinin Kabul Edilmesi (2009)	132
3.1.11. Avrupa Birliği Bakanlığı ile ilgili olmak üzere Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı'nın Kurulması (2011)	133
3.2. Avrupa Birliği Eğitim Politikalarının Türkiye'deki Uygulamaları ve Bunların Tahlili	133
SONUÇ	162
KAYNAKÇA	169

KISALTMALAR LİSTESİ

AET	Avrupa Ekonomik Topluluğu
AGH	Avrupa Gönüllü Hizmeti
AKÇT	Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu
AKTS	Avrupa Kredi Transfer Sistemi
AT	Avrupa Topluluğu
AUT	Association of University Teachers
AYÇ	Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi
AYK	Açık Yöntem Koordinasyon
BFUG	Bologna Follow-Up Group
BİT	Bilgi ve İletişim Teknolojileri
CEDEFOP	Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi
CEPES	European Centre for Higher Education
COE	Council of Europe
COMETT	Teknolojik Eğitim ve Öğretim Eylem Programı
CQFW	Credit and Qualifications Framework for Wales
DFES	Department for Education and Skills
DS	Diploma Supplement
DTI	Department of Trade and Industry
EAC	Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü
EACEA	Avrupa Komisyonu Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü Komisyon Yürütme Ajansı
EC	European Commission
ECTS	European Credit Transfer And Accumulation System
ECVET	European Credit Transfer in Vocational Education and Training
EEA	Avrupa Ekonomik Alanı
EFTA	Avrupa Serbest Ticaret Birliği
EHEA	European Higher Education Area

ELLA	Avrupa Dil Ödülü
NARIC	National Recognition Information
ENQA	European Association for Quality Assurance in Higher Education
ENQA-VET	Avrupa Kalite Güvencesi Ağı
EQF	Avrupa Nitelikler Çerçevesi
ERA	European Research Area
ERASMUS	Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği İçin Avrupa Eylem Planı
ERC	European Research Council
ERYICA	Avrupa Gençlik Bilgi ve Danışma Ajansı
ESIB	National Unions of Students in Europe
ETCS	The European Credit Transfer System
ETF	Avrupa Eğitim Vakfı
EU	European Union
EUA	European University Association
EURASHE	European Association of Institutions in Higher Education
EURATOM	Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu
EUROGUIDA	Avrupa Rehberlik Merkezi
NCE	
EUROPASS	Avrupa'nın Tek Şeffaflık ve Araç Çevresi
EUROSTAT	Avrupa İstatistik Merkezi
EUROTECNET	Avrupa Teknoloji Ağı
EUROTECNET	Teknolojik Yeniliklerle İlişkili Niteliklerin Yükseltilmesi
EURYDICE	Eğitime İlişkin Bilgi Ağı
EURYDICE	AB Eğitim Bilgi Ağı
EÜB	Erasmus Üniversite Beyannamesi
EYCA	Avrupa Gençlik Kartı Örgütü
FORCE	Sürekli Eğitim

FP	EU Framework Programme
FP6	Sixth Framework Programme
FP7	Seventh Framework Programme
GATS	General Agreement On Trade in Services
HE	Higher Education
HEFCE	The Higher Education Funding Council for England
HEFCW	Higher Education Funding Council for Wales
HEI	Higher Education Institution
ICESCR	Ekonomik, Sosyal Ve Kültürel Haklar Sözleşmesi
INFSO	Bilgi Toplumu ve Medya Genel Müdürlüğü
LDV	Leonardo Da Vinci
LINGUA	Avrupa Yabancı Dil Eğitimi Teşvik Eylem Programı
LLP	Hayat Boyu Öğrenme Programı
MAKTS	MEÖ Avrupa Kredi Transfer Sistemi
MEDA	Avrupa Birliği Akdeniz Programı
MEÖ	Mesleki Eğitim ve Öğretimi
NAFTHE	University and College Lecturers' Union
NARICS	Milli Akademik Tanıma ve Bilgi Merkezleri
OMC	Open Method of Coordination
OST	Office of Science and Technology
PETRA	Temel Eğitim
QAA	The Quality Assurance Agency for Higher Education
SALTO	İleri Düzeyde Öğrenme ve Eğitim Fırsatları İçin Destek
STK	Sivil Toplum Kuruluşları
TEMPUS	Üniversite Öğrencileri Araştırmaları Trans-Avrupa Hareketlilik –Dolaşım Programı
UA	Ulusal Ajans
YOUTH	Gençlik Programı

GİRİŞ

Avrupa Birliği ilk dönemlerinde ekonomik topluluk olmanın getirdiği anlayış ile yalnızca çalışanların eğitimi üzerinde durmuş, ancak son dönemlerde eğitim AB politikaları içinde önemli bir odak olmuştur. Avrupa Birliği'nde eğitim olgusu, Birliğin küresel rekabet gücünün arttırılmasına yönelik işlevsel unsurlardan biri olarak görölmektedir.

2000 yılının Mart ayında gerçekleştirilen Lizbon Stratejisi ile AB'nin yeni bin yılda büyük bir atılım yapması ve her alanda marka olması öngörölmüş, bunun için de eğitim temel özellikler arasında değerlendirilmiş ve eğitimde hedefler belirlenmiştir. Böylece Avrupa Birliği, eğitim faaliyetlerinin kalitesini arttırmayı Lizbon Stratejileri ile programlamıştır.

Avrupa Birliği farklı devletlerden oluşan bir organizasyon olması nedeniyle millî ve yerel erklerle ortak politikaların uyumlu bir biçimde ilerlemesi ve üye ölkeler arasındaki ortak aklın öne çıkarılması büyük önem taşımaktadır. Esas olarak AB ölkeleri kültürel, ekonomik ve sosyal nedenlere dayalı farklı eğitim sistemlerine sahiptir. Bu bilinçle hareket eden AB, birbirinden farklı eğitim sistemlerine sahip ölkeler arasında eğitimde çeşitliliğe saygı ilkesine bağlı kalarak bir ortaklık kurmuştur.

Bu ortaklığın temel misyonu sınırları içinde, çok kültürlölüğe zarar vermeden, yeni kuşaklara ortak bir Avrupalılık ruhu aşılayabilmek ve modern çağın gereksinimlerine cevap verebilecek yüksek yeteneklerle donatılmış gençler yetiştirerek ortak bir gelecek kurmaktır¹. Bu misyonun gereği olarak mesleki becerisi olan bilinçli Avrupa vatandaşların yetiştirilmesi temel amaçtır. Sloganı ise, "eğitim" ve "iřtihadmdır²".

Eğitim uygulamaları merkeze ait katı kurallardan ziyade üyeler arasındaki evrensel ölçütler çerçevesinde her kesime fayda sağlayan iş birliği şeklindeyir. Genel

¹ Arzu Kihir, **Avrupa Birliği Eğitim Programları ve Türkiye**, TASAM Stratejik Öngörü, sayı: 3, 2004, s.144-148.

² Sevinç Atabay, **Avrupa Birliği Eğitim Politikaları ve Topluluk Programları**, Avrupa Birliği Politikaları, (Editörler: ağrı Erhan ve Deniz Senemoğlu), İmaj Yayınevi, Ankara, 2007, s. 157- 168.

kabul gören mesleki eğitim ile hayat boyu eğitim uygulamaları bu iş birliğinin temelini oluşturmaktadır.

Mesleki eğitim, üretimde kalite ve artışın sağlanması doğrultusunda topluluk dönemine ait bir uygulamadır. Hayat boyu eğitim ise üye ülke vatandaşlarının çocukluktan yaşlılık dönemine kadar eğitimden mahrum kalmamaları anlayışına dayanmaktadır.

Zorunlu eğitim süresinin arttırılması ve bu süre içinde en az iki yabancı dilin öğretilmesi, mesleki eğitimin yaygınlaştırılması gibi olmazsa olmaz birkaç koşul bu amaçların yerine getirilmesinde eğitim politikalarının başlıca uygulamalarıdır.

Esas itibarı ile Türkler, coğrafi bir terim olan Avrupa kelimesini bir ortak kimliğin ifade edilmesinde ve bir kavrama dönüşmesinde, “öteki” unvanı ile temel bir aktör konumundadırlar. Dahası Avrupalılar için Türkler hep engellenmesi veya ortadan kaldırılması gereken bir güç algılanmasına rağmen Batılılar Türkiye’yi kontrol altına alma, ondan faydalanma ve hâlen devam eden Türkiye’nin stratejik olarak sınırlanması politikalarını uygulama çabası içinde olmuşlardır. Avrupalılar bu hedeflerine 1963’te imzalanan AET-Türkiye ortaklık Anlaşması ile ulaşmışlar ve Türkiye’yi AET’nin iktisadi nüfuz alanına sokmuşlardır. 1963’te Türkiye, iktisadi olarak AET’ye bağlı hâle getirilirken, Avrupa Birleşik Devletleri kurulması yönünde önemli bir dönüşüm yaşanarak AET, AKÇT ve AAET’nin birleşmesi ile 1965-1967 tarihleri arasında AT’nin kurulması gerçekleşmiş, ancak bu gelişmeye Türkiye’nin o dönemki yöneticileri ilgisiz kalmışlardır³.

Türkiye’nin AB’nin verdiği kararları uygulayan veya uygulanan bir ülke olması, Türkiye’nin AB’ye daimi adaylığını sürekli canlı tutulması, AB’den uzaklaşmaya başladığında ümit verici bir vasıta icat etmek gibi uygulamaların bir neticesi olarak AB’nin birçok uygulamasından etkilenmiştir⁴. Bu sahalardan birisi de eğitim politikalarıdır.

31 Temmuz 1959 tarihinde Türkiye, AET’yi kuran Roma Anlaşması’nın 237. maddesine dayanarak AET’ye katılmak için ilk müracaatını takiben⁵ 1963 yılında imzaladığı Ankara Anlaşması, 1972 yılında imzaladığı Katma Protokol ve daha

³ Ali Arslan, **Efendi ve Uşak Avrupa Birliği ve Türkiye İlişkileri**, İstanbul 2008, s.315-316.

⁴ Arslan, **a.g.e.**, s.322.

⁵ Arslan, **a.g.e.**, s.59.

sonraki çabalarıyla Avrupa Birliği'ne üye olma sürecine girmiştir. Bu uzun sürecin sonunda nihayet 1999 Helsinki Zirvesi ile adaylık statüsü verilmiş, 3 Ekim 2005 tarihi itibarıyla Avrupa Birliği ile tam üyeliğe yönelik müzakere süreci başlamış, sürecin ilk aşaması olan tarama çalışmaları 13 Ekim 2006 tarihinde sonuçlandırılmıştır. Bu tarama raporu ile Türkiye ve AB mevzuatı ve uygulamaları arasında karşılaştırma yapılmış ve uyum sağlanması gereken alanlar ile uyum takviminin tespitine çalışılmıştır. Tarama raporunda olumlu ibareler yer almasına ve hatta tüm şartlarıyla hazır olmasına rağmen bu fasıldan önce gelen süreçlerin aşılammış olması nedeniyle eğitim ve kültür faslı hâlâ açılmamıştır.

1980'li yıllardan itibaren kimlik kavramının ön plana çıkması AB - Türkiye ilişkilerinde önemli madde olarak ortaya çıkmıştır⁶. Bu bakımdan Türkiye'nin AB'ye üyeliğinde bir öteki olarak sosyal uyum olmadan tam bir bütünleşmeden söz edilemeyeceği varsayılmaktadır. Sosyal uyum için ise eğitim en önemli araç olarak görülmektedir. Bu nedenle Türkiye'de, uyuma yönelik eğitim konuları dâhil olmak üzere birçok proje hayata geçirilmiştir. 2000 yılı itibarıyla, AB destekli eğitim projeleri, AB'nin gençlik ve eğitim programları diğer aday ülkeler ile birlikte Türkiye'nin de katılımına açılmıştır. Türkiye'nin de katkı sağladığı Birliğin eğitim bütçesinden desteklenen bu programlar, AB'ye uyum sürecinde dikkate değer rol oynamaktadır.

Türkiye, gerek merkezî hükümet ile gerekse de yerel yönetimler ile müzakere sürecinde mesleki ve hayat boyu eğitim uygulamalarına büyük bir hız vermiştir. Bu süreci yürütmek üzere Millî Ajans kurulmuştur. Eğitim ve Gençlik Programları Avrupa Birliği'nin kuruluşundan bugüne izlediği Eğitim Politikalarından hareketle oluşturulan ve Türkiye'de Millî Ajans tarafından yürütülen projelerin başında gelmektedir. Bunlardan başka AB ile yapılan iş birliği ile çokuluslu eğitim ortaklıkları kurulmuş, yurt dışında eğitime imkân veren değişim programları hayata geçirilmiş, akademik ve mesleki uzmanlık ağları kurulmuştur.

Bu Yüksek Lisans tez çalışmasında ana çizgileri bakımından AB eğitim kurumları ve politikaları ile bu uygulamaların Türkiye eğitim sistemine yansımaları ele alınmış ve aşağıda belirtilen kritik sorulara cevaplar aranmıştır.

⁶ Arslan, a.g.e., s.15.

- Avrupa Birliği eğitim konularında hangi temel politikaları izlemektedir ve bu politikaları hangi kurumlar ve projeler ile yürütmektedir?
- AB eğitim politikalarının oluşturulmasında etkili olan unsurlar nelerdir?
- AB eğitim politikaları üye ülkeleri hangi ölçülerde etkilemektedir?
- Birlik doğrudan üye devletlerin eğitim politikalarına etki edebiliyor mu?
- Millî bağımlılığının azaltılması hedeflenmekte midir?
- Eğitim projelerinde finans kaynakları nasıl sağlanmaktadır?
- Projeler sağlıklı olarak yürütülebilmekte midir?
- AB eğitim politikalarının uygulanması karşısında alt ve millî otoritelerin tepkisi nasıl olmaktadır?
- Uluslararası koalisyonlar ve ittifaklar devletlerin millî politikalarını istikrarsızlaştırmakta mıdır?
- Entegrasyonu sağlamak için eğitim programlarını yaygınlaştırmak bakımından en iyi uygulama çözümleri nelerdir?
- Bakanlıklar, Sivil Toplum Kuruluşları, Yerel yönetimler, Millî Ajanslar arasında iletişim ve uyum sorunu nasıl aşılabilmektedir?
- Maastricht Anlaşması Madde 126'da ve Yeşil Kitapta geçen Avrupa Boyutu kavramı nedir?
- “Avrupa boyutu” kavramı ile üye devletlerarasında göreceli üstünlükler mi sağlanıyor?
- AB Eğitim Politikalarının Türk eğitim sistemine yansımaları nelerdir?
- Ankara Anlaşması'ndan günümüze, Avrupa Birliği ve Türkiye arasında yapılan anlaşmalarda yer alan eğitimle ilgili düzenlemeler nelerdir?
- Türkiye'nin adaylık statüsü kazandığı 1999 tarihinden günümüze AB ile geliştirilen başlıca eğitim projeleri ve programlar nelerdir?
- Millî programda yer alan iş birliği öncelikleri nelerdir?
- Türkiye'de Eğitim Sisteminin AB eğitim politikalarına uyumu konusunda yapılan çalışmaların tarihi gelişimi nasıl olmuştur?
- AB eğitim politikalarına uyum konusunda yapılan çalışmalar nelerdir?
- AB eğitim politikalarına uyum konusunda mesleki ve teknik eğitimde yapılan çalışmalar nelerdir?

- AB eğitim politikalarına uyumu konusunda yükseköğretim düzeyinde yapılan çalışmalar nelerdir?
- AB eğitim politikalarına uyumu konusunda özel eğitimde, örgün ve yaygın eğitimde yapılan çalışmsalar ve değişiklikler nelerdir?
- Uyum Yasa Paketlerinde yer alan eğitimle ilgili düzenlemeler nelerdir?
- İlerleme raporlarında yer alan Türk eğitim sistemiyle ilgili değerlendirmeler nelerdir?

I. BÖLÜM

1. AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM POLİTİKALARI

Avrupa Birliği eğitim politikalarının ele alındığı bu bölüm iki alt başlıktan oluşmaktadır. Birinci başlıkta tarihi süreç içinde eğitim politikalarını ilgilendiren düzenlemeler ve uygulamalar kronolojik olarak ortaya konulmuştur. İkinci bölümde ise Avrupa Birliği'nin eğitim politikaları eğitim ve öğretim sistemleri, hedefleri ve amaçları belirlenmiş ve tahlil edilmiştir.

1.1 Avrupa Birliği Eğitim Politikalarının Tarihî Süreci

Avrupa Birliği'nin eğitim alanında küresel bir aktör olarak yerini alması henüz yenidir. Ortak pazar oluşturmanın gündemde olduğu topluluğun ilk dönemlerinde mesleki eğitim ile iktifa edilirken, zamanla ekonomik topluluk siyasi birliğe dönüştürülmüş ve bu süreçte eğitimde farklı boyutlar ve uygulamalar söz konusu olmuştur. Avrupa Birliği'nde her sahada uyum ve birleşmenin ancak eğitim ile mümkün olabileceği fikri⁷ eğitim konusuna ve bu sahaya ayrılan fonlara öncelikler verilmesini sağlamıştır. Ekonomik topluluktan siyasi birliğe giden yolda adım adım eğitim politikaları yürürlüğe konulmuş ve bu eğitim uygulamaları siyasi birleşmeye zemin hazırlamış veya bu süreçteki tikanıkları açmıştır. Dolayısıyla Avrupa Birliği eğitim uygulamaları adım adım tümüyle ana tema olan siyasi birleşme ve Avrupalılaşmak bilinci etrafında kurgulanmıştır.

Tartışmasız eğitim politikaları etraflıca bu temayı beslemiştir. Eğitim konusunda atılan her adım kronolojik olarak bir öncekinin doğal devamı şeklinde hazırlanmıştır. Doğal biçimde birbirine bağlanan eğitim fikirleri ve politikaları hedefi ileriye ve amaca doğru taşımıştır. AB'nin eğitim konusundaki bakışını, Avrupa Birliği eğitim politikalarını kavrayabilmek ve tahlil edebilmek için uygulamalar ve uygulama kronolojisi dikkate alınmalıdır. Ancak bu şekilde AB'nin eğitim vizyonu saptanabilir. Bu nedenle aşağıda öncelikli olarak tarihi süreci içerisinde eğitimle ilgili tüm kararlar, yasal düzenlemeler ve anlaşmalar ele alınmış ve değerlendirilmiştir.

⁷ Guy Neave, **The EEC and Education** (2nd Ed.), 1984, Oxford, p.98.

1.1.1. Avrupa Birliği Yolunda Önemli Adım: Paris Anlaşması (1951)

1951 yılında imzalanan Paris Anlaşması ile Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu (AKÇT-ECSC) kurulmuştur. 18 Nisan 1951 tarihinde kurulan AKÇT; Almanya, Fransa, İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg arasında imzalanan söz konusu anlaşmayla oluşturulmuştur. AKÇT'nin kurulmasından sonra demir çelik pazarlarının birleştirilmesiyle elde edilen başarı, diğer alanlarda da uyum ve birleşme hedeflerini Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunun kurumsallaşmasını ve topluluk yolunda mesafe kaydetmesini bütünüyle hızlandırmıştır⁸.

Paris Anlaşması 50 yıl süreli bir anlaşmaydı ve süresi 2002 yılında dolmuştur. Anlaşmadaki hükümlere göre; kömür ve çelik sektöründen yola çıkarak üye ülke ekonomilerinin kalkınmasına katkıda bulunmak, işsizliği azaltmak ve sonuç olarak kıtada hayat kalitesini yükseltmek amaçlanmıştır.

AKÇT Anlaşması'nın yalnızca 56. maddesi eğitime atıfta bulunmaktadır. 56. madde⁹, kömür ve çelik sektörlerinde yeni teknolojilerin kullanılmasının yanısıra işini kaybeden işçilerin yeniden işe alınabilmeleri için mesleki eğitimden geçirilmeleri ve yeni iş alanları oluşturulması için geliştirilecek programların finansmanına yönelik kararlardan oluşmaktadır. Böylece anlaşma metinleri içerisinde mesleki eğitime ait topluluk finansmanı için çalışanların yeniden mesleki olarak

⁸ **Treaty Establishing The European Coal and Steel Community (ECSC)**, Draft English Text, 18 April 1951, Paris, France.

⁹ **Treaty Establishing The European Coal and Steel Community (ECSC)**, *age.*, s.,77-80, **Madde 56:** Yüksek Otoritenin genel hedefleri doğrultusunda yeni teknik ve yöntemlerin uygulanmasına veya yeni araç gereç kullanımına geçilmesi sonucunda kömür veya çelik sanayi dalındaki iş gücü ihtiyacında çok büyük oranda düşüş kaydedilmesi durumunda, bir veya birkaç bölgede işsiz kalan iş gücünün başka işlere yönlendirilmesi hususunda özel güçlüklerle karşılaşılması hâlinde hükümetlerin talebi üzerine Yüksek Otorite aşağıda belirtilenleri uygular.

(a) Danışma Komitesinin görüşünü alır;

(b) 54. Maddede öngörülen usullere göre, ya kendi yetki alanı içindeki endüstri dallarında ya da Konseyin olumlu görüşü üzerine, herhangi bir endüstri dalında açıkta kalan iş gücünün üretken olacak şekilde yeniden istihdamına imkân verecek, ekonomik yönden sağlıklı yeni iş alanlarının yaratılması için kendisinin desteklediği programların finansmanını kolaylaştırabilir;

(c) İşçilere, yeniden istihdam edilinceye kadar beklemeleri için yapılacak ödemelere; faaliyet değişiklikleri sebebiyle teşebbüslerin geçici olarak işten çıkarılabilecek olanlara maaş ödemeyi sürdürmelerine yönelik tahsisat verilmesine; yeniden yerleşme masraflarını karşılamak üzere yapılacak ödemelere; iş alanını değiştirmek zorunda kaldıklarında yeniden mesleki eğitimlerinin finansmanına; katkıda bulunmak amacıyla karşılıksız yardım sağlar.

eğitilmesini dzenleyen 56. madde bir tarafa bırakılırsa doğrudan genel eğitim bakımından bir hđkđm sđz konusu değildir.

1.1.2. Avrupa Birliğinin Kurulmasında Yolunda Yeni Bir Adım: Roma Anlaşması (1957)

25 Mart 1957 tarihinde Belçika, Almanya, Hollanda, Fransa, Lđksemburg ve İtalya tarafından imzalanıp 1958 yılında yđrđrlđđe giren Roma Anlaşması ile Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) kurulmuştur. Roma Anlaşması ile ekonomik bđtđnleřmenin yalnızca kđmđr ve çelik ile sınırlanmaması fikrinin rehber edilmesi ile tđm ekonomik faaliyetlerde bđtđnleřme yolu benimsenmiştir ¹⁰ . Roma Anlaşması'nın getirdiği uygulamalardan birisi de malların sınırlar arasında bedelsiz dolaşımını sağlayan Gđmrđk Birliği'dir. Bu gelişmeler, oluşum úyesi đlkeleri diğer sosyal ve siyasi alanlarda da bđtđnleřme yolunda cesaretlendirmiştir. Roma Anlaşması ile kurulan bir diğer oluşum ise Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (EURATOM)'dur. EURATOM, kuruluşa úye đlkelerde nđkleer enerji alanında gelişmeler kaydetmek ve nđkleer sektörde çalışanların hayat standartlarının iyileştirilmesini amaçlamaktadır.

Roma Anlaşması, özellikle mesleki eğitim olmak úzere eğitim alanında Paris Anlaşması'na oranla daha etkin dzenlemeler getirmiştir. Anlaşmanın 41 ¹¹, 57 ¹², 118 ¹³, 125 ¹⁴ ve 128 ¹⁵. maddelerinde eğitime yđnelik dzenlemelerden sđz edilmiştir.

¹⁰ **The Treaty of Rome**, Text of the Treaty, 25 March 1957

¹¹ **The Treaty of Rome, age.**, s, 17, **Madde 41:** Tarım sektöründe eğitime yđnelik dzenlemeler. 39. maddede öngörđlen hedeflerin gerçekteştirilebilmesi için ortak tarım politikası çerçevesinde özellikle: (a) Mesleki eğitim, araştırma ve tarımsal bilginin yaygınlaştırılması alanlarında girişilen çabalar arasında ortaklaşa finanse edilecek proje ve kuruluşları da kapsayacak şekilde, etkili bir koordinasyon sağlanması gibi tedbirler hđkme bağlanabilir.

¹² **The Treaty of Rome, age.**, s, 24, **Madde 57:** Resmđ belgelerin karşılıklı tanınması ve meslek edinme. Bağımsız çalışmayı kolaylaştırmak amacıyla Konsey, Komisyonun önerisi úzerine ve Avrupa Parlamentosu ile iş birliği yaparak birinci aşama sđresince oy birliğiyle ve daha sonra nitelikli çoğunlukla karar alarak diplomaların, sertifikaların ve diğer resmđ belgelerin karşılıklı tanınmasına yđnelik direktifler yayımlar. Aynı amaçla Konsey, geçiş dđneminin bitiminden önce, Komisyonun önerisi úzerine ve Avrupa Parlamentosuna danıştıktan sonra, úye Devletlerde yđrđrlúkte bulunan serbest meslek edinme ve bu mesleklerin icrası ile ilgili olarak yasa, tüzük ya da idari dzenleme hđkúmleri arasında koordinasyonu sağlamak için direktifler çıkarır. Gerçek kişilerin eğitim ve ise girme şartlarıyla ilgili mesleki yasal dzenleme rejimi

Roma Anlaşması'nda, altı üye devletin halkları arasında daha yakın sendika ilişkileri için temellerin atılması ve iyi niyet bakımından açık referanslar ile mesleki eğitimin ilerletilmesi konularına da atıf yapılmaktadır. Ortak pazarın kurulma ve uygulanma sürecinin ölçütlerini belirten Roma Anlaşması, madde 128 ile ortak bir mesleki eğitim politikası öngörmüştür. Ancak burada da genel eğitimden söz edilmemiştir. Açıkçası o tarihlerde henüz siyasi bir ortaklığa hazır olmayan üye ülkeler, eğitimin millî egemenlikle ilgili olduğuna ve bu nedenle bu alana müdahale edilmesinin doğru olmayacağı kanaatine sahiptiler. Bir Avrupa Üniversitesinin (Floransa Avrupa Üniversitesi) fikrî altyapıdan kuruluşuna kadar geçen 1955 – 1972 yılları arasında yapılan müzakereler bu konudaki duyarlılığı açıkça göstermiştir.

Roma Anlaşması, millî ekonomilerin ve ortak pazarın uyumlu bir şekilde gelişmesine katkıda bulunacak ortak mesleki eğitim politikalarının hazırlanmasına yönelik ilkeleri içeren yalnızca mesleki eğitime yönelik düzenlemeleri içermektedir. Dolayısıyla bu anlaşma doğrudan eğitimle ilgili olmasa da millî ekonomiler ve ortak pazarın uyumlu gelişimine yardımcı olacak ortak bir mesleki eğitim politikasının oluşturulması için açık bir belge niteliği taşımaktadır. Doğrudan istihdam, iş görenlerin mesleki ve coğrafi hareketliliği, işsizlik ve mesleki eğitimle ilgili yaklaşımlar bu fikri desteklemektedir.

ilkelerini içeren direktiflerde en az bir üye devlet uygulamada değişiklik yaparsa, bu direktifler için oybirliği gerekir. Diğer hâllerde Konsey, Avrupa Parlamentosu ile iş birliği içinde nitelikli çoğunlukla karar alır. Bu madde ile Topluluk üyesi ülke vatandaşlarının üye başka bir ülkede iş bulma veya iş kurma imkânlarının iyileştirilmesi hedeflenmiştir.

¹³ **The Treaty of Rome, age.**, s, 42-43, **Madde 118:** Mesleki eğitim alanında iş birliği. İşbu Anlaşma'nın diğer hükümleri saklı kalmak kaydıyla ve genel hedeflerine uygun olarak Komisyonun görevleri, üye devletlerarasında sosyal alanda, özellikle temel ve ileri düzeyde mesleki eğitim ile ilgili konularda yakın iş birliği sağlamaktır.

¹⁴ **The Treaty of Rome, age.**, s, 44, **Madde 125:** Çalışanlara yönelik mesleki eğitim. Bir üye devletin başvurusu üzerine Avrupa Sosyal Fonu, işbu Anlaşma'nın yürürlüğe girmesinden itibaren yeniden mesleki eğitim vasıtasıyla işçilere verimli olabilecekleri yeni işler sağlanması amacıyla o üye devlet veya kamu hukukuna tabi bir kuruluş tarafından tahakkuk ettirilen masrafların % 50'sini karşılar.

¹⁵ **The Treaty of Rome, age.**, s, 45, **Madde 128:** Mesleki eğitim alanında iş birliği Konsey, Komisyonun önerisi üzerine ve Ekonomik ve Sosyal Komitenin görüşünü aldıktan sonra, hem ulusal ekonomilerin hem de ortak pazarın uyumlu kalkınmasına katkıda bulunabilecek ortak bir mesleki eğitim politikasının uygulanmasına ilişkin genel ilkeleri belirler.

Kişilerin ve hizmetlerin serbest dolaşımıyla ilgili bölümlerde, diplomaların ve eğitim sürelerinin karşılıklı tanınması ve yabancı dil öğretimi gibi konular ortak Avrupalılık bilinci oluşturmayı hedefleyen eğitim ile ilgili düzenlemelerdir.

Ayrıca Roma Anlaşması'yla kurulan "Avrupa Sosyal Fonu", iş görenlerin coğrafi ve mesleki hareketliliğinin ve istihdam kolaylıklarının arttırılması ve işsizliğin önlenmesi için eğitim, öğretim, konut ve mali yardım oluşturmayı amaçlamıştır.

Aşağıda ifade edildiği üzere, AET Anlaşması çerçevesinde eğitimle ilgili maddelerin tahlilinde eşgüdüm, iş birliği, değişim, serbest dolaşım, yerleşme hakkı, gençler, çalışanlar, diplomaların denkliği gibi anahtar kelimeler dikkati çeker.

Madde 41, mesleki eğitim ve araştırma alanındaki faaliyetlerin etkin eşgüdümü için öngörülen eğitim;

Madde 50, mesleki eğitim ve araştırma alanlarında işçilere ve gençlere önerilen değişim, çalışanlar için programlar;

Madde 57, karşılıklı sağlanan serbest dolaşım kapsamında diploma ve niteliklerin karşılıklı tanınması, kişilere yerleşme hakkı;

Madde 118, üye devletler arasında yakın iş birliğini teşvik; mesleki, teknik ve ileri eğitimde iş birliğinin güçlendirilmesi,

Madde 128, Avrupa kültür ve tarihinin kavranması ekseninde topluluk ilkeleri oluşturmak ve bu alanda ortak bir politika için "Ekonomik ve Sosyal Komite" kurulması, "Sosyal Fonun" gerekliliği ile yaygın mesleki eğitim politikası ile ortak pazar geliştirmek için genel ve mesleki eğitime yönelik farklı yaklaşımlar ve hükümler bulunmaktadır.

Ortak bir mesleki eğitim politikası ve genel ilkeleri içeren Madde 128 yorumu AT hukukunun en zor alanları arasında yerini almış ve birçok hukuki süreçte belirleyici olmuştur.

Bunlara ek olarak EURATOM Anlaşmasının 7. ve 9. maddeleri, nitelikli işçilerin yetiştirilmesi için bir Avrupa üniversitesinin kurulmasını ve yetiştirme programlarının açılmasını içermekteydi.

1.1.3. Avrupa Birliği ve 1960'lı Yıllarda Eğitim Politikaları

1960'lı yıllarda doğrudan eğitime dair ilk arayışlar, 1961'de Bonn'da yapılan Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'yle başlamıştır. Bu zirvede, gelecekte AB'nin oluşumuna yardımcı olabilecek bir "Avrupa Eğitim Bakanları Konseyi" ve "Büyük Bir Avrupa Üniversitesi" kurulması düşüncesi somutlaştırılmıştır¹⁶.

Avrupa Konseyi, Roma Anlaşması'nın 128. Madde de belirtilen talimatı uyarınca, 2 Nisan 1963 yılında ortak ve yaygın mesleki eğitim politikasının hazırlanmasına yönelik genel ilkeler oluşturmak bakımından ön genel prensipler üzerinde mesleki eğitim ve öğretim için ortak politika kararı almıştır¹⁷. Burada iki temel ilke benimsenmiştir.

1. Tüm insanlara mesleklerini ve çalışacakları yeri özgürce seçebilmeleri için uygun eğitim fırsatlarını sağlamak.

2. Herkese uygun eğitimi sunmaya dönük ortak eğitim politikasının amacını oluşturmaktır.

Burada en önemli karar, ortak bir mesleki eğitim politikasının yürütülmesi konusunda genel ilkeleri belirleyen ve hizmetleri tüm insanlara yayma taahhüdünü içeren fırsat eşitliği, yeterli eğitim alabilme, meslek ve iş yeri ve seçimi, istihdam artışı sağlamak üzerine olan ilkedir. İkinci ortak politika hedefi içeren ilke ise herkes için yeterli eğitim garantisi içermektedir.

Ancak üye devletlerin birçoğu 1963 yılında alınan genel ilkeleri tamamıyla dikkate almamıştır. Bu ilkeler, topluluğun temelde ekonomik bir kurum olması nedeniyle meslekler açısından Avrupa'da tüccarların hareketliliğini teşvik etmek için sadece bir araç olarak görülmüştür.

Diğer taraftan 8 Nisans 1965 yılında imzalanan ve 1 Temmuz 1967 tarihinde yürürlüğe giren Merger Anlaşmasıyla Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunun, Avrupa Ekonomik Topluluğunun ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğunun

¹⁶ Çetin Terzi, **Uyum Sürecinde Türkiye Eğitim Politikalarının Avrupa Birliği Eğitim Politikaları Doğrultusunda Değerlendirilmesi**, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yayınlanmış Doktora Tezi, Eskişehir, 2005, s.120.

¹⁷ **63/266/EEC**: Council Decision of 2 April 1963 laying down general principles for implementing a common vocational training policy (63/226 Nisan 1963, **AB Resmî Gazetesi** 20 sayısı 063, Nisan 1963, s. 1338-1341.

yönetimleri birleştirilmiştir. Böylece Avrupa Topluluğu (AT) tek bir Konsey ve Komisyon'a sahip olarak eylemlerini sürdürme imkânına kavuşmuştur.

Bu imkân sayesinde;

Topluluk çalışanlarının yeniden eğitilmesi ve finanse edilmesi,

Vasıflı işçilerin eğitimi için bir Avrupa Üniversitesinin kurulmasının yürütülmesi,

Mesleki eğitim ve araştırma alanlarında faaliyetlerinin koordinasyonu,

Gençler ve çalışanlar için önerilen değişim programlarının yürütülmesi,

Diplomaların karşılıklı tanınması,

İş birliğini güçlendirmek için önerilen teknik ve ileri eğitimin sağlanması,

Kültür ve tarih bakımından Avrupa'nın tanıtılması gibi uygulamalar böylece tek elde toplanmıştır¹⁸.

1.1.4. Bakanlar Konseyi'nde Eğitim Bakanlarının Toplantıları, Kararları ve Janne Raporu

Mesleki eğitime ilişkin topluluk eylem programına yönelik rehber ilkeler belirlenmiş ve eğitimin kalitesinin artırılması yönünde kararlar alınmıştır. Topluluk hakkında genel kurallar ve mesleki eğitim eylem programı hayata geçirilmiştir¹⁹.

Esasında 1969'da Lahey'de toplanan Avrupa Zirvesi'nde Fransız Eğitim Bakanı Olivier Guichard, topluluk düzeyinde bakanlar arasındaki iş birliği için açık bir çağrı yapmış ve eğitimin geliştirilmesi için bir "Avrupa Merkezi" kurulmasını önermiş, fakat bu gerçekleşmemiştir. Bu gibi hareketler ile genel eğitim alanında sürekli eylem ve iş birliği programları amaçlanmaktaydı²⁰. Avrupa'da kriz ve savaş yaşamamak, geleceğin yeni Avrupa vatandaşını yetiştirmek için eğitime değer vermenin gerekliliği bu süreçte kabul görmeye başlamıştır.

¹⁸ **Merger Treaty - Brussels Treaty**, 11965F/TXT, 8 April 1965, Brussels, Belgium.

¹⁹ **AB Resmî Gazetesi**, 12 C08 1 Ağustos 1971, Brussels, Belgium.

²⁰ Raymond Ryba, Developing the European Dimension in Education: The Roles of the European Union and the Council of Europe, **Problems and Prospects in European Education**, (ed. Elizabeth Sherman Swing, Jürgen Schriewer, François Orivel), Praeger Publishers, USA., 2000, s., 244-263

1971-1972 yıllarında yapılan Bakanlar Konseyi ve Devlet ve Hükümet Başkanları toplantılarında ilk kez AB eğitim politikaları ele alınmıştır. Burada, Birliğin toplumsal ve insani alanlarda gelişmesi ve eğitimin milliliği çerçevesinde üye ülkelerin eğitim geleneklerinin çeşitliliğine saygı duyularak, eğitimin yöntem ve programlarını tek tip olarak standartlaştırılmamasına büyük önem verilmiş ve bu yönde kararlar alınmıştır. Eğitim alanında üye ülkeler arasındaki iş birliğinin amacı olarak da eğitimin niteliğini arttırmak, üye ülkelerdeki kuruluş ve bireylerin geleceklerini bir Avrupa boyutu çerçevesinde görmelerini sağlamak, toplulukta uygulanan muamelelerde farklılıklar zenginliğinden tam olarak yararlanmak fikri üzerinedir. Savaş sonrası gençler arasında ortak vatandaşlığı teşvik edecek bir üniversite fikri Avrupalılar arasında 1950'lerin ortalarında ölkü olmuştu. Bu ölkü 1972 yılında Topluluğun kurumsal çerçevesinin dışında dokuz ülkenin katılımı ile Florence'da gerçekleşmiştir ²¹.

1970'lerin başında Avrupa'da genç işsizlik oranı büyük boyutlara ulaşmıştır. 1973 petrol krizi de bu süreci tetiklemiştir. Böylece kalifiye iş gücü ihtiyacı ile çalışanların eğitimi önemli bir hâl almıştır. Bu arada Ocak 1973'te Topluluk Danimarka, İngiltere ve İrlanda'yı dâhil ederek ilk genişlemesini gerçekleştirmiştir. Küresel ekonomik kriz, topluluğun genişlemesi bazı boşlukları su yüzüne çıkarmıştır. Janne Raporu böyle bir dönemde eğitime yönelik topluluk politikalarını saptamak için hazırlanmıştır²².

Süreçte çok önemli bir yer işgal eden Belçika Millî Eğitim Bakanı Henri Janne'nin "Eğitimde Bir Topluluk Politikası İçin" başlıklı 1973 tarihli raporu (Janne Raporu) ilk kez temel kriterlere dikkat çekmiştir. Rapor, Araştırma, Bilim ve Eğitim Genel Müdürlüğünün oluşturulmasını; eğitim ve ekonomi arasındaki bağı vurgulayarak eğitimin topluluğun gelecekteki politikaları içerisinde yer alması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca, raporda eğitimin her yerde "Avrupa Boyutunu" geliştirmesi, dil öğreniminin sağlanması, ancak herhangi bir Avrupa milliyetçiliğinin geliştirilmesinden kaçınılması gerektiği belirtilmiştir. Eğitim politikası millî yapılara ve geleneklere saygılı olmalı fakat aynı zamanda uyum sürecini geliştirmelidir.

²¹ http://europa.eu/about-eu/eu-history/1970-1979/1971/index_en.htm, (Son Erişim Tarihi, 12 Aralık 2014)

²² European Commission, **For a Community policy on education. Summary of the report by Professor Henri Janne**, 1973, Information Memo, s.53-73.

Rapor tahlil edilirse dört hususun öne çıktığı görülür. Bunlar;

1.Eğitim ile ilgili deneyim bağlamında değişimlerin daha fazla olması,

2.Her seviyede kalıcı uzlaşma sağlanmış eylemler aracılığıyla gerekli uyumların sağlanması,

3.Eğitimle ilgili millî sistemlere ve geleneklere saygı gösterilmesi,

4.Yukarıda belirtilen üç maddedeki gibi ortak eğitim politikası sonucunda millî politikaların topluluk politikalarının bir tamamlayıcısı olmalıydı. Böylece üye devletlerin eğitim politikalarının aşamalı olarak uyumlaştırılması sağlanacaktır. Rapor önemli katkılarda bulunmuş ve 1976 Eylem Programı'nı şekillendirmiştir. Bu rapor doğrultusunda üye devletlerin Bakanlar Konseyi bünyesinde düzenli olarak Eğitim Komitesi kurulmuştur.

Bu raporun bir sonucu olarak ilk kez topluluk birimlerinin içine “Bilim ve Araştırma Genel Müdürlüğü” altında özel bir eğitim ve öğretim müdürlüğü dâhil edilmiştir. Eğitim alanında yapılan çalışmalar 1973 yılından itibaren hızlandırılmış ve 1974 yılı AB’de ortak eğitim ilkelerinin ve anlayışının oluşumunda bir dönüm noktası olmuştur. 1974 yılında Konsey kararı olarak topluluk içinde tam istihdam gelişimi için “Sosyal Eylem Programı” uygulamaya konulmuştur. AB mesleki eğitim politikasının esasını oluşturan 1974 tarihli Komisyon kararı ile eğitimin millî bir sistem olduğu vurgulanmış, üye ülkelerin millî eğitim sistemlerinin entegrasyon sürecinde “standartlaştırılmaması” ve eğitim programlarının koordinasyonu için, üye devletlerin temsilcilerinden oluşan bir komitenin kurulması konularında görüş birliği sağlanmıştır. Burada da öncelikli hedef olarak mesleki eğitim seçilmiştir. Süreçte meslek eğitimi olarak tanımlanabilecek “Vocationalisation” kavramı yaygınlık kazanmaya başlamıştır. Yeni fikirlerin geliştirilmesi için 1975 yılında “Avrupa Mesleki Geliştirme Merkezi” Batı Berlin Eğitim Merkezi (CEDEFOP) olarak hayata geçirilmiştir. Bu kurum 1995 yılında ise Selanik’e nakledilmiştir²³. Janne Raporu ile hedeflenen birlik genelinde eğitim ilke ve anlayışlarını oluşturma çabaları 1976 Şubat ayında gerçekleştirilen Bakanlar Konseyi toplantısında somutlaştırılmış, “AB Eğitim Komisyonu” oluşturulmuş ve “Birlik Çalışma Programı” ile ilk topluluk

²³ European Centre for the Development of Vocational Training, Development of national qualifications frameworks in Europe, **Working Paper No 12**, October 2011, Luxembourg Publications Office of the European Union, 2012 (<http://europa.eu>), 2012, s.1-8.

eylemi benimsenmiştir. Bu kapsamda; temel belge ve istatistiklerin derlenmesi, yükseköğretimde iş birliği, yabancı dil eğitiminin iyileştirilmesi, fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması, gençlerin mesleki eğitimlerinin desteklenmesi, okuldan meslek hayatına geçişlerin düzenlenmesi, gençliğin istihdam önlemlerinin alınması konularında kararlar alınmıştır. Böylece her türlü eşitsizliğe karşı mücadele etmek, kişiliğin gelişmesini sağlamak ve çocukları geniş anlamda toplumsal hayata hazırlamak kolaylaştırılmış ve bireylerin mesleki hayata hazırlanmaları güvence altına alınmıştır²⁴.

1.1.5. Eğitim Alanında İş Birliğine Yönelik Eğitim Bakanları İlke Kararı (1974)

İlke kararı, eğitim alanında iş birliğinin sosyal ve ekonomik uyumlaşma ile dengeli olması, hiçbir koşula bağlı olmaksızın ekonomik yaşamın bir parçası olarak görülmesi ve her ülkenin geleneklerinin dikkate alınması ilkelerine dayandırılmasını ortaya koymuştur. Vurgulanan eylemler şunlardır:

Daha iyi kültürel ve mesleki eğitim sağlanması,

Avrupa’da eğitim sistemleri arasında saydamlığın oluşturulması,

Doküman ve istatistiklerin toplanması,

Yükseköğretim kurumları arasında iş birliğinin artırılması,

Diplomaların tanınması,

Dil eğitiminin geliştirilmesiyle öğretmenlerin, öğrencilerin ve araştırmacıların dolaşımının artırılması ve tüm eğitim biçimlerine tam ulaşımın sağlanarak fırsat eşitliğinin oluşturulmasıdır²⁵.

1.1.6. Eğitim Alanında Topluluk Eğitim Eylem Programı ve Sürekli Bir Eğitim Komitesi’nin Oluşturulması (1976)

Avrupa Konseyi 1976 yılında Topluluk Eğitim Eylem Programı’nı kabul etmiştir. Eğitim Eylem Programı ile:

²⁴ Atabay, a.g.e., s. 157- 168.

²⁵ http://europa.eu/about-eu/eu-history/1970-1979/1974/index_en.htm (Sorn erişim tarihi: 15 Aralık 2014).

Topluluk üyesi ülkeler ile üye olmayan ülkelerdeki öğrenci ve yetişkinlere eğitim imkânı sağlanması,

Eğitim sistemlerinde kapsamlı bir iş birliğinin gerçekleştirilmesi,

Belgeleme ve istatistik çalışmalarında ortak hareket edilmesi,

Yükseköğretimde iş birliğinin gerçekleştirilmesi,

Yabancı dil eğitiminin yaygınlaştırılması,

Bütün vatandaşlara tüm eğitim alanlarına giriş imkânının sağlanması prensipleri kabul edilmiştir.

AB çerçeve programlarının öncü süreci olarak ifade edebileceğimiz bu süreç için bazı pilot uygulamalar bakanlar düzeyinde başlatılmıştır. Bu bakımdan nispeten mütevazı hedefler içermesine rağmen 1976 Eylem Programı'nın önemi büyüktür²⁶. Esasında, 1976 Eylem Programı açık bir yetkiden ve yasal dayanaktan yoksun olmakla birlikte örtülü yetki ile önemli gelişmelere zemin hazırlamıştır.

Maddelerin tahlilinde 1976 Eylem Programı'nın içeriğinin büyük ölçüde 1974 İlke Kararı'nın içeriğine benzediği, fakat bunlardan daha ayrıntılı olduğu görülür. "Avrupa'daki eğitim sistemleri arasında bağlantıları geliştirme" fikri vurgulanmış ve eyleme dökülmüştür. Bu kararlar doğrultusunda eğitime ilişkin bilgi ağı (EURYDICE) oluşturma süreci başlatılmıştır. Bilgi ağı ile millî eğitim birimleri sorumlu kılınmıştır. Ağ ise 1980 de ancak işlerlik kazanmıştır²⁷.

1.1.7. Avrupa Okul Kitapları Komisyonu Eylem Programı (1983)

Rapor üç ilkeye dayanmaktadır²⁸:

1. AB ekonomik ve sosyal politika uyumu kademeli olmalıdır. Eğitim hiçbir koşulda tek olarak görülmemelidir.
2. Eğitim ekonomik yaşamın bir parçasıdır. Her ülkenin gelenekleri kabul edilir olmalıdır. Bu nedenle uyum kendi başına bir hedef değildir.

Eylem yedi alanı işaret etmektedir. Bunlar;

1. Daha iyi kültürel ve mesleki eğitim,

²⁶ Terzi, **a.g.e.**, s. 86.

²⁷ http://europa.eu/about-eu/eu-history/1970-1979/1976/index_en.htm(Son Erişim Tarihi: 15 Aralık 2014).

²⁸ **AB Resmî Gazetesi**, 14 Kasım 1983, C 30, s.36-37.

2. Eğitim sistemlerinde şeffaflık,
3. Dokümantasyon ve istatistik toplama,
4. Yükseköğretim kurumları arasında daha fazla iş birliği,
5. Diplomaların tanınması,
6. Öğretmen ve öğrencilerin hareketliliğinin teşvik edilmesi,
7. Tüm erişim yollarıyla eşit fırsatların oluşturulmasıdır.

Bakanlar ve hükümet temsilcileri arasında devlet düzeyinde Avrupa Teknoloji ağı (EUROTECNET) kurulması kabul edilmiştir. Bu eylem programı ile Avrupa Parlamentosu, tarih kitaplarının millî önyargıları ortadan kaldırmak, Avrupa Topluluğu'nun daha anlaşılmasını sağlamak ve okullarda Avrupa idealini geliştirmek için “Bir ve Tek Avrupa Biçimine” sahip olması gerektiği görüşü önerilmiştir.²⁹ Böylece “mümkün olan bir Avrupa boyutu” oluşturulmasının yolları ile Avrupa milliyetçiliği üzerinde durulmuştur. Eğitim politikası millî saygıyı içermeli fikri burada belirtilmiş, böylece daha önceki her yasal düzenlemelerde olduğu gibi esas hedefe dönük eleştirilerin zayıflatılması yoluna gidilmiştir. Yine raporda ekonomi ve eğitim arasındaki bağımlılığa özel vurgu yapılmış, yeni teknolojiler açısından eğitimde yenilikler teşvik edilmiştir. 1984 yılında diplomaların ve araştırma sürelerinin akademik tanınmasını takip etmek üzere bir ağ (NARIC) kurulması sağlanmıştır.³⁰

1.1.8. Beyaz Kitabın Yayınlanması (1985)

1985 yılında Avrupa Topluluğu Komisyonu tarafından yayınlanan ve içinde 282 yasa teklifi ve bu yasaların yürürlüğe girişleri ile ilgili takvimide içeren bir rapordur. Söz konusu yasaların yürürlüğe girmesiyle, Avrupa Topluluğuna üye ülkeler arasında halen varlığını sürdürmekte olan ve ulusal pazarlar arasındaki bütünleşmeyi önleyen ticari engellerin kaldırılması hedeflenmekte ve böylelikle AB çerçevesinde tek bir pazarın oluşturulması amaçlanmaktadır.³¹

²⁹ **The Single European Act**, Luxembourg, 17 February 1986, 1986, s.4-23

³⁰ <http://www.enic-naric.net/instruments.asp> (Son Erişim Tarihi: 20 Haziran 2014)

³¹ http://europa.eu/documents/comm/white_papers/pdf/com1985_0310_f_en.pdf (Son Erişim Tarihi: 22 Haziran 2014).

1.1.9. Avrupa Birliği Teknolojik Eğitim Eylem Program ve Planları

Eğitim ve öğretimde, teknolojiye Avrupa Topluluk Eylem Programı 1986 yılında başlatılmıştır. Teknolojik Eğitim ve Öğretim Eylem Programı (COMETT), teknoloji eğitimi alanında üniversiteler ve girişimciler arasındaki iş birliğinin gelişmesine katkı sağlamayı amaçlamıştır³². Bu program ile 1986-1994 yılları arasında üniversiteler ile özel sektör arasında 200 ortaklık kurulması, 40000 uluslararası değişim programının örgütlenmesi, 25000 kişiyi kapsayan 10000 adet ileri eğitim kursunun düzenlenmesi gerçekleştirilmiştir. Program 31 Aralık 2006'da sona ermiştir³³.

1.1.10. Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği Eylem Planı (1987)

1987 yılında yükseköğretim alanında, Üniversite Öğrencilerinin Hareketliliği için Avrupa Eylem Planı (ERASMUS) gündeme alındı. Bu program çerçevesinde Konsey, 15 Haziran 1987'de bir eylem programını uygulamaya koymuştur. Böylece, Topluluk içindeki üniversite öğrencilerinin, Topluluk üniversiteleri arasındaki bir ya da iki dönemlik değişimi teşvik edilmiştir³⁴. Bu teşvik temel olarak AB'nin ERASMUS Programı için ayırmış olduğu hibeler aracılığıyla olmaktadır. Programın öngördüğu değişimler sonucunda üniversiteler arası iş birliğinde bir Avrupa Ağı oluşturmak ve Avrupa Kredi Transfer Sistemi aracılığıyla diploma ve çalışma sürelerinin karşılıklı olarak tanınmasını sağlamak hedeflenmiştir³⁵. Programın başlatıldığı ilk üç yıl çok fazla talep olmamış bunun üzerine AB Konseyi 1990-1994 dönemi için programa ayırdığı kaynak miktarını iki katına çıkarmış ve programın hedeflerine ulaşması sağlanmıştır. Yine bu kapsamda eğitim işbirliklerini güçlendirmek amacıyla okul ve üniversite idarecileri ve eğitim bakanlıklarındaki

³² <http://ec.europa.eu/education/newtech/> (Son Erişim Tarihi: 10 Haziran 2014).

³³ http://ec.europa.eu/white-papers/index_en.htm (Son Erişim Tarihi: 10 Haziran 2014).

³⁴ Ahmet Erhan Tanyeri, **Avrupa Birliği'nin Eğitim Politikası ve Erasmus Programı**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2006, s.45-48.

³⁵ <http://ec.europa.eu/erasmus-plus> (Son Erişim Tarihi: 10 Haziran 2014).

eğitim uzmanları ve karar vericilerin araştırma ziyaretlerine yönelik mali yardım sağlanması için ARION programı da hayata geirilmiřtir³⁶.

1.1.11. Mesleki Eğitime, Yetişkinliğe ve İş Hayatına Hazırlanmaya Destek Programı (1988)

Mesleki eğitim alanında o zamana kadar ki en önemli program 1988 yılında başlatılan PETRA'dır. Program ile ye devletlerdeki tüm gençler için zorunlu eğitim sonrası en az bir yıl mesleki eğitim için fırsat sunma amaçlanmıştır. Topluluğun araştırma ve teknolojik gelişim programını desteklemek ve tek pazar oluşturulması amacıyla tasarlanmıştır. Böylece gençlerde Avrupalı olma duygusunu artırma, gençlerin AB olgusunu anlamalarını sağlama, AB'nin parçası olmanın zorluklarına ve fırsatlarına ilişkin farkındalıklarını artırma gibi hedefler sađlanmıřtır³⁷.

PETRA gençlere yönelik ilk ve temel mesleki eğitimi kapsamaktaydı. Bu program ye ülkelere, isteyen her gence zorunlu eğitim dneminin bitiminden sonra en az bir yıl, isteğe bağlı olarak ise iki yıl veya daha fazla süreyle mesleki eğitim fırsatı vermeleri için destek olmaktaydı. PETRA altındaki topluluk eylem kararlarıyla oluşturulan hedeflere varmak ve ye devletlerin faaliyetlerini teşvik etmek için Eylem I ve II aksiyonları hayata geçirilmiştir.

Eylem I altında; ilk olarak mesleki yetiştirmeye devam eden gençler, genç işçiler, iş arayanlar, ileri meslek eğitimi alan gençler için bir başka ye devletteki mesleki yetiştirme yerleri ya da bir şirkette yetiştirme dönemleri desteklenmiştir. Bu programlara, 1988-1991 yılları arasında 75000 genç katılmıştır.

Eylem II' de; topluluk düzeyinde, 1992-1994 yılları arasında tahminen 100,000 genç ve 20,000 ğretmen ve öğretici bu programa doğrudan katılmıştır. Avrupa Yetiştirme Ortakları programı kapsamı içinde genç girişim projeleri de dâhil olmak üzere, ye devletlerarasında ortak yetiştirme projeleri yürütmek için uluslararası iş birliği projeleri desteklenmiştir. PETRA programı ile Avrupa Birliği

³⁶ Erasmus brochure: http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc/brochure_en.pdf (Son Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2014)

³⁷ http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/vocational_training/c11012a_en.htm (Son Erişim Tarihi: 10 Mayıs 2014)

çapında oluşturulan referans merkezleri sayesinde, topluluğun ihtiyacı olan rehber danışmanların yetiştirilmesi üzerine bilgi değişimini sağlama yoluyla mesleki rehberlik millî sistemleri desteklenmiştir³⁸.

1.1.12. Avrupa Yabancı Dil Eğitimini Teşvik Eylem Programı (LINGUA) (1989)

Avrupa Yabancı Dil Eğitimini Teşvik Eylem Programı dilin kültür, eğitim, iletişim, istihdam, anlaşma, kaynaşma, gelişme, sosyal, ekonomik ve diğer pek çok yönden önemini dikkate alarak yabancı dil eğitim ve öğretimiyle ilgili projelere özel öncelik vermeye yönelik olarak 1989 yılında oluşturulmuştur³⁹. Eğitimde yeniliği teşvik bütçesi kabul edilmiş ve öğretmen eğitiminde, ortaokul, yükseköğretim ve mesleki eğitimde dil yeterliklerini geliştirme hedeflenmiştir. Program ile Avrupa Birliği'nin dilsel çoğulculuk ve zenginliğinin korunması amaçlandığı deklare edilmiştir. Oysa burada ortak bir dilin öğretilmesi ve yaygınlaştırılması ana hedeftir. LINGUA dil öğrenimi ve öğretimi programı yabancı dil bilen insanların sayılarının artırılması, dil eğitim, öğretim ve öğreniminin geliştirilmesi çeşitli yönleriyle ve kapsamlı olarak LINGUA programının odak noktasını oluşturmaktaydı⁴⁰. Program bir dil kursu veya okulu değildir, fakat uygulama ile öğrencilere ve diğer bireylere yurtiçinde ve yurt dışındaki dil kurslarında, okullarda, üniversitelerde doğrudan yabancı dil eğitimi veya kursu sağlanmaktaydı⁴¹.

1.1.13. Öğrencilerin Dolaşım Planı (TEMPUS), (1989)

Orta ve Doğu Avrupa'daki tarihsel olayları takiben daha sonra birliğe katılması istenen ilgili ülkelerde yükseköğretim reformu geliştirilmesine yardımcı

³⁸ **EU Official Journal**, Brussels, 02.08.1991.

³⁹ Erdem Öngün, **Türkiye'nin Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarına Katılımı Sürecinde Erasmus Yoğun Türkçe Dil Kursu İçin Web Tabanlı Tanısal Ölçek ve E-Ders Uygulaması**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul 2006, s. 119.

⁴⁰ Phillipson, Robert, The Linguistic Imperialism of Neoliberal Empire, **Critical Inquiry in Language Studies**, 5, 2008, s. 1–43.

⁴¹ Robert Phillipson, Lingua Franca or Lingua Frankensteinia? English in European Integration and Globalisation, **World Englishes**, Vol. 27, No. 2, 2008, s. 250–267

olması amacıyla Batı ve Orta Avrupa ülkeleri dâhil olmak üzere Üniversite Öğrencileri Dolaşım Planı 1989 yılında Demir Perde sonbaharında hayata geçirilmiştir. Bu program Üniversite Araştırmaları Trans-Avrupa Hareketlilik Programı olarak adlandırıldı ve 1990'dan bu yana Tempus II 2000-1994 arası ve Tempus III 2000- 2006 arasında iki kez güncellendi⁴².

TEMPUS Programı'nın amacı, Demir Perde'nin kalkmasından sonra Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerinde ar-ge ve değişim faaliyetlerini teşvik etmek yoluyla onları desteklemektir. Ortak ülkelerin de dâhil olduğu Orta ve Doğu Avrupa, eski Sovyetler Birliği'nin yeni bağımsız devletleri ve Güneydoğu Avrupa ülkelerini de kapsayacak şekilde 28 ülkeye kadar genişlemiştir. Genel olarak, proje ve programlar çerçevesinde uluslararası eğitim geliştirmek, AB'nin kurumsal çerçevesi içinde fırsat eşitliği sağlayarak halkçı Avrupa imajı ortaya koymak yönünde adımlar atmaya hedeflemiştir⁴³. 1989 yılında tüm üye devletler çapında işçilerin hayat koşullarının iyileştirilmesi de sosyal içerikli bir proje olarak Topluluğun taahhüdü olmuştur⁴⁴. Bu program aracılığıyla toplulukta eğitim ve öğretim iş birliği, komisyon içerisinde de bu alanların statü ve tanınırlığı artmıştır. Bu çerçevede Üniversite Araştırmalarına Yönelik Avrupa Dolaşım Programı "Jean Monnet Projesi" üniversite araştırmalarında Avrupa bütünleşmesi doğrultusunda üniversitelerin taleplerine ve çalışmalarına fon oluşturmak için 1991 yılında başlatılmıştır⁴⁵.

1.1.14. Hayat Boyu Mesleki Eğitim İçin Eylem Programı (1991)

İnsan hakları ve eşitlik hedeflerine ulaşmak için, üye ülkelerin hemen hepsi, genelde 6-16 yaşları kapsayan zorunlu eğitimi yeniden düzenlemişlerdir. Bu kapsamda sürekli mesleki eğitimi geliştirmeye yönelik eylem programı başlatılmıştır. Ayrıca, bu temel amacı gerçekleştirmek için oluşturulan Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme Danışma Kurulu'nca yeni amaçlar belirlenmiştir. Bu amaçlar;

⁴² http://eacea.ec.europa.eu/tempus/index_en.php (Son Erişim tarihi: 20 Haziran 2014)

⁴³ <http://www.eaie.org/home.html> (Son Erişim tarihi: 20 Haziran 2014)

⁴⁴ Terzi, **a.g.e.**, s. 40-45.

⁴⁵ <http://www.ua.gov.tr/programlar/erasmus-program%C4%B1/merkezi-faaliyetler/jean-monnet/jean-monnet-projeleri> (Son Erişim Tarihi: 15.02.2015).

Eğitimde fırsat eşitliğini yaygınlaştırmak ve sürekliliği sağlayarak eğitimin niteliğini yükseltmek,

Üye ülkelerin bilgi ve deneyimlerinden yararlanarak eğitim sistemlerini yeniden düzenlemek,

Üye ülkelerde ortak demokratik değerleri geliştirmek,

Topluluğun çok kültürlü özelliğini anlamak, bireylerin topluluk ölçeğinde Avrupalılık bilincini oluşturmaktır⁴⁶.

1.1.15. Maastricht Anlaşması ve Avrupa Birliği Eğitim Politikaları (1992)

7 Şubat 1992 tarihine kadar topluluk hukukunda eğitimin kesin ve yasal dayanağı mevcut olmamıştır. Millî politikalar nedeniyle topluluk komisyonlarında üye devletler bazı belirsizliklerle karşı karşıya gelmekte ve bu sorunların çözümü için ancak Roma Anlaşması'na dolaylı atıflar yapılmakta idi. Bu belirsizlikler eğitim ve öğretim konularında uluslar üstü iş birliğinin önünü tıkamakta idi⁴⁷.

Maastricht Anlaşması AB'nin kuruluş anlaşması olmasının yanı sıra eğitim sahasındaki işbirliklerini de güçlendirerek önemli bir görevi yerine getirmiştir. Maastricht Anlaşması'nın ilkeleri, 1991 yılı içinde sürdürülen topluluk üyesi ülkelerin katıldığı hükümetler arası konferanslarda belirlenmiştir. Bu ilkelerden biri ekonomik ve parasal birlik, diğeri ise siyasi birliktir. Hükümetler arasında gerçekleştirilen konferanslar, hukuki olarak üye devletlerarasında yapılan çok taraflı görüş alışverişi şeklinde gerçekleştirilmiş, Avrupa'da bütünleşmenin ilerlemesine yönelik olarak millî çıkarlar arasında uzlaşma noktaları belirlenmeye çalışılmıştır. 1984'te Altiero Spinelli'nin çabalarıyla Avrupa Parlamentosu'nda kabul edilen Avrupa Birliği Projesi hesaba katılmazsa Avrupa Birliği'nin gelişmesi sürecinde en belirgin unsur Başkan Delors'un önderliğindeki "Topluluklar Komisyonu" olmuştur. 10 Şubat 1991'de kabul edilen ve 7 Şubat 1992'de Avrupa Topluluğu üyesi ülkelerin Dışişleri ve Maliye Bakanlarının imzaladığı Maastricht Anlaşması, 1 Kasım 1993'te

⁴⁶ http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/index_en.htm (Son Erişim Tarihi: 5 Mayıs 2014)

⁴⁷ **The Maastricht Treaty**, Provisions Amending The Treaty Establishing The European Economic Community With A View to Establishing The European Community Maastricht, 7 February 1992, s. 1-59.

yürürlüğe girmiştir. Maastricht Anlaşması, tek bir Avrupa parası uygulamasına geçişin tarih ve koşullarını ortaya koymuştur. Maastricht Anlaşması ile topluluk, anlaşma metinlerinde hedeflenen ekonomik bütünleşmenin yanında sosyal alanlarda derinleşmeye ve siyasi birliğe de yönelmiştir. Anlaşma ile topluluğun Avrupa Birliği olarak ifade edilmesi karara bağlanmıştır. Avrupa Birliği Anlaşması olarak da anılan Maastricht Anlaşması, dördüncü kurucu anlaşma olarak da ifade edilmektedir.

Avrupa Birliği organları, ilk yıllarından beri üye ülke vatandaşlarına eğitim ve öğretim ile ilgili alanlarda destek olmayı zarureti nedeniyle prensip edinmiştir. Maastricht Anlaşması ile topluluğun ortak siyaset ve eylem alanına, eğitim ve mesleki eğitim de eklenmiştir. Eğitim, mesleki eğitim ve gençlik başlığında özetlenen bu yeni eylem alanında, topluluğun daha önceden bazı programlar ile mesleki eğitime yönelik uygulamaları yeni bir yasal zemine oturtulmuştur. Bu şekilde Avrupa Birliği Anlaşması; mesleki eğitim ile endüstri yapısındaki değişim ve istihdam arasında dolaysız bir ilişki kurmuş, ayrıca bu alanda birlikte karar alma metodu zorunlu kılınmıştır. Avrupa Birliği ile üniversitelerde Avrupa entegrasyonu çalışmaları sübvansiyonları böylece başlamıştır. Üye devletlerin 2319 üniversitenin teşkilatlanmasının sağlanması ve Avrupa entegrasyonu konularında projeler üretmesi, sürekli mesleki eğitimi teşvik, mesleki diplomaların tanınmasına yönelik direktif yine bu anlaşmada yer almıştır.

Maastricht Anlaşması'yla, eğitim, mesleki eğitim ve gençlik alanlarında AB'nin hedefleri yeniden tanımlanmıştır⁴⁸. Bu hedefler;

Üye ülkelerin dillerinin öğretimi ve yaygınlaştırılmasıyla eğitimde Avrupa boyutunu geliştirme,

Diploma ve eğitim sürelerinin karşılıklı tanınması ve öğrenci, öğretmen, öğretim üyesi değişimini geliştirme,

Millî ve uluslararası eğitim kurumları arasında iş birliğini geliştirme,

Üye ülkelerin eğitim sistemlerine ilişkin ortak sorunlarda bilgi ve deneyim değişimini geliştirme,

Uzaktan öğretimi geliştirme,

Mesleki eğitime girişi kolaylaştırma,

⁴⁸ Hubert Ertl, **The European Union and Education and Training: An Overview of Policies and Initiatives**, Kluwer Academic Publishers, NJ, 2003.

Mesleki bütünleşme ve iş piyasasına uyumu kolaylaştırmak için temel ve sürekli mesleki eğitimi geliştirme,

Eğitim kurumlarıyla firmalar arasındaki iş birliğini özendirme.⁴⁹

Maastricht Anlaşması'nın 126⁵⁰ ve 127⁵¹. maddelerin konusu genel ve mesleki eğitim ile gençlik'tir. Anlaşmanın bu maddeleri ile Avrupa Birliği, yüksek nitelikli eğitimin gelişmesine katkıda bulunmayı amaçlamıştır. Bu amaç için üye ülkeler arasındaki eğitim iş birliklerinin desteklenmesi hedeflenmiştir. Bu bakımdan AB öğretimin içeriği ve eğitim sisteminin örgütlenmesi kapsamında dil ve kültür farklılıklarına bütünüyle saygılı kalarak üye ülkelerin faaliyetlerini destekleme ilkesini benimsemiştir. Buradaki temel uygulama ise öğrenci ve öğretmenlerin coğrafi hareketliliğini eğitim kurumları arasında kolaylaştırma yükümlülüğünü üstlenmiştir.

Avrupa Birliği Anlaşması, teknolojik gelişmelerle gelen zorlukların üstesinden gelmek amacıyla endüstriyel uyumu kolaylaştırmak ve Avrupa sanayisinin rekabet gücünü artırmak amacıyla çalışma hayatı süresince sürekli eğitim konusunu ele alarak, topluluk yetkilerinin alanını genişletmiştir. Maastricht Anlaşması'yla birlikte eğitim konusu ilk kez AB anlaşmalarına dâhil edilmiştir. Maastricht Anlaşması'nın 126. ve 127. maddeleri eğitim ile ilgilidir. Böylece,

⁴⁹ Phillips, D., **Implementing European Union Education and Training Policy: A Comparative Study of Issues in Four Member States** (Ed. Hubert Ertl, The European Union and Education and Training: An Overview of Policies and Initiatives), Kluwer Academic Publishers, NJ 2003, s.27-35

⁵⁰Maastricht Anlaşması **Madde 126.** Üye Devletlerarasındaki iş birliğini teşvik ederek kültürel ve dilsel çeşitlilik dâhil kaliteli eğitim yoluyla topluluğun gelişimine katkıda bulunmak. Eğitimde Avrupa boyutunun geliştirilmesi, özellikle öğretilmesi ve yaygınlaştırılması yoluyla Üye Devletlerin dil; öğrenci ve öğretmenlerin teşviki, hareketlilik konularının yanı sıra diplomaların akademik olarak tanınması, bilgi ve deneyim alışverişini geliştirmek, Üye Devletlerin eğitim sistemlerinin ortak sorunlarını çözmek, gençlerinin değişim ve gelişimini teşvik etmek, uzaktan eğitimin geliştirilmesini teşvik etmek. Üye Devletler iş birliğini geliştirmek zorundadır. Üçüncü ülkeler ile eğitim alanında uluslararası işbirliklerinden Avrupa Konseyi sorumludur. Hedeflere ulaşılmasına katkıda bulunmak amacıyla; Konsey belirtilen prosedüre uygun Madde 251 çerçevesinde, Ekonomik ve Sosyal Komitesi ve Bölgeler Komitesi kararlarını kabul eder (The Maastricht Treaty, **a.g.e.**, s. 1-59).

⁵¹ Maastricht Anlaşması **Madde 127.** Üye Devletler, bir mesleki eğitim uygulayacaktır. Eylem amaçları özellikle, sanayide mesleki eğitim ve yeniden eğitim yoluyla değişikliklere uyum sağlamak, için temel ve sürekli mesleki eğitimi geliştirmek, mesleki uyum ve yeniden bütünleşmeyi kolaylaştırmak ve mesleki diplomaların tanınmasının sağlanması (The Maastricht Treaty, **a.g.e.**, s. 1-59).

Anlaşmanın belirtilen maddeleri ile konu daha güncel hâle getirilmiş ve birliğe bu alanda geniş yetki verilmiştir.

Eğitimin kalitesinin geliştirilmesine, üye ülkeler arasında iş birliğinin artırılmasına ve eğitimde Avrupa boyutunun geliştirilmesine ilişkin yeni bir eğitim siyaseti oluşturan 126. maddeye göre:

Topluluk, üye ülkelerin kültür ve dil farklılıkları ile eğitim sistemlerinin organizasyonu ve öğretimlerinin kapsamı konusundaki sorumluluklarını göz önüne alarak, üye ülkeler arasında iş birliğinin teşvik edilmesi ve gerekirse çalışmalarının tamamlanması ve desteklenmesi yoluyla eğitim kalitesinin geliştirilmesine katkıda bulunacaktır.

Maastricht Anlaşması ile topluluk eylemlerinin hedefleri⁵²;

Dil öğretimi,

Avrupalılık bilinci,

Öğrenci öğretici hareketliliği,

Üye ülkeler kurumları arasında iş birliği ve tecrübe paylaşımı ve uzaktan eğitim eksenlerinde şekillenmiştir.

127. madde ise birliğin mesleki eğitim politikasını düzenlemektedir. Buna göre;

Birlik üye ülkelerin kendi mesleki eğitimlerinin kapsam ve organizasyonlarındaki sorumluluklarını göz önüne alarak, üye ülkelerin çalışmalarını tamamlayıcı ve destekleyici bir mesleki eğitim politikası uygulayacaktır. Topluluk bu yönde bazı faaliyetleri amaçlamalıdır. Bu amaçlar;

Öncelikle mesleki eğitim ve yeniden eğitim yoluyla endüstriyel değişime uyumun kolaylaştırılması,

Emek pazarına iştirak ve yeniden katılımı kolaylaştırmak için başlangıç ve sürekli mesleki eğitimin geliştirilmesi,

Özellikle gençlerle öğretmen ve öğrencilerin hareketliliğinin teşviki ve mesleki eğitimden yararlanma imkânlarının kolaylaştırılması,

⁵² The Maastricht Treaty, **a.g.e.**, s. 1-59.

İşletmeler ve eğitim öğretim kuruluşları arasında iş birliğinin canlandırılması ve üye ülkelerin eğitim sistemlerine ilişkin ortak sorunlarıyla ilgili deneyim ve bilgi değişiminin geliştirilmesi olarak sıralanmıştır⁵³.

Avrupa Birliği Anlaşması'nın içerdiği diğer gelişmeler, özellikle mesleki eğitimin finansmanına yönelik olarak, Avrupa Sosyal Fonu'nun uygulama sahasının genişletilmesinde kendini göstermiştir. Anlaşmada, Fon'un yeni iş alanlarının oluşturulmasına yönelik fırsatların geliştirilmesi ve hayat standartlarının iyileştirilmesine yönelik hedeflerinin yanında mesleki eğitim ve yeniden eğitim uygulamalarıyla çalışanların endüstriyel değişim ve üretim sistemlerindeki gelişmelere ayak uydurmasının kolaylaştırılması konuları düzenlenmiştir.

Ortak Pazar'ın etkili uygulanabilmesi için bir gereklilik olarak gündeme gelen ekonomik ve sosyal bütünlük siyaseti, iş birliği ilkesi ve birliğin yapısal fonlarının etkin kullanımını için mali destek garantisine bağlı olduğundan birlik, 1988'de geniş çerçeveye sahip bir yapısal fonlar reformu uygulamaya koymuştur. Bunun yanında ekonomik ve sosyal bütünleşme siyasetine harcanan kaynakların 5 yılda iki kat artması planlanmıştır.

Maastricht Anlaşması'nın getirdiği bu yükümlülüklerle, mesleki eğitim ve yeni meslekler edinme siyasetinin iyice başat hâle geldiği görülmektedir. Maastricht Anlaşması ile yeni bir boyut kazanan Ortak Pazar, üye ülkelerin tüm vatandaşları ve çalışanlarının beceri, kabiliyet ve niteliklerini bir bütün olarak Topluluk hedeflerine uygun şekilde geliştirebilecekleri ve kullanabilecekleri bir ortam oluşturmuştur. Avrupa Birliği yetkilileri bu ortamı ekonomik refah seviyesinin daha da artması amacıyla yönelik olarak bir araç olarak görmüşlerdir. Birlik liderleri eğitim unsurunu ekonomik refahın gelişmesi yolunda bir araç olarak algılamışlardır. Maastricht Anlaşması'nın getirdiği ivmenin sonucu olarak mesleki eğitimin geliştirilmesine yönelik programlar geliştirme fikri de bu algılamamanın bir sonucudur. Maastricht Anlaşması'nın getirdiği faydalardan birisi de 1993 yılında yayınlanan 'Büyüme, Rekabet Gücü ve İstihdama İlişkin Beyaz Rapor'unun yayınlanmaya başlamış

⁵³ Terzi, **a.g.e.**, s. 75-80.

olmasıdır. Bu rapor Konsey'in 1988 yılındaki Avrupa Boyutuna İlişkin İlke Kararı'na dayalıdır ve 21. yüzyılda ilerleme yolları ve güçlükleri kapsar⁵⁴.

Bu raporda, 21. yüzyıla girilirken üstesinden gelinmesi gereken sorunlar ve izlenecek yollar özetlenmiş, eğitim ve öğretimin ekonomik büyümeyi istihdama dönüştürebilmesi için eğitim ve danışmanlık programlarının geliştirilmesinin gerektiği ifade edilmiştir. Ortak Pazar'ın uygulanmaya başlandığı ilk yıl olan 1993 sonrasında, eğitim ve öğretimdeki iş birliği yeni bir döneme girmiş ve eğitim sahasında da dikkat çekici gelişmeler yaşanmıştır. Rapor Avrupa'da bilgi ve becerilerin geliştirilmesine ilişkin tartışmaların başlamasına neden olmuştur. Temel amaçları, Avrupa düzeyinde beceri akreditasyonunun sağlanması ve becerilerin tanınması, eğitim kurumları ve işletmeler arasında bağlar kurma, birlik dillerinde yeterliliği artırma, eğitime yönelik yatırımları değerlendirmedir.

1993 yılında yayınlanan yenilik üzerine Yeşil Kitap ise eğitimde Avrupa boyutu üzerinedir. Burada Avrupa vatandaşlığı çerçevesinde eğitimin kalitesinin yükseltilmesi ve toplum içine gençlerin entegre edilmesi amaçlanmaktadır. Bu hedeflere ulaşmada bazı hususlar örnek olarak öğrenme dil, ulus ötesi projeler, toplumsallaşma, Avrupa bağlamında gençler, okul iş birliği, ortaklık ağları ise oldukça belirsiz kalmıştır.

1.1.16. Toplum Öğrenme Eylem Programlarının Hayata Geçirilmesi (1995)

Birliğin bazı temel uygulamaları yeni anlaşmalar ile ancak mümkün olmuştur. SOCRATES ve LEONARDO DA VINCI, her ikisi de Maastricht anlaşmasınının 126. ve 127. maddeler temelinde kurulmuştur. Erasmus, Lingua ve Arion gibi daha önce var olan programların yanı sıra özellikle okul ortaklıkları için yeni bir küçük ölçekli program 1995 yılında Comenius adıyla tanıtılmıştır. Bu süreçle beraber AB, hayat boyu öğrenme ilkesini benimsemiş ve çoklu medya üzerinden eğitim faaliyetlerini hızlandırmıştır. Eğitimin tüm hayat sürecini içermesi, daha önceki eğitimleri ve sosyal statüleri ne olursa olsun herkesi kapsamaya düşüncesi ve yetişkin dönemde de eğitime devam edilmesi ihtiyacı yeni milenyuma yaklaşırken neredeyse evrensel bir

⁵⁴ http://ec.europa.eu/white-papers/index_en.htm (Son Başvuru Tarihi:15.02.2015)

kabul ile yayılmıştır. Üretilen bilgi miktarındaki artışın yanı sıra küreselleşme, bilim ve teknoloji alanındaki gelişmeler günümüz bireylerinin gereksinim duyacakları bilgi ve becerilerde değişikliklere neden olmuştur. Bilgi çağına geçiş süreci, değişimi sağlayabilmek için sürekli kendini yenileyen, yeni bilgiler edinmeyi bir kültür hâline getirmiş bir toplum dokusu gerektirmektedir.

Bilgi toplumunda var olabilmek, kişilerin çağın gerek ve anlayışına göre yenilenmelerini sağlamak için bireylerin uygulamaları gereken eğitim yöntemlerinden biri de hayat boyu öğrenmedir. Kısaca PACE olarak kodlanan “Avrupa İleri Sürekli Eğitim Programı” 1987 yılının Haziran ayında ABD ile Avrupa ülkeleri arasında düzenlenen Sürekli Eğitim Forumu’nda PACE Genel Raporu adıyla hazırlanmıştır. Programın mimarı, aynı zamanda PACE’nin genel sekreterliğini de yapmış olan Ladislav Cerych’dir. Program salt bir belge ya da siyasilerin uygulayacağı bir plan değildir; bir başkanı ve sınırlı sayıda da olsa çalışan personeli olan bir kurumsal yapıya sahiptir. Söz konusu oluşum prensip olarak büyük ölçekli firmaların sponsorluğunda eğitim, teknik, pazar ve finansal araştırmalara yönelik araştırmalara odaklanmıştır. Programı ortaya çıkaran dinamiklerin başında teknolojik gelişmelerin baş döndürücü bir hızda ilerlemesi ve bu değişime yetişmenin de yüksek maliyetli araştırma-geliştirme faaliyetleri gerektirmesiydi. Programın Avrupalı büyük ölçekli şirketlere servis yapan bir kurum olduğunu söyleyebiliriz. Zira yüksek rekabet ortamında, bu firmaların rakipleriyle mücadeleyi sürdürebilmeleri, kendilerini teknolojik olarak sürekli güncel tutmalarına bağlıydı. Avrupalı sanayiciler, programa destekleyici olarak teknik personellerini bilimsel anlamda sürekli güncel tutmayı amaçladılar⁵⁵.

Global platformda, üretimde meydana gelen değişimlere ayak uydurabilmek için ayrılan ödeneklerin muazzam olması gerekmektedir. Bu yüksek meblağları tek tek firmaların karşılamaları oldukça zordur ki zaten ulusların bütçeleri bile bu kaynak problemini çözmekte zorlanmaktadır. PACE programı işte bu sorunların çözüm aracıdır. Öyle ki program, uydu ve bilgisayarlı konferanslar yoluyla, bir çeşit uzaktan eğitim metodu uygulayarak, maliyeti sifıra yakın bir seviyeye indirmiştir. Programın dikkat çeken bir diğer özelliği de, yöneldiği öğrenen kesimin özellikle mühendis ve

⁵⁵Androulla Vassiliou, **Science Education in Europe: National Policies, Education**, Audiovisual and Culture Executive Agency, (<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>), 2011, p.8-11

bilim adamları olmasıdır. Program yardımıyla, bilimle uğraşanların ve teknik personelin sürekli kendini güncellemesi mümkün olabilmekteydi. Üniversiteler ve firmalardan oluşan üyelere sahip program günümüzde de EuroPACE 2000 adıyla faaliyetlerini devam ettirmektedir, ancak yoğunlaştığı alan yükseköğretim olarak değişim göstermiştir.

1995'te bilgi Avrupası inşa etmeyi ve eğitimde Avrupa boyutunu güçlendirmeyi hedefleyen, uygulanan tüm eğitim programlarını bir araya getiren ilk Sokrates Programı başlatılmıştır. Tüm deneyimlerin sonucunda Avrupa Birliği'nin sürekli eğitime yönelik pratik uygulaması Sokrates Programı'nda kendini bulmuştur.

SOCRATES eğitim için bir çerçeve ve çatıdır. İlk aşamada aralarında üniversite öğrencileri ve personeli, müdürler, öğretmenler, öğrenciler ve karar vericilerin bulunduğu eğitim alanında yaklaşık 275,000 Avrupa vatandaşının dolaşımını sağlamıştır. Ayrıca Program 1,500 üniversite, 8,500 okul ve Avrupa boyutunu geliştirme, yükseköğretimin kalitesini geliştirme, okul eğitimi, dil öğrenme ve öğretme, açık ve uzaktan öğrenme ve yetişik eğitime yönelik 500 uluslararası projeye destek sağlamıştır⁵⁶.

Sokrates Programı; AB mesleki eğitim programları hariç olmak üzere, okul eğitiminden, yükseköğretime, yeni teknolojilerden yetişkin eğitime kadar, bütün örgün ve yaygın eğitim programlarını kapsayan bir genel eğitim programıdır. Program ilk defa şemsiye bir eğitim programı olarak 1993 yılında uygulanmaya başlanmıştır ve hâlen Avrupa'da 31'i aşkın ülkede ve yaklaşık 1,800'ü aşkın üniversitede uygulanmaktadır. Sokrates Eğitim Programı 7'den 77'ye eğitimi kapsamakta 5 ana 3 yan eylem olmak üzere toplam 8 eylemden oluşmaktadır.

Sokrates Ana Eylemleri;

- A.** Comenius Eylemi: İlk ve orta öğrenim
- B.** Erasmus Eylemi: Yükseköğretim
- C.** Lingua Eylemi: Dil öğrenimi
- D.** Grutwig Eylemi: Hayat boyu öğrenim
- E.** Minerva: Açık ve uzaktan eğitim

⁵⁶ Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi, L 28, 03.02.2000, s.1.

Sokrates Yan Eylemleri ise:

A. Gözlem ve Yenilik: Bilgi ve deneyim alışverişi

B. Ortak Faaliyetler: Leonardo da Vinci ve Youth programı gibi diğer topluluk programları ile ortak çalışmalar yapmak

C. Destek Faaliyetleri: Bilgilendirme ve bilinç oluşturma faaliyetleri

Programın yan eylemlerinden gözlem ve yenilik, eğitim sistemleri ve politikalarında karşılaştırılmalı analizler, bilgi ve tecrübe paylaşımları ile eğitim sistemlerinin iyileştirilmesini ve kalitesinin artırılmasını amaçlamaktadır. Ortak Faaliyetler, Sokrates Programı haricinde AB'nin diğer eğitim programları olan Youth ve Leonardo Da Vinci ile ortak faaliyetler yapılmasına imkân tanıyarak programlardan en yüksek faydanın sağlanabilmesi için tasarlanmıştır⁵⁷. Destek faaliyetleri ise cemiyetler ve sivil toplum kuruluşları aracılığı ile programlar hakkında ilgili kesimlerin bilgilendirilerek yaygınlaştırılmasını ve bilinç oluşturulmasını hedeflemektedir. Aşamalar hâlinde planlanıp uygulanmaya konmakta olan programın, ilk safhası (Sokrates I) 1995-1999 yıllarında gerçekleştirilmiştir. Programın Sokrates II olarak adlandırılan ikinci safhası ise 1 Ocak 2000 – 31 Aralık 2006 dönemini kapsamakta olup birinci döneminde elde edilen tecrübeler ve aşamalar temel alınmıştır. İkinci safhanın bütçesi 1,850 milyon Euro tutarındadır (7 yıllık) Program AB'ye üye ülkelere, EFTA ülkelerine ve AB aday ülkelere açıktır. 2007-2013 dönemini kapsayan üçüncü aşama hayat boyu öğrenme adıyla uygulanmaktadır. AB eğitim programlarına geniş çerçeveden bakıldığında, Avrupalılık bilincinin oturtulması, kaynaştırma ve istisnasız bütün bireylerin potansiyelini eğitim sürecine dâhil etme hedefleri göze çarpmaktadır. Sokrates programının hukuki temellerini ise aşağıdaki gibi sıralayabiliriz: Avrupa Parlamentosu ve Bakanlar Konseyi'nin 24.01.2000 tarih, 253/2000/EC Sayılı Kararı ile oluşturulmuştur. AB Anlaşması'nın 149. ve 150. maddelerine dayanmaktadır. 149. Paragraf, AB'nin daha iyi eğitim seviyesine ulaşabilmesi için uygulaması gereken aksiyonları içermektedir. Temelinde AB üye ülkelerinin iş birliğinin yattığı madde, Birlik vatandaşlarını hayat boyu öğrenme ye teşvik etmektedir. Sokrates

⁵⁷ **Leonardo da Vinci Programme:** 15 years of EU support for vocational education and training, Brussels, 9 November 2010, IP/10/1481, s.1-2

Programı'nın asıl hedefi "Katılımcı ülkeler arasındaki iş birliğinin teşvik edilerek eğitim alanında kalitenin artırılması ve Avrupa boyutunun geliştirilmesidir. Hayat boyu öğrenmeyi ve her düzeydeki eğitim kalitesini arttırmayı hedefleyen program, Avrupa halklarının bilgi ve eğitim düzeylerini artırarak hızla değişen hayat koşullarına daha rahat uyum sağlamalarına katkıda bulunmayı da amaçlamaktadır.

Dolayısıyla, Sokrates herkes için ömür boyu eğitim ve öğrenimi teşvik ederek dil öğrenimini, kişilerin Avrupa içindeki hareketliliğini, ülkeler arasındaki kültür alışverişini artırmayı amaçlar. Sokrates programı ilke olarak AB ülkeleri, EFTA/Avrupa İktisadi Alanı ülkeleri olan Norveç, İzlanda ve Lihtenştayn; ortaklık anlaşmasına giren Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri, Malta, Kıbrıs ve Türkiye'ye açıktır. Avrupa ülkeleri arasında eğitim alanında yapılan iş birliği, Avrupa çapında hareketliliğin sağlanmasını, fikirlerin ve yapıcı eylemlerin yayılmasını amaçlayan şebeke çalışmalarını ve yükseköğretim düzeyinde yapılan akademik ortaklık projelerini kapsayan programın bu amaçlara ulaşabilmesi ülkeler arasında eğitimin her alanında iş birliği yapılmasını gerektirmektedir. Bu çabaların pratik sonuçları da insanları bir başka ülkede okumaya, orada ders vermeye ve özel eğitim programlarını takip etmeye teşvik edici finansal kaynaklar olarak ortaya çıkmaktadır. Programın parasal kaynağı, katılımcı ülkelerin paylarına düşen para ile oluşturulan havuz olup, her ülkenin bu havuza aktaracağı paranın miktarı belirli kriterlere göre belirlenmektedir. Sokrates II için ayrılan para 1,850,000,000 Euro'dur. Sokrates Programı, eğitimin 5 temel alanındaki eylemleri, bu eylemlerin en iyi şekilde yürütülebilmesi için gerekli olan gözlem ve yenilikler, ortak etkinlikler ve destek faaliyetlerini de kapsamaktadır.

Belirtildiği gibi SOCRATES II iki yeni yan program içermektedir. Bunlar;

1. Yetişkin eğitimi ve diğer eğitim yolları için Grundtvig,
2. Eğitimde teknoloji kullanma açık ve uzaktan öğrenme, bilgi ve iletişim için Minerva.

AB, çağın gereklerine uymayı ve gereklilikleri yerine getirmeyi hedeflemektedir. Bu bakımdan belirtilmesi gereken uygulama ise Minerva'dır⁵⁸. Minerva, Avrupa Komisyonu tarafından eğitimin, açık ve uzaktan öğrenimin bilgi ve

⁵⁸ www.minerva-communication.eu (son erişim Tarihi: 10 Haziran 2014)

iletişim teknolojileriyle desteklenmesi ve geliştirilmesini hedef alan bir programdır. Bu nedenle Minerva temelde, yenilikçi uygulama ve hizmetlerin geliştirilmesini sağlamayı amaçlamaktadır. Minerva programı, açık öğrenim ve eğitimde iletişim alanında iş birliğini geliştirmeyi amaçlayan, eğitimi destekleyen yeni teknolojileri ifade eden bir programdır⁵⁹. Açık ve uzaktan öğrenim ile eğitimde bilgi ve iletişim teknolojisi alanında Avrupa iş birliğini geliştirmeyi amaçlar. Bu çerçevede, okulların araç gereçle özellikle iletişim sunduğu imkânlarla donatılması hedeflenmektedir.

Programların uygulanmasında bazı engellerde söz konusu olmuştur. Bunlar;

Kaynaşmış stratejilerin eksikliği,

Millî düzeyde öğretim sistemlerinin ve müfredatlarının bu yeni algıya uygun olmaması,

Pedagojik malzeme eksikliği,

Siyasi irade noksanlığı olarak belirtilebilir.

Diğer bir uygulama olan LEONARDO ise mesleki eğitim için bir çatı programıdır. Leonardo Programı'nın en önemli stratejisi eğitim sisteminden herhangi bir nitelik elde etmeden ayrılan gençlerin yetiştirilmelerine yardım etmeye yönelik ikinci şans okullarının oluşturulmasıdır. İlk aşamada, yaklaşık 60,000 ortaklı 3,000'den fazla projeye destek olunmuştur. Program çoğunluğunu gençlerin oluşturduğu yaklaşık 130,000 kişinin dolaşımını teşvik etmiştir. LEONARDO II bir ölçüde hareketli yapısı ile karakterizedir. Avrupa boyutunun teşvik edilmesi, mesleki eğitim ve sanat gibi birkaç kapsayıcı önceliklere sahiptir. LEONARDO ve SOCRATES eğitim ve öğretimde Avrupa boyutunun kapsayıcı amaçları doğrultusunda geliştirilmiştir. Maastricht Anlaşması ile de bu amaç vurgulanmıştır. Üye devletlerin öğretim yoluyla, eğitimde Avrupa boyutunu geliştirmek Madde 126'da açıkça belirtilmiştir.

Bir diğer uygulama ise Avrupa Gençlik Programı'dır. Avrupa Gençlik Programı'nın temel amacı, okul sistemi dışında kalmış gençlerin eğitime katkı sağlamaktır. 1997 yılı Avrupa Gençlik programı kapsamında hareketliliğe yaklaşık çoğunluğu genç olan 130000 kişinin katılımı sağlanmıştır. Temel amacı okul sistemleri dışındaki gençlerin eğitime katkıda bulunmaktır. Toplam 400,000 'den

⁵⁹ www.minerva-project.eu (son erişim Tarihi: 10 Haziran 2014)

fazla genç bu projelere dâhil olmuştur. Avrupa düzeyinde girişim ruhunu teşvik etmek, gençler arasında dayanışma sağlamak ve entegrasyonu desteklemek için gerçekleştirilmiştir. Hayat boyu öğrenmenin önemini vurgulamak, küçük ve orta ölçekli işletmelerde daha iyi iş birliğini geliştirmek, insan kaynakları etkileyen çeşitli politikalar geliştirmek, sanal hareketlilikler sağlamak, teknolojik gelişmelere adaptasyon sağlamak, yenilikçi projeler üretmek gibi hedefler hayata geçirilmiştir⁶⁰.

Bu bakımdan değinilmesi gereken bir başka uygulama da 1995 yılında ARION'un SOCRATES programının bir parçası hâline gelmesidir. Kadınlar için mesleki eğitim projeleri arasında ağ kurulmuştur. Öğretmenler için dil yeterlilik promosyon eğitimi, orta ve yükseköğretim ve mesleki eğitim⁶¹. Ayrıca zamanlama bakımından da farklı güçlükler de söz konusu olmuştur. Bunlardan eğitimi ilgilendiren engel ise, küreselliğin yükselişi ve bilgi toplumunun gelişimiydi. 1990'larda "bilgi toplumu" ve "hayat boyu öğrenme" kavramları konuşmalarda sıkça dile getirilmeye başlanması olmuştur⁶².

Yukarıda belirtildiği gibi mesleki eğitim ve öğretimin millî sistemlerin üzerinde olduğunu ortaya koyan eğitim ve öğretim üzerine 1995 Beyaz Kitap ile eğitim ve öğretim ve içinde ulus ötesi hareketlilik engellerini açıklayan 1996 Yeşil Kitap yayınlanmıştır. 1995'te yayınlanan eğitim için "Beyaz Kitap" hayat boyu öğrenme alanında AB politikalarının temel referans kaynağı olmuştur. Öğrenmede bireylerin sorumluluğunu belirten bu belge, öğrenen toplumun yapılanmasını sağlamak için beş genel amaca vurgu yapmıştır. Bunlar; yeni bilginin edinilmesinin desteklenmesi, okul ve iş hayatının birbirine yakınlaştırılması, sosyal dışlanmanın engellenmesi için ikinci bir okul şansı sunulması, bazı AB dillerinde yeterliliğin desteklenmesi, insan kaynakları ve eğitime yatırım yapılmasıdır.

1994'te yapılan Mart zirvesinde Avrupa Konseyi, eğitim ve öğretimle ilgili olarak bazı üye ülkelerde daha sistematik ve etraflı bir yaklaşıma gereksinim duyulduğunu ve Leonardo da Vinci, Sokrates ve gençlik programlarının başlatılacak

⁶⁰ Helena Bijmens vd., **European Cooperation in Education Through virtual Mobility a Best-Practice Manual**, EuroPACE ivzw, 2006, s.25-27

⁶¹ **Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi**, 18.05.2000, Brussels, s.1.

⁶² Terzi, **a.g.e.**, s. 90.

olmasından duyduğu memnuniyeti ifade etmiştir. Aynı yıl yapılan Aralık Zirvesi'nde ise şu konuların gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir:

Leonardo, Sokrates, Gençlik ve Tempus programlarının uygulamaya konulması,

Mesleki eğitimde yapısal reformların yapılması,

Bilgi tabanlı ekonomiler için gerekli olan bilgisayar okuryazarlığı gibi yeni niteliklerin tanınması, üniversite öğrencileri ve öğretim üyelerinin değişiminin desteklenmesi, birlik çapında ortak eğitim programlarının geliştirilmesi

Okul ortaklıklarının oluşturulması ve Avrupa dil öğreniminin desteklenmesi alanlarında iş birliğinin geliştirilmesi⁶³.

1.1.17. Amsterdam Anlaşması (1997)

Maastricht Anlaşması'nın 126 ve 127. maddeleri eğitim alanında Avrupa Birliği'nin temel bakış açısı olarak nitelendirilebilir. 1997 Amsterdam Anlaşması'nda da bu maddeler temel alınarak düzenlemeler yapılmıştır. Böylece bazı standartlar sağlanmıştır.

AB politik liderleri tarafından 17 Haziran'da imzalanan ve 2 Ekim 1997'de yürürlüğe girmiş olan Amsterdam Anlaşması da mesleki eğitime yönelik unsurlar içermektedir. Amsterdam Anlaşması hükümetler arası konferansın 2 yıllık tartışma ve görüşmelerinin bir neticesidir. Kendi prosedürleri çerçevesinde 15 üye devletin onayı ile yürürlüğe girmiştir.

Amsterdam Anlaşması'nın 150. maddesi mesleki eğitimle ilgili politikaları içermektedir. Söz konusu maddenin bölümleri aşağıda sıralanmıştır:

Mesleki eğitimin içeriği ve örgütlenmesi konusunda üye devletlerinin sorumluluklarına tamamen riayet ederek üye devletlerin faaliyetlerini destekleyip tamamlayacak şekilde bir mesleki eğitim politikası uygulanacaktır.

Birlik faaliyetlerinin amaçları özellikle mesleki eğitim ve mesleki yeniden yönlendirme yoluyla sanayi değişimlerine imkân sağlamaktır. Mesleki bütünleşme ve

⁶³ Murat Gürkan Gülcan, **Avrupa Birliğine Adaylık Sürecinde Türkiye Eğitim Sisteminin Yapısal Sorunları ve Yapısal Uyum Modeli Araştırması**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara 2003, s.17-18.

istihdam piyasasına yeniden girişi kolaylaştırmak amacıyla temel mesleki eğitimi ve s¼rekli mesleki eğitimi iyileştirmektedir. Mesleki eğitime erişimi kolaylaştırmak ve eğitmen, eğitim g¼ren kişiler ve ¼zellikle genç kişilerin hareketliliğini cesaretlendirmektedir. Eğitim ya da mesleki eğitim birimleri ile işletmeler arasında iş birliğini canlandırmaktadır. Üye devletler ile ¼nc¼ ¼lkeler ve uzman uluslararası ¼rg¼tler arasında mesleki eğitim konusundaki iş birliği desteklenecektir.

1.1.18. Sorbonne Deklarasyonu (1998)

1998'de Paris'te, Avrupa y¼ksek¼đretim sistemi yapısının uyumlaştırılması için ortak bildirge Fransa, Almanya, İtalya ve İngiltere adına d¼rt bakan tarafından açıklanmıştır. Deklarasyonda uluslararası karşılaştırılabilirlik ve denklik için lisans ve y¼ksek lisans şeklinde iki temel d¼neme ayrılan bir sistemin ¼nemi vurgulanmıřtır⁶⁴. Bilgi Avrupa'sına Doğru "¼đretme ve ¼đrenme - ¼đrenen Topluma Doğru" adlı Beyaz Kitabı izleyen politika uygulama stratejilerini tanımlayan Komisyon Bildirisi Maastricht Anlaşması'nın 126. ve 127. maddeleri içerik olarak değişmemiş, 149. ve 150. maddeler olarak Amsterdam Anlaşması'nda yer almıştır. Avrupa eylemlerini netleştirmeye ve insan kaynaklarını etkileyen çeşitli politikalar arasında tutarlılığı ve tamamlayıcılığı sağlamaya y¼neliktir. Eğitim alanında gelecekte y¼r¼t¼lecek birlik eylemlerine y¼nelik rehber ilkeleri içermektedir.

1.1.19. Bologna Deklarasyonu (1999)

19 Haziran 1999'da, 29 Avrupa ¼lkesinin y¼ksek¼đretimden sorumlu bakanları Bologna Deklarasyonu'nu imzalamışlardır. Bu çerçevede y¼r¼t¼lecek alışmalar Bologna Deklarasyonu ile başladığından s¼re, Bologna S¼reci olarak isimlendirilmiştir. 19 Eyl¼l 1988 tarihinde Avrupa'nın en eski ¼niversitesi olarak bilinen Bologna ¼niversitesinin 900. kutlama t¼renine katılan Avrupa ¼niversiteleri rekt¼rleri, 4 yıl içerisinde Avrupa'da sınırların ortadan kalkacağından yola çıkarak,

⁶⁴ Sorbonne Joint Declaration, **Joint Declaration on Harmonisation of The Architecture of the European Higher Education System**, Paris, the Sorbonne, May 25 1998, 1998, pp.1-3

kıtadaki yükseköğretim uygulamalarına etkinlik kazandırma gerekliliğinin farkına varmışlardır. Avrupa'daki bütünleşme ve iş birliği sürecinde üniversitelerin oynayacağı önemli rolün farkında olan Avrupa üniversiteleri yöneticileri kuruluş yıldönümünde "Magna Carta Universitatum" adlı bildiri yayımlamışlardır. Bu bildiri ile üniversitelere, Avrupa'nın geleceğini biçimlendirme rolü verilmiş ve uluslar üstü küresel bir anlam yüklenmiştir. 25 Mayıs 1998'e gelindiğinde, yine köklü bir eğitim kurumu olan Sorbonne Üniversitesi'nin 800. kuruluş yıldönümünde de "Sorbonne Ortak Bildirisi" yayımlanmıştır. 19 Haziran 1999'da da 29 Avrupa ülkesinin yükseköğretimden sorumlu bakanları, "Bologna Deklarasyonu"nu imzalamışlar ve bir yükseköğretim reformu girişimi böylece başlatmışlardır⁶⁵.

Bologna Deklarasyonu'nda 2010 yılına kadar ortak bir Avrupa yükseköğretim alanının gelişmesi için birtakım hedefler belirlenmiştir. Bu hedefler yolunda, devletlerin millî yapıları ve kültürleriyle uyumlu olacak biçimde, kıtada ortak deneyimlerin paylaşılması, ortak amaçlara için iş birliği yapılması ve birbirinin deneyiminden faydalanılması yoluyla ilerleme sağlanmıştır⁶⁶.

Bu bildirge 20. yüzyılın sonlarında Avrupa, 21. yüzyılın bilgi çağı olacağı tespitinden hareketle Bilgi Avrupası'nı oluşturmak amacıyla eğitim alanında uygulanacak bir dizi kararlar içermektedir. Gücünü bilgiden ve bilimden alacak olan bilgi Avrupa'sında, Avrupa coğrafyasındaki ülkeleri hem birbirleri ile uyumlu - birbirlerini tamamlayıcı hem de rakiplerinden üstün kılacak bir yükseköğretim sistemi oluşturulması hedeflenmiştir.

Avrupa Birliği'nin Mart 2000 tarihli Lizbon Stratejisi ile aldığı karar, Bologna Sürecinin eğitim ve öğretim amaçlarını oluşturmaktadır. Bologna bildirgesinden başlayarak sürece dâhil olan devletlerin yükseköğretimden sorumlu bakanları iki yılda bir farklı ülkelerde toplantı yapmakta ve amaçların izleme ölçülerini değerlendirmektedir. Ancak Bologna Süreci ile benimsenen özgün amaçlar gereksinimlerin yönlendirmesi nedeniyle devamlı olarak genişletilmiştir.

⁶⁵ http://ec.europa.eu/education/higher-policy/index_en.htm (Son Erişim Tarihi: 10 Haziran 2014)

⁶⁶ David Crosier - Teodora Parvev, **The Bologna Process: Its Impact on Higher Education Development in Europe and Beyond**, Paris 2013, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2013, s.19-25

2005 yılı itibarıyla 45 ülke süreçte yer alarak bu ortak eğitim hedefini desteklemiştir. Bu ülkeler sürece katılım yıllarıyla birlikte şöyledir:

1999: Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Estonya, Finlandiya, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İzlanda, İrlanda, İtalya, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Hollanda, Norveç, Polonya, Portekiz, Romanya, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya, İspanya, İsveç, İsviçre, İngiltere;

2001: Hırvatistan, Güney Kıbrıs, Lihtenştayn, Türkiye;

2003: Arnavutluk, Andora, Bosna Hersek, Vatikan, Rusya, Sırbistan ve Karadağ, Makedonya;

2005: Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan, Moldova ve Ukrayna.

Bologna İzleme Grubu üyesi 45 ülkenin yanı sıra bazı uluslararası kurumlar da sürece katılmaktadır. Bunlar;

- Avrupa Komisyonu
- Avrupa Konseyi - danışman üye
- Avrupa Üniversiteler Birliği - danışman üye
- EURASHE - danışman üye
- ESIB - Avrupa Öğrencileri Millî Birlikleri - danışman üye
- UNESCO-CEPES - danışman üye
- ENQA - danışman üye
- Education International Pan-European Structure - danışman üye
- UNICE - danışman üye

Bologna sürecini takip etmek üzere bir Bologna İzleme Grubu oluşturularak iki yılda bir eğitim bakanlarının toplanması kararlaştırılmıştır. 1999'dan beri sürece dâhil ülkelerin eğitim bakanları her iki yılda bir toplanmakta ve Avrupa yükseköğretiminin geleceği burada planlanmaktadır⁶⁷.

Bologna Süreci, daha önce uygulanan sistemlerin yeniden uyarlaması değil, güncel sistemlerin harmanlanmasından ibaret olan, reform özelliği taşımayan bir 'yenilenme' hareketidir. Öyle ki Bologna Süreci, kurumlar arası hareketlilik, eğitim programlarının geliştirilmesi, derecelerin ülkeler arasında geçerli kabul edilmesi, stratejik planlama ve geçerlilikleri sağlamak için ortak öğretim süreleri oluşturulması

⁶⁷ The European Higher Education Area, **The Bologna Declaration Of 19 June 1999**, Joint Declaration Of The European Ministers Of Education, Bologna, 1999, s.1-8

gibi bir dizi yenilik önerilmektedir. Bu yenilikler, güncel sistem veya sistemlerin yeniden yapılandırılması ile değil, deneyimlerden yararlanarak gözden geçirilmesi ve uyumlaştırılması ile uygulanmaktadır.

1999 Bologna Bildirisi ile deklare edilen yükseköğretimde ulaşılmaması istenilen 6 hedefe 2001 yılı Prag Bildirisi ile 3 hedef alanı daha eklenmiştir ve sürecin temel öncelikleri olarak şöyle sıralanmaktadır:

- Derecelerin kolay anlaşılabilirliği ve karşılaştırılabilirliği bir sistem oluşturulması, Üniversiteler arasında ortak bir kredi sistemi oluşturulması (Avrupa Kredi Transfer Sistemi),
- Yükseköğretimde ortak diploma uygulamasına geçilmesinin temellerinin atılması,
- Yükseköğretimde öğrenci etkinliğinin sağlanması, Farklı ülkelerdeki üniversitelerin öğrenci ve öğretim üyesi değişimi yapabilmesinin önündeki engellerin kaldırılması, öğrenci, öğretim elemanları, araştırmacı ve idari personelin serbest dolaşımını kısıtlayan unsurları ortadan kaldırarak hareketliliğin artırılması,
- Kalite güvencesinde ve yükseköğretimde Avrupa boyutunun oluşturulması,
- Lisans ve Lisansüstü olarak kademelendirilmiş bir sistem oluşturulması ve iki kademeli bir yöntemin uygulanması, Doktora derecesinin üçüncü derece sistemi olarak sürece dâhil edilmesi,
- Kalite güvencesi alanında Avrupa'da iş birliğinin artırılması,
- Yükseköğretimde bulunması gereken Avrupalılık bilincinin artırılması,
- Hayat boyu öğrenimin yaygınlaştırılması,
- Avrupa yükseköğretim alanının oluşturulmasıdır⁶⁸.

1.1.20. Lizbon Stratejisi (2000)

Avrupa Birliği Konseyi, bilgiye dayalı ekonominin parçası olarak istihdamı, ekonomik reformları ve uzlaşmayı güçlendirmek üzere Birlik için yeni bir stratejik

⁶⁸ European Commission, **The European Higher Education Area in 2012, Bologna Process Implementation Report**, <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>, 2013, pp.,8-30

hedef üzerinde anlaşmaya varmak amacıyla 23-24 Mart 2000 tarihlerinde Lizbon'da özel bir toplantı düzenlemiştir. Bu toplantıda bilgi Avrupası'na ulaşmak için eğitim ve öğretimi on plana alan ve birlik için yeni bir ekonomik, sosyal ve çevre stratejileri oluşturan Lizbon Stratejisi kabul edildi. Bu toplantıda varılan kararlar doğrultusunda AB'nin 2010 yılına kadar gerçekleştirmeyi planladığı yeni stratejik hedefler kısaca 'Lizbon Stratejisi' olarak bilinmektedir. Eğitim ve öğretim alanındaki iş birliğine büyük değişiklikler getiren Lizbon Stratejisi'nin kabul edilmesiyle ilk kez siyasi iş birliği için tek bir bütünleşmiş çerçeve, eğitim konseyince benimsenmiştir⁶⁹.

Bu strateji ile AB, 2010 yılında dünyanın en rekabetçi ve en dinamik bilgi tabanlı ekonomisi hâline gelmesi hedeflenmiştir. Lizbon Stratejisi ile AB politikalarını revize etmeye yönelik, elbette eğitim alanını da kapsayan birçok hedef belirlenmiştir. Birlik, dünya lideri bir ekonomi olmak için bazı dönüşümleri gerçekleştirmek zorundadır. Buna göre ekonomik alandaki çeşitli aksaklıkların giderilmesi için ekonomi bilgi temelli bir tabana oturtulmalıdır. Optimum ekonomik büyüme ve kaliteli çıktılar elde etmek için makroekonomik politikalar yeniden gözden geçirilmelidir. Avrupa Sosyal Modeli, merkezine insanı alarak yeniden oluşturulmalı, eğitim yatırımları artırılmalıdır⁷⁰.

Lizbon Zirvesi ve alınan kararlar tahlil edildiğinde genel çerçevede AB ekonomisinin aksaklıklarının ortaya konulduğu, bu aksaklıkların giderilmesine yönelik çözümlerin masaya yatırıldığı ve kısa vadede gerçekleştirilmesi gereken iddialı hedeflerin oluşturulduğu görülür. Raporun içeriğinde belirlenen hedeflerin kaynağında aslında, Birliğin özellikle Amerikan ekonomisi ile rekabet etmedeki yetersizliğini ortaya seren göstergeler yatmaktadır. Öyle ki raporda, Birlik ekonomisinin ekonomik büyüme, işsizlikle mücadele ve istihdam oluşturma yetisi alanlarında ABD ekonomisinden geride olduğu saptaması göze çarpmaktadır. Rapor AB ekonomisindeki aksaklıkları hiyerarşik bir sistemde ortaya koymuştur. Rapora göre sorunun temelinde, ekonomik faaliyetlerin bilimsel metotlarla yürütülmemesi diğer bir deyişle bilgi tabanına oturmamış olması yatmaktadır. Bu gerçeklik,

⁶⁹ Seda Sertdemir, **European Union Education and Training Objectives Within the Lisbon Strategy: Performance of Turkey and the European Union Countries**, Marmara Üniversitesi Avrupa Birliği Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010, s. 28-41.

⁷⁰ http://ec.europa.eu/archives/european-council/index_en.htm (Son Erişim Tarihi: 5 Haziran 2014)

beraberinde ar-ge faaliyetlerinin cılız kalmasını getirmektedir. Böylece sırasıyla girişimciliğin gelişmemesi, istihdamın yetersiz kalması, işsizliğin artması ve son olarak da sosyal güvenlik kaynaklarının kuruması sonuçları ortaya çıkmaktadır. Bilgi ve ar-ge yetersizliğinin sorunların temelinde yatması, çözüm sürecinin de temelinde etkin eğitim uygulamaların olması gerektiğini akla getirmektedir⁷¹.

Lizbon Zirvesi'nde de bu çıkarımı destekler yönde öneriler sunulmuştur. Bunlar:

- Okullarda internet kullanımı yaygınlaştırılmalıdır.
- Tüm öğretmenler, internet ve multimedya konusunda eğitilmelidir.
- Tüm vatandaşlara internete ulaşım ve ömür boyu eğitim imkânı sağlanmalıdır.
- Eğitim olgusu, bilgi toplumunun ve istihdam piyasasının gereklerine cevap verebilir hâle getirilmelidir.
- İnsana yatırım yapılmalı, Avrupa'daki eğitim sistemleri, hedeflerine, özellikle gençler, işsiz yetişkinler ile tecrübe ve yetenekleri acımasız değişimlerin gerisinde kalmış yetişkin çalışanları almalıdır.

Görülüyor ki Birlik, eğitilecek hedef kitle olarak tüm yaş gruplarına yönelmektedir. 2000'li yılların başında, bu bakış açısıyla hayat boyu eğitimin son dönem uygulamaları filizlenmektedir. Lizbon Zirvesi'nde AB'nin istihdamı arttırmaya ve bilgi temeline dayanan bir ekonomi çerçevesinde ekonomik reform ve sosyal uyumun gerçekleştirilmesine yönelik yeni yol haritası ortaya konulmuştur. Lizbon Stratejisi ile Birliğin bilgiye dayalı, rekabet gücü yüksek, kaliteli iş gücüne ve sürdürülebilir kalkınmayı sağlayabilmiş bir ekonomiye sahip olması, güncel gelişmelere eş zamanlı olarak uyum sağlanması, sosyal politikaların ve eğitim sistemlerinin modernleştirilmesi amaçlanmaktadır.

Lizbon Stratejisi ile üye ülkelerin ekonomi, eğitim ve bilgi teknolojileri alanlarında 10 yıllık bir sürede gerçekleştirmeleri gereken hedefler belirlenmiştir. Lizbon'da belirlenen hedeflere ulaşılmasında, Avrupa Birliği'nin yapısını oluşturan toplumun kendisi göz önünde bulundurulması gereken en önemli unsurdur. Bu sebeple toplumların uyumu ve hareketliliği, vatandaşların rekabet, girişimcilik ve

⁷¹ http://ec.europa.eu/archives/growthandjobs_2009 (Son Erişim Tarihi, 15.02.2015).

dolayısıyla istihdam oluşturma yeteneklerinin gelişmesi stratejik hedef için büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle Avrupa Birliği'nin sosyal ve ekonomik politikalarının hayata geçirilebilmesi için eğitim temel unsur olduğundan yüksek kaliteli mesleki eğitim ve öğretim ile hayat boyu öğrenme uygulamalarının gerçekleştirilmesi gerekli görülmüştür⁷².

Avrupa Birliği'nin lider kadrosunun, yeni yüzyılın başında, birliği dünyanın en rekabetçi ve en dinamik bilgi tabanlı ekonomisi hâline getirmek üzere kendisine belirlediği hedefler daha fazla ve daha iyi iş imkânları ile yüksek sosyal bütünleşme unsurlarını da içermektedir. Ayrıca Avrupa Birliği'nin 2010 yılında eğitim kalitesi kriterlerinde dünya lideri olacağı öngörülmüştür. Bu hedefin gerçekleşmesi, bütün Avrupa coğrafyasında eğitim ve öğretimin temel bir dönüşüme uğraması anlamına gelmektedir. Avrupa sınırlarını aşmış durumda bulunan Bologna Süreci kapsamında, 40'tan fazla ülkede, yükseköğretim sistemlerini homojen duruma getirme amacıyla çalışmalar hâlâ sürdürülmektedir. Bu iddialı hedeflerin gerçekleştirilmesi için devlet ve hükümet başkanları, Avrupa ekonomisinde radikal değişimler yapmanın yanında sosyal refah düzeyinin ve eğitim sistemlerinin de modernize edilmesi ile yükümlü kılınmışlardır.

Lizbon Zirvesi'nde belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesini izlemek üzere ileriki yıllarda izleme raporları hazırlanmıştır. Bu bağlamda Lizbon Stratejisi'nin etkinleştirilmesinin sağlanması için Avrupalı bakanlar 2001 yılında eğitim-öğretim sistemlerine yönelik gelecek hedefleri ile ilgili bir raporu onayladılar. Bu raporla ilk defa, 2010 yılında gerçekleştirilmiş olmak üzere, paylaşılan hedefler üzerinde anlaşmaya varıldı. Bir yıl sonra eğitim konseyi ve komisyonu 10 yıllık çalışma programını onayladı. Eğitim bakanları, vatandaşların ve bir bütün olarak Avrupa Birliği'nin faydalarına yönelik olarak 2010 yılında gerçekleştirilmek üzere 3 temel hedefte birleşmişlerdir. Bu hedefler:

- AB eğitim-öğretim sisteminin kalite ve etkinliğini geliştirmek,
- Her bireyin eğitim ve öğretim sistemlerine erişiminin kolaylaştırılması,
- Eğitim ve öğretim sistemlerinin daha geniş bir dünyaya açılmasıdır.
- Ayrıca aşağıdaki hedeflerin gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir.

⁷² An Agenda of Economic and Social Renewal for Europe, 23-24 March 2000, Lizbon, http://europa.eu.int/reports/index_en.htm (Son Erişim Tarihi: 15.02.2015).

Üye ülkelerde okulu erken terk etme oranı %10 veya daha alt seviyeye indirilmesi,

Üye ülkelerde matematik, fen bilimleri ve teknoloji eğitiminde mezun verme oranı 2000 yılındaki orandan daha yukarı çekilecek ve bunun yanında bu alanda mezun olan kız öğrencilerin oranı erkek öğrenci oranına yaklaştırılacaktır.

Üye ülkelerde en az orta öğretim mezunu 25-64 yaş arası vatandaş oranı %80 ve daha üstü bir seviyeye çıkarılacaktır.

Hayat boyu öğrenme etkinliklerine katılan 25-64 yaş grubu yetişkin ve çalışan nüfus oranı, en az %15 olacaktır.

Bu programın koordinasyonda açık metot yoluyla yürütülmesi kararlaştırılmıştır. Avrupa Konseyi tarafından kabul edilen bu mutabakatlar, eğitim-öğretim alanında yeni ve stratejik iş birliği çatısı inşa etmektedir. Burada açık metot üye devletleri aynı millî politikalarda odaklamayı öngören yeni bir iş birliği çatısı ve herkesçe paylaşılan kesin hedefler oluşturmayı amaçlayan bir sistemdir. Bu metot ortak hedefler belirlenmesi ve tanımlanması ekseninde hedeflerin neresinde bulunduğu belirlenmesine yönelik göstergelerin oluşturulması ve ülkeler arası iş birliği aygıtlarının paylaşımı temeline oturmaktadır⁷³.

1.1.21. Stockholm Avrupa Konseyi Başkanlığı Sonuçları Komisyon Bildirisi (2001)

Stockholm, Mart 2001 tarihinde Avrupa Konseyi Toplantısına ev sahipliği yapmıştır. Bilindiği üzere Lizbon Stratejisi ile Avrupa Birliği'nin 2010 yılına kadar dünyanın en güçlü bilgi temelli ekonomisi hâline gelmesi için 3 temel hedef belirlenmiş ve AB Eğitim Konseyi tarafından Şubat 2001 tarihinde eğitim ve öğretimde gelecekte somut hedefler üzerine ilk raporunu hazırlanmıştır.

Eğitim ve öğretim sistemlerinin gelecekteki somut hedeflerine ilişkin bu Rapor, Mart 2001 tarihinde Stockholm Avrupa Konseyi Toplantısı'nda ele alınmıştır. Stokholm Zirvesi ile bu 3 temel hedef 13 alt hedefe ayrılmış ve her bir hedefin gösterdiği adres ile uygulamalara ilişkin göstergeler belirlenerek iş birliğine

⁷³ http://digm.meb.gov.tr/belge/AB_LizbonSureciYeni.html (Son Erişim Tarihi: 15.02.2015).

gidilmiştir. Bu alt hedefler, Lizbon Stratejisi başlıklı bölümde incelenmiştir. Daha önce de belirtildiği üzere, AB'ne üye devlet ve hükümet başkanları tarafından Lizbon Stratejisi ile üç ana hedef; Avrupa Birliği eğitim ve öğretim sistemleri kalite ve uygulanabilirliğini arttırmak, tüm eğitim öğretim sistem ve düzeylerine girişi herkes için mümkün kılmak ve eğitim sistemlerinin dünyaya açılımını sağlamak hedefleri oluşturulmuştur⁷⁴.

Stockholm'de bu temel hedeflerin yardımcı amaçlarını içeren rapor, Avrupa Birliği'ne üye ülkelerin millî eğitim politikalarının bütünleşmesi işlemlerini rayına oturtacak kuralları ortaya koyan ilk resmî belgedir. Stokholm Zirvesi'nde ayrıca, 2002 Barselona Zirvesi'nde sunulmak üzere ayrıntılı bir çalışma programı hazırlanması kararlaştırılmıştır⁷⁵.

1.1.22. Barselona Toplantısı (2002)

15-16 Mart 2002 tarihlerinde Barselona'da AB Hükümet ve Devlet Başkanları Zirvesi yapılmıştır. Zirvede, AB'nin 2010 yılında rekabet gücü en yüksek bilgi ekonomisi olması amacıyla 23-24 Mart 2000 tarihli Lizbon Zirvesi'nde belirlenen hedefler çerçevesinde gelişmeler değerlendirilmiştir⁷⁶.

Barselona Zirvesi'nde ekonomik ve sosyal politikalar arasında eş güdüm, sürdürülebilir kalkınma, girişimcilik ve rekabet gücünün artmasına elverişli ortamın oluşturulması, sosyal dayanışmanın geliştirilmesi, mali piyasaların birleştirilmesi, enerji, ulaştırma ve iletişim ağlarının birleştirilmesi, kamu hizmetlerinin geliştirilmesi ve bilgiye dayalı rekabet gücü yüksek ekonomi için eğitim, araştırma ve teknoloji alanında gelişmeler ele alınmıştır⁷⁷.

Zirvede 2010 hedeflerine ulaşmaya yönelik olarak diploma ve yeterliliklerin standartlaştırılması, mesleki eğitim, dil öğretimi ve eğitim kurumları arasında bağ kurulması ve eğitime başlama yaşının küçülmesi yönünde prensipler kabul edilmiştir.

⁷⁴<http://oldweb.ikv.org.tr/print.asp?id=1100&baslik=AB%20KAVRAMLARI%20S%D6ZL%DC%D0%DC> (Son Başvuru Tarihi:15.02.2015).

⁷⁵ <http://www.consilium.europa.eu/en/404> (Son Başvuru Tarihi:15.02.2015).

⁷⁶ http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/barcelona_european_council.pdf, s.1-17.

⁷⁷ http://ec.europa.eu/archives/european-council/index_en.htm (Son Erişim Tarihi: 5 Haziran 2014)

Avrupa Konseyi'ne Barselona Mart 2002 toplantısında sunulan 10 yıllık çalışma programı, 2001 yılında konseye sunulan Eğitim-Öğretimde Gelecek Hedefleri raporunda belirlenen 3 temel hedefin (AB eğitim-öğretim sisteminin kalite ve etkinliğini arttırmak, herkesin eğitim ve öğretim sistemlerine erişiminin kolaylaştırılması, eğitim ve öğretim sistemlerinin daha geniş bir dünyaya açılması) gerçekleştirilmesi için bir yol haritası niteliğindedir⁷⁸.

AB yeni milenyuma girerken kendine iddialı ama gerçekçi hedefler koymuştur. Böylece birliğin faydası için 2010 yılına kadar gerçekleştirilmek üzere belirli temalarda hedefler çizilmiştir⁷⁹.

Bunlar;

- AB'nin eğitim alanında referans hâline gelmesi,
- Birlik vatandaşlarının hareketlilik unsuru sayesinde birbirleriyle etkileşiminin arttırılması
- Her yaştan bireyin eğitim alanında önünün açılmasıdır.

Çalışma, oluşturduğu alt hedeflerle hedeflerin elde edilmesi yolunda bir şablon özelliği göstermektedir.

Bu şablonda stratejik hedefler birçok tali hedefe bölünmüştür. Bu stratejik hedeflerden birincisine 2002 yılı sonunda, ikincisine 2003 yılı ortalarında ve üçüncüsüne 2003 yılı sonunda ulaşılması planlanmıştır. Bu çalışma programı AB'nin 2010 yılında bilgi temelli ve dünya eğitim piyasasında referans alınan bir oluşum olmasında bir altyapı oluşturulmasında bir rehber çalışma özelliği taşımaktadır.

2003 yılında Avrupa Komisyonu, Lizbon Stratejisi'ne yönelik olarak "Lizbon Stratejisi'nin Başarısı Acil Reformlara Bağlıdır" başlıklı detaylı çalışma programı ortak taslak raporunu hazırlamıştır. Raporun giriş bölümünde hedeflere ulaşma yönünde karamsar bir tablo çizilerek daralan zamandan ve olumsuz ilerleme göstergelerinden yakınılmıştır. Raporda insan kaynaklarına derhal yatırım yapılması önerilmiştir. Her birey potansiyel bir mucit olarak görülmüştür. İnsan kaynakları AB'nin temel zenginlik kaynağı olarak görülmüştür. 2000 yılından 2003'e kadar birçok alanda yetersiz gelişmeler oluşmuştur. Örneğin hayat boyu öğrenimde yapılan

⁷⁸ Presidency Conclusions, **Barcelona European Council 15-16 March 2002**, http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/71025.pdf, pp.1-10

⁷⁹ <http://www.abgs.gov.tr/index.php?p=23929&l=1>(son Erişim Tarihi: 15.02.2015)

strateji ve çalışmalar sönük kalmıştır. Ayrıca Avrupa’da yükseköğretimi göz ardı ederek AB’nin bilgi temelli bir kuruluş olması düşünülemez. Dolayısıyla bu alandaki çalışmalara hız verilmesi vurgulanmıştır. Mesleki eğitimin kalitesi düşük kaldığı ve mesleki eğitimin çekici hâle getirilmesi zorunluluğu belirtilmiştir⁸⁰.

Eğitim-öğretimde ülkeler arası hareketliliğin de hâlâ yetersiz olduğu ortaya konulmuştur.

Erken yaşta okulu terk edenlerin sayısının yüksekliği,

Kalifiye öğretmen eksikliğinin hedefleri tehdit etmesi,

Fen ve teknolojik alanda kadınların yok denecek kadar az olması,

Gençlerin %20’sinin temel becerileri elde edememiş olması,

Çok az yetişkinin yükseköğretime devam edebilmesi başlıca kırılma noktaları olarak detaylandırılmıştır.

Raporda başarı için 4 temel kaldıraç belirlenmiştir. Bunlar;

1. Anahtar alanlarda temel reform yatırımları yapılmalıdır.

2. Hayat boyu eğitim kesin bir gerçeklik hâline getirilmelidir.

3. Bir Avrupa eğitim yapısı kurulmalıdır

4. Eğitim-Öğretim 2010 Programının hak ettiği yere konulmalıdır.

Sözü edilen Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi resmî olarak 2008’de uygulamaya konulmuştur. Çerçeve Avrupa’daki farklı ülkeler arasında yeterliliklerin daha anlaşılır ve açık olmasını sağlamak amacıyla bir karşılaştırma ve ölçüm aracı gibi çalışan ve ülkelerin yeterlilik sistemlerinin birbirlerine uyumunu sağlayan ortak Avrupa referans kılavuzudur. Çerçevenin iki ana prensibi vardır. Bunlar vatandaşların ülkeler arasında hareketliliğini özendirmek ve hayat boyu öğrenme süreçlerine katkıda bulunmak.

Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi’nde bir öğrenme çıktısı; öğrencinin neleri bildiği, anladığı ve öğrenme süreci bittiğinde neleri yapabildiğinin göstergesi olarak tanımlanmaktadır. Bu nedenle, çerçeve, örneğin çalışma süresi gibi girdilere odaklanmak yerine, öğrenme süreci bitiminde gerçekleşen çıktıları vurgulamaktadır.

Öğrenme çıktıları üç sınıflama ile belirlenir: Bilgi, beceri ve yetkinlik. Bu durum yeterliliklerin teorik bilgiyi, pratik ve teknik becerileri ve sosyal yetkinliği de

⁸⁰ http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/barcelona_european_council.pdf, s.8-12.

içeren geniş kapsamlı öğrenme çıktılarını yakaladığını göstermektedir. Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi, öğrenme çıktılarını genel bir referans noktası kabul ederek, ülkeler, sistemler ve kurumlar arasında yeterliliklerin karşılaştırılmasına ve bu yeterliliklerin birbirleri arasında transferine yardım edecek ve böylece millî seviyede olduğu kadar Avrupa çapında da geniş bir kullanıcı kitlesine hitap edecektir. Bu çalışmada öğrenme çıktılarından kastedilen ‘kazanımlardır’. Örnek verecek olursak bir torna bölümü öğrencisinin belirli bir eğitim programından sonra elde etmesi gereken kazanımlarından birisi, bir demir parçasından istenilen ölçülerde bir silindir yapmaktır⁸¹.

1.1.23. Kopenhag Süreci (2002)

Kopenhag Süreci, Kasım 2002’de, mesleki eğitim ve öğretimde oluşturulmuş Avrupa iş birliğine ilişkin bir bildiri üzerinde anlaşmaya varılması amacıyla, Danimarka’nın başkenti Kopenhag’da gerçekleştirilen bir toplantıda başlatılmıştır. Bu bildiri, Barselona Avrupa Konseyi tarafından Mart 2002’de, Bologna Bildirisi kapsamında yükseköğretimde yapılabilecek benzer bir yöntemin mesleki eğitimde de gerçekleştirilmesine yönelik var olan bir gerekliliği yerine getirmekteydi. Bildiri, yasal dayanağını sağlayan ve aynı konuya yönelik eğitim Konseyi’nin Kasım 2002 tarihli bir kararı sonrası yer almıştır. Bildirinin amacı Birlik üyesi olmayan Avrupa Ekonomik Alanı ülkelerinin, Birliğe girmek ve üye olmak üzere olan ülkelerin ve Avrupalı sosyal ortakların yanında, AB üye ülkelerinin ve Avrupa Komisyonunun da kararın önceliklerine ve kararın izlenmesine ilişkin sorumluluk üstlenmeleridir.

Kopenhag Süreci, hayat boyu öğrenme stratejilerinin geliştirilmesi ve Avrupa’nın dünyadaki en rekabetçi ve dinamik bilgi-tabanlı ekonomi ve toplumlarından biri hâline getirilmesine yönelik yüksek seviyede kalifiye iş gücünün sağlanması bakımından Lizbon stratejisinin ayrılmaz bir parçasıdır. Mallar ve hizmetler için tek pazarın ve tek para biriminin temel tamamlayıcısı rolündeki gerçek bir Avrupa iş gücü piyasasının oluşturulması, büyük oranda, yeterliliklerini tüm Avrupa’da “ortak bir geçerlilik” olarak uygulayabilen nitelikli, uyum sağlayabilen ve

⁸¹ http://ec.europa.eu/invest-in-research/pdf/download_en/barcelona_european_council.pdf, s.15-17.

hareketli bir iş gücüne sahip olunmasına dayanmaktadır. Bu yönden, Kopenhag sürecinin temel hedefi hayat boyu öğrenmenin geliştirilmesi ve anahtar oyuncular arasında karşılıklı güvenin teşvik edilmesidir⁸².

Kopenhag Bildirisi'nin belirlediği hedefler ortak yeterlilikler ve kalite güvencesi ile kredi transferi oluşturulmasını içermektedir. Avrupa Komisyonu tarafından, Üye ülkelerin kalite, şeffaflık ve tanınma alanlarındaki programlarını destekleme amacıyla ortak Avrupa referanslarının ve prensiplerinin oluşturulması amacıyla, teknik çalışma ekipleri ve uzman ekipler kurulmuştur.

2002 yılından itibaren, Avrupa'da vatandaşlar ve işletmeler ile tam olarak ilişkili olarak Europass (yeterlilikler ve yetkinliklerin şeffaflığı için tek bir çerçeve) uygulamasının başlatılması, kalite güvencesine ilişkin konsey kararları alınması ve Avrupa kredi transferi sisteminin uygulanması için temel bir tasarımların ortaya konması aşamaları gerçekleşmiştir⁸³.

1.1.24. Yeni Avrupa İçin Anayasa Oluşturan Roma Anlaşması (2004)

29 Ekim 2004 tarihinde üye ve aday devletlerin temsilcileri tarafından Roma'da imzalanan ve Yeni Avrupa için bir anayasa oluşturan anlaşmanın eğitim ve mesleki eğitim ile ilgili maddeleri bulunmaktadır⁸⁴. Bunlar;

Birlik'in koordine edici, tamamlayıcı veya destekleyici şekilde faaliyet gösterebileceği alanların belirlenmesi,

Eğitim, mesleki eğitim, gençlik ve sporun geliştirilmesidir.

Birlik, üye devletlerarasında iş birliğini teşvik ederek ve gerektiğinde faaliyetleri destekleyerek ve tamamlayarak, eğitim kalitesinin geliştirilmesine katkıda bulunur. Birlik, eğitimin içeriği ve eğitim sistemlerinin örgütlenmesi ile kültürel ve dil çeşitlilikleri açısından üye devletlerin sorumluluklarına tam olarak saygı gösterir⁸⁵.

⁸² **Council of the European Union**, Presidency Conclusions, Copenhagen, 12 and 13 December 2002, Brussels, 29 January 2003, 15917/02, **2003**, pp.2-10

⁸³ <http://avrupa.info.tr/tr/bilgi-kaynaklari/haber-arsivi/news-single-view/article/kopenhag-katilim-kriterleri-avrupayi-degistiren-20-yil.html> (Son Erişim Tarihi: 15.02.2015)

⁸⁴ Treaty Establishing A Constitution For Europe, 2004 Brussels, s.1-482.

⁸⁵ http://europa.eu/scadplus/constitution/introduction_en.htm (Son Erişim Tarihi: 15.02.2015)

Birlik faaliyetlerini
Üye devletlerin dillerinin öğretimi ve yayılması yoluyla,
Eğitimde Avrupa boyutunun geliştirilmesi,
Diplomaların akademik olarak tanınması,
Akademisyenlerin hareketliliğinin teşvik edilmesi,
Eğitim kurumları arasındaki iş birliğinin ilerletilmesi,
Üye devletlerin eğitim sistemlerinde ortak olan hususlarda bilgi ve deneyim alışverişinin geliştirilmesi,
Gençlerin değişimleri ile eğitmen değişimlerinin geliştirilmesi,
Gençlerin Avrupa demokratik hayatına katılımlarının teşvik edilmesi,
Uzaktan eğitimin geliştirilmesinin teşvik edilmesi yolları ile yürütür.

Avrupa Birliği Konseyi olmak üzere, Birlik ve üye devletler, eğitim alanında üçüncü ülkelerle ve yetkili uluslararası örgütlerle iş birliğinde bulunur. Bu maddede belirtilen hedeflere ulaşılmasına katkıda bulunmak amacıyla, Avrupa yasaları veya çerçeve yasaları, üye devletlerin yasalarının ve tüzüğünün herhangi bir şekilde uyumlaştırılması dışında, teşvik edici tedbirler alır. Söz konusu yasalar, Bölgeler Komitesi ile Ekonomik ve Sosyal Komite'ye danışıldıktan sonra kabul edilir. Komisyon'un bir teklifi üzerine Bakanlar Konseyi, tavsiyeler kabul eder.

Yukarıdaki maddelerden anlaşılacağı üzere, eğitim alanında birlik, yine yetkisini sadece teşvik edici tedbir ve tavsiye kabul etme olarak sınırlar. Birlik, eğitimin içeriği ve eğitim sistemlerinin örgütlenmesi ile kültürel ve dil çeşitlilikleri açısından üye devletlerin sorumluluklarına tam olarak saygı gösterir. Bu ifade Maastricht Anlaşması'nın 126. maddesindeki ifadeyle aynıdır. Dolayısıyla AB'nin siyasi bir bütünleşme oluşturması yolundaki en büyük adım olan AB Anayasası'nın maddelerinde dahi eğitim konusu, politika uygulama açısından millî yetki alanına bırakılmıştır⁸⁶.

⁸⁶ <http://avrupa.info.tr/tr/avrupa-birligi/ab-yasal-cerceve.html> (Son Başvuru Tarihi:15.02.2015)

1.2. Avrupa Birliği Eğitim Politikalarının Hedefleri⁸⁷

Avrupa Kömür ve elik Topluluğu olarak yasal zemine oturan organizasyon, geçirdiği süre sonucunda Avrupa sathında ortak siyasi bir teşkilata dönüşmüş, Avrupa Ekonomik Topluluğu, Avrupa Topluluğu ve dahası günümüzde Avrupa Birliği olarak isimlendirilmiştir. Gelecekte Avrupa Birliği'nin konsepti ne olur? Bilinmez, fakat yaşanan süreçlere bakıldığında üstü kapalı hedeflerin olduğu, bu hedeflere ulaşılması için de bilinçli, ortak akla dayanan, kademeli ve stratejik bir siyasetin srdrldğu ortaya çıkar.

Açıkçası görünen o ki Avrupa ideali olarak isimlendirilen, kadim ve yeni ahit kültürüne dayanan, birleştirilmiş bir Avrupa'yı gerçekleştirmek temel hedeftir.

Temel hedef olan Avrupa İdeali için;

- Ekonomik ekim merkezi hâline gelen müreffeh bir Avrupa'yı kurmak,
- Sosyal olarak ideal Avrupa kültür ve tarihini özümsemiş, Avrupalılık bilinci etrafında bütünleşme siyasetini kavramış, 21. yüzyılda üstesinden gelinmesi gereken sorunlar ve izlenecek yollar konusunda hemfikir yeni Avrupa vatandaşlarını oluşturmak,

- Okul ncesi eğitiminden, ilk ve orta öğrenime, yükseköğretime oradan genç ve yetişkin eğitimine kadar, bütün örgün ve yaygın eğitim programlarını her türlü teknik ve teknolojiyi kullanarak bilgi toplumunu oluşturmaktadır.

Avrupa idealine ulaşmak için belirtilen zaruri amaçlar ancak arzu edilen insan modelini şekillendiren eğitim politikaları ile belirleyici olmuştur.

Bu bakımdan yapılan anlaşmalar, alınan kararlar, hayata geçirilen icraatlar tahlil edildiğinde bütün uygulamaların ya bu süreç için doğrudan, ya da bu süreçte meydana çıkan sorunlar ve fırsatlardan kaynaklanan dolaylı eğitim uygulamaları olduğu görülür.

⁸⁷ Birinci ünitenin ilk kısmında atıflarıyla birlikte belirtilen yasal düzenlemeler, anlaşmalar ve uygulamaların tahlili ve değerlendirilmesi neticesinde aşağıda belirtilen ana çizgileri ile Avrupa Birliği eğitim politikaları hedefleri belirlenmiştir.

1.2.1. Ekonomik Çekim Merkezi Haline Gelen Müreffeh Bir Avrupa'yı Kurmak İçin Doğrudan ve Dolaylı Olarak Eğitime Dayanan Düzenlemeler ve Uygulamalar

- Her düzeyde meslek eğitimin üst seviyede sağlanması,
- Sürekli daha iyi mesleki eğitim arayışları ve mesleki eğitim alanlarında daha iyi imkânların sağlanması,
- Mesleki bütünleşme, istihdam ve iş piyasasına uyumu kolaylaştırmak için temel ve sürekli mesleki eğitimin iyileştirilmesi ve geliştirilmesi,
- Mesleki eğitimden yararlanma imkânlarının ve erişimin kolaylaştırılması, mesleki eğitime girişin kolaylaştırılması ve sürekli mesleki eğitimin teşvik edilmesi,
- Mesleki eğitim ve öğretimin millî sistemlerinin üzerinde olmasının kabul edilmesi,
- Mesleki eğitim alanında ortak mesleki eğitim politikasının belirlenmesi ve uygulanması,
- Mesleki eğitim ile endüstri yapısındaki değişim ve istihdamın sağlanması,
- Mesleki eğitim ve yeniden eğitim uygulamalarıyla çalışanların endüstriyel değişim ve üretim sistemlerindeki gelişmelere ayak uydurmasının sağlanması,
- Mesleki eğitim birimleri ile işletmeler arasında iş birliğinin canlandırılması,
- Mesleki eğitim ve mesleki yönlendirme yoluyla sanayi değişimlerine imkân sağlanması,
- Mesleki akreditasyon programlarının uygulanması ve mesleki diplomaların tanınmasına yönelik direktifler,
- Mesleki eğitimin finansmanının artırılması,
- Mesleki eğitimde özellikle gençler olmak üzere bireylerin becerilerinin geliştirilmesi,
- Mesleki eğitimde dil yeterliklerinin geliştirilmesi,
- Hayat boyu öğrenme bağlamında mesleki eğitim ve rehberliğin geliştirilmesi,
- Okul sistemi dışında kalmış gençlerin eğitiminin sağlanması,
- Kadınlar için mesleki eğitimin sağlanması,

- Okuldan meslek hayatına geçişlerin düzenlenmesi ve genç istihdamına dönük önlemlerin alınması,
- Gençlerin mesleki eğitimlerinin desteklenmesi, geliştirilmesi ve yetişkin eğitimine hazırlanması,
- Gençler için eğitim, öğretim kuruluşlarının ve rehberlik merkezlerinin mesleki yeterlilik kazandırıcı şekilde biçimlendirilmesi,
- Genç çalışanların mesleki eğitimlerinin ve dil yeterliklerinin sağlanması,
- Avrupa Kredi Transfer Sistemi aracılığıyla diploma ve çalışma sürelerinin karşılıklı olarak tanınması,
- Sertifikaların karşılıklı olarak tanınması,
- Bilimsel ve teknik araştırma politikalarının uygulanması,
- Nitelikli, kalifiye iş gücü ihtiyacının sağlanması,
- Kadınlara yönelik mesleki eğitim projelerinin geliştirilmesi,
- Üye devletler ile meslek eğitimi bakımından üçüncü ülkeler ve meslek alanında yetkili uluslararası kuruluşlar ile iş birliğinin geliştirilmesine yönelik tavsiye ve uygulamaların yapılması,
- Tarımsal bilginin yaygınlaştırılması,
- Ekonomik iş birliğini güçlendirmek için teknik ve ileri eğitimin gerçekleştirilmesi,
- Tek pazar oluşturma aktivitelerinin gerçekleştirilmesi,
- Yeni istihdam alanlarının oluşturulması,
- Yeniden eğitim yoluyla endüstriyel değişime uyumun kolaylaştırılması,
- Eğitim kurumlarıyla firmalar arasındaki iş birliğinin özendirilmesi,
- Eğitim ve iş dünyası arasındaki iş birliğinin güçlendirilmesi,
- Okul ve iş hayatının birbirine yakınlaştırılmasının sağlanması,
- İşletmeler ve eğitim ve öğretim kuruluşları arasında iş birliğinin canlandırılması,
- İşletme ve üniversiteler arasındaki iş birliğinin sağlanması,
- Üniversiteler ve sanayi arasında teknoloji eğitiminde iş birliğinin sağlanması,
- İnsan kaynakları yönetimi ve kişilerin serbest dolaşımının sağlanması,

- İnsan kaynaklarının gelişimi için anahtar sektörlerdeki hareketliliğin sağlanması,
- Becerilerin optimum kullanılması,
- İş gücü hareketliliğinin önemsenmesi,
- Demir perdenin kalkmasından sonra merkezî ve doğu Avrupa ülkelerinde Ar-Ge çalışmalarının teşvik edilmesi,
- Ekonomik ve parasal birlik oluşturulması,
- Siyasi birlik oluşturulması,
- Tek bir Avrupa parasının uygulanması,
- Teknolojik gelişmelerle gelen zorlukların üstesinden gelinmesi,
- Endüstriyel uyumun kolaylaştırılması,
- Avrupa sanayisinin rekabet gücünün artırılması,
- Emek pazarına katılımın sağlanması,
- Yeni iş alanlarının oluşturulmasına yönelik fırsatların geliştirilmesi,
- Hayat standartlarının iyileştirilmesine yönelik hedeflerin sağlanması,
- Eğitim ve öğretim ve içinde ulus ötesi hareketlilik engellerinin kaldırılması,
- Yeni bilginin edinilmesinin desteklenmesi,
- İnsan kaynakları ve eğitime yatırımın yapılması,
- İnsan kaynaklarını etkileyen çeşitli politikaların geliştirilmesi,
- Küçük ve orta ölçekli işletmelerde daha iyi iş birliğinin geliştirilmesi,
- Yenilikçi projelerin üretilmesi ve uygulanması,
- AB içinde akademik ve mesleki niteliklerin tanınmasıyla Avrupa eğitim alanının oluşumuna yardım edilmesi,
- Avrupa düzeyinde geçerli olan enformel eğitimlerin tanınması,
- Bilgi tabanlı ekonomiler için gerekli olan bilgisayar okuryazarlığı gibi yeni niteliklerin tanınması,
- Kalite güvencesinde ve yükseköğretimde Avrupa boyutunun oluşturulması,
- İş dünyasına etkin katılımın ve bütünleşmenin sağlanması,
- İşsizliği önleme ve mücadele etmeye yönelik etkin iş pazarı politikalarının geliştirilmesi,
- İş pazarına ulaşımda tüm boyutlar için fırsat eşitliğinin sağlanması,

- Yetenekli, iyi yetiştirilmiş ve esnek, yenilikçi, örgütsel yapılara uyum sağlayabilen ve girişimci iş gücünün oluşturulması,
- İş hayatına kadının etkin katılımını geliştirmek için özel önlemlerin alınması,
- Kadınların iş gücü piyasasına katılımının artırılması,
- İyi eğitilmiş ve esnek iş gücünün yetiştirilmesi,
- Organizasyon ve girişimciliklerde aktif katılımı artırmak için özel önlemlerin alınması,
- Avrupa istihdam stratejisi için temel politika alanlarının saptanması,
- Aktif iş gücü piyasası politikalarının geliştirilmesi,
- İşsizliğin önlenmesi,
- İşgücü piyasasına erişimin sağlanması,
- AB'yi dünyanın en rekabetçi bilgiye dayalı ekonomisinin yapılması,
- Bilgiye dayalı ekonomi işçi hareketliliğini ve hayat boyu öğrenmeyi desteklemek için güçlü bir genel eğitimin sağlanması,
- Yeni Avrupa iş gücü pazarları ile ilgili stratejilere katkı sağlanması,
- Eğitim ve geliştirme yoluyla Avrupa'nın görsel işitsel endüstride rekabetçiliğinin güçlendirilmesi,
- Profesyonellerinin eğitiminin sağlanması,
- Üretim projeleri ve şirketlerin gelişiminin sağlanması,
- Niteliklerin tanınmasının sağlanması,
- Avrupa düzeyinde kamu ve özel sektör meslek kuruluşları tarafından belirlenen iş birliğinin sağlanması,
- Bilgiye dayalı ekonominin parçası olarak istihdamın, ekonomik reformların ve uzlaşmanın güçlendirilmesi,
- Dünyanın en rekabetçi ve en dinamik bilgi tabanlı ekonomisinin oluşturulması,
- Ekonomik alandaki çeşitli aksaklıkların giderilmesi için ekonominin bilgi temelli bir tabana oturtulması,
- Birlik ekonomisinin ekonomik büyüme, işsizlikle mücadele ve istihdam politikalarının oluşturulması,

- Girişimciliğin gelişmemesinin ve istihdamın yetersiz kalmasının önündeki engellerin kaldırılması,
- İşsizliğin artmasını ve sosyal güvenlik kaynaklarının kurumasının önlenmesi,
- AB'yi dünyanın dinamik bilgi tabanlı ve en rekabetçi ekonomisi yapmak için önceliklerin belirlenmesi,
- İşgücü hareketliliğinin sağlanması,
- Teknik personel eğitiminin sağlanması,
- Kaliteli hizmet ve içeriklerinin oluşturulması,
- Avrupa'nın rekabet gücünün artırılması,
- Eğitimi bilgi toplumunun ve istihdam piyasasının gereklerine cevap verebilir hâle getirilmesi,
- Avrupa'daki eğitim sistemlerinin öncelikli hedef kitlesi olarak gençleri, işsiz yetişkinleri, tecrübe ve yetenekleri acımasız değişimlerin gerisinde kalmış yetişkin çalışanlarının tespit edilmesi,
- Bilgi Avrupa'sının dünyanın bilgiye dayalı en rekabetçi ekonomisi hâline getirilmesi,
- Avrupa ekonomisinde Avrupa vatandaşlarının daha iyi iş imkânlarına kavuşmalarının sağlanması,
- İstihdam sisteminin etkinliğinin artırılması,
- Eğitim politikalarının ekonomik olarak temellendirilmesi,
- Sürdürülebilir kalkınmanın başarılması,
- Girişimcilik ve rekabet gücünün artmasına elverişli ortamın oluşturulması,
- Mali piyasaların birleştirilmesi,
- Avrupa Birliği'nin dünyanın en rekabetçi ve bilgi temelli ekonomisine sahip hâle getirilmesi,
- Vatandaşların bireysel gelişimleri ve aktif vatandaşlıktan, iş pazarına başarılı entegrasyonlarına kadar topluma en iyi derecede katılımlarının sağlanması,
- Üye ülkelerin vatandaşlarına günün koşulları ile başa çıkabilmeleri için sağladıkları farklı imkânlarının 'Hayat Boyu Öğrenmenin' içeriği ile belirlenmesi,
- İşsizlikle mücadeleyi eğitim ile birlikte yürütülmesinin sağlanmasıdır.

1.2.2. Sosyal Olarak İdeal Avrupa Kültür ve Tarihini Özümsemiş, Avrupalılık Bilinci Etrafında Bütünleşme Siyasetini Kavramış, 21. Yüzyılda Üstesinden Gelinmesi Gereken Sorunlar ve İzlenecek Yollar Konusunda Hemfikir Yeni Avrupa Vatandaşlarını Oluşturmak İçin Hayata Geçirilmiş Uygulamalar

- Avrupa kültür ve tarihinin kavratılması,
- Kültür ve tarih bakımından Avrupa'nın tanıtılması,
- Kültürel eğitimin sağlanması,
- Yeni Avrupa vatandaşının yetiştirilmesi,
- Toplumsal ve insani alanlarda gelişmenin sağlanması,
- Tek Avrupa boyutunun kavratılması,
- Avrupa idealinin benimsetilmesi,
- Daha iyi kültürel eğitimin verilmesi,
- Gençlerde Avrupalı olma duygusunun artırılması,
- Gençlerin AB olgusunu anlamalarının sağlanması,
- AB'nin parçası olmanın zorluklarına ve fırsatlarına ilişkin farkındalıkların artırılması,
- Avrupa bütünleşmesine yönelik çalışmalara fon oluşturma eğitimlerinin verilmesi,
- Bölgearası farklılıkların en düşük seviyeye indirilmesi eğitimlerinin verilmesi,
- Topluluk içindeki öğrenci ve öğretmenlerin katılacağı Avrupalılık bilincine yönelik organizasyonların düzenlenmesi,
- Milletler üstü pilot projelerin gerçekleştirilmesi,
- Çalışma ve kaynaşma ziyaretleri ve toplantıların yapılması,
- Bilgi ve deneyimin paylaşılması,
- Göçmen işçi çocuklarının eğitilmesi,
- Ortaöğretimde Avrupa boyutunun kavratılması,
- Ortak algı oluşturmada yabancı dillerin öğretilmesi,
- Yükseköğretime diğer üye ülkelerden öğrenci kabul edilmesi,
- Üniversite öğrencilerinin hareketliliğinin sağlanması,

- Üniversiteler arası işbirliklerinde bir Avrupa ağı oluşturulması,
- Sosyal diyalogun sağlanması,
- Uluslar üstü ortaklıklar ve ağların kurulması,
- Bir Avrupa boyutu- Avrupalılık kavramının bilinçaltına aktarılması,
- AB kimliğinin dünya genelinde geliştirilmesinin sağlanması,
- Gençlere özel önem verilmesi,
- Tek Avrupa kimliğinin güçlendirilmesi,
- Avrupa medeniyetinin ve vakıflarının değerlerinin ortaya konulması,
- Güvenli demokrasilerin sağlanması,
- Sosyal adalet ve saygının kavratılması,
- İnsan hakları eğitimlerinin yaygınlaştırılması,
- Gençlerin ekonomik ve sosyal kalkınmaya katılımlarının sağlanması,
- Avantajlar için farkındalıkların oluşturulması,
- Avrupalı kimliği konusunda gençlerin farkındalığının artırılması,
- Ekonomik ve siyasi bütünleşmenin AB genelinde sağlanabilmesi,
- Yurttaşlık eğitiminin verilmesi,
- Topluluk içinde sosyal uyumun sağlanması,
- Ulusal politikaların kesintiye uğratılması,
- Demir perde sonrası eski sosyalist blokta kültürel fırsatların oluşturulması,
- Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri arasında tasarlanmış yeni kültürel bir programın hayata geçirilmesi,
- Demir Perdenin kalkmasından sonra Merkezi ve Doğu Avrupa ülkelerinde kültürel ve sosyal değişim faaliyetlerinin teşvik edilmesi,
- Halkçı Avrupa imajının oluşturulması,
- İnsan hakları ve eşitlik hedeflerinin yaygınlaştırılması,
- Ortak demokratik değerlerin geliştirilmesi,
- Topluluğun çok kültürlü özelliğine rağmen bireyler arasında topluluk ölçeğinde Avrupalılık bilincinin oluşturulması,
- Bireysel hakları yerel kültürlerden önde tutulması, bireysel hakların Avrupalılık kültürüyle özdeşleştirilmesi,

- Öğrenci, öğretmen, öğretim üyesi değişiminin geliştirilmesi,
- Ulusal ve uluslararası eğitim kurumları arasında iş birliğinin geliştirilmesi,
- Avrupa'da bütünleşmenin ilerlemesine yönelik olarak ulusal çıkarlar arasında uzlaşma noktalarının oluşturulması,
- Siyasi bütünleşme ortamlarının sağlanması,
- Sosyal sorunlarla ilgili ortak çözüm yöntemlerinin geliştirilmesi,
- Dil ve kültür farklılıklarına bütünüyle saygılı kalarak üye ülkelerde Avrupalılık faaliyetlerinin desteklenmesi,
- Gençlerle öğretmen ve öğrencilerin hareketliliğinin teşviki
- Öğrenci öğretici hareketliliğinin sağlanması,
- Üye ülkeler kurumları arasında iş birliğinin sağlanması,
- Tecrübe paylaşımının gerçekleştirilmesi,
- Bütünleşme siyaseti ile sosyal siyasetin yaygınlaştırılması,
- Üye ülkelerin tüm vatandaşları ve çalışanlarının beceri, kabiliyet ve niteliklerini bir bütün olarak topluluk hedeflerine uygun şekilde geliştirebilecekleri ve kullanabilecekleri bir ortamın oluşturulması,
- 21. yüzyıla girilirken üstesinden gelinmesi gereken sorunlar ve izlenecek yolların saptanması,
- Avrupa Birliği ile üniversitelerde Avrupa entegrasyonu çalışmalarının yapılması,
- Eğitimde Avrupa Boyutunun geliştirilmesi,
- Üye ülkeler arasında iş birliğinin artırılması,
- Kaliteli eğitim yoluyla topluluğun gelişimine katkıda bulunulması,
- Hareketlilik konularının yanı sıra diplomaların akademik olarak tanınması,
- Bilgi ve deneyim alışverişinin geliştirilmesi,
- 21. yüzyılda ilerleme yolları ve güçlüklerin kavratılması,
- Avrupa'da bilgi ve becerilerin geliştirilmesi
- Avrupa düzeyinde beceri akreditasyonunun sağlanması ve becerilerin tanınması,
- Eğitim kurumları ve işletmeler arasında bağların kurulması,

- İlk aşamada aralarında üniversite öğrencileri ve personeli, müdürler, öğretmenler, öğrenciler ve karar vericilerin bulunduğu eğitim alanında Avrupa vatandaşlarının dolaşımının sağlanması,
- Avrupa boyutunun ve Avrupalılık bilincinin geliştirilmesi,
- Gençlerin dolaşımının teşvik edilmesi,
- Uluslararası hareketliliğe ilişkin yasal, yönetsel, sosyoekonomik, dilsel ve uygulamaya yönelik zorlukların analizinin sağlanması,
- Gençlerin toplumla bütünleşmelerini artırmak için yenilikçilik dayanışma ruhunun geliştirilmesi,
- Bilgi Avrupa'sına doğru "öğretme ve öğrenme, öğrenen topluma doğru Avrupa eylemlerini netleştirmeye ve insan kaynaklarını etkileyen çeşitli topluluk politikaları arasında tutarlılığın ve tamamlayıcılığın sağlanması,
- Var olan yerel, bölgesel ve ulusal internet ağlarının kendi içlerinde birleştirilmesi,
- Üniversite araştırmalarına yönelik Avrupa Hareketlilik programlarının gerçekleştirilmesi,
- Okul ortaklıklarının sağlanması,
- Gözlem ve yeniliklerde bilgi ve deneyim alışverişinin sağlanması,
- Sanal hareketliliklerin sağlanması,
- Ortak faaliyetlerin gerçekleştirilmesi,
- Bilgilendirme ve bilinç oluşturma faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi,
- Avrupa düzeyinde girişimcilik ruhunun teşvik edilmesi,
- Gençler arasında dayanışmanın sağlanması,
- Entegrasyonun desteklenmesi,
- Bilgi ve tecrübe paylaşımlarının yapılması,
- Cemiyetler ve sivil toplum kuruluşları aracılığı ile programların yapılması,
- Kişilerin Avrupa içindeki hareketliliğinin sağlanması,
- Ülkeler arasındaki kültür alışverişinin artırılması,
- İnsanları bir başka ülkede okumaya, orada ders vermeye ve özel eğitim programlarını takip etmeye teşvik edici finansal kaynakların sağlanması,
- Üniversite öğrencileri ve öğretim üyelerinin değişiminin desteklenmesi,

- Ortak eğitim programlarının geliştirilmesi,
- Okul ortaklıklarının oluşturulması,
- Avrupa dil öğreniminin desteklenmesi alanlarında iş birliğinin geliştirilmesi,
- Ulus ötesi projelerin hayata geçirilmesi,
- Ortaklık ağlarının artırılması,
- Eğitimci, eğitim gören kişiler ve özellikle genç kişilerin hareketliliğinin cesaretlendirilmesi,
- Ortak sosyal ve kültürel bir alan olarak kendini Avrupalı hisseden bireylerin dolaşımının artırılması,
- Öğrenci, öğretmen ve araştırmacıların hareketliliğinin artırılması,
- Sosyal dışlanmanın engellenmesi için ikinci bir okul şansının sunulması,
- Bazı AB dillerinde yeterliliğin desteklenmesi,
- Gençlerin yeniden uyum sağlamalarında yönelik şans okullarının oluşturulması,
- Farklı ülkelerdeki üniversitelerin öğrenci ve öğretim üyesi değişimi yapabilmesinin önündeki engellerin kaldırılmasını,
- Tüm eğitim düzeylerinde Avrupa boyutunun güçlendirilmesi,
- Hareketliliğin teşvik edilmesi,
- Mevcut yerel ara bağlantı içeren, bölgesel ve ulusal ağların kurulması,
- Trans-Avrupa hareketlilik programının sağlanması,
- Herkes için eşit fırsatların teşvik edilmesi,
- Sosyal dışlanma riski taşıyan kişileri tanıtım ve mesleki eğitimlerinin geliştirilmesi,
- Fiziksel hareketlilik içinde gençlere yönelik informal eğitim programlarının geliştirilmesiyle Avrupa eğitim alanının oluşturulmasının teşvik edilmesi,
- Üniversite araştırmalarına yönelik Avrupa hareketlilik programının sağlanması,
- Aday olmayan ülkelerde kurum oluşturma projelerinin hayata geçirilmesi,
- Hareketliklere sadece eğitim kurumları değil akademik olmayan kurumları, ticaret firmaları ve sivil toplum örgütlerinin kapsama alınması,
- Toplumda yer alan tüm birey ve kurumlara internet ulaşımının sağlanması,

- Avrupa sosyal modeli, merkezine insanı alarak yeniden oluşturulması,
- Eğitim yatırımlarının artırılması,
- Avrupa iş birliği ve ağ oluşturulması,
- Aday üyeler ile yakın iş birliğinin sağlanması,
- Avrupa'daki farklı ülkeler arasında yeterliliklerin daha anlaşılır ve açık olmasını sağlamak amacıyla bir karşılaştırma ve ölçüm aracı gibi çalışan ve ülkelerin yeterlilik sistemlerinin birbirlerine uyumunu sağlayan ortak Avrupa referans kılavuzunun hazırlanması,
- Bilgi Avrupası'na ulaşmak için eğitim ve öğretimi on plana alan ve birlik için yeni bir ekonomik, sosyal ve çevre stratejilerinin oluşturulması,
- Daha şeffaf ve esnek bir sistemin hayata geçirilmesi,
- Avrupa Anayasasının hayata geçirilmesi ve öneminin kavratılması,
- Siyasi iş birliği için tek bir bütünleşmiş çerçeve haritanın gerçekleştirilmesi,
- Ortak platformlara göre daha esnek ve otomatik işlemlerin başarılanması,
- Avrupa'nın bir parçası olarak bir başka üye devlette eğitimlerin tamamlanması,
- Ekonomik ve sosyal politikalar arasında eşgüdümün sağlanması,
- Sosyal dayanışmanın geliştirilmesi,
- Enerji, ulaştırma ve iletişim ağlarının birleştirilmesi,
- Ortak kamu hizmetlerinin geliştirilmesi,
- Avrupa vatandaşı olacak insana yatırım yapılması,
- Üye devletleri aynı ulusal politikalarda odaklamayı öngören yeni bir iş birliği çatısı ve herkesçe paylaşılan kesin hedefler oluşturmayı amaçlayan sistemin oluşturulması,
- Üyeler arasında koordine edici, tamamlayıcı veya destekleyici şekilde faaliyet alanlarının belirlenmesi,
- Eğitim, mesleki eğitim, gençlik ve sporun geliştirilmesinin sağlanması,
- Eğitimde Avrupa boyutunun geliştirilmesi,
- Diplomaların ve öğretim dönemlerinin akademik olarak tanınmasının teşvik edilmesiyle, öğrencilerin ve akademisyenlerin hareketliliğinin teşvik edilmesi,

- Üye Devletlerin eğitim sistemlerinde ortak olan hususlarda bilgi ve deneyim alışverişinin geliştirilmesi,
- Gençlerin değişimleri ile sosyo-eğitimsel eğitmen değişimlerinin geliştirilmesinin ve gençlerin Avrupa demokratik hayatına katılımlarının teşvik edilmesi,
- Daha çok sayıda ve daha iyi iş ve daha büyük bir toplumsal uzlaşmayla, sürdürülebilir ekonomik büyümeyi gerçekleştirebilecek, bilgiye dayalı, dünyanın en rekabetçi ve dinamik ekonomisi hedefine ulaşılması,
- Çok uluslu ortaklıkların kurulması,
- Yurtdışında eğitime imkân veren değişim programlarının oluşturulması,
- Yenilikçi eğitim ve öğretim yaklaşımlarının geliştirilmesi, akademik ve mesleki uzmanlık ağlarının kurulması, eğitimde yeni teknolojilerin kullanılmasına ve niteliklerin karşılıklı olarak tanınması,
- Üye ülkeler arasında iş birliğini sağlayarak, yurттаşlar arasında Avrupa bilincinin oluşturulması,
- Öğrenci ve öğretmenleri değişim yoluyla eğitilmesi
- Ar-ge alanlarına üye ülkelerin katılımının sağlanması,
- AB ölçeğinde benimsenen kültürel çeşitliliğe saygının oluşturulması,
- Ekonomik ve sosyal uyum fikrinin kabul ettirilmesi,
- Avrupa vatandaşlığı kavramı çerçevesinde, öğrenci, öğretmen ve kurumların etkileşiminin artırılması, yaygın eğitimin alanının genişletilmesi ve hızlı teknik gelişmelere ayak uydurularak mesleki eğitimin geliştirilmesi,
- Serbest dolaşım alanında engellerin kaldırılması,
- Avrupa Boyutunun sağlanması adına uygulanacak yöntemler olarak değişim, mektup arkadaşlığı ve e-posta gibi değişik yolların kullanılması,
- AB bünyesindeki öğrencilerin birbirleriyle temas hâlinde olmalarının sağlanması,
- Öğrencilerin bir süre diğer bir üye ülkede öğrenim görmelerini ve orada zaman harcamalarının sağlanması,
- Avrupalılık kültürü oluşturma sürecinde öğrenci ve öğretmenlerin eğitilmesi,

- Üye devletlerarasında iş birliğinin geliştirilmesi ve gerekli görülen durumlarda söz konusu ülkelerin faaliyetlerinin desteklenmesi,
- Avrupa kimliği ve buna bağlı olarak Avrupa vatandaşlığı bilincinin artırılması,
- Üye devletlerarasında karşılıklı anlayışın teşvik edilmesi,
- Avrupalılık bilincini oluşturmaya çalışan AB yöneticileri, çocuklarının iyi bir eğitim alması beklentisi taşıyan ebeveynler veya kalifiye personel sıkıntısı çeken işverenler Avrupalılık boyutunun oluşturulmasına öncelikli katkı sağlamalarının sağlanması,
- İnsan sermayesinin yayılmasının, insan sermayesine yönelik yatırımın iyileştirilmesinin ve eğitim ve öğretim sistemlerinin zorluklarla baş edebilecek şekilde uyarlanmasının sağlanması,
- Üye ülkeler arasında iş birliğini ve dayanışmayı sağlayarak ortak anlayışın özendirilmesi,
- Eğitimde Avrupa Boyutunun içeriğinin geliştirilmesi,
- Avrupa vatandaşlığı için hazırlama ve hazırlanma süreçlerinin iyileştirilmesi,
- Örnek uygulamaların ve yeniliklerin ülkeler arasında tanıtılmasının ve yaygınlaştırılmasının sağlanması,
- Avrupa genelinde barışın oluşmasına destek vermek için eğitimin desteklenmesi,
- Etkin eşgüdümü için öngörülen eğitimin sağlanması,
- AB'nin kimliğini yansıtan ve yansıtmaya devam edecek olan eğitim uygulamalarının yaygınlaştırılması,
- Barış Avrupa'sının ruhu eğitimde ve Avrupa'nın geleceği eğitimcilerin ellerinde olması nedeniyle eğitimin ve unsurlarının sürekli olarak desteklenmesi,
- Daha büyük sosyal uyumun sağlanmasına yönelik sürdürülebilir ekonomik büyümeye sahip olabilmek için eğitimin desteklenmesi,
- Avrupa'nın gerçekleştirilmesi için öğrenen toplumun oluşturulması,
- Aktif vatandaşlık için hayat boyu öğrenmenin sağlanması,
- Bilgili bir Avrupa'ya doğru eğitimin yaygınlaştırılması,

- Avrupalılık boyutu için küreselleşme, esneklik, yeni ekonomi, sıfır tolerans, çok kültürlülük terminolojilerinin kavratılması,
- Eğitimin, yeni bir topluluğu inşa etme sürecinde diyalog için toplumsal bir temel sağlamak adına post-nasyonel kolektif kimlik vurgusu yapmasının sağlanmasıdır.

1.2.3. Okul Öncesi Eğitiminden, İlk ve Orta Öğrenime, Yükseköğretime Oradan Genç ve Yetişkin Eğitimine Kadar Bütün Örgün ve Yaygın Eğitim Programlarını Her Türlü Teknik Ve Teknolojiyi Kullanarak Bilgi Toplumunu Oluşturmak Amacı İçin Doğrudan Hayata Geçirilmiş Eğitim Uygulamaları

- Kişilerin daha önceki eğitimleri ve sosyal statüleri ne olursa olsun eğitimlerin herkesi kapsamı düşüncesi dolayısıyla yetişkin dönemde de eğitime devam edilmesi, eğitimin tüm hayat sürecini içermesi, hayat boyu öğrenme ve böylece sürekli eğitimin sağlanması,
- Avrupa kamuoyunun hayat boyu öğrenmenin önemine yönelik farkındalıklarının geliştirilmesi,
- Yükseköğretimin yaygınlaştırılması,
- Dil öğreniminin sağlanması,
- Açık ve uzaktan eğitimin yaygınlaştırılması,
- Çoklu medya, görsel teknolojilerin eğitimde yaygınlaştırılması,
- Eğitim sahasında kurumsallaşmaların sağlanması,
- Bir Avrupa üniversitesinin kurulması,
- Karşılıklı sağlanan serbest dolaşım kapsamında diploma ve niteliklerin tanınması,
- Diploma ve eğitim sürelerinin karşılıklı tanınması
- Yükseköğretim kurumları arasında iş birliğinin artırılması,
- Dil eğitiminin geliştirilmesiyle öğretmenlerin, öğrencilerin ve araştırmacıların dolaşımının artırılması,
- Tüm eğitim biçimlerine tam ulaşımın sağlanarak fırsat eşitliğinin oluşturulması,

- Herkes için yeterli eğitim garantisinin verilmesi,
- Eğitimin yöntem ve programlarının standartlaştırılması,
- Ortak eğitim ilkelerinin ve anlayışının oluşumunun sağlanması,
- Değişimlerin hayata geçirilmesi,
- Üye devletlerin eğitim politikalarının aşamalı olarak uyumlaştırılmasının sağlanması,
- AB Eğitim Komisyonunun kurulması ve işlevselleştirilmesi,
- Temel belge, dokümantasyon ve istatistiklerin derlenmesi,
- Belgeleme ve istatistik çalışmalarında ortak hareket edilmesi,
- Yükseköğretimde işbirliklerinin sağlanması,
- Yabancı dil eğitiminin iyileştirilmesi,
- Eğitimde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması,
- Avrupa'daki eğitim sistemleri arasında bağlantıların geliştirilmesi,
- Bilgi ağlarının kurulması,
- Eğitim alanında Topluluk Eylem Programı ve sürekli bir eğitim komitesinin oluşturulması,
- Avrupa Okul Kitapları Komisyonu Eylem Programı'nın uygulanması,
- Eğitimin ekonomik yaşamın bir parçası olduğu fikrinin güçlendirilmesi,
- Eğitim sistemlerinde şeffaflığın sağlanması,
- Yükseköğretim kurumları arasında daha fazla iş birliğinin sağlanması,
- Öğretmen ve öğrencilerin hareketliliğinin teşvik edilmesi,
- Tüm erişim yollarıyla eşit fırsatların oluşturulması,
- Diplomaların ve araştırma sürelerinin akademik tanınmasının geliştirilmesi,
- Teknoloji eğitimi alanında üniversiteler ve girişimciler arasındaki iş birliğinin gelişmesine katkının sağlanması,
- Eğitim uzmanları ve karar vericilerin araştırma ziyaretlerinin artırılması,
- Avrupa öğrencilerinin dolaşımının artırılması,
- Eğitimde yeniliğin teşvik edilmesi,
- Öğretmen eğitiminde ve yükseköğretimde dil yeterliklerinin geliştirilmesi,
- Üniversite araştırmalarına yönelik Avrupa dolaşım programının başlatılması,

- Üniversite araştırmalarında Avrupa bütünleşmesinin sağlanması,
- Üye ölkeler ile üye olmayan ölkelerdeki öğrenci ve yetişkinlere bilgilendirme eğitim imkânlarının sağlanması,
- Eğitim sistemlerinde kapsamlı bir iş birliğinin geręekleřtirilmesi,
- Yükseköğretimde iş birliğinin geręekleřtirilmesi,
- Dil eğitiminin artırılması, AB dillerinin öğrenilmesi ve öğretilmesinin geliştirilmesi ve teşvik edilmesi,
- Bütün vatandaşlara tüm eğitim alanlarına giriş imkânının sağlanması ve bunun prensiplerinin belirlenmesi,
- Üye ölkelerin eğitim sistemlerine yönelik kurumlar arasında iş birliğinin oluşturulması,
- Eğitimde fırsat eşitliğin sağlanması,
- Ulusal ve yerel seviyedeki projelerin eşgüdümünün sağlanması,
- Eğitim alanında daha iyi imkânların sağlanması,
- Üye ölkeler arasında eğitim iş birliğinin geręekleřtirilmesi,
- Üye ölkelerin eğitim sistemleri arasında eşgüdümün sağlanması,
- Eğitim ve öğretimde kızlara eşit hakların verilmesi,
- Eğitim alanında AB'nin ekonomik ve sosyal gelişimiyle yakından ilgili olduğu fikrinin vurgulanması,
- Rehber danışmanların yetiştirilmesi,
- Gençlerin başlangıç ve ilk eğitimlerinin planlanması,
- Öğrenci ve öğretmenlerin hareketliliğini kolaylaştıran uygulamaların, diploma ve eğitim dönemlerinin akademik yönden tanınması,
- Üye ölkelerin eğitim sistemlerine ilişkin ortak sorunlarda bilgi ve deneyim değişiminin geliştirilmesi,
- Öğretimin içeriğinin birleştirilmesi ve eğitim sisteminin örgütlenmesi,
- Öğrenci ve öğreticilerin coğrafi hareketliliğini eğitim kurumları arasında kolaylaştırılması,
- Eğitim sistemlerinin organizasyonu ve yeni bir eğitim siyasetinin oluşturulması,
- Eğitim kalitesinin geliştirilmesi,

- Üye ülkelerin eğitim sistemlerine ilişkin ortak sorunlarıyla ilgili deneyim ve bilgi değişiminin geliştirilmesi,
- Uzaktan eğitimin geliştirilmesinin teşvik edilmesi,
- Eğitimde Avrupa boyutunun oluşturulması,
- Eğitime yönelik yatırımlara öncelik verilmesi,
- Yükseköğretimin kalitesinin geliştirilmesi,
- Eğitim alanında gelecekte yürütülecek eylemlere yönelik rehber ilkelerin oluşturulması,
- Eğitim sisteminden herhangi bir nitelik elde etmeden ayrılan gençlerin yetiştirilmelerine yardım etmeye yönelik ikinci şans okullarının oluşturulması,
- Okul sistemleri dışındaki gençlerin eğitimine katkıda bulunulması,
- Eğitimin teknolojik gelişmelere adaptasyonun sağlanması,
- Eğitimde yeniliklerin takip edilmesi,
- Eğitim sistemleri ve politikalarında karşılaştırılmalı analizlerin yapılması,
- Herkes için ömür boyu eğitimin sağlanması,
- Eğitim sistemlerinin iyileştirilmesi ve kalitesinin artırılmasının sağlanması,
- Eğitimde kaynaşmış stratejilerin eksikliğinin giderilmesi,
- Ulusal düzeyde öğretim sistemlerinin ve müfredatlarının Avrupalılık algısına uygun olmasının sağlanması,
- Pedagojik malzeme eksikliğinin giderilmesi,
- Küreselleşmeye paralel olarak bilgi toplumunun oluşturulmasının sağlanması,
- Üye ülkelerin eğitim sistemlerinin birbirleriyle uyumlu hâle getirilmesi,
- Avrupa yükseköğretim sistemi yapısının uyumlaştırılması,
- Avrupa, 21. yüzyılın bilgi çağı olacağı tespitinden hareketle Bilgi Avrupası'nın oluşturulması,
- Avrupa coğrafyasındaki ülkelerin birbirleri ile uyumlu, birbirlerini tamamlayıcı, rakiplerinden üstün kılacak bir yükseköğretim sisteminin oluşturulması
- Eğitim derecelerinin kolay anlaşılabilirliği ve karşılaştırılabilirliği bir sistemin oluşturulması,

- Lisans ve Lisansüstü olarak kademelendirilmiş bir sistemin oluşturulması,
- Üniversiteler arasında ortak bir kredi sistemi oluşturulması (Avrupa Kredi Transfer Sistemi) ve yükseköğretimde ortak diploma uygulamasına geçilmesinin temellerinin atılması,
- Eğitimde kredili bir sistemin (AKTS) kurulması,
- Öğrenci, öğretim elemanları, araştırmacı ve idari personelin serbest dolaşımını kısıtlayan unsurları ortadan kaldırarak hareketliliğin artırılması,
- Kalite güvencesi alanında Avrupa'da iş birliğinin artırılması,
- Yükseköğretimde bulunması gereken Avrupalılık bilincinin artırılması,
- Avrupa Yükseköğretim Alanı'nın oluşturulması,
- Yükseköğretimde öğrenci etkinliğinin sağlanmasını,
- Yükseköğretimde lisans ve lisansüstü olmak üzere iki kademeli bir yöntemin uygulanması,
- Eğitim yeniliklerinin, güncel sistemlerin yeniden yapılandırılması ile değil, deneyimlerden yararlanarak gözden geçirilmesi ve uyumlaştırılması ile uygulanmasının sağlanması,
- Bilgi Avrupası'nın geliştirilmesi,
- Yeni medya özellikle internet olmak üzere teknolojinin eğitimde kullanımının artırılması,
- Katılımcıların becerilerinin geliştirilerek gereksinim duydukları bilgiyi elde etmelerini ve bilginin değişimi fırsatlarının sağlanması,
- E Avrupa'nın oluşturulması,
- E Öğrenme Eylem Planı'nın hayata geçirilmesi,
- Eğitimde bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkili bütünleşmesinin sağlanması,
- Bilgi toplumunun sağladığı fırsatlardan AB'nin tam olarak yararlanmasının sağlanması,
- Avrupa'da girişimcilik kültürü ile desteklenmiş dijital okuryazarlığın oluşturulması,
- Eğitim uygulamaları ve materyallerinin geliştirilmesinde yeniliğin teşvik edilmesi,
- Üniversite reformunun yapılması,

- Eğitimde televizyon yayını için tanıtımı yapılması,
- Teknolojiyle bütünleşmiş için öğretmenler ve eğitimciler için destek öğretim yöntemlerinin yapılması,
- Tüm öğretmenlerin, internet ve multimedya konusunda eğitilmesi,
- İnternet üzerinden eğitimin sağlanması,
- Üniversite araştırmalarına hız verilmesi,
- Temel becerilerin özellikle bilişim ve dijital becerilerin geliştirilmesi,
- Bilgi ve iletişim teknolojilerinin etkin bütünleşmenin sağlanması,
- Eğitim ve öğretim teknolojilerinin teşvik edilmesi,
- Görsel-işitsel eğitim materyalinin teşvik edilmesi,
- Bilgi ve ar-ge yetersizliğinin giderilmesi,
- Okullarda internet kullanımının yaygınlaştırılması,
- Tüm vatandaşlara internete ulaşım ve ömür boyu eğitim imkânının sağlanması,
- Eğitilecek hedef kitle olarak tüm yaş gruplarına yönelmenin sağlanması,
- Üye ülkelerde okulu erken terk etme oranının %10 veya daha alt seviyeye indirilmesinin hedeflenmesi,
- Üye ülkelerde matematik, fen bilimleri ve teknoloji eğitiminde mezun verme oranının 2000 yılındaki orandan daha yukarı çekilmesinin hedeflenmesi,
- Fen alanlarından mezun olan kız öğrencilerin oranının erkek öğrenci oranına yaklaştırılmasının sağlanması,
- Üye ülkelerde en az orta öğretim mezunu 25-64 yaş arası vatandaş oranının %80 ve daha üstü bir seviyeye çıkarılmasının sağlanması,
- Hayat boyu öğrenme etkinliklerine katılan 25-64 yaş grubu yetişkin ve çalışan nüfus oranının, en az %15 olarak hedeflenmesi,
- 18-24 yaş arası ortaöğretimin birinci dönemini tamamlamamış ve bundan sonra eğitim ve öğretim almamış birey sayısının azaltılması bunun için eğitim merkezlerinin atması gereken adımların atılmasının sağlanması ve hayat boyu eğitim ve öğretim bazında yeni temel becerilerin tanımlanması,
- Tüm eğitim öğretim sistem ve düzeylerine girişi herkes için mümkün kılmanın sağlanması,

- Eğitim sistemlerinin dünyaya açılımının sağlanması, eğitim ve öğretim sistemlerinin daha geniş bir dünyaya açılması,
- Bilgiye dayalı rekabet gücü yüksek ekonomi için eğitim, araştırma ve teknoloji alanında gelişmelere öncelik verilmesi,
- Herkesin eğitim ve öğretim sistemlerine erişiminin kolaylaştırılması,
- Yeterlilikler ve yetkinliklerin şeffaflığı için tek bir çerçevenin oluşturulması,
- Eğitim kurumları arasındaki iş birliğinin ilerletilmesi,
- Uzaktan eğitimin geliştirilmesinin teşvik edilmesi,
- Üye Devletlerin, eğitim alanında üçüncü ülkelerle ve yetkili uluslararası örgütlerle iş birliğinin artırılmasının sağlanması,
- Eğitim ve Gençlik Programlarına ivme kazandırılması,
- Üye ülkelerin eğitim sistemlerinin farklılığının incelenmesi eğitimde ortaklıkların teşvik edilmesi,
- Öğrenciler ve öğretmenler için daha fazla motivasyon ve iyi bir eğitim öğretim ortamının oluşturulması,
- Eğitim işbirliklerinin yerinden yönetilmesinin teşvik edilmesi,
- Öğrenme seviyesi düşük öğrencilerde okuma-yazma oranının en az %20'ye çıkarılmasının hedeflenmesi,
- Genç vatandaşların en az %85'inin lise düzeyinde eğitimini tamamlamalarının hedeflenmesi,
- Avrupa Birliği, belirlediği stratejik hedeflere ulaşabilmek amacıyla eğitimde kaliteyi belirleyici dört alan ve bu alanlara ilişkin 16 göstergiyi hayata geçirmenin hedeflenmesidir.

II. BÖLÜM

2. AVRUPA BİRLİĞİNİN EĞİTİM ALANINDAKİ TOPLULUK PROGRAMLARI VE İŞBİRLİĞİ AJANSLARI

Avrupa Birliği'nde eğitim, Topluluk Programları ve İş Birliği Ajansları eli ile yürütülmektedir. Bu nedenle bunlar, iki başlık hâlinde ayrı ayrı değerlendirilecektir.

2.1.AB'nin Eğitim Alanındaki Topluluk Programları

Topluluk programları belirli bir süre için Topluluk politikaları ile ilgili belirli alanları kapsayacak şekilde AB üye ülkeleri ve aday ülkeler arasında iş birliğini teşvik etmek üzere uygulanan faaliyetler bütünüdür. Vatandaşların, işletmelerin, sivil toplum kuruluşlarının, kamu kurumlarının topluluk programlarına katılım imkânı mevcuttur. Aday ülkelerin mevzuatın uyumu ve uygulanması alanındaki çalışmalarına da topluluk programları önemli katkılar yapmaktadır. Topluluk programları, Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi'nin onayı ile yürürlüğe girmekte ve programa ilişkin teklif çağrılarını yayımlayan ilgili Komisyon Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Programların bütçesi ise katılımcı ülkeler tarafından yapılan ödemeler ve AB bütçesinden sağlanan tahsis ile oluşturulmaktadır. Programların önemli bir bölümü için başvurular doğrudan Avrupa Komisyonu'na gönderilmekte ve değerlendirme bağımsız uzmanlar tarafından yapılmaktadır. Merkezi olmayan bazı programlar için ise katılımcı ülkede bulunan millî ajanslar yoluyla başvuru ve değerlendirme yapılmaktadır.

Topluluk programlarının temel amacı iş birliğinin geliştirilmesi olduğu için, başvuruların büyük çoğunluğunda farklı ülkelerden ortakların olması şarttır. Program bütçesinden sağlanan mali desteklerin önemli bölümü yatırım içermeyen projelere (kültürel faaliyetler, personel değişimi, araştırma projeleri, bilgi paylaşım projeleri gibi) verilmektedir⁸⁸.

⁸⁸ <http://avrupa.info.tr/tr/ab-mali-destegi/ab-mali-destekli-programlar/topluluk-programlari.html> (Son Başvuru Tarihi: 15.02.2015)

Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları, Avrupa Birliği'ne üye ve aday durumda olan ülkelerde toplumun ve bireylerin eğitim düzeylerinin çok boyutlu olarak yükseltilmesini, üye ülke insanları arasındaki karşılıklı bireysel ve kurumsal iş birliğinin, kültürel değişimin ve tanınmanın artırılmasını, Avrupa vatandaşlarının vatandaşlık bilinçlerinin ve sosyal girişimciliklerinin artırılmasını amaçlayan programlardır. Değişik isimler altında uzun yıllardır uygulanan programlar, Avrupa genelinde ilk kez 1995'te bir çatı altında toplanarak sistemleştirilmiştir.

Programlar, Avrupa vatandaşlarına millî ve uluslararası düzeyde, bireysel ve kurumsal olarak eğitim ve gençlik alanında yapacakları faaliyet ve projelere yöntem ve finansman desteği sağlamak esası üzerine kurulmuştur. Bu çerçevede bir yandan vatandaşların proje anlayışı çerçevesinde sorunları tespit edip, çözüm üretmek için girişimde bulunma ve inisiyatif üstlenme becerilerinin geliştirilmesi, bir yandan da demokratik reflekslerini güçlendirerek aktif vatandaşlık bilinçlerinin artırılması hedeflenmektedir. Programların en önemli hedeflerinden biri de Avrupa ülkeleri halkları arasında anlayış ve iş birliği ortamının geliştirilmesidir. Programlar, kapsamındaki pek çok faaliyet nedeniyle farklı kültür ve hayat tarzlarından gelen insanlar birlikte çalışma, sorunlara birlikte çözümler arama ve en önemlisi kendi özgün deneyimlerini paylaşma fırsatı bulmaktadırlar. Böylece AB, yalnızca ülkeler arasındaki görüşmelerden öteye geçerek toplumsal ve bireysel anlamda farklı ulusların derin bağlar oluşturmaya zemin hazırlanmaktadır. Bu çerçevede yabancı düşmanlığı, ırkçılık ve suç eğilimlerindeki artış gibi sosyal sorunlara çözüm üretilmesi konusunda geniş halk kitleleri harekete geçirilmiş olmaktadır⁸⁹.

AB programlarının özelliklerinden biri, bu programların "yaşayan" uygulamalar olduğudur. Diğer bir ifadeyle, programlar uygulandıkça ve sonuçları alındıkça değerlendirmeler yapılmakta ve ihtiyaca göre programlar geliştirilmekte, değiştirilmekte ve yeniden düzenlenmektedir. Bir diğer önemli özellik, bu programların "tamamlayıcı" niteliğidir. Bu alandaki temel kavramlar millî düzeyde alınmakta, önemli atlımlar ise üye ülkelere gerçekleştirilmektedir. AB programları sadece bu faaliyetleri koordine etmekte ve belli bazı alanlarda destek sağlamaktadır. Dolayısıyla, AB program ve faaliyetlerinin varlığı millî bilim, araştırma ve eğitim

⁸⁹ http://www.izmirvdb.gov.tr/download_files/ipa/toplulukajanslariveprogramlari.pdf, s.1-28.

programlarının önemini de arttırmaktadır. Son olarak vurgulanması gereken önemli bir husus da, bu programlardan yararlanabilmek için asgari düzeyde ortak bir dil konuşmanın önemidir. AB'nin eğitim ve gençlik kapsamında Hayat Boyu Öğrenme ve Gençlik Programları olmak üzere iki temel uygulaması mevcuttur⁹⁰.

2.1.1. Hayat Boyu Öğrenme Programı

1999-2006 yılları arasında süren Sokrates Programı'nın tamamlanmasını müteakip ana hatlarıyla bu programı şümüllü hâle getirerek sürdürmek amacıyla Avrupa Parlamentosu ve Konseyi'nin 15 Kasım 2006 tarihli kararına göre Hayat Boyu Öğrenme Programı başlatılmıştır. Genel amacı hayat boyu öğrenme yoluyla Avrupa'yı ileri bir bilgi toplumu hâline getirmek, daha çok ve daha iyi iş imkânları oluşturmak, sosyal bütünlüğü geliştirmek; çevrenin gelecek kuşaklar için daha iyi korunmasını sağlamak; özellikle de dünyada bir kalite referansına dönüşmelerini sağlamak amacıyla AB içindeki eğitim ve öğretim sistemleri arasında karşılıklı değişim, iş birliği ve hareketliliği güçlendirmektir. Dolayısıyla bu program, hayat boyu öğrenme kalitesinin artırılmasını, Avrupa hayat boyu öğrenme alanının oluşturulmasının desteklenmesini, Dil eğitimi ve çeşitliliğinin ve hayat boyu öğrenme kapsamında bilgi toplumu temelli içerik ve uygulamaların desteklenmesini sağlamayı amaçlamaktadır⁹¹.

Hayat Boyu Öğrenme Programı, genel ve mesleki eğitimin yanı sıra eğitimle ilgili tüm alt program ve faaliyetleri bütüncül bir yaklaşımla tek bir çatı altında birleştiren bir programdır. Bu çerçevede, 2000-2006 yıllarını kapsayan ikinci dönemde uygulanan Sokrates ve Leonardo da Vinci programlarının birleştirilmesi ile oluşmuştur. Hayat Boyu Öğrenme Programı birçok hedefe varmayı amaçlamaktadır. Bunlar:

AB içindeki eğitim sistemleri arasında değişimin sağlanmasını, iş birliği ve hareketliliğin güçlendirilmesini,

⁹⁰ Sergio Carrera - Florian Geyer, **EU Policy on Education: The Impact on the Social Inclusion of Vulnerable Groups**, Ceps Special Report, September 2009, (<http://www.ceps.eu>), 2009,s.1-32.

⁹¹ <http://ec.europa.eu>, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

AB eğitim uygulamalarının gelişmiş ülkeler düzeyinde referans olmalarının sağlanmasını,

Kaliteli Hayat Boyu öğrenmenin gelişimine katkıda bulunulmasını,

Eğitim alanındaki uygulamaları ile bu alandaki sistemlerde ve uygulamalarda yüksek performansın ve yeniliğin sağlanmasını,

Tek Avrupa boyutunun özendirilmesi ve hayat boyu öğrenme için bir Avrupa alanının gerçekleşmesinin desteklenmesini,

Üye ülkeler içinde var olan hayat boyu öğrenme fırsatlarının niteliğinin, cazipliğinin ve erişilebilirliğinin iyileştirilmesine yardımcı olunmasını,

Hayat boyu öğrenmenin sosyal uyuma, aktif vatandaşlığa, kültürler arası diyaloga, cinsiyet eşitliğine ve kişisel gerçekleştirmeye katkısının güçlendirilmesini,

Girişimciliğin geliştirilmesini,

Rekabet gücünün arttırılmasını,

İstihdam edilebilirliğin desteklenmesini,

Dil öğrenimini ve dil çeşitliliğinin desteklenmesini,

Sosyoekonomik özellikleri ne olursa olsun özellikli eğitim ihtiyacı olan kişiler ve dezavantajlı gruplar dâhil, her yaştaki insanlar tarafından Hayat Boyu Öğrenmeye katılımın artmasına katkıda bulunulmasını,

Hayat boyu öğrenme için yenilikçi bilgi iletişim-tabanlı içerik, hizmetler, yöntemler ve uygulamaların gelişiminin desteklenmesini,

İnsan hakları ve demokrasiye saygıya dayalı bir Avrupa vatandaşlığı duygusunun oluşturulmasında insanlar ve kültürler için hoşgörü ve saygının teşvik edilmesinde hayat boyu öğrenmenin rolünün güçlendirilmesini,

Avrupa'da mesleki eğitim ve öğretimin tüm alanlarında niteliğin artırılması için iş birliğinin desteklenmesini,

Eğitimin niteliğini yükseltmek amacıyla sonuçların, yeni ürünlerin ve süreçlerin kullanımının teşvik edilmesini,

Hayat Boyu Öğrenme Programı'nın kapsadığı alanda iyi uygulamaların değişiminin yapılmasını,

Avrupa içinde kültürel çeşitliliğin ve dil çeşitliliğinin önemi konusunda farkındalığın oluşturulması ve böylece ırkçılık, ön yargılar ve yabancı düşmanlığı ile mücadele ile gereği konularında bir bilincin teşvik edilmesini,

Erkekler ve kadınlar arasında eşitliği teşvik etmek ve cinsiyet, ırk ya da etnik köken, din ya da inanç, özürllülük, yaş ya da cinsel tercihe dayalı tüm ayrımcılık çeşitleri ile mücadeleye katkının sağlanmasını amaçlamaktadır⁹².

Hayat Boyu Öğrenme Programı'na; AB üyesi ülkeler, Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA) ve Avrupa Ekonomik Alanı (EEA) üyeleri ve aday ülke Türkiye katılabilmektedir.

Eğitimin tüm tür ve düzeylerini kapsayan Hayat Boyu Öğrenme Programı öğrencileri, açık öğretim, yaygın ve örgün eğitimde yer alan kişileri ve yetişkin öğrencileri, tüm eğitim kurumlarında yer alan yöneticileri, öğretmenleri, stajyerleri ve eğitimle doğrudan ilişkili personeli, yerel, bölgesel ve millî düzeylerdeki eğitim sistemlerinden ve politikalarından sorumlu kişi ve yapılanmaları, şirket yöneticilerini ve insan kaynakları personelini, çalışma piyasasındaki kişileri, katılımcı ülkelerin Hayat Boyu Öğrenme Programı ile ilgili tüm eğitim kurumları hedef kitledir. Bunların yanında, şirketler ve sosyal ortaklar, öğrenci ve öğretmen dernekleri ile aile birlikleri de dâhil eğitim alanında çalışan dernekler, Hayat boyu öğrenme konularında bilgi hizmeti sunan ya da danışmanlık yapan kuruluşlar, meslek örgütleri, ticaret ve sanayi odaları, araştırma merkezleri ve sivil toplum kuruluşları gibi diğer kamu kurumları ya da özel kuruluşlar da ilgili oldukları program faaliyetlerine katılabilmektedir.

Hayat Boyu Öğrenme Programı, dört sektörel alt program ve bir ortak konulu (Transversal) programından oluşmaktadır⁹³.

2.1.1.1. Sektörel Programlar

Bu programlar her aşamada eğitim talep edenler ile meslek eğitimi alanlarını, yetişkinleri ve ortak konulu projeleri kapsamaktadır. Bunlar ayrıntıda ise aşağıdaki gibidir.

1. Comenius (Okul öncesi eğitim, İlköğretim, Orta öğretim),
2. Erasmus (Yükseköğretim, Meslek Yüksekokulu, Lisans, Yüksek Lisans, Doktora eğitimi),

⁹² www.ua.gov.tr, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

⁹³ http://www.ua.gov.tr; http://ec.europa.eu, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

3. Leonardo da Vinci (Mesleki Eğitim ve Öğretim),
4. Grundtvig (Yetişkin Eğitimi) uygulamalarıdır.

2.1.1.1.1.Comenius – (Okul Öncesi Eğitim, İlköğretim, Orta Öğretim)

Hayat Boyu Öğrenme Programı'nın birinci alt programı olan Comenius Programı, mesleki ve teknik eğitimi de kapsayan ilk ve orta dereceli okul eğitimine ve anaokullarında verilen eğitime odaklanmaktadır. Programdan üye ülkeler, EFTA ülkeleri ile Türkiye yararlanmaktadır⁹⁴.

Comenius programının ismi Avrupa'nın zengin eğitim mirasının bir hatırlatıcısı olarak ilahiyatçı, filozof ve pedagog (Jan Amos Comenius - Johann Amos Komensky) (1592-1670) dan gelmektedir. Comenius 28 Mart 1592 tarihinde günümüzde Çek Cumhuriyeti'ndeki Moravya'da doğmuştur. Almanya'da Heidelberg Üniversitesinde eğitim görmüştür ve din adamı ve okul müdürü olmuştur.

Modern eğitimin kurucularından biri sayılan Comenius, insanın ancak eğitimle tam potansiyelini gerçekleştirebileceğine inanmaktadır. Comenius'a göre eğitimin amacı, insanı ebedi hayata hazırlamaktır. Bu ise öğrenim, ahlaklı olmak ve dindar olmakla ancak gerçekleşebilir. Otuz Yıl Savaşları'nı yaşayan Comenius, insanlar arasındaki ilişkilerin düzeltilmesi ve evrensel bir barışın sağlanması için eğitiminin önemini vurgular ve evrensel bir dilin kurulmasını öngörmektedir. Kendisi 30 yıllık savaş neticesinde Polonya'ya göç etmiştir. Burada iken Polonya'nın eğitim sisteminin reformu için kitaplar yazmıştır. Avrupa'da okul eğitimi alanında kıta ülkeleriyle iş birliği yapmak suretiyle eğitimde kaliteyi artırma ve kültürel diyalogu sağlayarak dil öğrenimini teşvik etmeyi salık vermiştir.⁹⁵

Comenius Programı, Lizbon hedeflerine ulaşabilmek için öğrenciler ve eğitim personeli arasında Avrupa kültür ve dil çeşitliliği ile değerleri hakkında bilgi ve anlayış oluşturmayı, öğrencilerin kişisel gelişimleri için gerekli olan temel becerileri edinmelerini öngören projeler uygulamayı öngörmüştür. Bu doğrultuda Avrupa ülkelerinde eğitimle ilgili kurumlar arası iş birliğini sağlamaya çalışır. Program, eğitimin niteliğinin yükseltilmesi ve okul eğitimindeki Avrupa boyutunun

⁹⁴ http://ec.europa.eu/education/comenius/doc990_en.htm (Son Erişim Tarihi: 10 Jaziran 2014)

⁹⁵ <http://ec.europa.eu>, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

güçlendirilmesi, dil öğreniminin özendirilmesi ve kültürler arası bilincin geliştirilmesini amaçlamaktadır. Bu bakımdan Comenius Eylemi için üç temel amaç tasnif edilebilir.

Bunlar:

1. Okul eğitiminin kalitesinin yükseltilmesi
2. Okul eğitimindeki Avrupa boyutunun güçlendirilmesi,
3. Dil öğreniminin teşvik edilmesi ve kültürler arası bilincin geliştirilmesidir.

Comenius Programı, okul eğitimindeki kaliteyi artırmak ve Avrupa boyutunu güçlendirmek amacıyla çeşitli girişimleri de desteklemektedir. Bu bakımdan AB;

- Okullar ve öğretmen yetiştiren kurumlar arasında uluslararası iş birliği ve değişimi teşvik eder
- Pedagojik metotlar ve materyaller geliştirmeyi teşvik eder.
- Okulların idaresine yönelik güzel çalışmaların ve yeniliklerin uluslararası boyutta yaygınlaştırılmasını destekler.
- Eğitimde dışlanma ve okulda başarısızlıkla mücadelede, özel eğitime ihtiyaç duyan öğrencilerin entegrasyonu ve eğitimin bütün sektörlerinde fırsat eşitliğini teşvik eden yöntemler geliştirir ve bunları yaygınlaştırır.
- Okul eğitiminde görev yapan personelin eğitiminde bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımını teşvik eder.

Comenius Programı; yabancı dil olarak Avrupa dillerinin öğretiminde kaliteyi artırmak, dil öğretmenlerinin pedagojik yeteneklerini geliştirmek, az kullanılan ve öğretilen dillerin öğretmenlerinin dil yeteneklerini geliştirmek, öğretilen yabancı dil çeşitliliğini artırmak, bütün öğretmen ve öğrencilerin konuşabildikleri yabancı dil sayısını artırmak ve konuşma düzeylerini yükseltmek yönünde yapılan etkinlikler yardımıyla Avrupa’da okul eğitiminde dil öğreniminin gelişmesine katkıda bulunur. Bunların yanı sıra Comenius Programı; değişik kültürlerle yönelik farkındalığın geliştirilmesini teşvik etmek, okul eğitimi sektöründe kültürler arası eğitim girişimlerini geliştirmek, kültürler arası eğitim alanında öğretmenlerin yeteneklerini geliştirmek, ırkçılık ve yabancı korkusu/düşmanlığıyla mücadeleyi desteklemek için

tasarlanmış uluslararası etkinlikler yardımıyla Avrupa'daki okul eğitiminde kültürler arası farklılıklara saygı bilincine varılmasını teşvik eder.⁹⁶

Comenius Programı'nın amacı eğitimin kalitesini artırmak, yeni yaklaşımların geliştirilmesi, karşılıklı öğrenci ve öğretmen değişimi, kültürler arası etkileşim bilincinin geliştirilmesini sağlamak, Avrupa dillerinin öğretilmesini teşvik etmektir. Eğitimde Avrupalılık boyutlarını gerçekleştirilmesi için ortaöğretim aşamasının son yıllarında olan öğrenciler, üye ülkelerdeki okullar ve çalışanları ile yerel, bölgesel ve millî eğitim hizmetlerinin düzenlenmesinde ve sunulmasında sorumlu kişiler ve kurumlar Comenius Programı'nın ulaşmak istediği hedef kitleyi oluşturmaktadır.

Comenius eylemi faaliyet alanını, okul ortaklıkları, öğretmenlerin ve diğer eğitimcilerin eğitimi ve ağların geliştirilmesi teşkil etmektedir.

Okul ortaklıkları tasarlanırken kültürlerarası iletişim eğitimi, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile mücadele, kadın ve erkekler arasındaki fırsat eşitliği için mali-sosyal-fiziki nedenlerden dolayı dezavantajlı okullar ve öğrenciler, özel eğitime gereksinim duyan çocuklar ve Avrupa ile iş birliği deneyimi olmayan okullara öncelik verilmektedir.

Belirtildiği gibi topluluk, okul ortaklıkları ile okullar arasında en az 3 ülke ile çok taraflı uluslararası ortaklıkların kurulmasını teşvik etmektedir. Bu çerçevede, okul projeleri, dil projeleri ve okul geliştirme projeleri alanında ortaklıkları bulunmaktadır. Bu faaliyet öğrenci katılım temelli, pedagojik veya idari konular ile dil eğitimine odaklıdır. Faaliyet, öğrenci ve öğretmenlerin takım ruhu içinde bir proje yürütürken aynı zamanda bilgi ve iletişim teknolojilerini de kullanmalarını öngörmektedir.

Bu eylemde, okul eğitimindeki Avrupa iş birliğinin ve yenilikçiliğin teşvik edilmesi amacıyla ortak ilgi alanları olan Comenius projeleri arasında ağ oluşturulması da istenmektedir. Comenius projelerine dâhil olan bireyler ve kurumlar arasında iş birliğinin güçlendirilmesi ve bu iş birliğinin projenin ötesine taşınmasına yardımcı olacak bir platform oluşturulması öngörülmektedir. Topluluk, Comenius ağları çerçevesinde gerçekleştirilen faaliyetlere destek sağlamaktadır. Bu destekler

⁹⁶ <http://www.ua.gov.tr>, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

bilginin karşılıklı değişimi, proje koordinatörlerinin eğitimi, yeni projelerin teşvik edilmesi, proje sonuçlarının dağıtılması ve başarılı uygulamaların yaygınlaştırılması amacıyla seminer ve konferanslar düzenlenmesi biçiminde özetlenebilir.⁹⁷

Bu işlemlerin yürütülebilmesi için ise okullardaki personelin de eğitilmesi eylemin kapsamı dâhilindedir. Böylece farklı katılımcı ülkelerde bulunan eğitim kurum ve kuruluşlarının birlikte çalışmaları teşvik edilmektedir.

2.1.1.1.2.Erasmus (Yükseköğretim, Meslek Yüksekokulu, Lisans, Yüksek Lisans, Doktora Eğitimi)

AB ülkeleri arasında yükseköğretim alanında ilk program olan Erasmus 1987 yılında başlatılmış ve 1995'te Sokrates programları kapsamına alınmıştır.

Erasmus programının ismi Desiderius Erasmus dan gelmektedir. Erasmus 1465-1536 yılları arasında yaşamış Hollandalı bir felsefe adamıdır. Avrupa kültürünün ortak paydası Rönesans'tan biçimlenmiş ve bu süreçte ortaya çıkan hümanizm akımının öncülerinden ve en büyük temsilcilerinden olan Erasmus'un sürece katkısı büyük olmuştur. Erasmus, Avrupa'da birlik düşüncesinden yanadır ve ona göre bu birlik kültürel öğelerle kurulacaktır. Avrupa üniversitelerini sürekli olarak dolaşan; barışçı, hümanist tutumuyla Luther'e karşı durmasıyla tanınan Rotterdam'lı Erasmus, eğitim bağlamında birlik düşüncesinin somutlaşmasında ciddi bir örnek oluşturmaktadır. Hayatı boyunca Avrupa'nın değişik ülkelerinde bir gezgin gibi yaşayan Erasmus'un en önemli eseri "Deliliğe Övgü" (Moriæ Encomium), günümüzde de geçerliliğini korumakta ve bağınazlığa karşı kaleme alınmış en önemli yapıtlardan biri sayılmaktadır.

Erasmus Avrupa'nın ortak bir sanat ve bilim çatısı altında birleşmesine yaptığı katkılardan dolayı ve çağının eğitim felsefesine olan etkisi ile programa uygun bir isim olarak düşünülmüş ve güçlü bir belleği olan Avrupa bu düşüneyi savunan ustası Erasmus'u unutmamış ve eğitimin karşılıklı tanınmayla, birlik oluşturmakla ilgili eylem planına onun ismini vermiştir.

⁹⁷ <http://ec.europa.eu>, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

ERASMUS uygulaması özde Avrupa Birliği üniversite öğrencilerinin hareketliliğine yönelik eylem planıdır. Amacı ise Avrupa Birliği ülkeleriyle aday ülkelerin yükseköğretim kurumları arasındaki iş birliğini teşvik edip geliştirerek yükseköğretimde Avrupa boyutunu ön plana çıkarmaktır. Program, sunduğu hareketlilik imkânı ile Avrupa halklarının birbirlerini algılamasındaki önyargıların yükseköğretim çevrelerinde kırılmasına hizmet etmektedir.⁹⁸

Erasmus programı, üniversiteler arasında ülkelerarası iş birliğini teşvik ederek; öğrencilerin ve eğitimcilerin Avrupa’da karşılıklı değişimini sağlayarak; programa katılan ülkelerdeki çalışmaların ve alınan derecelerin akademik olarak tanınması ve şeffaflığın gelişmesine katkıda bulunarak bu amacı gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Böylece daha kaliteli yükseköğretim sunan Avrupa üniversitelerinden mezun olanların daha donanımlı, iş dünyasının beklentilerine daha fazla cevap veren bireyler olmalarının sağlanması hedeflenmektedir⁹⁹. Program eliyle AB yükseköğretim kurumlarının birbirleri ile ortak projeler üretip hayata geçirmeleri; kısa süreli öğrenci ve personel değişimi yapabilmeleri için karşılıksız mali destek sağlamaktadır. Bunun yanı sıra yükseköğretim sistemini iş dünyasının gereksinimlerine uygun olarak geliştirmek ve üniversite mezunlarının iş dünyasında istihdam edilebilirliğini arttırmak amacıyla yükseköğretim kurumları ile çalışma çevreleri arasındaki ilişkilerin ve iş birliğinin artırılmasını da teşvik etmektedir. Buradaki temel öngörü, ülkeler arasında sınırların kaldırıldığı bir Avrupa’da yükseköğretim kurumları arasında etkin iş birliğinin kurulabilmesidir¹⁰⁰.

Erasmus Programı, Hayat Boyu Öğrenme Programı’na dâhil ülkeler olan Avrupa Birliği üyesi ülkeler, Avrupa Birliği’ne üye olmayıp Avrupa Ekonomik Alanı üyesi İzlanda, Lihtenştayn, Norveç ve Avrupa Birliği’ne aday ülkeler arasında yer alan Türkiye yükseköğretim kurumlarının istifadesine açıktır. Erasmus Programı çerçevesinde gerçekleştirilecek bütün faaliyetlerde, taraflardan en az birinin Avrupa Birliği üyesi ülke kurumu olması şartı aranmaktadır. Ülkelerin ilgili resmî kurumlarınca yükseköğretim kurumu olarak kabul edilen üniversite, enstitü, akademi ve benzeri kurumlar, Avrupa Komisyonu Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü’nün

⁹⁸ European Commission, **Erasmus+** Programme Guide, Version 3 : 09/04/2014, 2014, s.9-23

⁹⁹ <http://ec.europa.eu>, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

¹⁰⁰ <http://www.ua.gov.tr>, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

ilgili birimi olan Komisyon Yürütme Ajansı'na (The Education, Audiovisual and Culture Executive Agency - EACEA) başvurarak Erasmus Üniversite Beyannamesi - EÜB (Erasmus University Charter - EUC) almaya hak kazanmaları durumunda, bu kurumların öğrenci ve personeli Erasmus programından faydalanabilir.

Avrupa Komisyonu 2004 yılında aldığı kararla, ülke merkezli faaliyet gösteren Erasmus programları vasıtasıyla, ülkelerin yükseköğretim kurumlarının Bologna Süreci çerçevesinde doğrudan iş birliği içinde çalışmasını öngörerek millî ajanslara bu süreçte sorumluluk yüklemiştir¹⁰¹. Bologna Sürecine imza atmış olan Sokrates programı ülkelerinde Millî Bologna Rehberleri Takımı oluşturulması ve millî ajanslar tarafından faaliyet planı niteliğinde projelerin hazırlanması istenmiştir. Belirtilen Komisyon, projelerin gerçekleştirilebilmesi için ülkelerin Erasmus bütçelerine kaynak aktarmaktadır. Ülkelerin yükseköğretimde yer alan öğrenci nüfusları dikkate alınarak yapılan kaynak aktarımı, hazırlanan projenin toplam maliyetinin %90'ını geçememektedir. Ülke takımları Avrupa genelinde var olan takımın bir parçasıdır ve bu millî takımlar vasıtasıyla Bologna Süreci'nin uygulamadaki etkinliği artırılmak istenmektedir. 1999-2006 yılları arasında süren Sokrates Programı'nın tamamlanmasının ardından başlayan yeni dönemde, Hayat Boyu Öğrenme Programı bünyesinde de Bologna Rehberleri vasıtasıyla sürece katkı sağlanmaya devam edilmektedir¹⁰².

2007-2008 akademik yılından beri tüm Avrupa'da 2000'den fazla yükseköğretim kurumu 2 milyondan fazla yükseköğretim öğrencisi, Erasmus programına katılmıştır. Erasmus Eylemi, Sokrates Programı içindeki en popüler eylemdir ve tüm program bütçesinin %51' ini kullanmaktadır.

Günümüze kadar 2 milyonu aşkın öğrenci değişimi yapılmış olması bakımından da AB Eğitim ve Gençlik Programlarının en çok rağbet gören programı olduğu görülmektedir. Erasmus Programı kapsamında her yıl binlerce öğrenciye ve öğretim görevlisine eğitim ve öğretim faaliyetlerinin bir kısmını yurtdışında geçirme imkânı tanınmış, bunun yanında ortak araştırma projeleri, yoğun programlar,

¹⁰¹ Tish Bourke, **Guide to The Bologna Process**, Working for the UK higher education sector, UK, 2005, s.3-40

¹⁰² <http://ec.europa.eu>, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

müfredat geliştirme çalışmaları ve Avrupa çapında tematik ağların finansmanı sağlanmıştır.

Bu uygulamanın yaygınlaşmasında öğrencilerin yurt dışında aldıkları ve başarılı oldukları ders kredilerinin, bir yükseköğretim kurumundan diğerine transfer edilmelerini sağlayan Avrupa Kredi Transfer Sistemi'nin (ECTS-AKTS) de önemli katkısı olmuştur.

Böylece Avrupa'da yükseköğretimin kalitesini arttırmak, farklı kültürler ve hayat biçimlerine karşı hoşgörülü yaklaşabilme becerisini geliştirmek ve Lizbon hedeflerine ulaşabilmek, dünyanın en rekabetçi ekonomileri arasında birlik olarak yer alabilmek, küreselleşme sürecinde istihdam piyasasının niteliklerine uygun eleman yetiştirebilmek çizgisinde Avrupa'da yükseköğretimin kalitesinin artırılması ve Avrupa boyutunun güçlendirilmesi yolunda ilerlemeler kaydedilmiştir.

Erasmus Programı, eylemlerini 3 ana dala ayrılmış biçimde yürütür. Bunlar:

1. Erasmus 1 (Öğrenci - akademisyen değişimleri ve hazırlık ziyaretleri)
2. Erasmus 2 (Yoğun programlar ve müfredat geliştirme projeleri)
3. Erasmus 3 (Tematik Ağlar)¹⁰³.

2.1.1.1.2.1. Erasmus 1: Öğrenci-Akademisyen Değişimleri ve Hazırlık Ziyaretleri

Erasmus 1 öğrenci ve öğretim elemanlarının değişimlerini ve ziyaretlerini öngörmektedir. Bu değişimlerin amacı öğrenci açısından farklı hayatlar, kültürler, toplumlar ve eğitim sistemleri hakkında fikir sahibi olmak, farklı hayat biçimlerine ve kültürlerle yaklaşabilme becerisini geliştirmek ve daha iyi iş imkânlarına mezun olduktan sonra sahip olabilmektir.

Erasmus 1 kapsamında yüksek-öğretim kurumları tarafından imzalanacak ikili anlaşmalar çerçevesinde öğrenciler eğitimlerinin bir kısmını yurtdışında geçirebilirler. 3 ila 12 ay arasında değişebilecek bu süre zarfında öğrenciler, seyahat, dil hazırlığı ve ülkeler arasındaki ekonomik farklılıklardan doğabilecek masrafları karşılamak üzere bir miktar tahsisatla ödüllendirilirler. Erasmus Eyleminin

¹⁰³ <http://www.ua.gov.tr>, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

uygulayıcısı hiçbir ülkede 1. sınıf öğrencileri Erasmus değişiminden faydalanamamaktadır. Lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencileri yükseköğretim süreleri boyunca yalnız bir kez Erasmus değişim öğrencisi olabilmekte fakat Avrupa çapında daha çok lisans öğrencileri değişim programında faydalanmayı tercih etmektedirler. Erasmus kapsamında değişimde bulunan öğrencilerden gittikleri okulun öğrenim ücreti alınmamaktadır ayrıca değişimde buldukları süre zarfında tahsisat verilmektedir. Fakat gittikleri ülkede barınma ve hayat masrafları öğrencinin kendisine ait olup öğrencilerin üzerindeki yükün hafifletilebilmesi için karşılıksız tahsisat uygulaması bulunmaktadır. Tahsisatın miktarı gidilecek ülkenin ekonomik koşulları doğrultusunda belirlenecek olup her ay için 100 ila 500 Euro arasında değişmektedir. Erasmus eylemini uygulayan ülkelerin tahsisat miktarı Avrupa Komisyonu tarafından belirlenmektedir ve miktar belirlenirken ülkelerin gelişmişlik durumları göz önüne alınmaktadır. Ayrıca gidilen kuruma eğitim harcı yatırılmamaktadır.

Öğrencilerin ve akademisyenlerin fonlanmasından Millî Ajanslar (Ulusal Ajanslar) kendilerine göre çeşitli fonlama stratejileri geliştirmişlerdir. İskandinav ülkelerine giden değişim öğrencilerine hayat daha pahalı olduğu için orta ve doğu Avrupa ülkelerine oranla daha fazla tahsisat verilmektedir. Öğrencilere verilen tahsisat ülkelerin gayri safi millî hasıllarına ve öğrenci taleplerine göre belirlenmektedir. Gelişmiş ülkelere daha az gelişmekte olan ülkelere Avrupa Komisyonu Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü tarafından daha fazla miktarda tahsisat verilmektedir. Tahsisatlar düşük, orta, yüksek ve çok yüksek olarak 4 gruba ayrılmaktadır. Düşük tahsisatlar 150 Euro ve altı, orta 150-250 Euro, yüksek 250-300 Euro ve çok yüksek 300 Euro ve üstü aylık olarak belirlenmiştir. Aday ülkeler için belirlenen miktar aylık olarak tavan 250 Euro taban 425 Euro olarak belirlenmiştir¹⁰⁴.

Ayrıca üniversite, çeşitli kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör, sanayici ve iş adamları dernekleri, millî ve bölgesel vakıflar tarafından verilen öğrenci bursları ve bazı ülkelerde millî eğitim bakanlıkları tarafından sağlanan burs imkânları değişim öğrencileri için mevcuttur. Öğrenci değişimlerinde 3-12 ay olan sürenin pratik uygulaması 3-6 ay şeklinde olmakta ve genellikle 2. ya da 3. sınıf öğrencileri

¹⁰⁴ http://eacea.ec.europa.eu/index_en.php (Son Erişim Tarihi: 10 Haziran 2014)

değişimde bulunmayı tercih etmektedirler. Erasmus Programı kapsamında tüm değişimlerin ve projelerin ödemeleri iki taksit olarak gerçekleşmekte ilk ödeme toplam hibenin %70 veya %80' lik tutarı kadar olmakta, ikinci ödeme ise final raporu verildikten sonra gerçekleşmektedir.

Erasmus programına katılacak kurumların ikili anlaşma imzalama veya proje başlamadan evvel yapmaları gereken hazırlık ziyaretleri de program tarafından mali olarak desteklenmektedir. Sokrates-Erasmus programına katılacak kurumların ikili anlaşma imzalama aşamasında, imzalandıktan sonra veya Erasmus kapsamında proje başlamadan önce hazırlık ziyaretleri yapılabilir. Bu ziyaretler maddi olarak komisyon tarafından desteklenmektedir. Hazırlık ziyaretleri aynı zamanda ‘‘izleme ziyareti’’ olarak bilinmektedir. Üniversitenin Sokrates Koordinatörü ve akademik danışmanlar öğrencileri değişim süreleri esnasında ziyaret edebilirler. Hazırlık ziyaretleri ikili anlaşma imzalanan ortağın daha yakından tanınmasını, şehir, üniversitenin eğitim sistemi, alt yapısı, fiziki koşulları ve sosyal imkânları ile ilgili fikir sahibi olunmasını sağladığı gibi ileride ortaklaşa yapılabilecek projeler için ciddi bir fırsat sunar. Ayrıca değişim öğrencilerinin seçimi ve hazırlanması içinde bir yol haritası oluşturur.¹⁰⁵

Öğretim görevlileri değişimlerinde de akademisyenler Avrupa'nın çeşitli üniversitelerinde ders vererek farklı eğitim ve öğretim sistemlerinden haberdar olmakta, böylece yükseköğretim kurumları arasında bilgi transferi gerçekleştirerek uzun vadede Yükseköğretim kurumları arasında eğitim kalitesinin artırılmasına katkıda bulunmaktadır. Akademisyenlerin değişim süresi ile ilgili pratik uygulama bir veya iki hafta arasında değişmektedir. Akademisyenlerin yoğun iş yükü nedeniyle daha çok bir haftalık akademisyen değişimi tercih ettikleri gözlemlenmiştir.

2.1.1.1.2.2. Erasmus 2: Yoğun Programlar ve Müfredat Geliştirme Projeleri

Yoğun programların üç temel amacı bulunmaktadır. Bunlar:

Az sayıda üniversitede yerine getirilebilecek uzmanlık konularının öğrenimini ve yayılımını teşvik etmek,

¹⁰⁵ <http://ec.europa.eu>, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

Öğrenci ve öğretim üyelerinin birlikte çok uluslu gruplarda çalışarak tek bir kurumda erişemeyecekleri öğrenim koşullarından yararlanmalarını ve incelenen konu üzerinde yeni perspektifler kazanmalarını sağlamak,

Öğretim görevlilerinin programların içeriği ve yeni yaklaşımları ile ilgili görüş alışverişinde bulunmasıyla çok uluslu bir kapsamda yeni pedagojik yöntemleri sınamaktır.

Üniversiteler, üniversite dışından ilgili alanlarda uzman kişileri davet etme konusunda teşvik edilseler de Topluluk yardımıyla sadece öğrenci, öğretim görevlileri ve üniversitelerin kendileri yararlanabilirler. Üniversitelerin, kendi çaplarında düzenledikleri yoğun programların ilgili fakültelerden tam destek almalarını ve ev sahibi üniversitenin öğretim görevlisi ve öğrencilerin eşit şekilde katılımını gözetir.

Yoğun program, sadece araştırma faaliyetleri ya da konferanslardan ibaret olamaz. Yoğun programlarda katılan kuruluşlardan biri tarafından uluslararası eşgüdümün sağlanması gereklidir. Sadece koordinatör kurum, kurumsal sözleşmeye yönelik genel adaylığı kapsamında proje önerisini komisyona sunar ve bu projenin koordinasyonuna ait tüm işleri takip eder. Yoğun programlar 10 işgünü ile 3 ay arasında değişebilmekte ve koordinatör kurum dâhil en az üç katılımcı ülkeye ait üniversitelerin öğrenci ve öğretim görevlilerini bir araya getirmektedir.

Belirtildiği gibi yoğun programlara en az üç farklı ülkenin katılımı ve bu üyelerden bir tanesinin AB üyesi olması gerekmektedir. Fakat projenin kabulü için üçten fazla ortağın proje yer alması öngörülmektedir.

Yoğun program, ilgili öğrencilerin eğitim programına da entegre edilmektedir. Öğrencilerin akademik olarak bütünüyle saydırabildikleri yoğun programlar, özellikle teşvik edilir. Yoğun program projelerinde katılımcı öğrencilere ve öğretim görevlilerine dağıtılan anket formları ile kendilerini değerlendirmesi arzu edilmektedir. Koordinatör üniversite tarafından bu proje kapsamında bu işlev yerine getirilir. Yabancı ülkede uzun süre kalmayı pek gerektirmeyen öğrenim alanlarındaki yoğun programlara özel önem verilmesi komisyon tarafından kararlaştırılmıştır¹⁰⁶.

¹⁰⁶ <http://ec.europa.eu>, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

Ayrıca Erasmus programı kapsamında, herhangi bir alanda verilecek yükseköğretime ilişkin ders programlarının geliştirilmesini ve uygulanıp yaygınlaştırılmasını da desteklemektedir. Bu bağlamda müfredat geliştirme etkinliklerinin temel amacı yükseköğretimin Avrupa boyutunu ve kalitesini arttırmak ve bu yönde iş birliğini geliştirmektir. Müfredat projelerinin teklifi, katılımcı üniversitelerden birinin koordinatörlüğünü gerektirir.

Müfredat geliştirme projesinin çıktıları arasında öğrenciler ile ilgili uygulamaların geliştirilmesi, öğrencilere bilgi sağlayacak web sitelerinin kurulması, rehberlik, ortak ağı genişletmek, organizasyonlar, seminerler ve konferanslar yolu ile yayılımın sağlanması bulunmaktadır.

2.1.1.1.2.3. Erasmus 3: Tematik Ağlar

Resmî olarak Mayıs 1996'dan beri yürürlükte olan Tematik Ağlar, belirli bir disiplinde ya da akademik konuda ortak çalışmalar yürütmek üzere akademik birlikler, meslek kuruluşları, özel sektör ve kamu sektöründen gelen katılımcılar, hatta öğrenci organizasyonlarının bir araya gelmesi sonucu oluşmuştur.

Burada temel amaç, üzerinde çalışılan konunun Avrupa boyutunu vurgulamak, eğer bir sorun alanı söz konusuysa ortak çözümler üretmektir. Bu ağlarda ele alınacak konular belirli bir disipline has olabileceği gibi disiplinler arası ya da çok disiplinli bir konu da olabilir.

Tematik ağ çalışmalarına katılan kurumlardan biri Avrupa Birliği Komisyonu ile yaptığı kurumsal anlaşma çerçevesinde koordinatör konumundadır. Komisyondan projeye gelecek mali destek de katılımcılara bu kurum aracılığıyla ulaştırılır. Ayrıca Tematik ağ projesi sona erse de koordinatör kurum proje sonuçlarının uygulanmasını ve yaygınlaştırılmasını devam ettirerek Erasmus programından özel destek alabilir. Konuları bakımından bazı tematik ağlar son derece geniş bir alanı kapsamaktayken bazıları daha özellikli alanlara yönelik olarak geliştirilmektedir.

Tematik ağlar başlıca 3 tür faaliyet alanını kapsamaktadır. Bunlar:

1. Tıp, hukuk ya da işletme bilimleri gibi geleneksel disiplinler,
2. Çevre çalışmaları ya da insani yardım gibi disiplinler arası çalışma alanları,

3. Sürekli eğitim ya da öğretmen eğitimi gibi eğitimin ve öğretimin tüm alt disiplinlerini kapsayan “yatay” çalışma alanlarıdır.

Güncel olarak sosyal bilimler karşısında fen bilimlerindeki disiplinler lehine bir dengesizlik göze çarpmakta, zamanla edebiyat, iktisat gibi bilim dallarının aleyhine olan bu dengesizliğin aşılacağı öngörülmektedir¹⁰⁷.

2.1.1.1.3. Leonardo da Vinci, (Mesleki Eğitim Programı)

Leonardo da Vinci, Avrupa Birliği'nin mesleki eğitim politikasını belirlemeyi amaçlayan bir eğitim programıdır. Leonardo da Vinci Programı, Avrupa Birliği Konseyi'nin 6 Aralık 1994 tarihinde, AB'ne üye ve aday ülkelerin AB mesleki eğitim politikasının uyumlaştırılması amacıyla oluşturulan eylem planını kabul etmesi sonucu oluşmuş bir programdır¹⁰⁸. Maastricht Anlaşması'nda Birlik stratejisi yeniden tanımlanmış ve bu stratejiye göre mesleki eğitim politikasını yerleştiren Leonardo da Vinci Programı, Avrupa Birliği'nin bu konudaki prensiplerini sergileyen ilk program olmuştur. İsmi ise Floransa'da doğmuş İtalyan ressam, heykeltıraş, mühendis, mimar ve bilgin Leonardo da Vinci'den (1452-1519) alır.

Leonardo da Vinci Programı, Avrupa Birliği'nde mesleki eğitimi geliştirmek amacıyla 6 Aralık 1994'te kabul edilmiş, birinci safhası 1995-1999, ikinci safhası ise 2000-2006 yılları arasında uygulanmıştır. Daha önce Avrupa'da uygulanan FORCE (sürekli eğitim), PETRA (temel eğitim), COMETT (üniversite-iş dünyası iş birliği), LINGUA (dil öğrenimi) ve EUROTENET (teknolojik yeniliklerle ilişkili niteliklerin yükseltilmesi) programlarını, daha fazla tutarlılık sağlanması amacıyla bünyesinde birleştirilen bu 6 Programa verilen addır¹⁰⁹.

Tüzel kişilik sahibi tüm resmî ve özel kurum ve kuruluşlar, eğitim kurumları ile KOBİ, STK ve yerel idareler Leonardo da Vinci projesi sunabilmektedir. Bu programlardan Mesleki Eğitim Programı olan Leonardo da Vinci, Avrupa çapında 1150 milyon Euro bütçesi ile çok önemli bir program olarak, birçok ülkenin mesleki eğitimine büyük ufuklar açabilecek niteliktedir. Leonardo Mesleki Eğitim Programı,

¹⁰⁷ <http://ec.europa.eu>, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

¹⁰⁸ <http://yayim.meb.gov.tr>. (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

¹⁰⁹ **Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi**, L 146, 11.06.1999, s.33

temel mesleki eğitimden geçmekte olan gençlerin, eğitimcilerin ve eğitim yöneticilerinin ve formal veya informal eğitime katılan bütün kesimlerin ülkeler arası hareketliliğini artırmak, yenilikleri desteklemek ve eğitim kalitesini arttırmak için eğitim kuruluşları, üniversiteler, işletmeler, ticaret odaları gibi mesleki eğitim alanında yer alan değişik paydaşlar arasındaki iş birliğine dayanan projelere destek vermektedir.

Program; ülkeler arası iş birliğinin kullanılarak mesleki eğitim sistemleri ile uygulamalarında kalitenin geliştirilmesini, yeniliklerin teşvik edilmesini ve Avrupa boyutunun yükseltilmesini amaç edinmiştir. Üye Devletlerin mesleki eğitimin kapsamı ve organizasyonu konusundaki sorumluluğuna, kültürel çeşitliliğe ve dil çeşitliliği dikkate alınarak gerçekleştirdikleri eyleme destek olunmaya çalışılmaktadır. Bunun için mesleki eğitim alanındaki ülkeler arası iş birliği projelerine hibe desteği verilmektedir. Programın üç genel hedefi vardır. Bunlar:

1. Kişilerin, özellikle gençlerin, temel mesleki eğitim içinde tüm düzeylerde beceri ve yeterliliklerinin artırılmasıdır. Bu hedef, istihdamın artırılması ve mesleki entegrasyonun veya yeniden entegrasyonun kolaylaştırılması amacıyla diğerleriyle birlikte iş bağlantılı mesleki eğitim ve çıraklık yoluyla gerçekleştirilebilir. Bu çerçevede, üniversiteler dâhil mesleki eğitim kurumları ile özellikle KOBİ'ler olmak üzere işletmeler arasında iş birliğinin artırılmasına özel önem verilmektedir¹¹⁰.

2. Özellikle teknolojik ve örgütsel değişimi güçlendirmek üzere uyum sağlayabilmeyi artırıp geliştirmeye yönelik sürekli mesleki eğitimde ve hayat boyu beceri ve yeterlilikler kazanmada kalitenin yükseltilmesi, bunlara erişimin sağlanması hedefidir.

3. Bir diğer hedef ise rekabet edebilmeyi ve girişimciliği, yeni istihdam fırsatları açısından da, geliştirmek üzere mesleki eğitimin yenileşme sürecine katılımını destekleyip artırmaktır. Bu çerçevede, üniversiteler dâhil mesleki eğitim kurumları ile işletmeler bu arada özellikle KOBİ'ler arasında iş birliğinin artırılmasına özel önem verilmektedir.

Söz konusu hedefler uygulanırken bazı temel hususlara önem verilir. Bunlar:

¹¹⁰ John West, **The Evolution of European Union Policies on Vocational Education and Training**, LLAKES Research Paper 34, 2012, pp.2-31

- İşgücü piyasasında engelliler dâhil en fazla dezavantajlı konumda bulunanların eğitim almasını kolaylaştıracak uygulamaların geliştirilmesi,
- Eğitimde ayrımcılıkla mücadele etmek üzere kadın ve erkeklere eşit fırsatlar konularındaki tekliflere özel önemin verilmesi,
- Programa katılan ülkelerde mesleki eğitim sistemlerinin ve uygulamalarının kalitesinin artırılması, yenilikler geliştirmek ve millî mesleki eğitim politikalarına katma değer sağlanması,
- Her düzeydeki mesleki eğitimde Avrupa boyutunun teşvik edilmesine, ülkeler arası çalışma şartlarına uyumun geliştirilmesi,
- Sürekli mesleki eğitimin teşvik edilmesi ve ülkeler arası çalışma şartlarına uyumun geliştirilmesi,
- Sürekli mesleki eğitim ve ömür boyu öğrenme isteğinin güçlendirilmesi, yarının mesleklerine hazırlanma ve teknolojik değişimlere uyumun teşvik edilmesi,
- Modern teknolojiler alanında eğitim ve müteakip eğitimde; yüksekokullar, mesleki eğitim tesisleri ve işletmelerin daha fazla karşılıklı etkileşiminin sağlanması,
- Mesleki eğitim alanında dil yeterliliklerinin geliştirilmesine ve ortak terminolojinin oluşturulması,
- Özellikle gençler için temel mesleki eğitimin desteklenmesi ve teşvik edilmesi,
- Mali, sosyal veya fiziksel nedenlerle eğitimden yararlanamamış kişiler için temel mesleki eğitimi veya ileri düzeydeki eğitimlere erişimin kolaylaştırılması,
- Mesleki eğitimde bayanların fırsat eşitliğinin teşvik edilmesinin sağlanması,
- Mesleki danışmanlık sistemlerinin kurulmasının teşvik edilmesi, bağımsız sürekli eğitim ve açık öğrenim yöntemlerinin gelişmesine katkı sağlanmasıdır.

Program çerçevesinde, hedeflere ulaşılabilmesi için önceki başlıklarda aktarılan mesleki eğitim programlarına ivme kazandırılması, çalışmalarda KOBİ'lere öncelik verilmesi, dil öğretimine önem verilmesi ve uluslar ötesi uzmanlık geliştirme

dâhil bilgi toplama, izleme ve değerlendirme hizmetleri verilmesi gibi birtakım başarıya yönelik önlemler alınmıştır. Bu önlemlerin uygulanmasında, önceki programlardan elde edilen deneyimler göz önünde tutularak, üye ülkelerin eğitim sistemleri, düzenlemeleri ve politikalarının niteliğinin uyumlaştırılması, projeler için uluslar ötesi iş birliğinin geliştirilmesi ve yenilikçi çalışmaların kapasitesinin genişletilmesi standartları gözetilmektedir¹¹¹.

Program dâhilinde, uluslar ötesi iş birliği temelinde, mesleki eğitim kapsamlı KOBİ'lere yönelik pilot projelerle homojen faaliyetlerin gerçekleştirilmesi öngörülmektedir. Bu çerçevede, Leonardo programı kapsamında gerçekleştirilmesi hedeflenen birlik faaliyetlerinin ana başlıklarını üye ülkelerin mesleki eğitim sistemlerinin ve düzenlemelerinin yenilikçi kapasitelerinin ve niteliğinin geliştirilmesi, mesleki eğitim ve yönlendirme alanında Avrupa boyutunun oluşturulması ve teknolojik değişimlere ayak uydurularak iş piyasasının ihtiyaçlarının karşılanması oluşturmaktadır.

Leonardo da Vinci programının hareketlilik, pilot projeler, dil yeterlilikleri, ülkeler arası ağların geliştirilmesi amaçlarına yönelik olarak topluluktan mali destek alan beş ayrı faaliyet konusu bulunur. Bu faaliyetler şunlardır:

1. Hareketlilik Projeleri,
2. Yenilik Transferi Projeleri,
3. Hazırlık Ziyaretleri,
4. Ortaklık Projeleri,
5. Avrupa Dil Ödülüdür.

Hareketlilik Projeleri, temel düzeyde mesleki eğitimi almakta olan öğrenciler ile işsizler de dâhil olmak üzere iş gücü dünyasındaki kişiler ve mesleki eğitimden sorumlu kişilerin katıldığı ülkelerarası staj ve çalışma ziyareti olarak adlandırılabilir hareketlilik faaliyetleridir. Bu programa başvurular kurumsal düzeyde yapılmaktadır¹¹².

¹¹¹ Abdullah Doğan Kalkan, **In the Light of the EU's Language Policy, English Language Teaching in the Turkish Primary Schools**, Marmara Üniversitesi Avrupa Birliği Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010, s.72.

¹¹² <http://ec.europa.eu>, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

Burada esas nokta, temel mesleki eğitim ve sürekli mesleki eğitimin Avrupa boyutunun güçlendirilmesi, kişilerin teori ve uygulama içeren faaliyetlerden, özellikle iş bağlantılı eğitimle deneyim kazanmaya teşvik edilmesi, dil becerilerinin, ülkelerarası bağlantıların, eğitmenler ve insan kaynakları yöneticileri için başarılı uygulamaların değişimlerinin geliştirilmesidir. Bu tür bir faaliyet alanı mesleki eğitim alanındaki tüm sosyal ortakların bir araya gelmesini sağlayarak hem ülkelerarası iş birliğinin hem de iş dünyası ile eğitim kurumları arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi için yararlıdır. Hareketlilik faaliyeti, mesleki eğitim almakta ve vermekte olan her düzeydeki insanın bilgi ve becerilerini arttırmaları için AB üyesi ülkelerde hareketliliğini sağlamaktadır.

Yenilik Transferi Projeleri, Leonardo da Vinci Mesleki Eğitim Programı faaliyetlerinden birisidir ve en az üç ülkeden üç kurumun ortaklığıyla yapılmaktadır. Mesleki eğitim ve öğretimi geliştirmek ve teşvik etmek amacıyla daha önceden yapılmış Leonardo da Vinci projeleri ya da başka yenilikçi proje sonuçlarının veya çıktılarının yeni ülkelere, bölgelere ya da sektörlere transfer edilmesi amacıyla hazırlanan çok ortaklı projelerdir. 2000-2006 faaliyet dönemindeki projelerin içerik ve sonuçlarının resmî ya da özel mesleki eğitim sistemleri ve şirketler ile bütünleştirilmesi sonucu Avrupa mesleki eğitim sisteminin kalitesinin ve çekiciliğinin yükseltilmesi amaçlanmaktadır.

Hayat boyu öğrenme anlayışı çerçevesinde bireyin hızla değişen günümüz mesleki eğitim sistemine ve koşullarına uyum sağlamasını kolaylaştıran bu projeler, aynı zamanda sektörlerin rekabet güçlerinin artırılmasına katkıda bulunacak yenilikçi araç ve yöntemlerin geliştirilmesine finansal destek sağlar. Yenilik transferi projelerinin en az bir, en fazla iki yıl sürmesi ve programa katılan en az üç ülkenin projede yer alması öngörülmektedir. Bu projeler için de başvurular kurumsal düzeyde yapılmaktadır¹¹³.

Hazırlık Ziyaretleri, program üyesi ülkelerin millî ajanslarınca düzenlenen irtibat seminerleri faaliyetlerinden müteşekkildir. Hazırlık ziyaretleri ile irtibat seminerleri faaliyetleri, hareketlilik, ortaklık ve yenilik transferi ile komisyon merkezli faaliyet alanı olan yenilik geliştirme projeleri gibi sunulması muhtemel

¹¹³ <http://ec.europa.eu>, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

potansiyel fikir ve projelere ortak bulmak, proje çalışmalarına ön hazırlık yapmak amacıyla kurum ve kuruluşlara, proje ortaklarını daha yakından tanımaları, çalışma planı hazırlamaları ve başvuru formu ile diğer ilgili ve gerekli dokümanları birlikte doldurmaları gibi hazırlık ve planlama faaliyetleri için verilen bir imkândır¹¹⁴. Hazırlık ziyaretinden yararlanmak isteyen kurum ve kuruluşlar, bu ziyaret kapsamında yurtdışına göndermek için hibe talep edecekleri kişileri seçerek yurtdışındaki ortaklarından edinecekleri davet mektupları ile birlikte usulüne uygun şekilde müracaat ederek hibe desteği alabilmektedir¹¹⁵.

İrtibat seminerleri ise, belirli tarihlerde program ülkesi millî ajanslar tarafından düzenlenen, projelerde ortaklık kurması muhtemel çeşitli kurumları temsil eden kişileri bir araya getirmeyi amaçlayan, yapılan duyurulara istinaden usulüne uygun olarak yapılan müracaatlar doğrultusunda önceden belirlenen kotaya göre ortak bulma semineridir. Bu faaliyetlerin her biri için katılımcı adaylarının gerekli yabancı dil koşulunu sağlamaları şarttır¹¹⁶.

Başvuru ekinde davet mektubunun sunulması dışında, irtibat semineri ile hazırlık ziyareti başvuru ve seçim kriterleri arasında bir fark bulunmamaktadır. İrtibat seminerleri için davet mektubunun sunulması gerekli değildir. Ayrıca ilan edilen irtibat seminerlerinin işlemleri Millî Ajanslar tarafından yürütüldüğünden irtibat semineri başvuruları için diğer ülke Millî Ajanslarına bireysel olarak başvuruda bulunulmaması önem arz etmektedir.

Leonardo Ortaklıkları, proje tabanlı bir faaliyettir. Ortaklık faaliyetinde ürün ya da çıktı amaçlı ve iş birliğini kuvvetlendirici nitelikte ortaklıklar oluşturulacak ve bu amaca yönelik çalışma ziyaretleri gerçekleştirilmektedir. Faaliyet en az 3 farklı ülkeden ortaklar içermeli ve bu ortaklardan en az bir tanesi AB üyesi olmalıdır. Proje teklifleri, AB ülkeleri dillerinden birinde hazırlanır ve teklifteki her koordinatör ortak veya ortak kuruluş aynı başvuru formunu kendi ülkesindeki millî ajans görevi yapan kuruma sunar.

¹¹⁴ ADMIT, Higher Education Admissions and Student Mobility: The ADMIT research project', **European Educational Research Journal**, vol.1(1), 2002,s. 151-172.

¹¹⁵ European Commission, **Towards a Mobility Scoreboard: Conditions for Learning Abroad in Europe**, (<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>), 2013, s.6-37

¹¹⁶ <http://ec.europa.eu>, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

Mesleki eğitim ile ilgili tüm kurum ve kuruluşların proje hazırlayarak katılabilecekleri faaliyet alanında projeleri kapsamaktadır.

Avrupa Dil Ödülü ise dil eğitim ve öğretimi alanındaki en yeni ve uygulamada performansı en yüksek yaklaşımları, yöntemleri ve teknikleri teşvik etmek ve Avrupa genelinde yaygınlaştırmak amacını taşımaktadır. AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı, Avrupa'daki diğer millî ajanslar gibi, her yıl yabancı dil öğretiminde yeni teknikleri ve girişimleri desteklemek üzere Avrupa Dil Ödülü olarak adlandırılan bir etiket dağıtmaktadır. Bu ödül, dil eğitimi ve öğretimi alanında yenilikçi uygulamalar yapan kurum ve kuruluşlara verilmektedir.¹¹⁷

2.1.1.1.4. Grundtvig, (Yetişkin Eğitimi)

Grundtvig Programı, bilginin sürekli yenilenmesi neticesinde oluşan gereksinimleri karşılamak ve yetişkin kişilere hayatları boyunca, bilgi ve niteliklerini geliştirmek için imkânlar sunarak istihdam imkânlarını artırmak ve toplumda meydana gelen değişikliklere uyum sağlamalarını amaçlar. Grundtvig, mesleki eğitim dışında her çeşit yetişkin ve yaygın eğitim üzerine odaklanır. Yaygın eğitim içindeki öğrenci, öğretmen, eğitmen ve diğer personelle yetişkin eğitim alanındaki eğitim kurumları ve bu tür eğitim fırsatları sunan kuruluşlar hedef kitesidir. Yaygın eğitim kurumları başta olmak üzere sivil toplum kuruluşları, araştırma merkezleri, danışmanlık ve bilgi iletişim kuruluşları ile özel kuruluşlar, yükseköğrenim kurumları vs. ülkeler arası ortaklıklar, Avrupa projeleri ve ağlar kurarak birlikte çalışabilirler. Bu tür kurum ve kuruluşlarda yetişkin eğitimi faaliyeti yapanlar aynı zamanda uluslararası hareketlilik faaliyetlerinde de bulunabilirler.¹¹⁸

Program ismini Danimarkalı rahip, filozof, din bilgini, öğretmen, tarihçi, yazar ve şair olan Nikolaj Frederick Severin Grundtvig (1783-1872) den almaktadır. Hayat için öğrenme ve yaygın eğitimde İskandinav geleneğinin kurucusu olarak

¹¹⁷ <http://ec.europa.eu>, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

¹¹⁸ European Commission, **Grundtvig**: The European Union's Programme for Mobility and Cooperation in Adult Education, http://ec.europa.eu/education/tools/national_agencies_en.htm), p.1-6

bilinir ve bu çalışmalarından dolayı Avrupa Komisyonu tarafından programa onun adı verilmiştir. Halk Okullarının babası olarak bilinen ve topluma aktif katılım sağlamaları için yetişkinlerin eğitilmesi konusunda önemli çalışmalar yapan Grundtvig “Halk yüksekokulu” kavramını ortaya koymuştur. Bu kavramla tüm vatandaşların hayatları boyunca anlamlı bir eğitim hakkı olduğunu ve bu eğitimin sadece bilgi değil, aynı zamanda toplumsal sorumluluk, kişisel ve kültürel gelişim içermesi gerektiği fikrini temel almaktadır. Temel olarak, eğitimin sadece bir meslek veya kariyer için değil, manevi tatmin için bireylerin hayat boyu eğitime katılmaları gerektiği düşüncesini savunmuştur¹¹⁹.

Grundtvig Programı, bilginin sürekli yenilenmesi sonucunda oluşan gereksinimleri karşılamak ve yetişkinlere hayatları boyunca, bilgi ve niteliklerini geliştirmek için imkânlar sunarak onların istihdam imkânlarını artırmayı ve toplumda meydana gelen değişikliklere uyum sağlamalarını amaçlar. Mesleki eğitim dışında her çeşit yetişkin ve yaygın eğitimi kapsayan Grundtvig, yaygın eğitim içindeki öğrenci, öğretmen, eğitmen ve diğer personelle yetişkin eğitim alanındaki eğitim kurumları ve bu tür eğitim fırsatları sunan kuruluşları hedefler. Yaygın eğitim kurumları başta olmak üzere sivil toplum kuruluşları, araştırma merkezleri, danışmanlık ve iletişim kuruluşları ile özel kuruluşlar, yükseköğrenim kurumlarını kapsar. Grundtvig Programı’nın çerçevesini, Lizbon stratejisinde belirtildiği üzere genelde Avrupa Birliği’nin ekonomik büyüme, rekabet ve toplumsal katılımı, özelde ise bir tarafta eğitimlerini yarıda bırakan yetişkinler ya da hiç eğitim imkânı bulamamış göçmenlerle diğer tarafta yaşanan Avrupa nüfusunun eğitim sorunlarına çözüm bulma oluşturur.¹²⁰

Grundtvig Programında yaşı ne olursa olsun örgün eğitimin dışındaki herkes yetişkin olarak kabul edilmektedir. Avrupa Parlamentosu ve Konseyin 15 Kasım 2006 tarihli 1720/2006/EC no’lu kararı hukuki temeli oluşturmaktadır¹²¹.

Avrupa Birliği’nin ekonomik büyüme, rekabet ve toplumsal katılım gibi temel hedefleri doğrultusunda bir tarafta eğitimlerini yarıda bırakan yetişkinler ya da

¹¹⁹ <http://ec.europa.eu>, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

¹²⁰ <http://www.eaea.org/> (Son Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2014)

¹²¹ **Resmî Gazete**, 24.11.2006, L 327

hiç eğitim imkânı bulamamış göçmenlerle diğer tarafta yaşanan Avrupa nüfusunun eğitim problemine çözüm arayan Grundtvig Programı'nın çerçevesini oluşturur.

Yetişkin eğitimi, hayat boyu eğitimin önemli bir parçasıdır. Ancak, yetişkinlerin bu tür eğitime katılımları sınırlı olduğu kadar dengesizdir. Eğitim seviyesi düşük olan kişilerin eğitime tekrar katılmaları daha düşük bir olasılıktır. AB üyesi ülkelerin çalışan yetişkin nüfusun %12,5'nin hayat boyu eğitime katılması beklenirken bu oran %10,8 olarak gerçekleşmiştir. Ayrıca bu oran ülkeden ülkeye %1,3'den %35'e kadar büyük farklılıklar göstermiştir.

Bu konuyu, iyi tanımlamak amacıyla Avrupa Komisyonu 2006 yılında "Yetişkin Eğitimi: Öğrenmek için Hiçbir Zaman Geç Değildir" başlıklı bir tebliğ yayınlamıştır. Burada Komisyon, yetişkinlerin istihdamı, iş piyasasında serbest dolaşimleri, temel nitelikler kazanmaları ve sosyal çevreye uyumları gibi konuları desteklemek için yetişkin eğitiminin önemini vurgulamaktadır.

Yetişkin eğitimine adil bir şekilde erişim ve katılımı artırmak hayati bir öneme sahiptir. Öğrencilere özel bir ilgi göstererek, personelin ve eğitim sağlayıcıların profesyonel gelişimlerini destekleyici bir kültürün oluşması gerekmektedir. Yaygın ve gayri resmî eğitimin tanınması ve onaylanması için çeşitli sistemlerin uygulanması yetişkinlerin motive edilmesi açısından gereklidir. Sonuçta, gelecekte alınacak kararlara temel teşkil etmesi açısından yetişkin eğitimi ile ilgili verilerin kalitesinin artırılması için bu tür programlar desteklenmektedir.

Grundtvig Programı'nın özel amaçları ise Avrupa'nın yaşanan nüfusunun eğitim problemine çözüm bulmak, yetişkinlere bilgi ve niteliklerini artırmaları için imkânlar sağlanmasına yardımcı olmak olarak belirtilebilir.

Grundtvig Programı'nın işlevsel amaçları ise tüm Avrupa'da yetişkin eğitiminde yer alan kişilerin hareketlilik kalitesi ve erişebilirliğinin iyileştirilmesi ve sayısının artırılmasıdır.

Bu program doğrultusunda 2013 yılına kadar 7000 civarında kişinin hareketliliği desteklenmiştir. Tüm Avrupa'da yetişkin eğitiminde yer alan kuruluşlar arasında iş birliğinin kalitesi ve sayısı artırılmıştır. Yetişkin eğitime katılmaları için kendilerine alternatif fırsatlar vermek amacıyla, başta yaşlılar ve temel nitelikleri kazanmadan eğitimlerini yarıda bırakanlar olmak üzere kırılğan sosyal gruplardan ve uç sosyal çevrelerden gelen kişilere yardımcı olunmuştur. Yetişkin eğitiminde

yenilikçi uygulamaların geliştirilmesi ve bunların ülkelerarası transferi desteklenmiştir. Hayat boyu öğrenme için yenilikçi bilgi ve iletişim teknolojileri tabanlı içerik, hizmetler ve uygulamaların geliştirilmesi desteklenmiştir. Pedagojik yaklaşımlar ve yetişkin eğitimi kuruluşlarının yönetimi geliştirilmiştir¹²².

2.1.1.2. Ortak Konulu (Transversal) Programlar

Ortak konulu programlar bazı faaliyet konularına göre yürütülürler. Bunlar:

- Ana faaliyet 1: Hayat boyu öğrenmede politika iş birliği ve yenilik,
- Ana faaliyet 2: Diller,
- Ana faaliyet 3: Yenilikçi bilgi ve iletişim teknolojileri tabanlı içerik, hizmetler, pedagojiler ve hayat boyu öğrenme için uygulamanın geliştirilmesi,
- Ana faaliyet 4: Program ve daha önceki ilgili programlar kapsamında desteklenen faaliyetlerin sonuçlarının yaygınlaştırılması ve kullanılması ve iyi uygulamaların değişimidir.

2.1.1.2.1. Ana Faaliyet 1: Hayat Boyu Öğrenmede Politika İş Birliği ve Yenilik

Bazı eylemler politika iş birliği ve hayat boyu öğrenmede yeniliğin ana faaliyetleri tarafından desteklenmektedir.

Millî, bölgesel ve yerel makamlar tarafından belirlenmiş eğitim uzmanları ve görevliler, eğitim kurumları ile akreditasyon hizmetleri rehberlik ve yeterlilik sorumluları ve sosyal ortaklar için eğitim ziyaretlerini içeren bireysel hareketlilik bunlardan birisidir. Yine topluluk düzeyinde geliştirilmiş politika teklifleri hazırlamayı, test etmeyi ve hayat boyu öğrenmede yenilikçiliği hedefleyen çok taraflı projelerde bu kapsam dâhilindedir. Politika alanında birlikte çalışan uzmanların ve kurumların çok taraflı iş birliği ağları oluşturma da ana faaliyetler arasında sayılmaktadır.

¹²² <http://ec.europa.eu>, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

İş birliği ağları, hayat boyu öğrenme içeriği veya hayat boyu öğrenme metodolojileri ve politikaları ile ilgili konularda çalışan konulu ağlardır. Bu tür ağlar iyi uygulamaları ve yenilikleri gözlemleyebilir, tanımlayabilir, analiz edebilir ve tüm üye ülkelerde bu uygulamaların daha iyi ve daha fazla kullanımı için teklifler yapabilir. Avrupa Rehberlik Merkezi ve Millî Akademik Tanıma ve Bilgi Merkezleri ağları, Ploteus gibi uluslararası internet tabanlı hizmetler hareketliliği ve tanımayı kolaylaştıran kuruluş ağları olarak sayılabilir.

Politika çalışmaları ve karşılaştırmalı araştırmalara örnek olarak aşağıdaki uygulamalar verilebilir:

Eurostat ile iş birliği hâlinde yapılan çalışmalara destek dâhil göstergelerin ve istatistik çalışmaların geliştirilmesi. Eurydice Ağının işletimi ve Komisyon tarafından oluşturulan Eurydice Avrupa biriminin finansmanı. Örgün ve gayriresmî öğrenme ile elde edilenler dâhil niteliklerin ve yeterliliklerin saydamlığı ve denkliği.

Hayat boyu öğrenmede politika iş birliği ve yenilik Ana Faaliyet 1 Programı altında bireysel hareketlilik ile çalışmalar ve karşılaştırmalı araştırma olmak üzere 2 alt program bulunmaktadır.

2.1.1.2.1.1. Bireysel Hareketlilik (Çalışma Ziyaretleri)

Çalışma Ziyaretlerinin amacı katılımcı ülkeler için ortak fayda alanlarından karar vericiler ve eğitim uzmanları arasında özellikle okul öncesi, ilkökul veya genel, teknik ve mesleki orta eğitim alanlarında bilgi ve deneyim alışverişini kolaylaştırmaktır. Ziyaretler katılımcıların başka yerde benimsenen yaklaşımları dikkate almalarına yardımcı olur ve eğitim politika yapıcılara tüm Avrupa'daki eğitim ile ilgili daha iyi ve daha güncel bilgi sağlar.

Uygun adayların, Hayat Boyu Öğrenme Programı'na katılan başka bir ülkede gerçekleşen planlanmış bir çalışma ziyaretine 1 hafta süreyle katılmalarına imkân sağlamak üzere topluluk desteği mevcuttur. Ziyaretler, millî düzeyde Millî Ajans tarafından ve Avrupa düzeyinde Komisyon tarafından koordine edilen ziyaretlerin ev sahibi ülkenin ilgili eğitim makamları tarafından yerel veya bölgesel olarak organize edilir. Her bir ziyaret ideal olarak çeşitli farklı ülkelere yaklaşık on, on beş katılımcıyı bir araya getirir. Bir ziyaretteki katılımcılar çoğunlukla sonraki yıllarda

ziyaretlerin içeriğine ve organizasyonuna katkıda bulunur. Her yıl çalışma ziyaretlerinin programı belirli bir seçilmiş konu grubuna yönlendirilir. Yetkili makamlar millî önceliklerine göre mevcut konuların bazılarını seçme veya başkalarını teklif etme özgürlüğüne sahiptir. Ayrıca organizasyonundan sorumlu oldukları ziyaretleri bir konunun belirli bir yönüne yoğunlaştırmayı da tercih edebilirler.

Ayrıca, çalışma ziyaretleri Hayat Boyu Öğrenme Programı'nın diğer faaliyetleri ile ilgili faaliyetleri teşvik etme, başlatma veya destekleme konusunda bir fırsat sunabilir. Bu nedenle, çalışma ziyaretleri sırasında çok sayıda temasta bulunma fırsatı göz önünde alındığında, çalışma ziyaretlerindeki katılımcıların bir başlatıcı veya kaynak kişisi olarak oynayabilecekleri rolü düşünmeleri teşvik edilir. Komisyon çalışma ziyaretlerinin konuları ile Lizbon stratejisi arasında bağlantı kurmaya özel dikkat göstermektedir.

Bu uygulamadan, eğitimden sorumlu yöneticiler olarak eğitim kurumlarının müdürleri, müdür yardımcıları, eğitim müfettişleri, rehberlik ve psikolojik danışmanlar, öğretmen eğitimcileri, eğitim fakültelerindeki öğretim üyeleri ve öğretim görevlileri yararlanabilir. Başvuru şartları ise bireyseldir¹²³.

Bu uygulamanın ikinci bir kısmı da mesleki eğitim ve öğretimden sorumlu kişiler için çalışma ziyaretleri programıdır. Avrupa Komisyonu adına ve katılımcı ülkelerdeki ve sosyal ortaklardaki millî irtibat büroları ile iş birliği hâlinde Cedefop tarafından yönetilen AB düzeyinde ortak ilgi alanlarında tartışma değişim ve karşılıklı öğrenme için bir forum oluşturur. Bu uygulama üç ana hedefe hizmet eder:

- Katılımcıların mesleki eğitim politikasının belirli yönleri ve başka ülkelerdeki ortak ilgi alanları hakkındaki anlayışlarını geliştirmelerine imkân vermek,
- Ziyaretçiler ve ev sahipleri dâhil programa katılan herkes arasında, sürekli bilgi ve fikir alışverişi üretmek;
- Üye ülkeler arasında ve topluluk düzeyinde bilgi akışının zenginleştirilmesi olarak sayılabilir.¹²⁴

¹²³ <http://www.ua.gov.tr/> (Son Erişim Tarihi: 15.02.2015)

¹²⁴ <http://europass.cedefop.europa.eu/tr/home> (Son Erişim Tarihi 20 Haziran 2014)

2.1.1.2.1.2. Çalışmalar ve Karşılaştırmalı Araştırma Faaliyetleri

Karşılaştırmalı Araştırma Faaliyetleri, eğitim öğretim 2010 sürecinde tanımlanmış olan belirlenmiş ihtiyaçlarla ilgili öncelik konulardır. Bu konular duyurusu yapılan genel teklif çağrısında yayımlanır. Faaliyet kapsamında yürütülen araştırmanın sonuçlarının yaygınlaştırılmasına ve kullanımına özel ilgi gösterilir. Bu faaliyetin faaliyetleri sonuçların yayımı ve yaygınlaştırılmasının yanı sıra karşılaştırmalı çalışma ve araştırma, araştırma ağları ve araştırma konferanslarını da içerir. Akademik ve araştırma organizasyonları, politika yapıcılar, üniversiteler, eğitim uygulayıcıları yararlanabilirler. Uygun araştırma becerisi ve deneyimini gerekçelendirebilen organizasyonlar başvuru yapabilirler¹²⁵.

Avrupa düzeyinde eğitim öğretim alanlarındaki çalışmaları ve karşılaştırmalı araştırma yoluyla eğitim ve öğretim 2010 sürecini desteklemenin amaçları aşağıdaki gibidir:

Eğitim ve öğretimin özellikli sektörleri üzerinde en gelişmiş bilimsel bilgiyi üreterek delile dayalı politika üretimine katkıda bulunmak,

Avrupa'da araştırma kurumları ve araştırmacılar arasında araştırma ortaklığı ve iş birliğinin oluşturulmasını teşvik etmektir.

2.1.1.2.2. Ana Faaliyet II: Diller

Birden fazla alt program alanıyla ilgili öğretme ve öğrenme ihtiyaçlarını ele almak için tasarlanmış olan aşağıdaki eylemler dil öğrenmenin ana faaliyetleri altında desteklenebilir:

- Dil bilinci ve dil öğrenim kaynaklarına erişimin desteklenmesi ile internet kursları ve dil testi için araçlar dâhil olmak üzere yeni dil öğrenim materyallerinin geliştirilmesini de kapsayan çok taraflı projeler
- Dil öğrenme ve linguistik çeşitlilik alanında ağlar oluşturulması,

¹²⁵ <http://ec.europa.eu>, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

- Dil öğrenimini kitlesel medya veya pazarlama, tanıtım ve bilgilendirme kampanyaları, dil öğrenimi ve dil çeşitliliği alanında konferanslar, çalışmalar ve istatistiki göstergeler ile teşvik etmek ve diğer girişimler yoluyla daha cazip hâle getirmek için faaliyetler dâhil hayat boyu öğrenme programının hedefleri doğrultusundaki diğer girişimlerdir¹²⁶.

Ana Faaliyet 2 Diller Programı altında 3 alt program bulunmaktadır; Bunlar çok taraflı projeler, ağlar, destekleyici faaliyetlerdir.

2.1.1.2.2.1. Çok Taraflı Projeler

Ana Faaliyet 2 Diller Programı altında birinci alt program olan çok taraflı projeler kapsamında, dil bilinci ve dil öğrenim kaynaklarına erişimi teşvik eden veya internet kursları ve dil testi enstrümanları dâhil dil öğrenim materyalini geliştiren ve yaygınlaştıran çok taraflı projelere destek sağlar. Projeler bu alanlardan birine veya ikisine hitap edebilir. Ancak, mevcut ürünlerin veya metodolojilerin, özellikle Avrupa finansmanı ile geliştirilenlerin tekrarından kaçınılmalıdır. Önerilen faaliyetlerin Avrupa çok dillilik politikası ile ilgili olmaları, açık bir Avrupa katma değeri göstermeleri ve yerel, bölgesel ve millî düzeyde yapılan işe ilave olmaları şartıyla Avrupa resmî dilleri ve bölgesel ve azınlık dilleri, göçmen dilleri ve önemli ticaret ortaklarının dilleri dâhil tüm diller hedeflenebilir.

Çok taraflı projelerde, diller ana faaliyeti kaynaklarının önemli bir bölümünü Avrupa vatandaşlarının birbirlerinin kültürlerini ve görüşlerini daha iyi anlamalarına yardımcı olmak ve başka bir üye ülkede çalışma veya eğitim görme özgürlüğünden faydalanmalarına imkân vermek için Avrupa resmî dillerinin yabancı dil olarak, öğreniminin desteklenmesine ayırır. Diller Ana Faaliyeti özellikle daha az yaygın kullanılan ve öğretilen diller olmak üzere ikinci veya başka bir dilin öğretimine odaklanır. Genel teklif çağrısında duyurulan öncelikler kapsamında aşağıdaki faaliyetler ilk sıralarda desteklenmektedir:

¹²⁶ [http://www.ua.gov.tr/docs/default-source/erasmus-etkinlik/online-language-support.pdf?0\(Son](http://www.ua.gov.tr/docs/default-source/erasmus-etkinlik/online-language-support.pdf?0(Son)
Erişim Tarihi: 15.02.2015).

- Dillerin teşvik edilmesi, dil öğrenim fırsatları hakkında bilgi, dil öğrenim imkânlarına erişimin geliştirilmesi gibi bilinç artırma faaliyetleri,

- Yabancı dil öğretimi için eğitim amaçlı medya, materyal, dil becerilerini tanıma ve değerlendirme amacıyla tasarlanmış metotlar ve araçlar gibi dil öğrenim materyalinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması faaliyetleridir.

Okullar, üniversiteler, yetişkin eğitimi kurumları, dil okulları, kütüphaneler, açık ve uzaktan öğretim merkezleri, dil öğretmenleri için temel veya sürekli eğitim sağlayan merkezler, dil eğitiminde araştırma merkezleri, müfredat geliştiren, diploma veren veya bilginin test edilmesi ve değerlendirilmesi için yöntemler geliştiren kuruluşlar, yerel veya bölgesel makamlar, dil öğretimi veya öğrenimi alanında faaliyet gösteren yerel, bölgesel, millî veya Avrupa kuruluşları, kültürel birlikler, radyo, televizyon veya internette yer alan medya şirketleri, yayın evleri ve yazılım üreticileri veya dağıtıcıları, reklam veya pazarlama ajansları, kardeş şehir ağları, spor organizasyonları, müzeler ve sergi alanları, toplu taşıma şirketleri ve turizm ofisleri bu programdan faydalanabilirler¹²⁷.

2.1.1.2.2.2. Ağlar

Diller Ana Faaliyeti dil politikalarının geliştirilmesine katkıda bulunacak, dil öğrenimi ve dil çeşitliliğini teşvik edecek, özellikle karar vericiler ve üst düzey eğitim profesyonelleri arasında yenilikçi teknikler ve iyi uygulamalar hakkında bilgi alışverişini destekleyen daha önceki projelerin ürünlerini potansiyel son kullanıcılara uyarlayan ve yaygınlaştıran ağları destekler.

Önerilen faaliyetlerin Avrupa çok dillilik politikası ile ilgili olması, açık bir Avrupa katma değeri göstermesi ve yerel, bölgesel ve millî düzeyde yapılan çalışmalara ek olmaları şartıyla tüm diller hedeflenebilir. Aşağıdaki konular ise öncelikli desteklenecek başlıkları içermektedir:

- Avrupa iş birliğini kolaylaştıracak ve geliştirecek faaliyetler, örneğin bilgi değişimi, proje koordinatörlerinin eğitimi, yeni projelerin desteklenmesi, proje sonuçlarının ve iyi uygulamanın yaygınlaştırılması,

¹²⁷ <http://ec.europa.eu/education/programmes>, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

- İlgili konulu alanda eğitimle ilgili yeniliğin ve en iyi uygulamanın desteklenmesi için faaliyetler, örneğin karşılaştırmalı analizler, vaka çalışmaları, tavsiyelerin oluşturulması ve çalışma gruplarının, seminerlerin veya konferansların organize edilmesi,

- Proje koordinasyonu ve yönetimi ile ilgili faaliyetler

Yukarıda verilen faaliyet örnekleri sadece rehberlik içindir. Prensipde, bu işin başında bahsedilen bir veya daha fazla hedefe ulaşma potansiyeline sahip ağlar dikkate alınacaktır. Asgari olarak her ağın şunları yapması beklenmektedir:

- Bilgi değişimi ve yaygınlaştırmasını desteklemek üzere iyi kalitede bir web sitesi kurmak ve güncelleyerek devam ettirmek,

- Kendi faaliyet alanında yenilik durumu hakkında bir yıllık rapor hazırlamak,

- Dil alanındaki kurum ve kuruluşları ağın etkinlikleri ve faaliyetleri hakkında tamamen bilgilendirmek,

- Topluluk tarafından eş finansman sona erdirildikten veya büyük ölçüde azaltıldıktan sonra ağı sürdürmek için sağlam bir stratejiye sahip olmak,

- Sonuçların kalite güvencesi ve yaygınlaştırılması için içsel gelişim değerlendirmesine yönelik uygun mekanizmalar kurmak.

- Ağlar, örneğin konferanslar ve karar vericilerle üst düzey eğitim profesyonelleri tarafından gerçekleştirilen çalışma ziyaretleri gibi yaygınlaştırma faaliyetleri için finansman konularını içerebilir¹²⁸.

2.1.1.2.2.3. Destekleyici Faaliyetler

Dil projelerinin hedeflerini ve sonuçlarını desteklemek için destekleyici faaliyetler kapsamında projeler geliştirilebilir. Projeler bu nedenle iletişim faaliyetlerini, projelerin konularının izlemesini ve proje sonuçlarının yaygınlaştırılmasını ve kullanımını kapsayabilir, örnek olarak:

- Her program içinde faaliyetlerin ve sonuçların görünürlüğünü desteklemek ve geliştirmek için bilgi ve iletişim faaliyetleri,

¹²⁸ <http://ec.europa.eu/education/programmes>, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

- Benzer bir konuda devam eden projelerin konulu izlenmesi; deneyim toplantılarının değişiminin organizasyonu, güncel proje özetlerinin yayınlanması ve en iyi proje sonuçlarının daha etkili yaygınlaştırma ve kullanılmasını desteklemek için proje sonuçlarının daha sistematik bir şekilde değerlendirilmesi,

- Ortak veri tabanlarının geliştirilmesini içerecek şekilde proje sonuçları hakkında bilginin hazırlanması ve toplanması,

- Proje sonuçlarının yeni kullanıcılara aktarılması ve kullanılmasının desteklenmesine ve eğitim sistemleri ve uygulamalarında yaygınlaştırılmasına özel bir vurgu yapan, projeleri ve potansiyel kullanıcıları bir araya getiren yaygınlaştırma ve kullanım konferansları ve etkinlikleri için destek oluşturma aktiviteleridir¹²⁹.

2.1.1.2.3. Ana Faaliyet 3: Yenilikçi Bilgi ve İletişim Teknolojileri Tabanlı İçerik, Hizmetler, Pedagojiler ve Hayat Boyu Öğrenme İçin Uygulamanın Geliştirilmesi

Birden fazla alt program alanıyla ilgili öğretme ve öğrenme ihtiyaçlarını ele almak için tasarlanmış aşağıdaki eylemler, bilgi ve iletişim teknolojileri ana faaliyeti altında desteklenebilir.

- Uzun vadeli eğitim stratejilerine yerleştirilmiş BİT tabanlı aktif öğrenmenin desteklenmesini ve yenilikçi metot, hizmetler ve çevrenin geliştirilmesini ve dağıtımını hedefleyen çok taraflı projeler,

- Bilgi, uzmanlık ve iyi uygulamaları paylaşmayı ve değişimi hedefleyen ağların oluşturulması,

- Değerlendirme, gözlem, kıyaslama, kalite iyileştirme ve teknoloji ve pedagoji ile ilgili eğilimlerin analizi için mekanizmalar içerebilecek olan, hayat boyu öğrenme politika ve uygulamasını geliştirmeyi hedefleyen diğer eylemler ana faaliyet alanları olarak işaret edilebilir.

Ana Faaliyet 3 Programı altında Çok Taraflı Projeler ve Ağlar olmak üzere 2 alt program bulunmaktadır:

¹²⁹ <http://ec.europa.eu/education/programmes>, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

2.1.1.2.3.1. Çok Taraflı Projeler

Çok Taraflı Projeler, tüm öğrenim düzeyleri ve sektörlerde hayat boyu öğrenme için yenilikçi bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT) tabanlı içerik, hizmetler, pedagojiler ve uygulamaların geliştirilmesini destekler. BİT ile zenginleştirilmiş öğrenim faaliyetleri ve Comenius, Erasmus, Grundtvig ve Leonardo da Vinci sektörel programları kapsamındaki projeleri bu sektörlerin iki veya daha fazlasında BİT öğretim ve öğrenim ihtiyaçlarına hitap ederek tamamlarlar. Çok özel amaçları şunlardır:

- Uzun vadeli eğitim hedeflerine yerleştirilmiş ve hayat boyu öğrenme stratejileri ile bütünleşmiş BİT aktif öğrenim için yeni bir vizyonu desteklemek,
- Eğitim ve öğretim sistemlerinde, açık ve uzaktan eğitimi desteklemek,
- Tüm eğitim aktörlerini yetkilendirmek, öğrenim topluluklarının birbirine bağlanmasını ve yeni ortaklıkların oluşturulmasını teşvik etmek,
- BİT'in öğrenim için katma değeri ve etkisi üzerinde, kurumsal ve pedagojik yenilik ve değişime özel dikkat göstererek takviye etmektir.

Yeni metotların ve eğitim kaynaklarının tasarlanması, geliştirilmesi ve test edilmesi, erişim sağlanması ve yaygınlaştırmanın desteklenmesi gibi hususlar genel teklif çağrısında duyurulan öncelikler kapsamında yer almaktadır. Eğitimde BİT alanında veya açık ve uzaktan öğretimde uzmanlığa sahip kaynak merkezleri veya diğer organizasyonlar, öğretmen yetiştiren kurumlar, öğretmen veya öğrenci birlikleri, eğitimde BİT alanında çalışan araştırma ekipleri, millî veya Avrupa düzeyinde akademik eğitim birlikleri veya ortaklıkları, eğitimle ilgili yenilik alanındaki organizasyonlar, kuruluşlar, kamu ve özel yayıncılar, yapımcılar, radyo ve TV yayıncıları ve BİT alanındaki diğer aktörler bu programdan faydalanabilirler¹³⁰.

2.1.1.2.3.2. Ağlar

BİT Ağları; BİT'in kullanıldığı veya desteklendiği öğrenim ile ilgili fikir ve deneyimlerin değişimi amacıyla ortaklıkların ve öğrenim toplulukları arasında ortaklık ve ağ kurulmasını destekler.

¹³⁰ <http://ec.europa.eu/education/programmes>, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

Ağlar bilgi paylaşımını desteklemeli, BİT'lerin kullanıldığı öğrenimin faydalarının ve etkilerinin görünürlüğünü ve bilincini artırmalı ve öğrenim için BİT'in anlaşılması ve verimli kullanımına katkıda bulunmalıdır. Faaliyetler ayrıca ağın hedeflerinin elde edilmesine ve sonuçların yaygınlaştırılmasına yardımcı olmak üzere tasarlanmış olan konferansların, atölye çalışmalarının, forumların, yaz üniversitelerin vs. organizasyonunu da içermelidir.

2.1.1.2.4. Ana Faaliyet 4: Program ve Daha Önceki İlgili Programlar Kapsamında Desteklenen Faaliyetlerin Sonuçlarının Yaygınlaştırılması ve Kullanılması ve İyi Uygulamanın Değişimi

Ana Faaliyet 4 sonuçların yaygınlaştırılması ve kullanılması altındaki eylemler için Hayat Boyu Öğrenme Programı ve daha önceki ilgili programların sonuçlarının sektörel, bölgesel, millî ve Avrupa düzeylerinde etkin kullanımı için bir çerçeve oluşturmasına yardımcı olmak amacını taşımaktadır.

Bu amaç için ilgili programların sonuçlarının sektörel, bölgesel, millî ve Avrupa düzeylerinde etkin kullanımı bakımından bir çerçeve oluşturmak için düşünülen aşğıdaki eylemler, sonuçların yaygınlaştırılması ve kullanımı ana faaliyeti kapsamında tek taraflı ve millî projeler ve çok taraflı projeler teklif edilir.

Projenin ve program sonuçlarının kullanımını kolaylaştırmak için uygun bir çerçevenin geliştirilmesi, sonuçların Avrupa düzeyinde kullanımını destekleyen çapraz program eylemleri ve politika geliştirme ve uygulama deneyimleri arasında bir verimli döngünün desteklenmesi hedefi ile bölgesel, Avrupa, sektörel ağlar tarafından kullanım faaliyetlerinin teşvik edilmektedir.

Program ve daha önceki ilgili programlar kapsamında desteklenen faaliyetlerin sonuçlarının yaygınlaştırılması ve kullanılması ve iyi uygulamanın değişimi (Ana Faaliyet 4 Programı) altında 3 alt program bulunmaktadır:

2.1.1.2.4.1. Tek Taraflı ve Millî Projeler

Desteklenen faaliyetlerin sonuçlarının yaygınlaştırılması ve kullanılması ve iyi uygulamanın değişimi altında birinci alt program tek taraflı ve milli projelerdir. Fakat bu faaliyet için herhangi bir finansman tahsis edilmemiştir.

2.1.1.2.4.2. Çok Taraflı Projeler

Çok taraflı projelerin sonuçlarının yaygınlaştırılması ve kullanımı ana hedefi Hayat Boyu Öğrenme Programı'nın ve sektörel, bölgesel, millî ve Avrupa düzeylerinde önceki ilgili programların sonuçlarının etkin kullanımı için bir çerçeve oluşturulmasına yardımcı olmaktır. Genel teklif çağrısında duyurulan öncelikler kapsamında Proje ve program sonuçlarının kullanımını kolaylaştırmak amacıyla uygun bir çerçevenin geliştirilmesi ve sonuçların Avrupa düzeyinde kullanımını teşvik eden çapraz program faaliyetleri aşağıdaki amaçlar için faaliyetlere öncelik verilecektir. Sonuçların yaygınlaştırılması ve kullanılması için bu spesifik Ana Faaliyet revize edilen Lizbon stratejisi ve Eğitim ve Öğretim 2010'un gerçekleşmesine destek olarak AB finansmanlı programlardan azami etkiyi sağlama ihtiyacı konusundaki büyüyen bilinci yansıtan bu program kapsamında bir yeniliktir. Başvuru sahipleri finansman için seçilen projelerin, sonuçların kullanımı bakımından bir AB düzeyinde çerçevenin oluşturulması ile ilgili ortaya çıkan iyi ve ilginç uygulamaları ve sonuçları tanımlamak için yakından izleneceğini, orta ve uzun vadede planlı bir etki değerlendirme çalışmasına tabi olacaklardır¹³¹.

2.1.1.2.4.3. Çalışmalar

Desteklenen faaliyetlerin sonuçlarının yaygınlaştırılması ve kullanılması ve iyi uygulamanın değişimi altında üçüncü alt program çalışma faaliyetleridir. Bu faaliyet 2008'den yılından bu yana finanse edilmektedir¹³².

2.1.2. Gençlik Programı

15 Kasım 2006'da 1719/2006/EC sayıyla alınan kararla Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi gençlerin yaygın eğitim faaliyetlerini yasal çerçevede desteklemek amacıyla 2007 yılından başlamak üzere Gençlik Programı'nı yürürlüğe koymuştur. Gençlik Programı, 13-30 yaş arasındaki gençlere yaygın öğrenme

¹³¹ <http://ec.europa.eu/education/programmes/>, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

¹³² <http://www.iku.edu.tr/>, (Son Erişim Tarihi: 10.02. 2013)

fırsatları sunan ve gençlerin kendi inisiyatifleriyle yürüttükleri proje faaliyetlerine destek veren bir programdır. Bilgi Avrupası'na ulaşmada katkı sağlaması amacıyla oluşturulan Gençlik Programı, gençlik politikasının geliştirilmesinde yaygın eğitime dayanan bir Avrupa iş birliği alanı oluşturulmasını hedeflemektedir. Gençlerin toplumla uyumunun kolaylaştırılması ve girişimcilik ruhunun desteklenmesi, ırkçılık ve yabancı düşmanlığı ile mücadelenin desteklenmesi, ortak Avrupa kültürünün çeşitliliği, ortak miras ve ortak değerlerin daha iyi anlaşılması, her türlü ayrımcılığın ortadan kaldırılmasına yardımcı olunması ve toplumun her düzeyinde eşitliğin özendirilmesi, yerel düzeyde gençlik çalışmalarına olumlu etki edecek projelere Avrupa ögesinin katılması programın hedefleri olarak sayılabilir¹³³.

Program, gençlerin sahip oldukları kültürel ve sosyal çevreyle AB'nin bir parçasını oluşturduklarının farkına varmalarını, farklı ırktan ve etnik kökenden olan insanlara saygı duymayı öğretme ve dışlama, ırkçılık, yabancı düşmanlığı gibi kavramların zararlarını vurgulamayı, kadın erkek eşitliğinin algılanmasının gerekliliğinin anlatılmasını amaçlamaktadır. Ayrıca, gençlerin düşüncelerini özgürce açıklamalarını, sosyal, kültürel ve çevresel düzeylerde, bağımsızlık ve girişimcilik ruhunun geliştirilmesini sağlamak, programın diğer amaçlarıdır. Bu bakımdan program, gençlerin yabancı kültürleri ve kendi kültürlerini tanımalarında, sosyal ve kültürel beceriler edinmelerine büyük katkılar sağlamaktadır. Bu çerçevede, program, gençlerin uluslararası ya da yerel projeler geliştirmelerine, AB ülkelerinde gerçekleştirilen etkinliklere katılmalarına ve Türkiye'de çeşitli etkinlikler gerçekleştirmelerine imkân tanır¹³⁴.

Gençler, gençlik kuruluşları, resmî kurumlar, STK'lar ve resmî olmayan gençlik grupları en az dört genç aracılığıyla ve birey olarak kendi faaliyetlerine uyan proje ya da faaliyetlerden yararlanabilmektedirler. Desteklenen faaliyetler yaş aralığı ve kapsama göre değişiklik gösterebilmekte fakat yabancı dil yeterliliği istenmemektedir. Uluslararası değişim ve etkinlik içeren eylemlerde iş, grup üyelerinden en az birinin diğer ortaklarla iletişimi sağlayacak düzeyde yabancı dil bilmesi yeterlidir¹³⁵.

¹³³ <http://www.ua.gov.tr/docs> (Son Erişim Tarihi: 15.02. 2015)

¹³⁴ http://europa.eu/youthonthemove/index_en.htm (son Erişim Tarihi: 10 Haziran 2014)

¹³⁵ <http://www.ua.gov.tr>, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

Programın ana hedef kitlesini gençler ve gençlik çalışanları oluşturmaktadır. Ancak program bu bireylere yararlanıcı kurumlar ya da gruplar aracılığıyla ulaştığından programa katılım için gerekli koşullar katılımcılar ve yararlanıcılar olmak üzere iki aktörle ilgilidir. Katılımcılar program ülkeleri ya da ortak ülkelerden birinde yasal olarak ikamet eden gençler, gençlik çalışanları ya da bir gençlik kuruluşu gençlik programı kapsamındaki bir eylem ve alt eylem projesine katılabilir.

Gençlik Programı kapsamındaki projeler, katılımcıları temsilen yararlanıcılar tarafından sunulur ve kabul edilirse yürütülür. Bir program ülkesinde ya da ortak ülkede yasal olarak ikamet eden, kâr amacı gütmeyen ya da hükümet dışı bir kuruluş, bir yerel, bölgesel kamu kuruluşu, resmî olmayan bir gençlik grubu, en az sekiz program ülkesinde şubesi bulunan gençlik alanında Avrupa düzeyinde aktif bir kuruluş, kâr amacı gütmeyen uluslararası bir kamu kuruluşu, gençlik, spor ya da kültürel alanda etkinlik düzenleyen kâr amacı güden bir kuruluş projenin kabul edilmesi durumunda programdan faydalanan olunur. Kısacası yararlanıcı, projenin gerçekleştirilmesi için bir hibe anlaşması imzalaması önerilecek bir kurum, kuruluş ya da gruptur.

Gençlik Programı'nın Avrupa vatandaşlığı, gençlerin katılımı, kültürel çeşitlilik, imkânları kısıtlı gençlerin dâhil edilmesi gibi daimî öncelikleri vardır. Bunların yanı sıra yıllara göre değişiklik gösteren öncelikler de vardır. Örnek olması bakımından; 2007 yılı önceliklerinde, gençlerin sağlığının iyileştirilmesi, 2008 yılı önceliklerinde cinsiyet temelli şiddetle mücadele, 2009 yılı önceliklerinde ise Avrupa yenilik ve düş gücü yılı, küresel değişikliklere dair bilinç arttırma, kültürlerarası diyalog gibi konular yer almaktadır.

Gençlik Programı'nın kusursuz bir şekilde yürütülmesinde nihai sorumluluk Avrupa Komisyonu'na aittir. Komisyon, programın bütçesini, programla ilgili öncelikleri, hedefleri, ölçütleri esasa göre belirler ve yürütür. Bunun yanında, Avrupa komisyonu programın genel uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesine öncülük eder ve takibini yapar. Avrupa Komisyonu, ayrıca, millî ajanslar ile yakın iş birliği içinde olup bunların çalışmalarını denetler. Komisyon, merkezî projelerin

yürütülmesi için Avrupa Eğitim Görsel-İşitsel ve Kültür Yürütme Ajansını yetkilendirmiştir¹³⁶.

1 Ocak 2006 tarihinden itibaren fiilen işlerlikte olan Avrupa Eğitim Görsel-İşitsel ve Kültür Yürütme Ajansı, iki ana genel müdürlük gözetiminde çalışmalarını sürdürmektedir. Bu genel müdürlükler, Eğitim ve Kültür Genel Müdürlüğü ile Bilgi Toplumu ve Medya Genel Müdürlüğü'dür. Yürütme Ajansının görevi eğitim, öğretim, aktif vatandaşlık, gençlik, duyuşsal ve görsel alanlardaki 15'in üzerinde bir dizi topluluk finansman program ve eylemini uygulamaktır. Ajans tarafından yürütölen programların tümü merkezidir ve teknik projeler desteklenmektedir. Ajans teklif çağrılarının oluşturulması, proje seçimi, proje sözleşmelerinin imzalanması gibi görevlerden sorumludur.

Gençlik Programı, esas itibarıyla öлке merkezli olarak uygulanmaktadır. Amaç, yararlanıcılarla olabildiğince yakın çalışmak ve gençlik alanında millî sistemlerin ve şartların getirdiğı farklılıklara uyum sağlamaktır.

Yukarıda belirtilen yapıların dışında gençlik programı ile ilgili tamamlayıcı uzmanlık faaliyeti gösteren İleri Düzeyde Öğrenme ve Eğitim Fırsatları İçin Destek (SALTO) Gençlik Kaynak Merkezi, Eurodesk Ağı, Euro- Med Gençlik Platformu, Eski AGH Gönüllü Yapıları gibi yapılar da vardır. Gençlik kaynak merkezleri yaygın eğitimin tanınmasını sağlamak amacıyla eğitim ve iş birliğı imkânları sağlayarak programa destek verir.

Eurodesk Ağı, gençlik alanında genel bilgi sunar ve gençlik programıyla hakkındaki bilginin yayılmasına destek olur. Eurodesk millî, bölgesel ve yerel düzeyde herkese açık olan sorulara telefon, e-posta, faks yoluyla ya da yüz yüze cevap alma imkânı, soru sahiplerine öneri ve yardım, yayınlar ve kaynaklar, konferanslar, seminerler, bilgilendirme faaliyetleri, Avrupa bilgilerine internetle ulaşım, eğitim ve destek hizmetleri gibi bir dizi hizmet sunar. Eurodesk, ayrıca, European Youth Portal içeriğini oluşturarak internet yoluyla çevrimiçi bilgi hizmeti ve iletişim bilgileri sunar. Bu bağlamda, Eurodesk diğeri ilgili bilgi ağlarıyla, özellikle Avrupa Gençlik Bilgi ve Danışma Ajansı ve Avrupa Gençlik Kartı Örgütü ile iş birliğı kurar. Euro-Med Gençlik Platformunun kurulma amacı Akdeniz'in iki

¹³⁶ <http://www.ua.gov.tr> (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

karşı kıyısındaki gençlik kuruluşları arasında iş birliği, ağ ve değişim çalışmalarını özendirir. Ortak arama bilgi bankası, tartışma forumu, ülke profilleri ve gençlik girişimlerinin finansmanı gibi konularda bilgi sunmaktadır¹³⁷.

2.1.2.1. Gençlik Programı'nın Temel Özellikleri

Gençlik programları birçok özelliğe sahip olup bunlar ayrıntıda aşağıdaki gibidir¹³⁸.

Bilindiği gibi yaygın eğitim, örgün eğitim programının dışında gerçekleşen evde, işte ve boş zamanlarda yapılan öğrenme etkinliklerini ifade etmektedir. Program kapsamındaki yaygın eğitim ile örgün ve yaygın eğitim dışında gerçekleşen ve gönüllülük esasına dayanan öğrenme etkinlikleri, gençlerin önemli beceriler edinmesine ve kişisel gelişimlerine, topluma dâhil olmalarına ve aktif vatandaşlıklarına katkı yapmalarına ve bu sayede istihdam edilebilirliklerini arttırmalarına imkân tanır.

Gençlik Programı kapsamındaki Eylem 1.1, Eylem 2 ve Eylem 4.3 projelerine katılan herkes, proje sırasında edinilen yaygın ve informal eğitim deneyimini tanımlayacak ve kanıtlayacak bir Youthpass sertifikası alma hakkına sahiptir¹³⁹. Sertifika katılımcının kişisel bilgileri, programın ilgili eyleminin açıklaması, proje ve katılımcının yer aldığı etkinliklerle ilgili genel bilgiler ve katılımcının proje süresince edindiği öğrenme çıktılarının açıklaması ve değerlendirilmesi gibi bilgileri içermektedir¹⁴⁰. Bu sertifika aracılığıyla Avrupa komisyonu, program katılımcısının eğitim deneyimi ve yaygın eğitim ve resmî olmayan eğitim sürecinin tanınmasını sağlamakta, bu da katılımcının gelecekteki eğitimsel ve mesleki yöneliminde önemli bir fayda sağlayabilmektedir¹⁴¹.

Gençlik programı'nın görünürlüğü projenin hedefleri, öngörülen sonuçları ve projenin gerçekleşmesinde Avrupa Birliği'nin sağladığı destek hakkında bilgi

¹³⁷ Altay, Y.A. "Youth: Gençlik Programları", AB Eğitim Programları'na Katılım Semineri, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul 2005, s:25-31.

¹³⁸ <http://www.ua.gov.tr/Youth/docs/tur/GenclikGenelSunusuTR.ppt>(Son Erişim Tarihi: 04.12.2014)

¹³⁹ <http://www.eurocert.ie/> (son Erişim Tarihi: 10 Haziran 2014)

¹⁴⁰ <https://www.youthpass.eu/en/youthpass/> (son Erişim Tarihi: 10 Haziran 2014)

¹⁴¹ http://ec.europa.eu/youth/library/index_en.htm (son Erişim Tarihi: 10 Haziran 2014)

yaymayı ifade etmektedir. Bilgi ve tanıtım materyalleri üretmek, basın bülteni hazırlamak ya da gazeteler, dergiler, internet sayfaları ya da haber bültenleri için makaleler yazmak, bir e-grup kurmak, internet sayfası hazırlamak, fotoğraf galerisi düzenlemek ya da blog sayfa açmak buna örnek olarak verilebilir.

Sonuçların yaygınlaştırılması ve kullanılması, proje sonunda ortaya çıkan ürünlerin pratik uygulamaları ve bunların kullanımını içermektedir. Yararlanıcılar, projelerini ve sonuçlarını daha görünür, daha tanınır ve sürdürülebilir kılacak etkinliklerde bulunabilirler. Bu da, proje sonuçlarının kullanılmaya devam edeceği ve çok sayıda genç üzerinde olumlu etki bırakacağı anlamına gelmektedir. Böylece yararlanıcılar, kendi çalışmalarında kaliteyi arttıracak, gençlik programının da genel etki etmesine önemli bir katkı sağlamış olacaktırlar.

Ayrımcılıkla mücadele, programın bir çekirdek unsurudur. Gençlik programı cinsiyet, ırk ya da etnik köken, din ya da inanç, özrürlük ya da cinsel tercihe dayalı hiçbir türde ayrımcılık olmaksızın tüm gençler için erişilebilir olmalıdır.

Tüm üye ülkelerce, Avrupa Birliği düzeyindeki tüm politika ve eylemlerde, özellikle eğitim ve kültür alanlarında kadın ve erkek eşitliği ilkesinin yer almasına karar verilmiştir. Gençlik Programı da, yalnızca küresel olarak değil, bütün alt eylemlerde eşit sayıda kadın ve erkek katılımcıya ulaşmayı hedefler. Program bunun da ötesinde, kadın erkek eşitliğini konu alan projelerin özendirilmesini amaçlamaktadır.

Katılımcıların güvenliği ve korunması, gençlik programının önemli bir ilkesidir. En basit ifadeyle koruma ve güvenlik, her genç bireyin zarara maruz kalmama hakkıyla ilgilidir. Korunma, cinsel ve ahlaki istismarın yanında kültürlerarası problemler, kaza, yangın, alkol ve madde bağımlılığı, ihmal, küçük düşürücü hareketler ya da cezalandırma dâhil her türlü uygunsuz davranışı kapsar. Burada asıl amaç, genç insanlarla çalışan kişilerin, gençlerin korunması, bunu bir görev bilmelerini ve bu görevin gereklerini yerine getirmelerini diğer bir ifade ile gerekli önlemleri almalarını sağlamaktır.

Komisyon, programlarda çok dilliliği özendirir ve bu noktada iki uzun vadeli hedefi göz önünde bulundurur. Dil çeşitliliğinden en iyi şekilde yararlanan bir toplum oluşturulmasına yardımcı olmak ve vatandaşların yabancı dil öğrenmelerini özendirmek. Gençlik programı, bir dil programı olmamasına karsın, farklı

uyruklardan ve farklı dillerden gençleri bir araya getirerek ve onlara yurtdışındaki etkinliklere katılma fırsatı vererek bu hedeflere katkı sağlamaktadır.¹⁴²

2.1.2.2. Gençlik Programı Altındaki Eylemler

Program, avrupa için gençlik, avrupa gönüllü hizmeti, dünya gençliği, gençlik destek sistemleri, gençlik alanında avrupa iş birliği için destek olmak üzere beş eylemi ve bunların altındaki alt eylemleri öngörür. Bunlar aşağıda açıklanmıştır.

2.1.2.2.1. Eylem 1: Avrupa İçin Gençlik

Bu programın gençlik değişimleri, gençlik girişimleri, gençlik demokrasi projeleri başlıklarında alt eylem programları mevcut olup bunlar aşağıda açıklanmıştır.

13-25 yaş arasındaki gençlik grupları için düşünülen gençlik değişimi, ortak bir faaliyet programına katılmak amacıyla bir ya da daha fazla gençlik grubuna başka bir ülkeden bir grubu misafir etme ya da onlara misafir olma imkânı tanır. Ulus ötesi ortaklığa dayanan bu faaliyetler, gençlerin aktif katılımını içerir ve farklı sosyal ve kültürel gerçeklikleri keşfetme ve bunların farkına varmalarına, birbirlerinden öğrenmelerine ve Avrupa vatandaşları olma duygularını güçlendirmelerine imkân vermek üzere tasarlanmıştır. Bu sayede gençler kültürleri arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları keşfedebilirler. Program, imkânları kısıtlı gençlerin değişimini teşvik etmektedir. Katılan ülkelerin sayısına göre bir gençlik değişimi, iki, üç veya çok taraflı olabilir. Bütün yararlanıcıların program ülkelerinden olması gereken eylemde her yararlanıcı grup, kâr amacı gütmeyen, resmî olmayan bir kuruluş ya da, bir yerel, bölgesel, kamu kuruluşu ya da, resmî olmayan bir gençlik grubu ya da gençlik alanında Avrupa düzeyinde aktif bir kuruluş olmalıdır. Değişimin karşılıklı olması gerekmemektedir.

Ortaklardan en az birinin AB üyesi olması gerekmekte değişimin süresi 6-21 gün arasında olmalıdır. Her grubun bir ya da daha fazla lideri olmalıdır. Bir Gençlik

¹⁴² <http://www.ua.gov.tr> (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

Değişimi projesi, grup liderleri hariç en az 16, en fazla 60 katılımcıdan oluşmalıdır. Proje, gençlerin eğitim sürecine katkıda bulunmalı, yaşadıkları çevre hakkındaki farkındalıklarını arttırmalı, katılımcıların günlük hayatıyla doğrudan ilgili müzik, film, yerel miras, çevre, ırkçılık, yabancı düşmanlığı gibi belli bir temaya ve günlük etkinlikler programına sahip olmalıdır. Tatil gezileri, resmî toplantılar, dil kursları, okul, sınıf değişimleri, akademik çalışma gezileri, yarışmalar, turizm olarak nitelendirilebilecek değişim faaliyetleri, kâr amacı güden değişim faaliyetleri, çalışma kampları ve spor etkinliklerine bu çerçevede destek verilmemektedir.¹⁴³ İki ya da üç taraflı değişimlerde, gönderen ve ev sahibi gruplar kendi millî ajanslarına ayrı ayrı başvuru yaparlarken çok taraflı değişimlerde, ev sahibi grup diğer tüm ortaklar adına kendi millî ajansına başvurur. Gençlik girişimi, gençlik grupları tarafından önerilen ve hayata geçirilen proje anlamına gelmektedir. Amaç, gençlerin girişimciliğini geliştirmektir. Bu faaliyet, gençlere kendi toplumlarında başlatılan girişimlerin planlama ve gerçekleştirme aşamalarına doğrudan katılım imkânı vererek bu genç insanların fikirlerinin denenmesini sağlar. Bir gençlik girişimi millî ve ulus ötesi olmak üzere iki şekilde olabilir.¹⁴⁴

Gençlik Demokrasi Projeleri, gençlerin katılımını artırmak üzere bir Avrupa ortaklığı tarafından geliştirilmiş olan, yerel, bölgesel, millî ya da Avrupa düzeyindeki projeler ya da faaliyetler sonucu fikirlerin, deneyimlerin ve yöntemlerin Avrupa düzeyinde bir araya getirilmesine imkân veren projelerdir. Gençlik ve katılım konusunda iyi uygulamalar geliştirilmesi, değişimi ve yaygınlaştırılması için ağlar oluşturma, demokratik hayata katılımı ilgili gençlerin gereksinimlerini ve isteklerini anlamak üzere gençler tarafından gençlerle birlikte danışma faaliyetleri içinde bulunma, AB kurumlarının işleyişini ve politikalarını içeren, tüm düzeylerdeki temsili demokrasi mekanizmaları odaklı gençlere yönelik bilgilendirme faaliyetleri ya da seminerler ya da müzakereler düzenleme, demokratik hayata ve demokratik kurumlara katılım konusunda gençler ile karar vericiler ya da uzmanlar arasında toplantılar düzenleme, demokratik kurumların işleyişini ve karar vericilerin rollerini canlandırma yöntemiyle ele alan faaliyetler düzenleme Gençlik Demokrasi projesinde uygulanacak faaliyetlere örnek olarak verilebilir.

¹⁴³ <http://ec.europa.eu/education/brugecomm/> (Son Erişim Tarihi: 10 Haziran 2014)

¹⁴⁴ <http://www.ua.gov.tr> (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

Program, 13 ve 30 yaşları arasında ve bir program ülkesinde yasal olarak yerleşik gençleri kapsamaktadır. Katılımcı sayısı, en az 16'dır. Faaliyetler bir ya da daha fazla sayıda yararlanıcının ülkesinde veya ülkelerinde 3-18 ay arasında gerçekleştirilmelidir. Faaliyetlere ev sahipliği yapan yararlanıcı ya da faaliyetlerden bir bölümüne ev sahipliği yapan yararlanıcılardan biri tüm diğer yararlanıcılar adına koordinatör rolü üstlenir ve millî ajansına başvurur. Başvuruda bulunmak isteyen yararlanıcı ülkesinde yasal olarak kurulmuş olmalıdır¹⁴⁵.

2.1.2.2.2. Eylem 2: Avrupa Gönüllü Hizmeti

Avrupa Gönüllü Hizmeti, 2-12 aylık süreler dâhilinde 18-30 yaş arasındaki gençler arasında gençlerin 31 program ülkesinden birinde gönüllü hizmette bulunmasına ya da 31 program ülkesinde üstteki yaş aralığındaki gençlerin Türkiye'deki sosyal içerikli projelerde yer almasına imkân tanıyan bir gençlik projesidir. Program kapsamındaki projelere katılan gençlerin yeme-içme, konaklama, vize ve seyahat masrafları ile ülkeden ülkeye değişen 85-200 Avro arasındaki aylık cep harçlıkları AB hibesinden karşılanmaktadır. Gençler, AGH projelerine bireysel olarak başvuramamakta, mutlaka kâr amacı gütmeyen bir kuruluşun AGH içindeki süreci gönüllüler adına takip etmesi gerekmektedir. Bu noktada kuruluşların AGH içindeki gönderen, ev sahibi ya da koordinatör kuruluş olarak akreditasyonu zorunluluğu ortaya çıkmaktadır¹⁴⁶.

Akreditasyon, AGH içinde yer almak isteyen kuruluşların AB Komisyonu tarafından belirlenen kurallar dâhilinde hareket etmesini güvence altına alan, birbirine gönüllü göndermek isteyen kuruluşlarla, gönderen ve ev sahibi kuruluş arayan gönüllüleri buluşturan oluşturan bir sistemdir. Kâr amacı gütmeyen ve tüzel kişiliği olan sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler, merkezî yönetimin taşra örgütleri, üniversitelerin AB ofisleri akredite edilmek için millî ajans'a başvurabilirler.

¹⁴⁵ <http://www.ua.gov.tr> (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

¹⁴⁶ http://ec.europa.eu.youth/evs/aod/hei_en.cfm, (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

2.1.2.2.3. Eylem 3: Dünya Gençliği

Dünya gençliği eylem 3 uygulamasının Avrupa Birliği komşu ortak ülkeleriyle iş birliği alt eylem grupları bulunmaktadır. Bunlar aşağıda açıklanmıştır.

Avrupa birliği komşu ortak ülkeleriyle iş birliği eyleminin amacı, bir açıklık ruhu içinde karşılıklı anlayışı geliştirmek ve aynı zamanda eylem kapsamındaki ülkelerdeki gençlerin faaliyetlerini destekleyecek kalite sistemlerinin gelişimine katkı sağlamaktır. Eylem, gençlik alanında çalışan sivil toplum kuruluşlarının buldukları ülkelerdeki sivil toplumun gelişmesindeki önemini dikkate alarak, bu kuruluşların kapasitelerini arttırıcı ve ağ kurmalarına yönelik faaliyetleri destekler. Eylem komşu ortak ülkelerle gençlik değişimleri ve komşu ortak ülkelerle eğitim ve ağ kurma faaliyetlerini destekler. Programa, bir program ülkesinde ya da bir komşu ortak ülkede yasal olarak ikamet eden ve 13 ile 25 yaş arasındaki gençler katılabilir. Projede grup lideri ya da liderleri hariç en az 16, en fazla 60 katılımcı yer alabilir. Faaliyetin süresi yolculuk hariç 6 ile 21 gün arasındadır¹⁴⁷.

Akdeniz bölgesinde kuvvetlendirilmiş bir diyalog ve geniş kapsamlı iş birliğini amaçlayan Akdeniz Ortak Ülkeleri ile İş Birliği- Euro-Med Gençlik Programı ise 1995 Barcelona Süreci ile başlamıştır. Program, bölgedeki gençlerin karşılıklı olarak birbirlerini anlamasına, sosyal ve iş hayatına adaptasyonuna yardım edecek ve sivil toplumun demokratikleşme sürecine katkıda bulunmaktadır. Programın ilk safhası 1999-2001, ikinci safhası 2002-2004 yıllarıdır. Üçüncü safha ise 2004 yılı itibarıyla başlamıştır. Programın öncelikleri ırkçılık, dışlama ve yabancı düşmanlığı ile mücadele, dezavantajlı gençlerin programa katılmalarını kolaylaştırma, diğer kültürlerle diyalog ve Avrupa ülkeleri ile dünyadaki diğer ülkeler arasında karşılıklı anlayışın tesis edilmesi şeklindedir.

2.1.2.2.4. Eylem 4: Gençlik Destek Sistemleri

Eylem 4'ün gençlik çalışanları ve gençlik kuruluşları için eğitim ve ağ kurma alt eylem uygulaması mevcut olup bu alt eylem aşağıdaki gibidir:

¹⁴⁷ <http://www.ua.gov.tr> (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

Gençlik çalışanları ve gençlik kuruluşları için eğitim ve ağ kurma eylemi, gençlik çalışmalarında ve kuruluşlarında aktif olan özellikle proje liderlerinin, gençlik danışmanlarının ve yöneticilerin bu projelerde eğitimini destekler. Ortaklık ve ağ kurma, yüksek kaliteli projeler ve sürekliliğin sağlanmasına yönelik faaliyetlerin yanında, gençlik çalışmalarında ve gençlik kuruluşlarında uzmanlık, iyi uygulamalar ve deneyimlerin değişimini destekler. Projeler, gençlik çalışması alanında değişimleri, iş birliğini ve eğitimi özendiren bir proje ya da gençlik programı kapsamında geliştirilecek projelere öncülük eden bir proje olmak üzere iki tür olabilir.

Eğitim ve ağ kurma projeleri, işbaşı eğitimi, fizibilite ziyareti, değerlendirme toplantısı, çalışma ziyareti, ortaklık kurma faaliyeti, seminer, eğitim kursu ve ağ kurma faaliyetlerinden birini uygulama düşüncesiyle geliştirilir. Programdan, program ülkesinden herhangi bir kâr amacı gütmeyen kuruluş ya da sivil toplum kuruluşu, yerel, bölgesel kamu ya da hükümet kuruluşu, resmî olmayan gençlik grubu, gençlik alanında Avrupa düzeyinde aktif bir kuruluş yararlanabilir. Katılımcıların yasal olarak program ülkesinde ikamet etmesi gerekir, ancak yaş sınırı yoktur. Projenin süresi, 3-18 ay arasındadır. Gençlik alanında Avrupa düzeyinde aktif kuruluşlar başvuruları Yürütme Ajans'ına yaparlarken, diğer tüm başvurular Millî Ajans'a yapılmaktadır¹⁴⁸.

2.1.2.2.5. Eylem 5- Gençlik Alanında Avrupa İş Birliği İçin Destek

Eylem 5'in gençler ve gençlik politikalarından sorumlu olanların toplantıları başlıklı alt eylem uygulaması mevcut olup bu alt eylem aşağıdaki gibidir:

Gençler ve gençlik politikalarından sorumlu olanların toplantıları eylemi; gençler, gençlik çalışmaları alanında ve gençlik kuruluşlarında aktif olanlar ve gençlik politikalarından sorumlular arasındaki iş birliğini, seminerleri ve yapılandırılmış diyalogu destekler. Bu eylem kapsamındaki proje, millî gençlik toplantısı ve ulus ötesi gençlik seminerlerini uygulamak üzere hazırlanır.

¹⁴⁸ <http://www.ua.gov.tr> (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

Millî gençlik toplantısı program ülkelerinde yerel, bölgesel ve millî düzeyde yapılandırılmış diyalog ya da AB politikaları ve konularıyla ilgili olarak müzakere, tartışma ortamı, aktif katılım ve bilgilendirme için fırsat oluşturmak, AB Dönem başkanlığını yürütmekte olan AB üye ülkesi tarafından düzenlenecek resmî gençlik etkinliğinin altyapısını hazırlamak, Avrupa gençlik haftasıyla bağlantılı faaliyetleri düzenlemek veya örgün ve yaygın eğitim alanları arasındaki sektörler arası diyalog ve iş birliğini arttırmak için faaliyetlerini yürütür.

Ulus ötesi gençlik semineri yapılandırılmış diyalog, gençlik ve gençlik için Avrupa paktı alanlarında koordinasyonun açık yöntemlerinin öncelikleri ve hedefleri merkezli konuları görüşmek, iyi uygulamaların ve fikirlerin değişimini sağlamak veya tavsiyelerde bulunmak üzere gençleri ve politika yapıcılarını bir araya getirmek amaçlarına sahiptir. Kâr amacı gütmeyen herhangi bir kuruluş, sivil toplum kuruluşu ya da yerel, bölgesel kamu veya hükümet kuruluşu veya gençlik alanında Avrupa düzeyinde aktif kuruluş programdan yararlanabilir.

Proje, en az biri AB üyesi olmak üzere en az beş farklı program ülkesinden 15-30 yaşları arasındaki gençlerden oluşmalıdır. Projenin süresi üç ile dokuz ay arasında değişmektedir¹⁴⁹.

2.2.AB'nin Eğitim Alanındaki İş Birliği Ajansları ve Yapıları

Topluluk iş birliği ajanslarından Avrupa mesleki eğitimi geliştirme merkezi ve Avrupa eğitim vakfı iş birliğinde mesleki eğitim ve öğretimi destekleme ve bu alandaki sistemlerin geliştirilmesi konusunda çalışmalar yürütmektedir. Yine AB'nin eğitim alanındaki yapıları da bu programların uygulanmasında söz sahibidirler. Türkiye ve AB politikalarının daha iyi entegrasyonu açısından aynı zamanda Avrupa organları ve yapılarının da bir parçası olmak gerekmektedir.

2.2.1. AB'nin Eğitim Alanındaki İş Birliği Ajansları ve Vakıfları

Bu bakımdan iş birliği ajansları ve vakıfları değerlendirilebilir. Bunlara ait özellikler ise aşağıdaki gibidir:

¹⁴⁹ <http://www.ua.gov.tr> (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

2.2.1.1. Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi

Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi olan ve 10 Şubat 1975 yılında kurulan Cedefop, Yunanistan'ın Selanik şehrinde faaliyetlerini sürdürmektedir. Cedefop, işverenlerin 15, işçi sendikalarının 15, üye devletlerin 15 ve Avrupa Komisyonun 3 üye ile temsil edildiği yönetim kurulu tarafından yönetilmektedir. Cedefop, akademik ve teknik faaliyetler yürüterek Avrupa'da mesleki eğitimin gelişmesi görevini üstlenmiş olan bir merkezdir. Bu merkez, sadece gençlerin değil aynı zamanda yetişkinlerin de eğitiminde devamlılığı sağlayıcı faaliyetleri yürütmektedir.

Cedefop'un başlıca hedefi mesleki ve sürekli yetiştirmeyi topluluk düzeyine yükseltmek ve geliştirmek ve topluluk mesleki yetiştirme politikasını uygulamada komisyona yardım etmektir. Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi tüm üye devletlerdeki en son gelişmelerle ilgili bilgileri İngilizce, Fransızca ve Almanca olarak Cedefop Info isimli bültende yayınlamak, kalite, şeffaflık, sektörel yenilikler, yeni vasıflar, hareketlilik ve fonlama gibi mesleki eğitim konularında çalışma ve raporlar düzenlemek, üye devletlere mesleki eğitim gezileri düzenlemek, araştırmacıların yaptıkları çalışmalarını yayınlatabilmeleri için 'Mesleki Eğitim' isimli bülteni çıkarmak, sosyal tarafların aktif olarak katılabileceği seminerler düzenlemek, mesleki eğitimle ilgili bilgi ve belgeleri toplamak ve üye devletlerde mesleki öğretim ve eğitime yönelik karşılaştırmalı istatistik bilgilerini toplamak merkezin sunduğu hizmetler arasındadır.

Avrupa mesleki eğitimi geliştirme merkezi, yaygın eğitimi geçerli hâle getirmek, mesleki rehberliği modernleştirmek ve eğitimin kalitesini güvence altına almak için ortak Avrupa ilkeleri yetkinleştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Bu ilkeler, insanlara kariyerleri süresince öğrenmeye devam etmeleri ve nasıl elde edildiğine bakılmaksızın bu öğrenmeden yararlanmaları için yardım etmeyi hedeflemektedir.

Avrupa eğitim politikalarının şekillendirilmesine yardımcı olmak için Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi, üye devletlerin eğitimle ilgili ortaya koyduğu politikaları izler ve bu politikalarla ilgili raporlamada bulunur. Ortak Avrupa öncelikleri, ilke ve araçlarının uygulanmasında kaydedilen gelişmeyi analiz eder.

Ayrıca Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi bu ortak Avrupa yaklaşımlarının tasarlanması, geliştirilmesi ve uygulanmasına da yardımcı olur.

Yine beceriler ve öğrenme konusundaki Avrupa eğilimlerinin yorumlanması, eğitim ile sağlanan faydaların saptanması, mesleki eğitim ve öğretimin profilinin iyileştirilmesi gibi görevleri de yürütür¹⁵⁰.

2.2.1.2. Avrupa Eğitim Vakfı

Avrupa Eğitim Vakfı Avrupa Birliği'nin ajanslarından birisidir. SSCB'nin dağılmasıyla bağımsızlığına kavuşan cumhuriyetler, Orta ve Doğu Avrupa ülkeleri ve Moğolistan'ın mesleki eğitim sistemlerinin reformuna katkıda bulunmak amacıyla 7 Mayıs 1990 tarihinde AB konseyi tarafından kurulmuştur. Avrupa Eğitim Vakfı söz konusu ülkelere yönelik mesleki eğitim ve yükseköğretime ilişkin AB aktivitelerinin desteklenmesi ve koordine edilmesinde önemli bir role sahiptir. Vakıf temelde söz konusu ülkelerde insan kaynaklarının gelişimine katkıda bulunarak sosyal istikrarın sağlanması ve demokratik yapının oluşmasına yardımcı olmak amacıyla kurulmuştur¹⁵¹.

Avrupa'nın içinde ve ötesinde ortak bir ekonomik refah, istikrar ve demokrasi alanı oluşturulmasında Avrupa Birliği'ni destekleyen vakfın misyonu, ortak ülkeler ve topraklarda gerçekleşmekte olan mesleki öğrenim ve eğitim reformu sürecine katkıda bulunmaktır. Bu temel çerçevesinde, AB kurumları, üye devletler ve belli başlı kalkınma ajansları ile ortaklık içinde çalışan vakıf söz konusu ülkelerde mesleki eğitim ve öğretim reformu sürecini desteklemek ve bu reformlara katkıda bulunma ve bu ülkelerle AB arasında mesleki eğitim alanında etkin bir iş birliği geliştirme işlevini yerine getirmektedir.

Vakıf çalışmalarının yöneldiği ülkeler için mesleki eğitim alanında bir uzmanlık merkezi olarak faaliyet gösterdiği gibi söz konusu ülkelerde ki eğitim çalışmalarının idaresine destek sunmaktadır. Mesleki eğitimin başlangıcı ve sürdürülmesi yanında gençlerin ve yetişkinlerin yeniden eğitilmesi faaliyetlerinde bulunur. Topluluğun mesleki eğitim politikası Leonardo Programı ile yakın iş birliği

¹⁵⁰ <http://www.ua.gov.tr> (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

¹⁵¹ <http://www.etf.europa.eu/> (Son Erişim Tarihi: 15.02. 2015)

yanı sıra Tempus Phare ve Tempus Tacis programları çerçevesinde üye ülkelerle iş birliği için çalışmakta aynı zamanda iki taraflı veya çok taraflı faaliyetleri ve programları desteklemektedir.

Avrupa Eğitim Vakfı bu bağlamda söz konusu ülkelerde mesleki eğitim alanında incelemeler yaparak ve vakfın çalışmalarını yürüttüğü ülkelere mesleki eğitime ilişkin tavsiyelerde bulunarak mesleki hususlarda uzmanlık merkezi işlevi görmektedir. Eğitim Vakfı belirtilen faaliyetleri yürütebilmek için geniş bir ağ oluşturarak mesleki eğitim alanında önemli kişi ve kurumları bir araya getirmektedir. Eğitim Vakfı, topluluğun Tacis, Phare ve G24 ülkelerinde yükseköğretimin yeniden yapılmasına yardım sunmak amacıyla oluşturduğu Trans-Avrupa iş birliği Programı, Tempus Programı'nın uygulanması için komisyona teknik yardım sunmaktadır¹⁵².

Vakıf çalışmalarını CEDEFOP ile iş birliği içinde yürütmektedir. Vakfın en önemli işlevlerinden biri CEDEFOP ile iş birliği içerisinde çalışmalarını sürdürdüğü ülkelerde mesleki eğitim alanındaki bilgi ve başarılı uygulamalara yönelik bir veri tabanının oluşturulmasıdır. Bu amaçla 1996 yılından beri 25 millî gözlemevinin oluşturulmasına öncülük edilmiştir. İzleme merkezi, istihdam piyasalarının ve mesleki eğitim sistemlerinin geliştirilmesi amacıyla bilgi ve beceriye ilişkin verileri bünyesinde toplamakta ve millî yetkililere mesleki eğitim alanında diğer ülkelerde ve özellikle AB'deki başarılı çalışmalardan örnekler sunmaktadır.

Vakıf aday ülkeleri Avrupa Sosyal Fonu'nu etkin olarak kullanmaya hazırlamak amacıyla söz konusu ülkelerin kalkınma alanında yetkili kişilerine yapısal fonları tanıtmakla yükümlü olan eğitim enstitüleri ağını desteklemektedir. Bu ağın önümüzdeki yıllarda daha fazla gelişmesi planlanmaktadır. Vakıf, ticaret okulları, yöneticilik eğitimi veren mevcut kurumlar ve şirketlerin bünyesinde bilgi ağlarının oluşturulmasını desteklemektedir.

Vakfın faaliyetlerinden, Cezayir, İsrail, Ürdün, Filistin Yönetimi, Fas, Mısır Suriye, Tunus, Beyaz, Rusya, Kazakistan, Estonya. Rusya Federasyonu, Gürcistan, Azerbaycan, Özbekistan, Tacikistan, Türkmenistan, Ukrayna, Kırgızistan, Moğolistan, Arnavutluk, Makedonya, Bosna-Hersek, Hırvatistan, Moldovya, Eski

¹⁵² <http://www.etf.europa.eu/> (Son Erişim Tarihi: 15.02. 2015)

Yugoslavya Cumhuriyeti, Nisan 2003' de tam üyelik Anlaşması imzalamış olan Macaristan, Estonya, Litvanya, Polonya, Slovak Cumhuriyeti, Slovenya, Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile Bulgaristan, Romanya, Malta ve Türkiye yararlanabilmektedir.

Üye ülkelerin birer, AB Komisyonu'nu 3 temsilcisinden oluşan ve bir komisyon temsilcisinin başkanlık ettiği Yönetim Kurulu, vakfın idaresinden sorumludur. Vakfın bütçesi topluluğun genel bütçesinden yapılan sübvansiyonlar, verilen hizmetler karşılığında yapılan ödemeler, Phare, MEDA, Tacis kapsamında insan kaynakları için ayrılan fonlar üye ülkelere gelen hibeler ve Dünya Bankası gibi uluslararası kuruluşlardan gelen yardımlardan oluşmaktadır.¹⁵³

2.2.2. AB'nin Eğitim Alanındaki Yapıları

Eğitim konusunda farklı amaçlara hizmet eden farklı yapılar mevcuttur. EUROPASS, EURYDICE, TTNET, EUROSTAT, Millî Referans Noktası, E-Öğrenme, PLOTEUS AB'nin eğitim alanındaki başlıca yapılarıdır.

Yeterlikler ve Nitelikler İçin Tek Avrupa Çerçevesi kapsamında cv, dil gelişim dosyası, belge eki, diploma eki, hareketlilik gibi EUROPASS belgelerinin geliştirilmesini amaçlamaktadır.

Millî Eğitim Sistemleri ve Politikaları hakkındaki bilgilerin Avrupa Eğitim Bilgi Ağı aracılığıyla sağlanması ve transfer edilmesini EURYDICE amaçlamaktadır¹⁵⁴.

TTNET, meslekî eğitim ve öğretim alanındaki öğretmen ve eğitimcilerinin ağıdır.

EUROSTAT Avrupa Birliği İstatistik Ofisidir.

Millî Referans Noktası, meslek liselerinden mezun olan öğrencilere diplomalarının yanı sıra Diploma Eki verme çalışmalarını yürütmektedir.

E-Öğrenme geleceğin eğitiminin tasarlanması platformudur.

¹⁵³ <http://www.ua.gov.tr> (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

¹⁵⁴ http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/index_en.php/portal/page/portal/Eurydice (son Erişim tarihi: 22 Haziran 2014)

PLOTEUS, Avrupa'da öğrenim görme konusunda bilgi edinmek için öğrencilere, iş arayanlara, işçilere, ailelere, rehber danışmanlara ve öğretmenlere yardım ağıdır¹⁵⁵.

¹⁵⁵ <http://europa.eu.int/ploteus/portal/home.jsp> (Son Erişim Tarihi: 24 Mayıs 2014)

III. BÖLÜM

3. AVRUPA BİRLİĞİ EĞİTİM POLİTİKALARININ TÜRKİYE'DE KAYDETTİĞİ SÜREÇ VE NEDEN OLDUĞU DEĞİŞİMLER

İncelememizin bu bölümünde AB eğitim politikalarının Türkiye'de bu günlere gelinceye dek geçirdiği süreç, Türk eğitim sisteminde neden olduğu değişimler, uyum ve katılım süreci, ilerleme raporları, Millî Ajans ve uygulamaları ortaya konularak tahlil edilecektir.

3.1. Avrupa Birliği Eğitim Politikalarının Türkiye'deki Gelişim Süreci

1963 Ankara Anlaşması çerçevesinde, AT ile Türkiye arasında ilişkilerde 1985'ten itibaren bir normalleşme söz konusu olmasına rağmen, Türkiye'nin AT'den siyasal olarak uzak tutulması için ciddi gayretler dikkat çekmektedir¹⁵⁶. Buna karşın Türkiye ekonomik olarak Avrupa'ya tek taraflı olarak bağlanmaya çalışılmaktadır. Bu sürecin bir neticesi olarak Türkiye Avrupa'nın özellikle ekonomik politikaları çerçevesinde angajmanlara girmiş ve eğitim sahası dâhil olmak üzere bazı AB uygulamalarına katılmıştır.

Türkiye'nin AB ile eğitim alanında kurumsal bağları, 1990'lardan beri var olan, kamu ve özel sektörde çalışanlara, öğrencilere ve akademisyenlere verilen Jean Monnet yüksek lisans bursları programı ile atılmıştır. Türkiye, ayrıca 2001 yılında Jean Monnet Programı'na dâhil olmuştur. Jean Monnet Programı yükseköğretim seviyesinde Avrupa Bütünleşmesi konusunda eğitim ve araştırmayı teşvik etmek üzere 1989 yılında oluşturulmuş bir programdır. Günümüzde 62 ülkeyi kapsayan programdan 740 üniversite faydalanmaktadır. Ağustos 2011 yılı itibarıyla Türkiye'de 50'den fazla Jean Monnet Projesi mevcuttur: 4 adet Avrupa Mükemmeliyet Merkezi, 16 adet Jean Monnet Başkanı ve 37 adet de Jean Monnet modülü vardır.

Türkiye Avrupa Bilgi Merkezleri Ağı Ofisi 1998 yılında kurulmuştur. Ulusal

¹⁵⁶ Arslan, a.g.e., s.131

Akademik Tanıma Merkez) ise Yükseköğretim Kurulu altında 2003 yılında kurulmuştur. Bu kurumların amacı yurtdışından alınmış diplomaların ve eğitimin akademik tanınabilirliğini, ülkeler arasında bilgi ve deneyim aktarımını sağlayarak, artırmaktır. Bu amaç doğrultusunda Ankara'nın 2004 Aralık ayında imzaladığı Lizbon Sözleşmesi 2007 yılının Mart ayında yürürlüğe girmiştir¹⁵⁷.

Bu sürecin eğitim uygulamalarını ilgilendiren hususları ana hatları ile aşağıda ortaya konulmuştur.

3.1.1. Ankara Anlaşması (1963)

Bilindiği gibi Türkiye-AB ilişkileri resmî olarak, AET'nin kurulmasının ardından 1963'te imzalanan Ankara Anlaşması'yla başlamıştır. Türkiye ile topluluk arasında nihai hedefi üyelik olan bir ortaklık ilişkisi kuran bu anlaşma 1964'te yürürlüğe girmiştir. 1997 yılına kadar daha çok AB'ye üye ülkelerin programlardan 1997 yılından itibaren AB'ye aday ülkeler de proje hazırlama ve millî ajanslarını kurma çerçevesinde yararlanmaktadır. Türkiye'nin bu kapsamdaki Sokrates, Leonardo da Vinci ve Gençlik Programları gibi eğitim programlarına ilk girişimi, 1995'te başlamıştır¹⁵⁸.

3.1.2. Helsinki Zirvesi (1999) ve Türkiye'nin Adaylık Statüsü Süreci

AB Türkiye ilişkilerin dönüm noktası 10-11 Aralık 1999 tarihinde Helsinki'de gerçekleştirilen Avrupa Konseyi Zirve toplantısı olan Helsinki Zirvesi'dir. Zirvede Türkiye'ye adaylık statüsü verilmesiyle tam üyelik sürecine girilmiştir. Helsinki'de Türkiye'ye resmî olarak adaylık statüsü verilmiş ve Türkiye'nin diğer aday ülkelerle eşit şart ve kriterlerle değerlendirilmesi karara bağlanmıştır. Bu çerçevede, Türkiye'nin, diğer adaylar ile beraber reformların hızlandırılması ve desteklenmesi için bir katılım öncesi stratejisinden yararlanması

¹⁵⁷ <http://digitaleurope.bilgi.edu.tr/html/2-4/index.html> (Son Erişim tarihi: 6 Mayıs 2014)

¹⁵⁸ Erol Çakır, **Avrupa Birliği'nin Eğitim Politikası ve Tam Üyelik Müzakereleri Çerçevesinde Türkiye'nin Uyumunu**, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli 2010, s. 36-40.

ve katılım öncesi mali yardım için bütün AB kaynaklarının tek bir çerçeve altında koordine edilmesi öngörülmüştür. Buna ek olarak, Türkiye diğer aday ülkelere açık olan topluluk programlarına ve ajanslarına katılmaya hak kazanmıştır. Dolayısıyla Türkiye'nin eğitim ve gençlik programlarına katılım süreci, 1999 Helsinki Zirvesi'nde tanınan adaylık süreci ile başlamıştır¹⁵⁹.

10-11 Aralık 1999'da Türkiye'ye adaylık statüsünün tanındığı Helsinki Zirvesi kararlarında Türkiye'nin diğer aday ülkeler gibi bir katılım öncesi stratejisinden yararlanacağı belirtilmiştir. Bu bağlamda, Helsinki Sonuç Bildirisi'nde Türkiye'nin topluluk programları ve ajanslarıyla, aday ülkeler ile birlik arasında, katılım süreci çerçevesinde yapılan toplantılara katılımı konusu yer almıştır. Böylece 1995'te başlatılan girişimler sonucu 1999'da AB bünyesinde alınan kararlarla bu programlar Türkiye'ye açılmıştır. 29 Aralık 1999'da da, Millî Eğitim Bakanlığı Türkiye'nin bu üç programa katılımı için resmi başvuruda bulunmuştur¹⁶⁰.

3.1.3. 1. Millî Programın Hazırlanması (2001)

Türkiye'nin AB müktesebatına uyumu çerçevesinde Mart 2001'de bir Millî Program hazırlanmıştır. Esasında AB müktesebatına uyumla ilgili en önemli belge Türkiye'nin 2001 yılında yayınladığı söz konusu bu Millî Program'dır. Millî Program'da 2001 tarihi itibarıyla eğitimle ilgili temel hedefler yer almıştır.

Türkiye Mart 2001 döneminde hazırlanan Millî programını uygulamak için Başbakanlığa bağlı olarak Avrupa Birliği Genel Sekreterliği'ni kurarak işlerlik kazandırılmıştır.

Türk mevzuatında yapılması gereken değişiklik ve yenilikler Millî Eğitim Bakanlığı taşra teşkilatlarına yetki ve sorumluluk devredilmesi amacıyla 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Teşkilat Kanunu'nda düzenlemeler yapılmıştır. Gerekli olan alt yapı oluşturulduktan sonra zorunlu eğitim süresinin AB ülkelerinin ortalaması olan 12 yıla yükseltilmesi hâlinde 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda, 4306 sayılı Sekiz Yıllık Zorunlu İlköğretim Kanunu'nda finansman ile ilgili hükümlerin süre uzatımı ve kullanım alanları kapsamı belirlenmiştir. Mesleki ve teknik eğitimle

¹⁵⁹ Helsinki European Council, 10 And 11 December 1999, **Presidency Conclusions**, s.1-12

¹⁶⁰ Kihitir, **a.g.e.**, s.145.

sanayi arasındaki ilişkinin artırılabilmesi için 3308 sayılı Çıraklık ve Meslek Eğitimi Kanunu düzenlenmiştir. Yükseköğretimle ilgili olarak, Bologna Deklarasyonu hedefleri doğrultusunda YÖK tarafından planlanan düzenlemeler ve yapısal değişiklikler gerçekleştirilmiştir. Bologna Deklarasyonu doğrultusunda diploma ve akademik derecelere şeffaflık getirilmesi, ders kredilendirmelerinin AB programlarına göre gerçekleştirilmesi, kalite ve akreditasyon standartlarının belirlenmesi, yükseköğretimde lisans, yüksek lisans ve doktora aşamalarının benimsenmesi, öğrenci ve öğretim üyesi hareketliliğinin özendirilmesi sağlanmıştır.

Yine bu programda AB müktesebatına uyumla ilgili yapılacak çalışmaların süresi kısa ve orta dönemlere ayrılmıştır. Kısa dönemde yapılması planlanan işler aşağıdaki gibidir:

- AB'nin Gençlik ve Eğitim Programlarından sorumlu Millî Ajansın Kuruluş ve Görevleri Hakkındaki Kanun'a ilişkin çalışmalar sonuçlandırılıp uygulamaya konulması,
- AB tarafından desteklenen Mesleki ve Teknik Eğitimin Modernizasyonu Projesi, Dünya Bankası destekli Temel Eğitim Projesi, AB tarafından uygun görülen Mesleki ve Teknik Eğitimin Güçlendirilmesi projeleri ve Sokrates, Leonardo ve Gençlik programları ile Türkiye eğitim alanında AB standartlarına en kısa sürede ulaşılması,
- Mevcut meslek yüksekokullarının, nitelikli öğretim elemanı ve gerekli fiziksel altyapı ile donanım problemlerinin çözümü için gerekli çalışmalara ve düzenlemelere devam edilmesi,
- Yetişkinlerin eğitimi ve hizmet içi eğitim ile ilgili düzenlemelerin yapılmasıdır.

AB Müktesebatına uyumla ilgili orta dönemde yapılması planlanan değişiklikler ise şunlardır:

- Zorunlu ilköğretim süresinin AB ülkeleri ortalaması olan 12 yıl seviyesine yükseltilmesi için gerekli çalışmaların yapılması,
- Öğretmenlerin aldıkları hizmet içi eğitimlerinin özlük haklarına yansıtılabilmesi ve ihtiyaç duyulan alanlarda sözleşmeli öğretmen istihdam

edilebilmesi için AB ülkelerinin ilgili mevzuatı ve uygulamaları gözden geçirilmesi ve gerekli hukuki ve kurumsal düzenlemelerin yapılması,

- Mesleki ve teknik eğitim ile ilgili olarak 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda gerekli düzenlemelerin Millî Eğitim Bakanlığınca tamamlanması, mesleki eğitim ile ilgili düzenlemelerin yapılması.
- Bakanlık taşra teşkilatlarına yetki ve sorumluluk devredilmesi amacıyla 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığı Teşkilat Kanunu'nda düzenlemelerin yapılmasıdır¹⁶¹.

Millî Program'da belirlenen bu hedefler doğrultusunda gerçekleştirilen en önemli düzenlemelerin Millî Ajans'ın kurulması ve yükseköğretim kademesindeki düzenlemeler olduğu görülmektedir.

3.1.4. Millî Ajansın Kurulması ve 2. Millî Programının Hazırlanması (2002)

1999 Helsinki Zirvesinden sonra devam eden iki yıl süresince programların Türkiye'de nasıl uygulanacağı, nasıl bir yapılanmaya gidileceği gibi hususlarda çalışmalar yapılmış ve 29 Ocak 2002'de, Bakanlar Kurulu'nun 2002/3547 sayılı Kararı ile AB Eğitim ve Gençlik Programlarını yürütmek üzere Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde bir merkez kurulmuştur.

AB Eğitim ve Gençlik Programlarının ülke içinde tanıtılması, koordinasyonu, yürütülmesi ve programlardan faydalandırılacak projelerin yurtiçinde değerlendirilmesi, seçimi AB Komisyonu tarafından yapılacak projelerin müracaatlarının derlenmesi ve ön değerlendirmelerinin yapılması, üye ülkeler ve AB Komisyonu ile programın gerçekleştirilmesi ve iş birliği kurulması konusundaki ilişkilerin yürütülmesi amacıyla her ülkede uygulayıcı ve koordinatör birim olarak Ulusal Ajanslar kurulmaktadır¹⁶². Belirtildiği gibi ülkemizde, Ocak 2002 tarihinde Bakanlar Kurulu Kararı ile Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde Ulusal Ajans görevini yerine getirmek üzere bir daire başkanlığı kurulmuştur (AB Eğitim ve Gençlik Programları Dairesi).

¹⁶¹ Terzi, **a.g.e.**, s. 110

¹⁶² <http://ec.europa.eu/erasmus-plus/na> (Son Erişim Tarihi: 21 Mayıs 2014)

2003'te programların yapısı gereği idari ve mali olarak özerk bir teşkilat kurulması gündeme alınmış ve Daire Başkanlığından sonra yeni bir teşkilat olarak AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı olarak AB ile iletişim kurmak ve programlarını takip etmek üzere Millî Ajans hayata geçirilmiştir.

Diğer taraftan, Türkiye'nin AB programlarından yararlanmasını sağlayacak olan ve daha önce taraflarca 26 Şubat 2002 tarihinde imzalanmış bulunan Çerçeve Anlaşmayı¹⁶³ onaylayan 4763 sayılı Kanun da TBMM tarafından görüşülerek uygun bulunmuş ve 28 Haziran 2002 tarihli Resmî Gazete 'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir¹⁶⁴. Anlaşmanın içeriği ve dayandığı Bakanlar Kurulu Kararı ise imzaların tamamlanmasından sonra 1 Eylül 2002 tarihli Resmî Gazete'de yayınlanmıştır¹⁶⁵.

Ağustos 2002 tarihine gelindiğinde Türkiye 2. Millî programını hazırlarken, Avrupa Birliği'ne uyum yasaları ile ilgili bir takım maddeleri yasalaştırmıştır. O dönem Avrupa Birliği'nin 31 maddelik politikalarını, kendi yasal düzenlemeleri ile uyumlaştırmaya çalışan Türkiye 2003 yılında eğitim alanı ile ilgili uyum konusunu ele almıştır. Bu çerçevede 10 Temmuz 2001 tarihinde 24458 sayılı Resmî Gazete 'de yayınlanarak yürürlüğe giren 4702 sayılı yükseköğretim kanunu, çıraklık ve meslek eğitimi kanunu, ilköğretim ve eğitim kanunu, millî eğitim kanunu, Millî Eğitim Bakanlığının teşkilat ve görevleri hakkında kanun çok önemli bir temel görevi görmüştür. 4702 sayılı Kanun ile daha fazla öğrencinin mesleki eğitime yöneltilmesinin sağlanması hedeflenmiş, mesleki eğitim almış öğrencilerin üniversite sınavına girmeden, eğitim aldıkları alanda 2 yıllık meslek yüksekokullarına devam etmeleri sağlanmıştır.

Yine bu dönemde Avrupa Birliği'ne uyum yasaları ile ilgili bir takım maddeler yasalaşmıştır. Bunlardan bazıları aşağıdaki gibidir:

¹⁶³ **Avrupa Toplulukları Resmî Gazetesi**, L 61, 02.03.2002, s.29.

¹⁶⁴ Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında Türkiye Cumhuriyetinin Toplum Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun, **Resmî Gazete**, 28 Haziran 2002 / 24799.

¹⁶⁵ Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında İmzalanan, Türkiye Cumhuriyetinin Toplum Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşması'nın Onaylanması Hakkında Karar, **Resmî Gazete**, 1 Eylül 2002 / 24863.

3308 sayılı ıraklık ve mesleki eğitim kanunu ve 2547 sayılı yükseköğretim kanunu kapsamında yapılan değişiklikler ortak bir mesleki eğitim politikası uygulanması için genel ilkeleri belirleyen 2 Nisan 1963 tarih ve 63/266/ECC sayılı konsey kararı uyumlu hâle getirilmesi Türkiye'nin Avrupa Birliği eğitim ve gençlik programları konusundaki kararlılığını ortaya koymuştur.

2547 sayılı yükseköğretim kurumu kanununda yapılan değişiklikle de liseden mesleki eğitim almış kişilere mesleği ile ilgili yüksekokullara girişlerine kolaylıklar getirilmiştir. 3308 sayılı mesleki eğitim kanununda yapılan değişiklikler çerçevesinde hazırlanan mesleki ve teknik eğitim yönetmeliği yayımlanmış bununla ıraklık eğitiminde ortaya çıkan aksaklıkların giderilmesi, işverenin bu eğitime katkısının arttırılmasını sağlamak, işletmelerle iş birliği hâlinde mesleki eğitimin geliştirilmesi ve teorik okul eğitimi ve uygulamalı işletme eğitiminin birlikte yapılması amaçlanmıştır.

2002/4615 sayılı Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu arasında imzalanan, Türkiye Cumhuriyeti'nin Topluluk Programlarına Katılmasının genel ilkeleri Hakkında ereve Anlaşmasının Onaylanması Hakkında Karar 1 Eylül 2002 tarih 24863 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu kararla birlikte artık Türkiye Sokrates, Leonardo da Vinci ve Youth programından yararlanma hakkını yasal olarak elde etmiş olmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Birliği arasında imzalanan, Türkiye Cumhuriyeti'nin Topluluk Programlarına Katılımının Genel İlkeleri Hakkında ereve Anlaşması 2002/4615 sayılı kararla onaylanmış, 1 Eylül 2002 Tarih ve 24863 Sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Böylece Türkiye'nin eğitim alanındaki AB Programlarına katılımı konusundaki yasal süreç tamamlanmıştır.

3.1.5. Mutabakat Zaptının İmzalanması ve Brüksel Zirvesi (2004)

Türkiye ile AB arasında 15 Nisan 2004'te Mutabakat Zaptı imzalanmış ve 8 Mayıs 2004 Tarih, 25456 No'lu Resmî Gazete'de yayımlanıp yürürlüğe girmiştir. Bu Mutabakat Zaptı ile Türkiye, 25'i AB yesi, 2'si aday ülke ve 3'u Avrupa Serbest Ticaret Alanı'nı oluşturan ülkeler olmak üzere toplam 30 ülkenin AB Komisyonu ile

birlikte yürüttükleri programlara katılım hakkını kazanmıştır. Bu programlar; Sokrates, Leonardo da Vinci ve Gençlik Programlarıdır. Türkiye, programlara 2004 yılında yani programların 2000-2006 yıllarını kapsayan II. safhasında katılmıştır. Bu nedenle Mutabakat Zaptı, programlara 2004-2006 döneminde katılmaya imkân vermiştir.

18 ay süren ilk hazırlık döneminde bir yandan Avrupa Komisyonu ve diğer üye ülkelere çalışma ve eğitim ziyaretleri yapılırken, bir yandan da Türkiye genelinde yapılan bilgilendirme çalışmaları ve seçilen pilot bölge ve kurumlarla programların işlerlik kazanması için çalışılmıştır. Türkiye için hazırlık dönemi 1 Nisan 2004 tarihinde programlara tam katılım hakkının elde edilmesi ile başarılı bir şekilde tamamlanmıştır. Türkiye bu tarihte programlara üye olan 31. Avrupa ülkesi olmuştur. Türkiye, 2000-2006 döneminde programları başlatma, uygulama ve yaygınlaştırma konusunda gösterdiği performansa bağlı olarak 2007-2013 döneminde Avrupa çapında önemli bir noktaya gelmiş ve Hayat Boyu Öğrenme Programı'nda 7'nci, Gençlik Programı'nda ise 4'ncü en büyük bütçeye sahip ülke konumuna yükselmiştir¹⁶⁶. 2004 yılı Aralık ayında gerçekleştirilen Brüksel Zirvesi'nde, Türkiye'nin Kopenhag siyasi kriterlerini karşıladığı teyit edilmiştir.

3.1.6. Müzakere Çerçeve Belgesinin Kabulü (2005)

Türkiye'nin üyeliğine ilişkin olarak Brüksel Zirvesi'nde alınan kararlar, daha önceki AB genişlemelerinde yer almayan, kişilerin serbest dolaşımı, yapısal politikalar ve tarım alanlarında kalıcı sınırlamalar olabileceğine ilişkin özel hükümler içermiştir. Avrupa Komisyonu tarafından 29 Haziran 2005 tarihinde sunulan Müzakere Çerçeve Belgesi, 3 Ekim 2005 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından kabul edilmiştir. Söz konusu belge, müzakereleri, müzakerelerin içeriğini, müzakere usullerini ve müzakere başlıklarını düzenleyen prensiplerden oluşmakta ve müzakerelerin nihai hedefinin tam üyelik olduğu vurgulamaktadır. Bu belge ile Türkiye'nin Kopenhag siyasi kriterlerini karşıladığı teyit edilmiş ve Türkiye ile katılım müzakerelerinin 3 Ekim 2005 tarihinde başlatılmasına karar verilmiştir.

¹⁶⁶ <http://www.ua.gov.tr> (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

Bu sürecin ana ilkeleri ve işleyiş metotları belirtildiği gibi Müzakere Çerçevesi Belgesinde yer almaktadır. Aşağıdaki aşamalar fiili müzakere sürecinin temellerini teşkil etmektedir.

Tarama sürecinin sonuçlarına göre hangi müktesebat başlıklarında müzakerelerin başlayacağına Bakanlar Konseyi karar verir. Bu başlıklar hükümetler arası konferansta ilan edilir. Bu karardan önce ilgili ülkenin görüşü alınmaktadır. Bu kararı takiben Bakanlar Konseyi, Türkiye'den, belirlenen başlıklardaki müzakere pozisyonlarını hazırlamasını ister. Belirlenen müktesebat başlıklarına göre, Türkiye'deki ilgili kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör, sivil toplum kuruluşları ve üniversite temsilcilerinden oluşan çalışma grupları, kendi taslak müzakere pozisyonlarını hazırlayarak Türk Müzakere Heyeti'ne sunarlar. Müzakere Heyeti, üzerinde çalıştığı taslak müzakere pozisyonlarında gerekli gördüğü değişiklikleri yaparak Bakanlar Kurulu'na takdim eder. Müzakere pozisyonuna ilişkin nihai kararı Bakanlar Kurulu verir ve uygun göreceği istişarelerden sonra AB tarafına iletilir. Müzakere pozisyonunda Türkiye, söz konusu AB müktesebat başlığına uyumda kat ettiği mesafeyi belirtir, öngörülen uyum çalışmalarının takvimini ortaya koyar, uyum çalışmalarının finansman ihtiyacını belirler ve gerekli görürse tam uyum için üyelikten sonra geçiş dönemi veya geçici istisna talep eder. Türkiye'nin müzakere pozisyonlarına göre Avrupa Komisyonu aynı başlıklarda AB'nin taslak müzakere pozisyonunu hazırlar ve Bakanlar Konseyi'ne sunar. Bakanlar Konseyi nihai pozisyonu oybirliğiyle belirleyerek, Türkiye'ye iletir. Bu aşama müzakerelerin fiilen başlaması anlamına gelir¹⁶⁷.

3.1.7. 3. Katılım Ortaklığı Belgesi (2006)

Türkiye, 3 Ekim 2005 tarihi itibarıyla Avrupa Birliği ile tam üyeliğe yönelik müzakere sürecine girmiş olup, söz konusu tarihin hemen ardından, 20 Ekim 2005 tarihinde Bilim ve Araştırma faslına ilişkin olarak gerçekleştirilen toplantı ile tarama süreci başlamış ve bu süreç 13 Ekim 2006 tarihinde sona ermiştir. Avrupa Konseyi tarafından kısa ve orta vadeli öncelikleri belirleyen 3. Katılım Ortaklığı Belgesi ise

¹⁶⁷ <http://www.ua.gov.tr> (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

23 Ocak 2006 tarihinde kabul edilmiştir. Tarama çalışmaları müzakerelere yön vermesi nedeniyle büyük önem taşımaktadır. Tarama çalışmaları sırasında, toplam 35 AB müktesebat başlığı kapsamında AB mevzuatı ve uygulamaları ile Türkiye mevzuatı ve uygulamaları arasında karşılaştırma yapılmış ve uyum sağlanması gereken alanlar ile uyum takviminin tespitine çalışılmıştır.

29 Kasım 2006 tarihinde, Avrupa Komisyonu, Türkiye'nin Ankara Anlaşması'na Ek Protokolü uygulamadığı gerekçesiyle 8 başlıkta (Malların Serbest Dolasımı, Yerleşme ve Hizmet Sunumu Serbestisi, Mali Hizmetler, Tarım ve Kırsal Kalkınma, Balıkçılık, Ulaştırma Politikası, Gümrük Birliği ve Dış İlişkiler) müzakerelerin askıya alınmasına ve hiçbir başlıkta müzakerelerin kapatılmamasına karar vermiştir. Bu nedenle, Konsey Türkiye'nin Ek Protokol'den kaynaklanan yükümlülüklerini yerine getirinceye karar verene dek söz konusu 8 başlıkta tarama sonu raporları hazırlanacak, açılış kriterleri belirlenebilecek, ancak müzakereler başlatılmayacak olup, hiçbir başlıkta da müzakereler kapatılmayacaktır. Bu çerçevede, hâlihazırda tüm başlıklarda Ek Protokol ile ilgili kapanış kriteri belirlenmiştir. AB Genel İşler ve Dış İlişkiler Konseyi 8 başlıkta müzakerelerin askıya alınmasına ilişkin Komisyon önerisini 11 Aralık 2006 tarihinde kabul etmiş, söz konusu karar 14-15 Aralık 2006 tarihinde gerçekleşen Brüksel Avrupa Konseyi toplantısında teyit edilmiştir¹⁶⁸.

3.1.8. Türkiye'nin AB Müktesebatına Uyum Programının Yayımlanması (2007)

Türkiye'nin AB müktesebatına uyum programı katılım müzakerelerinde izlenmesi gereken uyum çabaları kapsamında 2007-2013 döneminde yapılması gereken mevzuat değişikliklerine ilişkin bir yol haritasıdır. Avrupa Parlamentosu'nun ve Konsey'in 1719/2006/EC ve 1720/2006/EC sayılı ve 15 Kasım 2006 tarihli kararlarında tanımlanan hedefler, ölçütler, prosedürler ve son tarihlere uygun olarak

¹⁶⁸ <http://www.ab.gov.tr/index.php?p=46226&l=1> (Son Erişim Tarihi: 15.02.2015)

gençlik programına ve hayat boyu öğrenme alanındaki eylem programına katılmasının yol haritasıdır¹⁶⁹.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti adına 29 Mayıs 2007 tarihinde Brüksel’de imzalanan "Avrupa Topluluğu ile Türkiye Cumhuriyeti Arasında Türkiye Cumhuriyeti’nin Gençlik Programına ve Hayat boyu Öğrenme Alanındaki Eylem Programına (2007-2013) Katılımı ile İlgili Mutabakat Zaptının¹⁷⁰ onaylanması; Dışişleri Bakanlığının 5.6.2007 tarihli ve HUMŞ/862 sayılı yazısı üzerine, 31.5.1963 tarihli ve 244 sayılı Kanununun 3 üncü ve 5 inci maddelerine göre Bakanlar Kurulu’nca 11.6.2007 tarihinde kararlaştırılmıştır¹⁷¹.

3.1.9. 4. Katılım Ortaklığı Belgesi ve 3. Millî Programın Kabulü (2008)

4. Katılım Ortaklığı Belgesi 26 Şubat 2008 tarihli AB Resmî Gazetesi’nde yayımlanmıştır. 4. Katılım Ortaklığı Belgesinde yer alan önceliklerin karşılanmasına yönelik ülkemizin 3. Millî Programı 31 Aralık 2008 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanmıştır. Programda Türkiye’nin AB müktesebatına uyumunu sürdürmek için önceliklerin karşılanmasına yönelik ilkeler ve hedefler yer almaktadır.

3.1.10. Hayat Boyu Öğrenme Stratejisinin Kabul Edilmesi (2009)

Türkiye, 2010-2013 yıllarını kapsayan ilgili kurumları, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve yerel yönetimlerin etkin iş birliği içinde çalışacağı ve dezavantajlı grupları, kız çocuklarını ve eğitime ulaşmak isteyen tüm yetişkinleri içine alan kapsamlı bir strateji olan Hayat Boyu Öğrenme Stratejisini Haziran 2009’da kabul etmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi’ni de kapsayan 2010-2014 Stratejik Planı’nı kabul etmiştir.

¹⁶⁹ Fatma Öztürk, **Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları ve Türkiye**, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Denizli 2009, s. 45-52.

¹⁷⁰ **Memorandum of Understanding between the European Community and the Republic of Turkey, Brussels, on the participation of the Republic of Turkey in the Community programmes Leonardo da Vinci II, Socrates II and Youth**, 2007, s.1-7

¹⁷¹ **T.C. Resmî Gazete**, 30 Haziran 2007, Sayı: 26568, s.1-17.

3.1.11. Avrupa Birliği Bakanlığı ile ilgili olmak üzere Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Bakanlığı'nın Kurulması (2011)

Avrupa Birliği'nin eğitim ve gençlik programlarını Türkiye'de duyurmak; bu programlara katılım çalışmalarını yürütmek, koordine etmek, izlemek ve Avrupa Komisyonuna rapor halinde sunmak; bu programlar hakkında Avrupa Komisyonu ile gerekli görüşmeleri yapmak ve uygulama sözleşmelerini imzalamak amacıyla tüzel kişiliği haiz, idar ve mal özerkliğe sahip, bu maddede belirtilmeyen durumlarda özel hukuk hükümlerine tbi, Avrupa Birliği Bakanlığı ile ilgili olmak üzere Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Bakanlığı kurulmuřtur¹⁷².

Avrupa Birliği eğitim ve gençlik programlarının uygulanması ile ilgili genel politikaların belirlenmesi, izlenmesi ve değerlendirilmesi amacıyla Avrupa Birliği Bakanlığı bünyesinde Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları Yönlendirme ve İzleme Komitesi kurulmuřtur¹⁷³.

3.2. Avrupa Birliği Eğitim Politikalarının Türkiye'deki Uygulamaları ve Bunların Tahlili

Bu süreç içinde yapılan çalışmalarla, Türkiye'nin, eğitim standardının yükseltilmesi, okullaşma, ğretmen başına düşen ğrenci sayısı ve teknoloji kullanımı gibi konularda Avrupa düzeyine yükseltilmesi amaçlanmaktadır. Türkiye, bu ve benzeri fon programlarına adaylık sürecinde ülke olarak katılım creti yatırarak dâhil olmuştur. Bu bakımdan bazı kurumlar ihdas etmiş ve bazı uygulamalar gerçekleştirmiştir. Bu kurumların başında Millî Ajans gelmektedir. Eğitim ve gençlik programlarına katılan ülkelerde, programların uygulanmasından sorumlu kurum ve kuruluşları ifade etmek üzere millî ajans terimi kullanılmaktadır. Her ülkede en az bir millî ajans bulunmaktadır. Millî Ajanslar katılımcı ülkelerin AB Eğitim ve Gençlik programlarından yararlanmayı sağlamak üzere ülke içinde

¹⁷² 3.6.2011 tarihli ve 634 sayılı KHK'nin 39 uncu maddesiyle, bu fıkrada yer alan "Devlet Planlama Teşkilatı" ibaresi "Avrupa Birliği Bakanlığı" olarak değerştirilmiş ve metne işlenmiştir.

¹⁷³ 3.6.2011 tarihli ve 634 sayılı KHK'nin 39 uncu maddesiyle, bu fıkrada yer alan "Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı" ibaresi "Avrupa Birliği Bakanlığı" olarak değerştirilmiş ve metne işlenmiştir.

kurdukları ve ilgili taraflar ile iş birliği içinde programlardan yararlanma etkinliklerini örgütleyen uygulama birimidir. Belirtildiği üzere Türkiye millî ajans görevini AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi Başkanlığı yürütmektedir. Bu nedenle Başkanlığa, Millî Ajans da denilmektedir¹⁷⁴.

Türkiye’de DPT bünyesinde oluşturulan Millî Ajans Sokrates, Leonardo da Vinci ve Gençlik üç alt boyutta çalışmalarını sürdürmüştür. Diğer bir ifade ile Türkiye’de Sokrates, Leonardo da Vinci ve Youth programının uygulanması ve Avrupa Komisyonu ile ilgili konularla iletişim Millî Ajans tarafından 2002 yılından itibaren yapılmaktadır. Millî Ajans, kamu kuruluşları, özel kurumlar, eğitimle ilgili her kurum veya kuruluşla, sivil toplum kuruluşlarıyla, yerel yönetimlerle, meslek kuruluşları ile bu programların yürütülmesi için çalışmaktadır.

Bugün ise Hayat Boyu öğrenme ve gençlik üst başlığında faaliyetlerini yürütmektedir. Millî Ajans’ın yaptığı çalışmalar doğrultusunda Türkiye AB Eğitim Programlarına Ocak 2004’te imzalanan anlaşmayla tam katılım sağlamıştır.

Millî Ajanslar, Eğitim ve Gençlik Programlarının uygulanması konusunda hem kendi ülke otoritelerine hem de Avrupa Komisyonu’na karşı sorumludurlar. Türkiye Cumhuriyeti için millî otorite, Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı’nın bağlı olduğu Devlet Bakanlığı makamıdır. Eğitim ve gençlik programları, çoğunluk itibarıyla ülke içerisinde değerlendirilmektedir.

Bilgilendirme, tanıtım, başvuru, seçim, finansman ve kontrol aşamaları dâhil olmak üzere her bir bireysel faaliyet ve projenin takibi ve tüm süreçleri tamamen Millî Ajans tarafından yapılmaktadır. Bu anlamda programlar uluslararası bir faaliyet olmasına karşın, aynı zamanda millî irade ve gereksinimlere uygun olarak gerçekleştirilmektedir. Nitekim her ülkenin programların uygulanmasına ilişkin kendi millî önceliklerini belirleme hakkı vardır¹⁷⁵.

Millî Ajans’ın, ülke genelinde eğitim ve gençlik programlarının tanıtımlarının yapılması, çeşitli eğitimler düzenlenmesi, diğer ülke Millî Ajanslarla iş birliği yapılması, verilen hibe ve bütçelerin dağıtılması, projelerin bu merkezde toplanıp

¹⁷⁴ <http://www.ua.gov.tr> (Son Erişim Tarihi: 10.06. 2014)

¹⁷⁵ Onur Köksal, Tülay Yıldırım ve Osman Özdemir, “The Reflection of the Educational Policies of the European Union to Turkish Education System in Terms of Turkey-Eu Integration”, **Middle-East Journal of Scientific Research**, 16 (11): s. 2013,1599-1605

dağıtılması gibi birçok faaliyet alanı söz konusudur. Bunların başlıcaları aşağıdaki gibidir:

- Kamu kuruluşları, kamu ve özel eğitim kurumları, özel sektör, sivil toplum örgütleri, yerel yönetimler, meslek kuruluşları ve gençlik kuruluşları ile yakın iş birliği sağlanması,
- AB Eğitim ve Gençlik Programlarının Türkiye'deki ilgili tüm yararlanıcılara tanıtılması ve bu amaçla gerekli insan gücü, bilgi, fiziki ve hukuki alt yapının oluşturulması ve geliştirilmesi,
- Çeşitli alanlarda küçük çaplı pilot uygulamaların gerçekleştirilmesi,
- Programlara ilişkin belgelerin Türkçeye çevrilmesi,
- Katılım şartları, başvuru ve seçilebilirlik ile ilgili konularda bilgi sağlanması, başvuru işlemlerinin desteklenmesi, organize edilmesi ve kayıt altına alınması,
- Proje önerilerini hazırlama konusunda başvuru sahiplerine ve finanse edilmek üzere seçilen proje önerilerinin uygulanması konusunda katılımcılara tavsiyede bulunulması ve gerekli olduğu takdirde bunların eğitilmesi,
- Proje teklifleri ve diğer başvuruların kabul öncesi değerlendirilmesi ve görüş oluşturulması,
- Proje seçimi aşamasında ulusal karar organına ve AB Komisyonuna destek verilmesi,
- Türkiye'de programlardan yararlanacak kişilerle ve AB Komisyonu ile gerekli sözleşmelerin yapılması ve programlardan yararlanma hakkını kazananlara ödemede bulunulması,
- Ayrılan fonların etkin yönetimi, Başkanlığa (Ulusal Ajans'a) tahsis edilen kaynakların muhasebesi ve izlenmesi için gerekli sistemin kurulması ve işletilmesi,
- Programlar çerçevesinde seçilerek finanse edilen projelerin gelişiminin izlenmesi, tahsis edilen kaynakların kullanımına ilişkin teknik denetim yapılması, rapor istenmesi ve değerlendirilmesi. (idari, mali ve hukuki işlemlerin yürütülmesi),

- Proje sonuçlarının ve özellikle beğeni kazanan iyi uygulamaların ülke içinde ve dışında yayımına katkı sağlanması,
- Programın genel değerlendirmesine, gelişimine ve farklı programlar arasında iş birliğinin artırılmasına katkıda bulunulması,
- AB Komisyonu, diğer ulusal ajanslar ve diğer ülke yararlanıcıları ile ilişkilerin kurulması, geliştirilmesi ve koordinasyon ve iş birliğinin sağlanması olarak belirtilebilir.

Millî Ajans kapsamında yapılan bir diğer çalışma alanı da son yıllarda etkin bir konuma ulaşan Bologna Sürecidir. Bu konuda Millî Ajans 2004 yılında, Avrupa Komisyonu'nun almış olduğu bir kararı uygular. Bu karar gereği, Sokrates programı vasıtasıyla Bologna reformlarının yaygınlaştırılması için birer yıllık yenilenebilir dönemler için seçilecek Bologna Rehberleri Millî Takımları oluşturulması çalışmasıdır. Bu doğrultuda Sokrates programından hibe alınmak üzere Millî Ajans tarafından bir proje hazırlanmış ve Bologna Rehberleri seçilmiştir. Bu projenin amaçları ise şunlardır:

- Türkiye'nin Bologna Süreci ile ilgili fotoğrafının çıkarılması, sürecin neresinde olduğu ve nereye ulaşması gerektiğinin ortaya konulması,
- Yükseköğretim kurumları ile iş dünyası arasında daha yakın iş birliği tesis edilmesi,
- Yükseköğretim kurumlarının en az %50'sinde Avrupa Kredi Transfer Sistemi uygulamasına geçilmesi ve orta öğretim yetkililerine AKTS'nin tanıtılması,
- Değişimin artırılması ve Avrupa üniversiteleriyle daha fazla iş birliği, yükseköğretime hatta orta öğretime Avrupa boyutunun katılması,
- Bologna Sürecinde deneyimli kurumlardan deneyimsiz olanlara bilgi akışının sağlanması,
- Yükseköğretim kurumlarımızın kalitesinin en yüksek düzeyde dengelenmesi,
- Bologna web sayfası oluşturulması,
- Türkiye'deki bütün eğitim kurumlarına Bologna Sürecinin tanıtımıdır.

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım sürecine ilişkin yaptığı çalışmalar, gerek Millî Ajans tarafından iç değerlendirmeler kapsamında, gerekse Millî Ajansın iş birliği içinde olduğu kurumlar kapsamında dış değerlendirmelerle karşı karşıya

kalmaktadır. Bunlardan en önemlisi ve belki de en ciddi olarak sayılabilecek olanı Avrupa Komisyonu'nun hazırladığı yıllık ilerleme raporu ve tavsiye metinleridir.

Millî Program doğrultusunda AB'ye uyum konusunda MEB bünyesinde yönetim alanı ile ilgili bir takım çalışmalar yapılmıştır. Bu anlamda; 3797 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Yasa'nın 4359 sayılı Yasa'yla değişik 53, 56, 61 ve 62'nci maddeleri hükümleri doğrultusunda personel yönetiminin sorumluluk alanlarından;

- a) Yönetici atama,
- b) Öğretmen atama,
- c) İlköğretim müfettişi atama,
- d) Norm kadro konuları yeniden düzenlenmiştir.

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Yasası'yla bireylerin yetiştirilmesi, eğitim hakkının kullanılması, bu hak kullanılırken, fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması, demokrasi ve lâik eğitimin düzenlenmesi ile ilgili esaslar belirlenmiştir. Böylece öğrencilere yurttaşlık bilinci ve demokratik davranışlar kazandırmak, özgürlüklerini kavrayarak, kendi haklarının ve toplumdaki insan haklarının farkında olmaları ve bu hakları korumalarını sağlamak amaçlanmaktadır. Bu şekilde Demokratik Yurttaşlık Eğitimi Projesi insan hakları ve demokrasi kültürünün güçlendirilmesini amaçlamıştır. AB kurumu olmamasına karşın Avrupa Konseyine üye ülkelerce 1997 yılında uygulamaya konulan ve 2001-2004 tarihleri arasında sürdürülmesi kararlaştırılan Demokratik Yurttaşlık Eğitimi Projesi, yeni bir Avrupa oluşturmada önemli bir destekleyici olarak kabul edilmiştir. Avrupa Konseyi'nin bu girişiminin, AB eğitim politikalarını destekleyici nitelik taşıması nedeniyle ele alınmasında yarar görülmektedir.¹⁷⁶

Yine ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında yabancı dil dersi zorunlu ortak dersler arasında yer almaktadır. Yabancı dil öğretiminde amaç, öğrencileri seviyelerine uygun olarak bir dili kullanabilir duruma getirmektir. Bu konudaki öğretim programları, öğrenci kitabı, öğretmen kitabı ve eğitim araçları bütünlük gösterecek şekilde sürekli geliştirilmektedir.

¹⁷⁶ Derya Suner, Avrupa Birliği Eğitim Politikasının Öncelikleri, Kavramsal Bir Analiz, Bakent Üniversitesi Avrupa Birliği Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007, s. 46-49.

Sekiz Yıllık Zorunlu Eğitim kapsamında 2005 yılında ilköğretim programları yenilenmiştir. Yenilenen ilköğretim programlarının haftalık ders çizelgeleri yeniden düzenlenmiş ilköğretim okullarının 4. ve 5. sınıflarına haftada 2 saat yabancı dil dersi zorunlu ders olarak konulmuştur. 6. 7. ve 8. sınıflarda ise haftada 4 saat yabancı dil dersi verilmektedir.¹⁷⁷

Bükreş Bakanlar Konferansı'nda, Lizbon toplantısında iş birliğinde şeffaf yöntem uygulanması, hayat boyu öğrenmenin benimsenmesi" ilkeleri benimsenmiştir. Bu ana ilkeler üzerine, Avrupa Eğitim ve Kültür Komisyonu Başkanı, toplantıya katılan 35 ülkenin Bakanlarına birer mektup göndererek, hayat boyu öğrenme ile ilgili göstergelerin geliştirilmesi için bir uzman görevlendirilmesini istemiş ve görevlendirme yapılmıştır. MEB hayat boyu öğrenme ile ilgili çalışmalarını yaygın eğitim uygulamaları ile bütünleştirerek devam ettirmektedir. AB'ndeki hayat boyu eğitim politikaları doğrultusunda, MEB hayat boyu eğitimi, yaygın eğitim kapsamında değil, yaygın ve örgün eğitimi kapsayacak nitelikte ele almak durumundadır¹⁷⁸.

Temel eğitimi desteklemek, öngörülen hedeflere ulaşabilmek ve AB ülkeleri eğitim sistem ve standartlarına uyum sağlamak amacıyla Avrupa Birliği Akdeniz Programı kapsamında finanse edilmek üzere, başlatılmış olan üç proje bulunmaktadır¹⁷⁹. Bu projeler:

- Temel Eğitimin Desteklenmesi,
- Türkiye'de Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi,
- Mesleki ve Teknik Eğitim Kurumlarının Modernizasyonu projeleridir.

Temel Eğitimin Desteklenmesi Projesi çerçevesinde finanse edilen, 6 yıl süreli ve 100 milyon Euro'luk Temel Eğitimi Destekleme Projesi ile kentsel, kırsal ve geçeköndü bölgelerinde eğitim düzeyinin artırılmasına ve yaşam koşullarının iyileştirilmesine katkıda bulunmak suretiyle sekiz yıllık ilköğretim reformunun

¹⁷⁷ <http://iogm.meb.gov.tr>. (Son Erişim Tarihi: 6 Mayıs 2014)

¹⁷⁸ İbrahim Hakkı Öztürk, "Dünyanın En Dinamik ve En Rekabetçi Bilgi Ekonomisi' Olmak ya da Olamamak: Avrupa Birliği Lizbon Stratejisi ve Eğitim Boyutu", Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, Cilt: 7, Sayı: 2 Bahar/2008, s.13-32.

¹⁷⁹ Nazan Moroğlu, **Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Eğitim**, 1. Cilt Eğitim Dizisi, Alman Liseliler Kültür ve Eğitim Vakfı, İstanbul 2002, s.80.

desteklenmesi amaçlanmıştır¹⁸⁰. Proje temel eğitimin dışında kalan çocukların, gençlerin ve yetişkinlerin eğitim kapsamına alınmasını desteklemiştir¹⁸¹.

AB kadın erkek eşitliği ve eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanmasına yönelik öncelikli politikalar oluşturmaktadır. Bu bakımdan Temel Eğitimin Desteklenmesi Projesi bu amaca dönük uygulamalar içermektedir. Türkiye’de Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi kapsamında finanse edilen 5 yıl süreli 59 milyon Euro’luk Proje ile özel sektörün talepleri ve katılımı doğrultusunda, mesleki eğitim ve öğretim sisteminin modernizasyonu ve ülkenin sosyoekonomik gereksinimleri ve hayat boyu öğrenme ilkelerine uyumunda, temel eğitim, genel orta öğretim ve hatta yükseköğretim sistemleri ile bütünlük içerisinde, modern esnek, kaliteli bir mesleki eğitim sistemi amaçlanmaktadır. Proje tarafından desteklenen yapısal reformun esas amacı, iş piyasasının ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikli iş gücünün daha da gelişmesini sağlayarak girişimciler arasındaki rekabeti arttırmayı içermektedir.¹⁸²

Temel Eğitim Programı Etkinlikleri kapsamında 4306 sayılı Sekiz Yıllık Kesintisiz Zorunlu İlköğretim ile ilgili Yasa’nın 1997 yılında yürürlüğe girmesi ile başlatılan Temel Eğitim Programı için 1998’de Dünya Bankası ile T.C. Hükümeti arasında Temel Eğitim Programı İkraz Anlaşması imzalanmıştır. Temel Eğitim Programı, okul öncesi eğitim, sekiz yıllık zorunlu ilköğretim, öğrencilere yönelik mesleki rehberlik hizmetleri, eğitim kalitesinin artırılması, yetişkin eğitimi, özel eğitim ve sosyal yardımlar gibi temel eğitimin değişik boyutlarını içeren kapsamlı bir eğitim yatırımı olarak görülmektedir.

Temel eğitimin kapsamının ve kalitesinin geliştirilmesi AB’ye uyum sürecinde atılması gereken önemli adımlar arasında yer almaktadır. Bu açıdan Temel Eğitim Programı ile elde edilecek sonuçlar önem taşımaktadır. Zorunlu eğitimi tamamlamadan okul bırakan çocuklar, zorunlu eğitim sonunda herhangi bir nitelik elde etmeyen çocuklar ve niteliksiz olarak veya okuldan ayrıldıktan sonra mesleki

¹⁸⁰ Moroğlu, **a.g.e.**, s.83.

¹⁸¹ Moroğlu, **a.g.e.**, s.85.

¹⁸² A. Duman, “Avrupa Birliği, Türkiye ve Eğitim”, **Mülkiye Dergisi**, Cilt: XXVI, Sayı: 233, 2002, s 191-207.

eğitim almamış çocukların okulu terk etme oranlarını azaltmak için çalışmalar sürdürülmektedir.¹⁸³

Yükseköğretim bakımından da AB 2010 stratejisinde de ifade edildiği gibi dönüşümü zorunlu görmektedir. Yükseköğretimdeki bu dönüşüm gerekliliğini, sorumluluk ve saydamlık için devlet ve halk baskısı, maliyetler, etkililik, kalite güvencesi ve verimlilik gibi eski gler ile yükseköğretimin yeni paydaşları, teknolojidaki hızlı değişimler, küresel çağda yenilenebilir becerilere yönelik değişen sosyal talepler gibi yeni gler ortaya çıkarmaktadır. Bu doğrultuda küresel ölçekte yükseköğretimin etkililiği ve verimliliğinin sağlanmasında OECD, UNESCO ve AB gibi uluslar üstü sistemlerin ortaya koyduğu politikalar önem taşımaktadır.¹⁸⁴

AB, yurtdışındaki eğitimin sadece farklı ülkelerin düşüncelerini, dillerini ve kültürlerini öğrenme açısından değil, aynı zamanda mesleki ve akademik kariyerlerin gelişimine de katkıda bulunmasını göz önüne alarak, öğrencilerin eğitimlerinin bir kısmını yurtdışında yapmalarını yaygınlaştırmaya alıřmaktadır¹⁸⁵.

Yükseköğretim alanında AB düzeyinde yapılan en önemli çalışmalardan biri Avrupa Kredi Transfer Sistemi'dir. AKTS ğrenci hareketliliğini kolaylaştırmak ve öğrencilerin yurtdışında gördükleri eğitimlerinin kendi ülkelerinde tanınmasını garanti almak için geliştirilmiştir. AKTS, ğrencilerin yurtdışında aldıkları ve başarılı oldukları ders kredilerinin, bir yükseköğretim kurumundan diğerine transfer edilmelerini sağlayan bir sistemdir. AKTS, başlangıçta iki farklı ülkenin yükseköğretim kurumları arasında yapılan geçişler için geliştirilmiştir. Ancak aynı yükseköğretim kurumu içerisinde veya aynı ülkedeki farklı yükseköğretim kurumları arasında da uygulanabilmektedir¹⁸⁶.

¹⁸³ Cem Topsakal, **Avrupa Birliği Eğitim Politikaları ve Bu Politikalarına Türk Eğitim Sisteminin Uyumu**, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 2003, s. 330-345.

¹⁸⁴ Marek Kwiek, "Globalization and Higher Education", **Higher Education in Europe**, Vol.. XXVI, No.1, 2001, p.28-38.

¹⁸⁵ Marijk van der Wende, "Towards a European Approach to Ranking" In: Nian Cai Liu, Qi Wang and Ying Cheng (Eds.). *Paths to a World-Class University. Lessons from Practices and Experiences. Global Perspectives on Higher Education Volume 23.* Sense Publishers., 2011, pp. 125-139.

¹⁸⁶ Mustafa Sağlam, Fatma zdoğru, Funda ıray, 2011, **Avrupa Birliği Eğitim Politikaları Ve Türk Eğitim Sistemi'ne Etkileri**, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, Aralık 2011, Cilt: VIII, Sayı: I,s. 87-109

AKTS'nin diğ er öğrenci hareketliliğine yönelik programlardan, yurtdış ında eğitim alacak olan öğrencilerin, ev sahibi üniversitenin kendi öğrencileriyle birlikte derslere devam etmelerini sağlamaktadır¹⁸⁷. Ayrıca öğrencilerin yurtdış ında sadece bir süre için değ il, istedikleri takdirde, gitmiş oldukları yükseköğretim kurumunda programlarını tamamlayana kadar kalmalarına imkân sağlar. İsteyen öğrenciler, üçüncü bir yükseköğretim kurumuna da yatay geçiş yapabilirler¹⁸⁸.

AKTS yükseköğretim kurumlarına, ders programları ve ders içerikleri hakkında bilgi vermesi, ders programlarının yapısı, öğrencilerin ders yükü ve öğrenim sonundaki kazanımlarının yeniden gözden geçirilmesi yönünde yararlar sağlamaktadır. Türkiye yükseköğretim sistemi, 2001 yılında başlayan çalışmalarla büyük ölçüde AKTS sistemine uyum sağlamıştır. AKTS sisteminin kurulmasıyla birlikte yükseköğretim öğrencileri Sokrates ve Erasmus Programları kapsamında AB'ne üye ülkelerde öğrenim yaşamlarını sürdürebilmektedirler¹⁸⁹. AB'de özellikle yükseköğretimde özel sektörün yatırımlarının teşvik edilmesi eğitim politikalarına ilişkin önemli bir konu olarak görülmektedir. Avrupa ülkelerinde kamu finansmanının giderek azalması ve eğitime katılım oranlarının yeni finansman kaynakları gerektirmesi karşısında özel sektör yatırımları, eğitim kurumlarına yeni bütçe kaynağı sağlama seçeneklerinden biri olarak görülmektedir¹⁹⁰.

AB'ni dünyada bilgiye dayalı ekonominin lideri yapabilmek için insan kaynaklarına daha fazla oranda ve etkililikle yatırım yapılması zorunluluk olarak görülmektedir. Bu kamu sektörünün bilgi toplumu için anahtar alanlarda ve özel sektör için yükseköğretim, yetişkin eğitimi ve sürekli mesleki eğitim alanında daha yüksek yatırımları kapsamaktadır¹⁹¹.

Türkiye'de yükseköğretimin finansmanı büyük ölçüde devlet tarafından karşılanmaktadır. Yükseköğretimde kaynak çeşitliliğini artırmaya yönelik etkili

¹⁸⁷ YÖK, 2004, **Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu**, T.C. Yükseköğretim Kurulu, <http://www.yok.gov.tr/egitim/ab/Turkyuksekogretimbugun>,(Son Erişim Tarihi10.07. 2011).

¹⁸⁸ YÖK (Yüksek Öğretim Kurulu), 2011, Web: <http://bologna.yok.gov.tr/index.php>. (Son Erişim Tarihi 8 Ağustos 2011)

¹⁸⁹ **Leonardo Da Vinci Ecvet-Projects**, <http://www.adam-europe.eu/adam/project/view.htm?prj=3837>, 2009, p.83

¹⁹⁰ YÖK. 2001, **Avrupa Kredi Transfer Sistemi**, T.C. Yükseköğretim Kurulu, <http://www.yok.gov.tr/egitim/ab/AKTS.doc>, (Son Erişim Tarihi 10. 07. 2011).

¹⁹¹ YÖK. **AB'de Yükseköğretim**, <http://www.yok.gov.tr/egitim/ab/avrupa.doc>, (Son Erişim Tarihi10. 07. 2011).

politikaların oluşturulmadığı, özellikle özel sektör ile yakın iş birliği alanlarının geliştirilemediği söylenebilir. Türkiye’de yükseköğretim sistemi, programların yapılandırılması, süresi, AKTS sisteminin uygulanması, kalite güvencesi gibi boyutlarda AB ile büyük ölçüde uyum sağladığı ifade edilebilir¹⁹².

Bilindiği gibi her bir müzakere faslının taraması bittikten sonra, Komisyon’un tarama raporu sunması gerekmektedir. Komisyon bu raporlarda, ayrıntılı tarama sırasında aday ülke olarak Türkiye tarafından sunulan verilere dayanarak Türkiye’nin müzakerelere hazır olup olmadığını değerlendirmekte ve sonuç kısmında ya faslın müzakereye açılmasını önermekte ya da bunun için tamamlanması gereken ön şartları ortaya koymaktadır.

Rapora göre ülke uyumu bağlamında Türkiye, Eğitim ve Kültür alanında müktesebatı kabul etmektedir. Türkiye üyeliğe kadar müktesebatı yürürlüğe koymada herhangi bir zorluk beklemediğini belirtmektedir. Rapora göre Türkiye siyasal alanda iş birliği yönünde olumlu bir zemine sahiptir. Türkiye anayasası eğitim ve öğretim hakkını garanti altına almaktadır ve resmî ve gayri resmî öğretimi içeren temel kanun açıkça belirtmektedir ki öğretim kurumları ırk, din cinsiyet ve din ayrımı yapmadan herkese açıktır. Ancak, eğitimde fırsat eşitliğinin herkese sağlanması ve genel ve mesleki eğitimin insanların tüm hayatı boyunca devam etmesi yönünde bir yakınmada bulunulmuştur. Eğitim faaliyetlerinin yürütülmesinde iki ana kuruma değinilmiştir¹⁹³.

Millî Eğitim Bakanlığı resmî ve gayri resmî eğitim kurumlarının açılmasını mesleki eğitimin icrasını da içerecek şekilde eğitim ve yükseköğretim hariç tüm eğitim faaliyetlerini planlamak, yönetmek ve kontrol etmekten sorumludur.

Anayasal olarak özerk bir diğer kurum olan Yükseköğretim Kurulu da yükseköğretimi düzenlemekte yönlendirmekte ve kontrol etmektedir. Türkiye AB tarafından eğitim alanında üzerinde anlaşılan amaç ve hedefleri tamamen paylaştığını Lizbon Takvimin bir parçası olarak ifade etmiştir ve üyelik sürecinde bu hususlara bütünleşmeyi amaçlamaktadır.

¹⁹² Terzi, **a.g.e.**, s.125-130.

¹⁹³ Öztürk, **a.g.e.**, s.13-32.

Türkiye 2005 yılında ortak hedeflere yönelik stratejilerini ve gelişimini içeren bir rapor sunmuştur. Burada eğitime ayrılan bütçenin GSYİH'daki oranı 2003 yılında %3.79'dan 2005 yılında %4.18'e yükseldiği belirtilmiştir. Türkiye'nin kaynakların daha iyi kullanımını sağlamayı ve eğitim sistemindeki özel yatırımları cesaretlendirmeyi amaçladığı ve son on yıl içerisinde tüm eğitim ve öğretim alanlarına katılım oranı arttırdığı belirtilmiştir.

Programlar Türkiye'deki öğrencilerin OECD ve AB ortalamalarına kıyasla özellikle okuryazarlık performanslarının nispeten daha zayıf olduğunu gösteren PISA çalışmasına göre yeniden düzenlenmiştir. Bilginin ve iletişim teknolojilerinin eğitimin her safhasında daha etkin kullanımın sağlanması için Türkiye, en azından orta öğrenimi bitirmiş ortalama insan yüzdesini artırmayı belirgin bir şekilde planlamaktadır. Rapora göre hayat boyu öğrenim geçen 20 yıl boyunca öncelik olmuştur. Bu yönde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve İş ve İşçi Bulma Kurumu mesleki eğitim ve istihdam arasındaki bağlantıyı güçlendirmek için özel programlar oluşturmuşlardır¹⁹⁴.

Türkiye henüz gençlik alanında açık metot koordinasyonda yer almaya ve gençlik politikasına ait millî bir rapor göndermeye davet edilmemiştir. Bununla birlikte, Türkiye'nin gençliğin katılımı ve bilgilendirilmesi, gençlik ve gönüllü aktiviteler için daha fazla anlayış ve bilgi için AB içerisinde ortak hedeflerin belirlendiği Gençlik Üzerine Komisyonun Beyaz Kitabı danışma sürecinde yer alması olumlu karşılanmıştır. Türkiye millî değerlendirmelerini bu hedeflere uyarlamıştır. Türkiye'deki hâlihazır gençlik politikası gençlerin sosyal ve siyasi hayatta yer almasını, genç insanların ekonomiye entegre olması için daha iyi fırsatlar oluşturulmasını, zayıf durumda olan gençlerin katılımının iyileştirilmesini sağlayacak desteği kapsamaktadır.

STK'ları genel anlamda gençlik politikalarını yürürlüğe koyma ve geliştirmeyi hedeflemektedir. Yeniden düzenlenen mahalli yöneticiler yasası, genç nüfusun mahalli yönetime katılımını teşvik etmek için şehir meclislerinde gençlik konseyi kurmayı her belediye için zorunlu hâle getirmektedir. Hükümet, Millî Gençlik Meclisi kurmayı ve meclisteki yaş limitini azaltmayı planlamış ve aynı

¹⁹⁴ Ferda Uzunyayla, **Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Eğitim ve İstihdam Politikaları**, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2007, s. 56-61.

zamanda ülke çapında boş zamanlar ve sosyal aktiviteler için gençlik merkezlerini güçlendirmeyi istihdamı ve yatırımını farklı programlar altında iyileştirmek için çabalamıştır. Tüm bireylerin eğitim imkânlarına ulaşması yönünde olumlu beklentiler ortaya konmuştur. Göçmen işçilerin yetişkin çocuklarının eğitimi konusunda 2002 yılında çıkarılan yasanın yürürlüğe koyulmasıyla bu öğrencilere eşit eğitim, öğretim ve burs fırsatlarının tanınması garanti altına alınmaktadır. Yasa, merkezî yönetim kurulu ve bölgesel müdürlüklerin görevleri olduğunu diğer bir anlamda bu öğrencilerin dillerini ve kültür temellerini öğrenmeleri, kimliklerini korumaları ve bu öğrenciler ve aileleri için Türkçe kurslar açılmasını sağlamak için gerekli önlemlerin alınmasını öngörmektedir¹⁹⁵.

Yabancı öğrencilerin yabancı dil becerilerini ölçen bir İngilizce sınavı kapsamında ya da ülke orijinine göre yapılan ikili anlaşmalar çerçevesinde kurulan bir müşterek komite tarafından seçim yoluyla yükseköğretim kurumlarına kabul edilmeleri ve AB uyruklular ve yabancı hükümetler ve kurumlarla yapılan kültürel değişim programları ve kültürel anlaşmalar çerçevesinde üçüncü ülkeler vatandaşları için mevcut olan devlet burslarına değinilmiştir.

Hâlihazırda Türkiye ikili anlaşmalarda; kendi vatandaşlarının yabancı ülkelerde sahip oldukları ayrıcalıklara, aynı yabancı ülke vatandaşlarının Türkiye’de sahip olması anlamına gelen karşılıklılık prensibini uygulamaktadır. Türkiye üyeliğin bu prensibin yerini alacağını ve tüm AB üyesi ülke öğrencilerinin eşit muamelesiyle sonuçlanacağını belirtmiştir. Türkiye üyelik sonrası herhangi bir ayrımcılık olmayacağı prensibini uygulayacağı konusunda kendisini yükümlülük altına sokmuştur. Raporda Türkiye’nin AB’nin eğitim programlarına uyumu da yer almıştır.

Türkiye kurumsal ve idari yapıyı oluşturduktan, düzenleyici çalışmalardan, personel eğitiminden ve potansiyel katılımcıların bilgilendirme kampanyalarını içeren hazırlık önlemlerini yürürlüğe koyduktan sonra 1 Nisan 2004’den itibaren Leonardo da Vinci ve Sokrates ve Youth Avrupa Birliği programlarında yer almaktadır. Türkiye Millî Ajansı bir yandan Avrupa Komisyonu’na diğer yandan

¹⁹⁵ European Centre for the Development of Vocational Training, 2012, Development of national qualifications frameworks in Europe, **Working Paper No 12**, October 2011, Luxembourg Publications Office of the European Union, 2012 (<http://europa.eu>), pp.247-253

Millî Otoriteye rapor veren, yasal bir statü kazanmış bağımsız toplumsal bir kurumdur. Millî Otoritenin görevleri Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı'nın siyasi sorumluluğu altında 7 kurumu içeren ve Devlet Planlama Organizasyonu Müsteşar Yardımcısı tarafından yönetilen Yönetim ve İzleme Komitesi tarafından yürütülmektedir. Millî Otorite tarafından desteklenen bilgilendirme kampanyalarıyla üç programın hepsi ilgili katılımcılarla büyük bir ilgiyle başlamıştır. Süreç içinde yıllara göre bir sonraki yıl bir öncekine göre uygulama sayılarında önemli artışlar meydana gelmiştir. Bununla birlikte sınırlı bütçeden dolayı onaylanan proje sayısı daha düşüktür. Yine de birçok Türk vatandaşının bu üç programdan yararlanması beklenmektedir¹⁹⁶

Türkiye'nin yakın gelecekteki politikası ve öncelikleri, potansiyel katılımcıları artırarak ülkenin daha az gelişmiş olan bölgelerindeki dezavantajlı grupların programlara katılımını kolaylaştırmak ve kaliteli projelere öncelik vermeyi içermektedir.

Potansiyel katılımcıları artırmak için Türkiye, Erasmus öğrencileri için tamamlayıcı fonlar sağlamış ve bunun gelecekte Hayat Boyu Öğrenim Programı'na ve Aktif Gençlik programına finansal katkısını artırmayı planlamıştır.

Dezavantajlı grupların programlara katılımını kolaylaştırmak için her programın kendi yöntemleri vardır, örneğin daha az fırsatı olan insanlara projelerin karar aşamasında ek puanlar vermek ya da bu tür projelere ödenek sağlamak gibi. Bilgilendirme ve öğretim safhalarının yapılacağı şehirlerle bu faaliyetlerdeki katılımcıların seçimi de bu siyasete hizmet etmektedir. Türkiye'nin doğu ve güneydoğu bölgeleri oldukça fazla sayıda dezavantajlı insan olduğu göz önüne alındığında buralarda yüksek sayıda bilgilendirme toplantısı yapılmalı ve bu bölgenin projelerine öncelik verilmektedir.

Ülkemizde diğer Avrupa üniversiteleriyle müşterek çalışmalar ya da çalışma programları kurmak için yasal bir engel bulunmamaktadır. Bununla birlikte Komisyon tarafından bu çalışmaların ya da çalışma programlarının YÖK tarafından

¹⁹⁶ Belgin Arslan Cansever, "Avrupa Birliği Eğitim Politikaları ve Türkiye'nin Bu Politikalara Uyum Sürecinin Değerlendirilmesi", **International Online Journal of Educational Sciences**, 1 (1), 2009, s. 222-232

onaylanması önerilmiştir. Uyum derecesi ve yürürlüğe koyma kapasitesi bağlamında genel olarak Türkiye, müktesebatı yürürlüğe koyma ve uyumda iyi bir seviyeye ulaşmıştır. Bu bölümün altındaki müktesebatı tamamen uygulamak için en iyi katılım öncesi hazırlık periyodunu sağlamak yolunda Türkiye eğitim ve öğretim açısından AB tarafından kabul edilen ortak hedeflere ulaşmaya doğru çaba sarf etmeye devam etmeye ihtiyaç duymaktadır¹⁹⁷.

Katılım tarihinde AB ve Türkiye halkı arasında ayrımcılık yapmama prensibini yürürlüğe koyma teminat altına alınmalıdır. Ayrıca, Komisyona göre Türkiye UNESCO konvansiyonundaki Kültürel Çeşitlilik sözleşmesini imzalamaya gereksinim duyacaktır. Rapora göre Türkiye'nin Eğitim Öğretim ve Gençlik politikalarının önceliği ve hedefleri AB'ndeki ülkelerle büyük oranda uyum içerisindedir.

Türkiye açık metot iş birliği, başarılı deneyimlerin karşılıklı değişimini sağlayarak ortak hedeflerin yerine getirilmesi için çalışmak ve politikaları hakkında raporlar sunmak çerçevesinde; AB ile iş birliği yapmaya katılmak istemektedir.

Eğitim ve öğretim politikaları değerlendirildiğinde, Türkiye'nin tam üyeliğe katılımına kadar geçen süre içerisinde bu konuda dikkate değer bir zorluk beklenmemektedir. Eğitim alanındaki yasa, eğitimin tüm prensiplerini özellikle fırsat eşitliği prensibini içermektedir. Türkiye AB seviyesi olarak kabul edilmiş eğitim alanındaki hedef ve amaçları paylaşmakta ve bunlara katılım sürecinde yaklaşmaktadır. Türkiye ortak göstergeler ve değerlendirmelerde çalışmayı istemekte ve okuryazarlık, orta eğitimin tamamlanması ve hayat boyu öğrenmede yer almak gibi performansının AB seviyesinin altında olduğu yerlerde çaba göstermeye devam etmektedir.

Göstergeler ve değerlendirmeler üzerine yıllık raporda Komisyon, Türkiye'nin AB hedeflerine doğru bu sahalarda yaptığı gelişimi takip edebilecektir. Tarama Raporunun gösterdikleri doğrultusunda, Türkiye, eğitim alanında yatırımları artırmak, eğitimi kullanma hakkını tüm seviyelerde iyileştirme için son yıllarda büyük çaba sarf etmiştir.

¹⁹⁷ Meltem Müftüler Bac, Turkey's Political Reforms and the Impact of the European Union, **South European Society & Politics**, Vol. 10, No. 1, (March 2005), s.16–30

Buna ek olarak Türkiye'nin eğitim sisteminde özel sektörün ve STK'larının artan ilgisini gözlemlemek mümkündür. İlköğrenime erişimi geliştirmek, mesleki eğitimle istihdam arasında daha iyi bir bağlantı kurmak, eğitimin kalitesini sürekli artırmak, mevcut olan cinsiyet ve bölgesel farkları aşmak, eğitimi erken bırakanların oranını azaltmak, hayat boyu öğrenimi geliştirmek, yükseköğretim sistemini merkezi olmaktan çıkararak idari ve ekonomik özerklik kazandırmak gibi eğitimin değişik seviyelerinde yapılması gereken birçok ev ödevi vardır.¹⁹⁸

Eğitim, katılım öncesi süreçte sürdürülebilir bir gelişim için katalizör olarak önceliklerden biri olarak kalmalıdır. Türkiye'nin gençlik politikasının hedeflerinin, komisyonun Beyaz Kitabı ile ve AB seviyesindeki ortak hedeflerle uyumlu olması önerilmiştir.

Türkiye'nin istenildiğinde gençlik alanında açık metot iş birliğine katılmaya hazır olduğu belirtilmiştir. AB vatandaşları için eğitime erişimin sağlıklı yürütülmesi için de çeşitli çalışmalar yapılmıştır. 2002 yılında çıkarılan göçmenlerin okul çağındaki çocuklarının eğitimiyle ilgili yasa 77/486/EC direktifiyle uyum hâlinindedir.

Katılıma kadar olan geçen zamanda Türkiye, AB ve kendi vatandaşları arasında ayrımcılık karşıtı olma prensibini uygulayacağını vaat etmiştir. Bu aynı zamanda demektir ki; kendi eğitim kurumlarına başvurabilecek AB ülkelerinin öğrencileriyle ilgili olarak öğrenim harçları ve burslar konusunda ayrımcılık yapmayacaktır. Türkiye şu an uygulanan karşılıklı prensibinden AB'ye karşı uygulayacağı ayrımcılık karşıtı prensibe geçiş için alacağı muhtemel idari ve yasal önlemleri karşılamak için uygulayacağı şekle dair niyetlerini sunması gerekecektir.

Komisyon raporuna göre, Türkiye'nin Sokrates, Leonardoda Vinci ve Youth AB programlarına katılımı başarılı olmuştur. Türkiye Millî Ajansı, proje seçiminin organizasyonu, sözleşme imzalanması, katılımcılara ödeme, proje izleme ve Komisyona rapor etme konularını içeren merkez dışı faaliyetleri yönetmede kendisine verilen görevleri tatmin edici bir şekilde yerine getirmiştir. Millî Ajans'ın uygulama sayısında önemli sayıda bir artış için idari yapısını güçlendirme çabalarına

¹⁹⁸ Ayşen Aydın, **Avrupa Birliğine Giriş Sürecinde Avrupa Birliği Eğitim Politikaları ve Türk Eğitim Sistemine Yansımaları**, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006, s. 75-80.

devam etmesi önerilmiştir. Bu yönde, Millî Ajans'ın idari yapısına ve personel rejimine yönelik uyum hayata faaliyeti gerçekleştirilmiştir.

Yönetim ve İzleme Komitesi, izleme ve Millî Ajans'ın işlerini değerlendirme tüm bakanlıklarla güçlü bir iş birliği ve koordinasyon konusunda temel role sahiptir. Türkiye Millî Ajanstaki katılımına devam etmekte ve personel sayısını artırmakta olduğundan ve uygulamalarda kaliteye odaklandığından, yeni nesil AB programlarını dikkate alındığında belirgin bir zorluk beklenmemektedir.

Türkiye aynı zamanda programlara finansal katkısını artırmayı değerlendirmektedir. Millî Ajans ve Millî Otorite gibi yapılar gerektirmeyen ve merkezî olarak yönetilen Erasmus Mundus programı için bir zorluk beklenmemektedir. Tarama Raporu'nun geneline bakıldığında tam üyelik müzakereleri yolunda Türkiye'nin eğitim sahasında olumlu potansiyele sahip olduğu komisyon tarafından ortaya konmuştur.

Programlar ve projeler bakımından Sokrates, Leonardo Da Vinci ve Youth isimli Topluluk Programlarına katılımı ilgili olarak, merkezî kurumlar ve Millî Ajans önemli ilerleme kaydetmiştir. Türkiye, gerekli hazırlık önlemlerini tamamlamıştır ve Nisan 2004'den bu yana programlara tam katılım sağlamaktadır. Millî Ajans personel ve altyapıya ilişkin uygulama kapasitesini geliştirmiştir. Programların uygulanmasına yönelik ilk deneyimler oldukça tatmin edici seviyededir.¹⁹⁹

Göçmen işçi çocuklarının eğitime ilişkin kanun uygulanmaktadır. Eğitim ve mesleki eğitim reformuna ilişkin olarak, UNICEF ve AB tarafından desteklenen eğitim programlarının da katkısıyla, özellikle Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinde kız çocuklarının okullaşma oranında etkileyici bir artış yaşanmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı, AB fonlarından finanse edilen mesleki eğitim programlarının desteğiyle Eğitimde Uluslararası Standart Sınıflandırmayı esas alan standart müfredatı kabul etmiştir. Söz konusu müfredat, temel eğitimi ve yaşam boyu eğitimi kapsamaktadır.

¹⁹⁹ Çetin Terzi, **Uyum Sürecinde Türkiye Eğitim Politikalarının Avrupa Birliği Eğitim Politikaları Doğrultusunda Değerlendirilmesi**, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Basılmamış Doktora Tezi, Eskişehir 2005,s. 125-133.

Yükseköğretim Kurulu'nun yapısına ilişkin Anayasa değişikliği Mayıs 2004'de gerçekleşmiştir. Bunun sonucu olarak, Genelkurmay Başkanlığı'nın kurula temsilci gönderme yetkisi kalmamıştır.

Belirtildiği gibi yükseköğretimde kalitenin artırılmasını hedefleyen Bologna Süreci'ne Türkiye 2001 yılında katılmış ve 2009 yılında Bologna Planlama Sistemi'nden 5 tam puan üzerinden 3.80 olarak yükseköğretim alanındaki iyi konumunu korumuştur.

Bu gelişmelere ek olarak ilerlemeler hakkında AB'nin ortaya koyduğu ilerleme raporları da bu konuda fikir vermesi bakımından dikkat çekicidir.

AB'ye katılım sürecinde Komisyon, aday ülkelerin Kopenhag kriterlerini karşılama yönünde kaydettikleri ilerlemeleri düzenli olarak izlemekte ve gelişmeleri her yıl hazırladığı ve İlerleme Raporu adı verilen değerlendirmelerle ortaya koymaktadır.

İlerleme Raporları, aday ülkelerin üyelik yönünde göstermiş oldukları gelişimlere ilişkin olarak sundukları bilgilere, parlamento rapor ve kararları ile başta Avrupa Konseyi, AGİT ve uluslararası finans kuruluşları olmak üzere uluslararası örgütler ile sivil toplum örgütlerinin değerlendirmelerine dayanmaktadır. Dolayısıyla AB İlerleme Raporları, aday ülkelerin Kopenhag ölçütlerine uyumunu değerlendirmekte, sağlanan gelişmeleri ve öncelikler çerçevesinde yapılması gereken düzenlemeleri açıklamaktadır. Bu bakımdan Ülkemizin AB ile yürüttüğü müzakere sürecinde 26. Fasılt altında Eğitim ve Kültür konusu ele alınmakta ve Türkiye için 1998 yılından itibaren her yıl düzenli olarak İlerleme Raporlarında yer almaktadır.

Raporlar başarılı eğitim uygulamalarını, yaşanan sorunları, eksiklikleri ve tavsiyeleri bakımından bir değerlendirme içermektedir. Bu raporlar özetle aşağıdaki gibidir:

1998 Yılı İlerleme Raporu'nda, 1997'de çıkarılan yasa ile zorunlu eğitim süresinin beş yıldan sekiz yıla çıkarıldığı ve böylece ilköğretimdeki öğrenci sayısını büyük ölçüde arttığı belirtilerek, Türkiye'nin, genel eğitim düzeyini Avrupa Birliği standartlarına yükseltmek için gayret etmekle beraber, eğitim sağlanmasında, dersliklerde, öğretim kadrosunda ve genel olarak personel alanında hâlâ eksikler ile karşı karşıya olduğu vurgulanmıştır. Diğer taraftan, Türkiye ile mutabık kalınacak usullere uygun olarak, Türkiye'nin 2000-2004 yıllarında Sokrates, Leonardo ve

Avrupa İçin Gençlik Programlarına katılma imkânını öngörmekte, bu katılımın, kültürlerin ve zihniyetlerin birbirine yaklaşmasına hizmet edeceği belirtilmektedir²⁰⁰.

1999 Yılı İlerleme Raporu'nda var olan bilgiler, eğitimde sağlanan gelişmeleri değerlendirmek için yeterli olmadığı belirtilmiştir. Leonardo da Vinci II, Sokrates II ve Avrupa için Gençlik başlıklı Topluluk Programlarına Türkiye'nin katılmasına imkân vermek üzere Türkiye'de uygulamaya konulacak hazırlayıcı düzenlemelerin yapıldığı belirtilmiştir²⁰¹.

2000 Yılı İlerleme Raporu'nda Türk eğitim sistemi temel ilkelerinin çoğunluğu, AB ülkeleri eğitim ilkeleriyle tutarlı ve uyumlu olduğu belirtilmiştir. Ancak okullaşma oranlarında düşüklük bulunduğu ortaya konulmuştur. Mesleki eğitim sisteminin etkinliğini arttırmak için yeni düzenlemeler tavsiye edilmektedir. Türkiye'nin öğretim, eğitim ve gençlik sahalarındaki Topluluk Programlarına katılımı için yeni hazırlıkların yapıldığı ve göçmen işçilerin çocuklarıyla ilgili AT yönergelerinin aktarımına ilişkin kesin durumun daha da netleştirilmesi gerekliliği belirtilmiştir. Diğer taraftan, öğretimin iyileştirilmesi Türkiye'de yüksek bir öncelik olmaya devam ettiği vurgulanarak, zorunlu öğrenim süresinin 5 yıldan 8 yıla çıkarılarak önemli bir adım atıldığı böylece, üç yıl sonra orta öğrenimdeki ve altı yıl sonra yükseköğrenimdeki öğrencilerin sayısı artacağı, VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planının da 2005 yılında orta öğrenimde okullaşma oranının %75'e çıkmasını öngörüldüğü, orta öğrenim içinde mesleki ve teknik öğrenimin oranının 2005 yılında %35'e çıkarılacağı belirtilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığının yetkilerini, illere veya ilçelere devrederek, bu görevlerin daha alt kademelere aktarılması tavsiye edilmiştir²⁰².

2001 Yılı İlerleme Raporu'nda Türk eğitim sisteminin dayandığı ilkelerin çoğunluğu itibarıyla AB eğitim sistemleriyle uyumlu olduğu belirtilmiştir. Ancak özellikle kırsal alanlarda eğitimin niteliğinin eşit olmadığı vurgulanmıştır. Türkiye'de öğretim sistemi içinde daha kolay geçiş yapılmasına imkân verecek tek

²⁰⁰ Türkiye'nin Katılım Yönünde İlerlemesi 'ne İlişkin Komisyon 1998 Düzenli Raporu, 1998, s.36

²⁰¹ Türkiye'nin Katılım Yönünde İlerlemesi 'ne İlişkin Komisyon 1999 Düzenli Raporu, 1999, s.40

²⁰² Türkiye'nin Katılım Yönünde İlerlemesi Üzerine Komisyon'un 2000 Düzenli Raporu, 2000, s.42-43.

bir mesleki öğretim sisteminin temelini atan yeni yasa çerçevesinde, üniversite giriş sınavına katılmaksızın, ileri düzeyde mesleki öğretim ve eğitim sunan kurumlara girmenin mümkün olacağı belirtilmektedir²⁰³.

2002 Yılı İlerleme Raporu'na göre eğitim ve mesleki eğitim alanında ilerleme sağlanmıştır. Ocak 2002'de çıkarılan bir Bakanlar Kurulu Kararıyla, Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde AB Eğitim ve Gençlik Programları Daire Başkanlığı kurulmuş, söz konusu daire başkanlığına, çeşitli bakanlıklardan destek alınarak, yedi personel atanmıştır. Üç AB programından (Sokrates, Leonardo da Vinci ve Gençlik) sorumlu Millî Ajans olarak faaliyet gösterecek bir merkez hâline gelmesi planlanan bu daire Başkanlığı'na, yasal statü kazandırılması ve başkanlığın işlevsel hâle getirilmesi amacıyla, Devlet Planlama Teşkilatı'nın Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de değişiklik yapılması yönündeki çalışmaların sürdüğü belirtilmiştir. AB programları Sokrates, Leonardo da Vinci ve Gençlik programlarına yönelik hazırlık çalışmalarını yürütmek amacıyla, Devlet Planlama Teşkilatı bünyesinde bir Daire Başkanlığı'nın kurulması olumlu karşılanmıştır. Bu Başkanlığa, yasal statü kazandırılması ve başkanlığın işlevsel hâle getirilmesi amacıyla, Devlet Planlama Teşkilatının Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de değişiklik yapılması yönündeki çalışmaların sürdürüldüğü belirtilmiş bunu Millî Ajans'ın kurulması ile perçinlenmesi tavsiye edilmiştir.

Göçmen işçilerin çocuklarının eğitimine ilişkin direktifin iç hukuka aktarılması konusunda ilerleme olduğu açıklanmıştır. Hükümet, eğitim ve mesleki eğitim sistemi reformuna ilişkin olarak, 2005 yılına kadar zorunlu eğitim süresinin on iki yıla ve 2002-2003 öğretim yılı itibarıyla orta öğretim süresinin dört yıla çıkarılması yönünde gerekli önlemleri aldığı belirtilmiştir.

Merkezileşmenin terkedilmesi ile ilgili uygulamalardan söz edilmiştir. Bölgesel farklılıklara dikkat çekilmiştir. Kız öğrenciler ayrıca ele alınmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın kurumsal kapasitesinin artırılması, eğitim sisteminin merkezi olmayan bir yapıya kavuşturulması, müfredat ve eğitim tekniklerinin gözden geçirilmesi ve iş gücü piyasasının ihtiyaçları ile mesleki okul mezunlarının sahip

²⁰³ Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılım Sürecine İlişkin 2001 Yılı İlerleme Raporu, 13.11.2001, s.72-73.

olduğu vasıflar arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi, eğitim sisteminin verimliliğinin artırılması bakımından çözülmesi gereken meseleler olarak ortaya konulmuştur²⁰⁴.

2003 Yılı İlerleme Raporu'nda Türkiye'nin ilgili AB programlarına katılımından sorumlu birimin "Millî Ajans" Ocak 2002'de DPT bünyesinde kurulmasını ardından 32 yeni personel, atanma ve farklı bakanlıklardan görevlendirme yoluyla istihdamı, Temmuz 2003'te DPT Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'de yapılan değişiklik gelişme olarak kaydedilmiştir.

Göçmen işçi çocuklarının eğitimi, eğitim süresindeki artışlar olumlu karşılanmıştır. Meslek Okullarının cazip hâle getirilme çalışmaları övülmüştür. Engelli çocukların eğitimi konusundaki adımlar takdir edilmiştir.

MEB ve YÖK arasındaki ilişkiler değerlendirilmiştir. Üniversitelerin istihdam çalışmaları yapmaları tavsiye edilmiştir. Üniversiteleri istihdam piyasasına daha fazla yönlendirmek amacıyla YÖK'ün koordinasyon görevi hatırlatılmıştır²⁰⁵.

2004 Yılı İlerleme Raporu'nda eğitim-öğretim ve gençlik sektörlerinin, öncelikle üye ülkelerin sorumluluğunda olduğu, üye ülkelerin Leonardo Da Vinci, Sokrates ve Gençlik programlarına etkili biçimde katılımına ilişkin gerekli uygulama kapasitesini sağlamaları tavsiye edilmiştir. Yüksek nüfus artışı ve eğitimde ihtiyaçların artması karşısında eğitim bütçesi üzerinde durulmuştur. Yükseköğretim Yasası'nın merkeziyetçi yapısı eleştirilmiştir. Mesleki Teknik öğretim okullarından mezun olanların yükseköğretime girişindeki sınırlamaların kaldırılması tavsiye edilmiştir²⁰⁶.

2005 Yılı İlerleme Raporu'nda Eğitim ve öğretim alanında Türkiye, Sokrates, Leonardo da Vinci ve Gençlik programlarına Nisan 2004 tarihinden itibaren başarılı bir katılım gerçekleştirdiği belirtilmiştir. Türk Millî Ajansı ve faaliyetleri ile Yönlendirme ve İzleme Komitesi çalışmaları belirtilmiştir. Okul öncesi eğitimdeki çocuk sayısındaki %68'lik bir artışın hâlen düşük olduğu ifade edilmiştir.

²⁰⁴ Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılım Sürecine İlişkin 2002 Yılı İlerleme Raporu, Ekim 2002, s.90-91

²⁰⁵ Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılım Sürecine İlişkin 2003 Yılı İlerleme Raporu, Aralık 2003, s.95.

²⁰⁶ Türkiye'nin Katılım Yönünde İlerlemesi Hakkında 2004 Yılı Düzenli Raporu, Brüksel, 6.10.2004, s.108-110.

Yükseköğretim alanında, Bologna Süreci'nin Türkiye'de uygulanmasında kayda değer ilerlemeler sağlandığı ifade edilmiştir. Türkiye, Lizbon Stratejisi doğrultusunda, üniversitelerin düzenlemeler yapma ve yerleşme gerekliliği belirtilmiştir²⁰⁷.

2006 Yılı İlerleme Raporu'nda eğitim, öğretim ve gençlik konularında iyi gelişme kaydedildiği belirtilmiştir. Türkiye Topuluğun Leonardo da Vinci, Sokrates ve Youth programlarına başarılı biçimde katıldığı ifade edilmiştir. Hayat boyu eğitime katılım oranlarının çok düşük olduğu ancak, 2000 yılındaki %1,1 oranına kıyasla 2005'te %2'ye yükselmesi takdir edilmiştir. Avrupa Kredi Transfer Sistemi'nin Haziran'da Türkiye'de zorunlu olması ile birlikte yüksek eğitimdeki Bologna Sürecinin uygulaması yönündeki gelişme belirtilmiştir. Müktesebat uyumunun neredeyse tamamlandığı ve Türkiye'nin bu alanda katılım için hazır olduğu ifade edilmiştir²⁰⁸.

2007 Yılı İlerleme Raporu'nda, eğitim, öğretim ve gençlik alanlarında iyi bir ilerlemenin kaydedildiği ifade edilmiştir. Türkiye'nin Leonardo da Vinci, Sokrates ve Gençlik programlarına başarılı katılımını sürdürdüğü ifade edilmiştir. Mutabakat Zabıtları imzalanan Hayat Boyu Öğrenme ve Gençlik Programlarına sorunsuz geçiş yapıldığı vurgulanmıştır²⁰⁹.

2008 Yılı İlerleme Raporu'nda, Türkiye'de eğitim, öğretim ve gençlik alanlarında iyi ilerleme kaydedildiği belirtilmiştir. Hayat Boyu Öğrenme ve Gençlik Programlarına artan oranda başvurunun yapılmış olması belirtilmiştir. Mali hususlar ve yükümlülükler hatırlatılmıştır. İstanbul'un 2010 Avrupa Kültür Başkenti olmasına ilişkin yasa kabul edilmiş olması, Türkiye, Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Desteklenmesine İlişkin UNESCO Sözleşmesi'ni imzalamış olması belirtilmiştir²¹⁰.

2009 Yılı İlerleme Raporu'nda, azınlıkların dini eğitimi yönündeki saptamalar dikkat çekmektedir. Din adamlarının eğitimi konusundaki kısıtlamaların devam ettiğine dikkat çekilmiştir. Türk mevzuatının bu cemaatler için özel yüksek

²⁰⁷ **Türkiye 2005 İlerleme Raporu**, Brüksel, 9 Kasım 2005, s.136-137.

²⁰⁸ **Türkiye 2006 İlerleme Raporu**, Brüksel, 8 Kasım 2006, s.65-66.

²⁰⁹ **Türkiye 2007 İlerleme Raporu**, Brüksel, 6 Kasım 2007, s.68.

²¹⁰ **Türkiye 2008 İlerleme Raporu**, Brüksel, 5 Kasım 2008, s.78.

din eğitimi imkânı tanımadığı, resmî eğitim sisteminde de bu yönde bir imkân bulunmadığı belirtilmiştir. Heybeliada Rum Ortodoks Ruhban Okulu'nun açılması yönünde çeşitli tartışmalara yer verilse de hâlâ açılmadığının altı çizilmiştir.

2008 yılındaki raporda belirtildiği gibi 2009 raporu da kadının eğitime erişiminin AB ve OECD ülkeleri arasında en düşük seviyede bulunduğunun altını çizmiştir. İlköğretimde cinsiyetler arasındaki dengesizliği azaltmaya ilişkin olumlu sonuçların, özellikle kızların sürekli olarak okula devam etmesi sağlanarak ve okulu bırakma olaylarının saptanıp izlenmek suretiyle sürdürülmesinin ve güçlendirilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. Bu sonuçlara göre “Haydi, kızlar okula!” gibi kampanyaların cinsiyetler arası okullaşma dengesizliğini çözmeye yeterli olmadığı anlaşılmaktadır.

2008-2009 döneminde bir önceki yıla kıyasla ilköğretimdeki kız erkek öğrenci sayısındaki farkın yarıya indiği, okul öncesi eğitime katılım oranının %33'e yükseldiği, temel eğitimde görev yapan öğretmenlerin sayısının arttığı belirtilmektedir.

Azınlıklarla ilgili tartışmaların sürdüğü, basta eğitim ve eğitimde ayrımcılık olmak üzere pek çok sivil toplum kuruluşu ve akademisyen tarafından bu konuda raporlar hazırlandığı, okul kitaplarından ayrımcı ifadelerin çıkarılması için çalışmaların başladığı belirtilmiştir. Türkiye'nin Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi'ne eğitim hakkı konusunda koyduğu çekincelere ilişkin kaygılar 2009 yılı raporunda da dile getirilmiştir. 2008 raporunda olduğu gibi, Türkiye'nin, Avrupa Konseyi Millî Azınlıkların Korunması için Çerçeve Sözleşmesi ve Bölgesel veya Azınlık Dilleri Avrupa Şartı'nı imzalamadığı dile getirilmiştir.

Anadilleri Türkçe olmayan çocukların anadillerini Türk eğitim sisteminde öğrenmelerinin mümkün olmadığına ilişkin eleştiri 2009 raporunda da tekrarlanmıştır. Eğitimin her düzeyinde, okullara kayıt oranında artışlar kaydedilmektedir ancak yükseköğretimdeki kayıt oranı hâlen uluslararası standartlara göre düşük kalmaya devam etmektedir. Bu son ilerleme raporunda, genel anlamda, kayıt oranına ilişkin olumlu bir tablo çizilmiştir²¹¹.

²¹¹ 2009 Yılı Türkiye İlerleme Raporu, Brüksel, 14.10.2009, s.79-80.

2010 Yılı İlerleme Raporu'na göre eğitim, mesleki eğitim ve gençlik alanında bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı, Türkiye'nin reform gündeminin, Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi de dâhil olmak üzere AB'nin kilit standartlarına uygun olarak uygulanması için hedefleri ve performans göstergelerini içeren 2010-2014 Stratejik Planını kabul etmiştir. Başta mesleki eğitim ve staj alanındakiler olmak üzere, Bakanlığın hizmetlerini yeniden yapılandırmayı amaçlayan Yeşil Kitap nihai hâle getirilmiştir.

Türkiye, 2010 ve 2020 için AB düzeyinde kriterlerin belirlendiği bütün alanlarda performansını artırmıştır, ancak, özellikle okulu erken bırakanların oranı ve yetişkinlerin hayat boyu öğrenmeye katılımı bakımından AB ortalamasının oldukça altındadır. Tüm eğitim düzeylerinde okula kaydolma oranları artmaya devam etmiştir. Özellikle 32 pilot ilde zorunlu okul öncesi eğitimin getirilmesiyle, okul öncesi eğitimde kayıt oranı %39'a çıkmıştır.

Aynı tedbir 2010-2011 eğitim yılında 57 ile genişletilmiş olup, 2012-2013 eğitim yılında tüm illeri kapsamaya öngörülmektedir. Yükseköğretim alanında, 2009 ve 2010'da yedi yeni devlet üniversitesinin ve bir yeni özel üniversitenin kurulmasıyla Türkiye'deki toplam üniversite sayısı 154'e ulaşmıştır. 30-34 yaş aralığında yüksek eğitimi başarıyla tamamlayanların oranı 2009 yılında %14,7'ye yükselmiştir.

Türkiye, Bolonya Süreci tavsiyelerini uygulama bakımından ileri bir aşamadadır. Ancak, önünde birtakım güçlükler bulunmaktadır. Bunlar, yeterliliklerin tanınması, kalite garantisi ve Avrupa Yeterlilikler Çerçevesine dayanan millî bir yeterlilikler çerçevesinin kurulmasıdır. Hayat Boyu Öğrenme ve Gençlik Eylem programları mevcut bütçeyi oldukça aşan hibe başvuruları almaya devam etmektedir. 2009 yılında 1200'den fazla proje başvurusu yapılmış ve 10.000'den fazla bireysel hareketlilik finanse edilmiştir. 2010 yılında, Türkiye'nin programlara mali katkısı yaklaşık 80 milyon avroya ulaşmış ve zamanında ödenmiştir. Kültür alanında, Türk operatörler, lider başvuru sahibi olmasalar da, proje ortağı olarak Kültür Programı'na katılmaya devam etmişlerdir. Türkiye ayrıca, Avrupa Kültürel Miras Günlerine katılmıştır. Nisan 2010'da, Mardin Üniversitesinde sırasıyla Kürt dili ve kültürü, Arap dili ve kültürü ve Asur dili ve kültürü bölümleri kurulmuştur. İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti faaliyetleri, organizasyondan sorumlu yapıdaki bazı kilit

kişilerin istifalarına rağmen Ocak ayında başlatılmıştır. İstanbul 2010 etkinliklerinden sorumlu ajans yaklaşık 600 projeyi seçmiştir; bunların üçte ikisi şehir rehabilitasyonu veya restorasyonu ile ilgiliyken geri kalanı sanatsal faaliyetleri içermektedir.

Etkinlikler, geleneksel ve çağdaş sanatların bütün yönlerini kapsamaktadır. Gençlik, çocuklar, sanatçılar ve halkın geneli hedeflenmiştir. Türkiye, UNESCO Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Desteklenmesine İlişkin Sözleşmeyi henüz onaylamamıştır. Özellikle eğitim alanında olmak üzere, bu fasılda bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Okul kayıt oranı toplamda artmaya devam etmiş ve Türkiye ortak AB kriterleri bakımından performansını artırmayı sürdürmüştür. Kültür alanında bazı ilerlemeler kaydedilmiş, ancak mevzuat uyumu konusunda ilerleme sağlanmamıştır²¹².

2011 yılı raporuna göre; Türkiye, eğitim, mesleki eğitim ve gençlik konularında AB müktesebatı ve standartları ile uyum sağlamaya devam etmiştir. Millî Eğitim Bakanlığı Eylül 2011’de yeniden yapılandırılmıştır; diğer değişikliklerin yanı sıra, Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü ve AB ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü oluşturulmuştur.

Türkiye, AB düzeyinde kriterlerin belirlendiği tüm alanlardaki performansını artırmıştır, ancak, genel olarak, özellikle okulu erken bırakanların ve yetişkinlerin hayat boyu öğrenime katılım oranları bakımından hâlâ AB ortalamasının oldukça altındadır. Zorunlu okul öncesi eğitimin 2010-2011 öğretim yılında 57 ile genişletilmesinin ardından, okul öncesi eğitime kayıt oranı %39’dan %43’e çıkmıştır. Okul öncesi eğitim, 2012-2013 öğretim yılında tüm illerde zorunlu hâle gelecektir.

İlkokullardaki cinsiyet eşitsizliği, bir önceki yıla kıyasla azalmaya devam etmiştir. Kız öğrencilerin ilkokula kayıt olma oranı %97,84’ten %98,22’ye çıkmıştır. Bu oran, erkek öğrenciler için %98,47’den %98,59’a çıkmıştır. Orta öğretimde ise, erkek öğrencilerin kayıt olma oranı büyük bir artış göstererek %67,55’ten %72,35’e çıkmış, kız öğrencilerde ise bu oran %62,21’den %66,14’e çıkmıştır.

Yükseköğrenim alanında, sekiz özel üniversitenin açılmasıyla, Türkiye’deki toplam üniversite sayısı artmaya devam etmiş ve toplamda 162’ye ulaşmıştır. Ancak,

²¹² 2010 Yılı Türkiye İlerleme Raporu, Brüksel, 9.11.2010, s.88-89.

bu üniversiteler, öğretim kadrosunun sayısı ve altyapı bakımından önemli ölçüde farklılıklar göstermektedir. Türkiye, Bologna Süreci tavsiyelerini uygulama bakımından ileri aşamada değildir.

AB çerçevesiyle bağlantılı öğrenme çıktılarına dayanan kapsamlı bir ulusal yeterlilikler çerçevesinin geliştirilmesine devam edilmiştir. Yeterliliklerin tanınmasını ve hareketliliği kolaylaştıracak, bağımsız ve tam olarak işler, Avrupa standartları ve kılavuzları ile uyumlu bir Kalite Güvencesi ve Akreditasyon Ajansı'nın kurulması gerekmektedir. İşlevsel bir ulusal yeterlilikler sisteminin hayata geçirilmesi için modüler mesleki eğitim ve öğretim (VET) müfredatı geliştirilmiş ve meslek okullarında uygulanmaya başlanmıştır. Modüllerin değerlendirilmesine yönelik tutarlı süreçler geliştirilmeli ve eğitimdeki ilerlemenin izlenmesi için bunların kullanılması sağlanmalıdır. Modüller, daha önceki ve uygun seviyedeki meslek okulundan ayrıştı tasdiknamelerinin yerine ulusal düzeyde tanınan sertifikaların dayanağı olacaktır. Ayrıca modüller, önceki öğrenimlerin tanınmasını da kolaylaştıracaktır²¹³.

Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemi'nin oluşturulmasındaki ilerleme, mesleki standartlar, yeterlilikler ve değerlendirme koşullarının oluşturulması için yirmi altı merkezin kurulmasıyla devam etmiştir. Bununla birlikte, Avrupa'dakini temel alan bir ulusal yeterlilikler çerçevesi henüz oluşturulmamıştır.

Hayat Boyu Öğrenme ve Gençlik Eylem programlarına duyulan ilgi ve katılım büyük oranda artmaya devam etmiştir. 2010 yılında bireysel program yararlanıcılarının toplam sayısı 37.000'den fazla olmuş ve yararlanıcılarla 63,4 milyon avro tutarında 1428 hibe anlaşması imzalanmıştır. Bütçelendirilmiş mali katkının yanı sıra, daha fazla başvuruya destek verilmesi amacıyla, Türkiye AB tarafından sağlanan tahsisata, kendi bütçesinden 9,3 milyon avro ilave yapmıştır. TBMM, bu fonların yönetilmesinden sorumlu olan Türk Ulusal Ajansı'nın idari kapasitesini güçlendiren bir kanun kabul etmiştir.

Kültür alanında, Türk kültür operatörlerinin projelerde, lider başvuru sahibi ve koordinatör olarak değil, genellikle proje ortağı olarak yer almalarına rağmen Türkiye, AB'nin Kültür Programı'na katılmaya devam etmiştir. Türkiye'nin 2007

²¹³ <http://ecahe.eu/> (Son Erişim tarihi: 15 Haziran 2014)

yılında Kültür Programına katılmasından bu yana, Türkiye'deki geniş kültürel sektörün varlığı göz önünde bulundurulduğunda, nispeten az sayıda fon başvurusu yapılmıştır. Bu faaliyetlerin ülke çapında yaygınlaştırılması yönündeki çabaların sürdürülmesi gerekmektedir. İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Ajansına göre, İstanbul 2010 Avrupa Kültür Başkenti Programı çerçevesinde, yaklaşık 10 milyon kişinin katıldığı, toplamda 10000 civarında etkinlik gerçekleştirilmiştir. Ancak, ulusal fonların çoğu şehir restorasyonu ve kültürel miras için harcanmış olup, bu durum sivil toplum diyaloguna yeterince harcama yapılmadığını göstermektedir.

Türkiye, 9 Mayıs 2011 tarihindeki Avrupa Günü kutlama etkinliklerine de katılım sağlamıştır. Türkiye, 2005 UNESCO Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Desteklenmesine İlişkin Sözleşme'yi henüz onaylamamıştır.

2011 yılı değerlendirme raporunda özetle eğitim ve mesleki eğitim alanında bazı ilerlemeler kaydedildiği vurgulanmıştır. Türkiye, AB programlarına büyük oranda katılmış ve bu programlara duyulan ilgi artmaya devam etmiştir. Kültür alanında bazı ilerlemeler kaydedilmiş, ancak AB müktesebatına uyum konusunda ilerleme sağlanmamıştır²¹⁴.

2012 yılı izleme raporunda şu satırlar dikkat çekmektedir: Eğitim, mesleki eğitim ve gençlik alanında bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Kamuoyunun hayat boyu öğrenme ve gençlik programlarına ilgisi büyük oranda artmaya devam etmiş ve her iki programın tüm alt eylemlerine yapılan hibe başvurularının sayısında önemli bir artış söz konusu olmuştur. Türk Ulusal Ajansı, yararlanıcı kuruluşlar ve kişilerle toplamda 3.000'in üzerinde hibe sözleşmesi imzalamıştır. Toplamdaki nihai yararlanıcı sayısı 55.000'e ulaşmıştır ve daha fazla projenin desteklenmesini sağlamak amacıyla Mutabakat Zaptında, Türkiye'nin programlara yaptığı mali katkıyı 2012 ve 2013 yılları için sırasıyla %40 ve %60 oranında artırmak için değişiklik yapılmıştır. TBMM, 2014 yılında başlayacak bir sonraki programlama dönemi için Ulusal Ajans çalışanlarının sayısını 50 kişilik bir ilaveyle toplamda 220'ye çıkartan bir kanunu kabul etmiştir²¹⁵.

Türk Eğitim Kanunu'nda, zorunlu eğitim süresini 8 yıldan 12 yıla çıkaran ve okullar için yeni bir yaklaşım getiren (8+4 yerine 4+4+4) değişiklik, Nisan 2012'de

²¹⁴ **Türkiye 2011 Yılı İlerleme Raporu**, Brüksel, 12 Ekim 2011, s.97-99.

²¹⁵ **Türkiye 2012 Yılı İlerleme Raporu**, Brüksel, 16 Ekim 2013, s.80.

yürürlüğe girmiştir. Kanun, farklı okul türleri, örneğin ortaokullarda, genel ve mesleki okullar (imam hatip okullarının orta kısımları) arasında seçim yapma esnekliğini de içerecek şekilde mevcut eğitim sistemine bazı değişiklikler getirmiştir. Böylece çocukların 14 yerine 10 yaşında dini eğitim almaya başlayacak olmasıyla birlikte, yeni mevzuatın sunulma yöntemi Türkiye’de tartışmalara yol açmıştır.

2011-12 eğitim yılında, zorunlu okul öncesi eğitimin 81 ilin 71’ine genişletilmesinin ardından, 2011-12 öğretim yılı için 4-5 yaş arası öğrencilerdeki okul öncesi eğitime kayıt oranları %43,1’den %44’e yükselmiştir ve okul öncesi eğitimdeki öğrencilerin ve öğretmenlerin sayısı sırasıyla %5,6 ile %15,6 oranlarında artmıştır. Ancak, yeni Millî Eğitim Kanunu ile birlikte, tüm illerde zorunlu okul öncesi eğitim verilmesi hedefi terk edilmiştir. İlkokula net kayıt olma oranı yaklaşık %99’a ulaşmıştır. Orta öğretimde ise, kayıt olma oranı %67,4’e yükselmiştir ve cinsiyetler arası dengesizlik % 2,5 daralmıştır. Başta kız öğrenciler için olmak üzere, tüm düzeylerde kayıt oranlarının artırılmasına yönelik çabaların devam ettirilmesi, okul terklerini azaltmak amacıyla kullanılan etkili müdahale stratejileri açısından önemli bir sorun olmayı sürdürmektedir.

Türkiye, Bologna Süreci tavsiyelerini uygulama bakımından ileri bir aşamadadır. Yükseköğretim alanında, 2012 yılında 6 üniversitenin kurulmasıyla birlikte Türkiye’deki üniversitelerin toplam sayısı 168’e ulaşmıştır. Bununla birlikte, öğretim elemanı sayısı ve altyapı bakımından önemli nitelik farklılıkları mevcuttur. Yeterliliklerin tanınması, kalite güvencesi ve Avrupa Yeterlilik Çerçevesi’ne dayanan ulusal yeterlilik çerçevesinin oluşturulması da diğer zorluklar arasındadır. Mesleki Yeterlilik Kurumu, Kasım 2011’den itibaren yeterlilik sürecinin tamamından sorumlu tek organdır. Ancak, bağımsız ve tam olarak işleyen, Avrupa standartları ve kılavuzları ile uyumlu bir Kalite Güvencesi ve Akreditasyon Ajansı hâlâ kurulmamıştır. Yükseköğretim için oluşturulmasına karar verilen kalite güvence ajansı için hazırlıklar ise henüz başlamamıştır.

Yükseköğretim Kurulu, Kasım 2011’de üniversiteye giriş sınavında veya Lisans Yerleştirme Sınavında meslek lisesi mezunlarının nihai puan hesaplanmasında uygulanan düşük katsayı sisteminin kaldırılmasına karar vermiştir. 4+4+4 Kanunu bu karar ı teyit etmiştir.

YÖK, Tunceli Üniversitesi'nin Zazaca ve Kürtçe dil bölümleri açma yönündeki önerisini Aralık 2011'de onaylamıştır. Böylece, Tunceli Üniversitesi dört yıllık lisans eğitimi veren Zazaca ve Kürtçe dil bölümleri açabilecektir.

Türkiye'de, hayat boyu öğrenmedeki gelişme oldukça erken aşamadadır ve özellikle ülkenin en dezavantajlı bölgelerinde çabaların artırılması ve koordine edilmesi gerekmektedir. Yetkilendirme usullerinin kabul edilmesiyle birlikte, Ulusal Mesleki Yeterlilik Sistemi'ne ilişkin düzenleyici çerçeve somut olarak oluşturulmuştur, ancak yakın gelecekte yalnızca birkaç sektörel belgelendirme kuruluşu faaliyete geçebilecektir.

Kültür alanında sınırlı ilerleme kaydedilmiştir. Kültürel Temas Noktası tarafından gösterilen çabalara rağmen, Türkiye'nin, AB'nin Kültür Programına katılımı görece düşük kalmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kültür Programı ve eş-finansman sağlayan kuruluşlar veya sponsorlar için vergi muafiyeti sağlayarak Kültür Yatırımları ve Girişimlerini Teşvik Kanunu'nu genişletmiştir. Aynı zamanda, Göreme, İznik ve İstanbul'daki örneklerde görüldüğü üzere, kültürel mirasın korunmasında etkisiz olunması veya geç kalınması endişe oluşturmuştur. Türkiye, Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Desteklenmesine ilişkin UNESCO Sözleşmesi'ni henüz onaylamamıştır. Sonuç olarak 2012 yılında eğitim ve kültür alanında bazı ilerlemeler kaydedilmiştir. Kamuoyunun, hayat boyu öğrenme ve gençlik programlarına ilgisi artmaya devam etmiştir. Türkiye, zorunlu eğitimi 8 yıldan 12 yıla çıkarmıştır. Kültür alanında sınırlı ilerleme kaydedilirken, mevzuat uyumu bakımından ilerleme kaydedilmemiştir. Genel olarak, Türkiye bu alanda nispeten ilerleme sağlamıştır²¹⁶.

2013 yılı İlerleme Raporu'na göre eğitim, öğretim ve gençlik alanında, hayat boyu öğrenme ve gençlik programlarına yapılan başvurular büyük oranda artmaya devam etmiştir. Türkiye, Avrupa 2020 ile Eğitim ve Öğretim 2020 hedeflerindeki performansını iyileştirmeyi ve yükseköğretime erişim dışındaki tüm alanlarda AB ortalaması ile farkı azaltmayı sürdürmüştür. Yükseköğretime erişimde ilerleme kaydedilmiştir, ancak AB ortalamasının altındadır²¹⁷.

2012 yılında uygulamaya giren yeni "4+4+4" eğitim sistemi, zorunlu eğitime

²¹⁶ Türkiye 2012 Yılı İlerleme Raporu, a.g.e., s.81-82.

²¹⁷ Türkiye 2013 Yılı İlerleme Raporu, Brüksel, 16 Ekim 2013, s.70.

başlama yaşını 84 aydan 66 aya indirmiştir. Müfredat bu doğrultuda gözden geçirilmediği için, okula yeni başlayanlar açısından sorunlar ortaya çıkmaktadır. İlkokul (ilk dört yıl) ve ortaokul (ikinci dört yıl) için net okul kayıt oranları sırasıyla %98,9 ve %93,1 olmuştur.

Lise için net okul kayıt oranı %67,4'ten %70,1'e yükselmiştir. Kız öğrencilerin okula kayıt olma oranı %67'den %69,3'e çıkmıştır. Toplumsal cinsiyet farklılığı %2,4'ten %1,5'e gerileyerek azalmaya devam etmiştir, ancak bazı bölgelerde söz konusu fark kayda değer düzeyde olmaya devam etmektedir.

Türkiye, Bologna Süreci tavsiyelerini uygulama bakımından ileri bir aşamadadır, ancak Türkiye'deki 170 üniversite arasında nitelik açısından önemli farklılıklar süregelmektedir. Bağımsız, tümüyle işlevsel ve Avrupa standartları ve kılavuzları ile uyumlu bir Kalite Güvencesi ve Akreditasyon Ajansı hâlâ kurulmamıştır. Yükseköğretim için oluşturulmasına karar verilen kalite güvence ajansı için hazırlıklar henüz başlamamıştır.

Ulusal Hayat Boyu Öğrenme Web Portalı geliştirilmiştir ve önceki öğrenmenin tanınması konusunda kılavuzlar hazırlanmıştır. Türkiye, hayat boyu öğrenme ve gençlik programlarına çok başarılı bir şekilde katılmaya devam etmiştir. Bu programlardan yararlananların sayısı 2012 yılında 60.000'i aşmıştır. Sağlanan desteğin sayısının 4 katından fazla başvuru yapılmıştır. Türkiye'nin programlara yaptığı mali katkının payı (AB desteği dâhil), AB'nin iki program için toplam bütçesinin %10'unu aşmıştır. Türk kuruluşlarının AB'nin kültür ve diyalog programına gösterdikleri ilgi artmıştır. Herhangi bir hibe başvurusu seçilmemiş olsa da, projelerdeki Türk ortakların sayısı 2013 yılında 14'e yükselmiştir. "Yapıcı Avrupa" programı için hazırlıklara başlanmıştır. Devam etmekte olan bazı kentsel yenilenme projelerinin bazı kültürel ve tarihi miras açısından risk oluşturma potansiyeli bulunmaktadır. Sivil toplum karar alma süreçlerinde her zaman yer almamaktadır ve çoğu kez şeffaflık ve kamuoyu ile istişare eksikliği söz konusudur²¹⁸.

²¹⁸ Türkiye 2013 Yılı İlerleme Raporu, a.g.e., s.71.

SONUÇ

Eğitim alanının AB’de hukuki olarak tanınması Maastricht Anlaşması ile m¼mk¼n olmuştur. Maastricht Anlaşması’nın ardından 1999 yılında başlatılan Bologna S¼reci ve 2000 yılında yayınlanan Lizbon Stratejisi eğitim alanının gelişmesine katkıda bulunmuştur.

Başlangıçta, topluluğun temel kuruluş amacının ekonomik b¼t¼nleřme olması nedeniyle eğitim konusu mesleki eğitim bakımından ele alınmıştır. 1951 Avrupa K¼m¼r ve Çelik Topluluğu, 1957 Roma ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu Anlaşmalarında eğitim konusunda yer alan h¼k¼mler sadece mesleki eğitime y¼nelik hususları i¼ermektedir.

Her Őeyden ¼nce AB eğitim politikalarının hem mill¼ - yerel ¼lçeekte hem de uluslar ¼st¼ - k¼resel ¼lçeekte bir s¼rece sahip olduğu dikkati çekmektedir. Yine eğitimdeki bu s¼recin ekonomik ve sosyal i¼eriđinin varlığı da g¼zden ka¼ırılmamalıdır. Bu s¼reç aynı zamanda Avrupalılaşma ve k¼reselleřme s¼reçleri ile bağlantılı karmaşık bir durumdur. Yerellikten kozmopolitliğe uzanan bir yapı s¼z konusudur.

S¼reç dikkatlice tetkik edildiğinde AB’nin eğitim politikasını y¼nlendiren çevre kaynaklı baskı unsurları olduğu g¼r¼lmektedir. Bu çevre, Avrupalılık bilincini oluşturmaya çalışan AB y¼neticileri, ¼ocuklarının iyi bir eğitim alması beklentisi taşıyan ebeveynler veya kalifiye personel sıkıntısı çeken işverenler gibi unsurlardan oluşmaktadır.

AB’de eğitim sistemi mutlak olarak eleştirel d¼ř¼nme sistematiğine sahiptir. Eğitimde zorlama yoktur, fakat eğitim, ihtiyaçları ve hedefleri cazip bir s¼ylem ve ekonomik fonlarla belirleyerek hayranlık uyandıracak bir Şekilde bu zorunluluğu yumuşak g¼ç olarak telafi eder. Bu s¼reci y¼r¼tmek ¼zere ise programlar, fonlar, projeler, ajanslar mevcuttur.

Anlaşıldığı ¼zere Avrupa Birliği’nde eğitim bağlayıcı hukuki d¼zenlemelere tabi olmayan, AB’nin tam yetkiye sahip olduğu ya da yetkiyi ¼ye devletlerle paylaştığı bir alan olmaktan ziyade eğitim iş birliği programları ile y¼r¼t¼len bir alandır. AB ¼lkeleri k¼lt¼rel, ekonomik ve sosyal nedenlere dayalı olarak farklı eğitim sistemlerine sahip olabilirler. AB, ¼ye ¼lkelerin t¼m¼nde eğitim sistemlerini tek tipe d¼n¼řt¼rme ilkesi s¼z konusu değildir. Her ¼ye ¼lke kendi sosyoekonomik

yapısına uygun sistemi uygulamakta özgürdür. Bu bakımdan eğitim alanında AB'nin temel yaklaşımı, üye ülkelerin eğitim sistemlerinin belirlenen genel ilkeler ve ölçülerle çelişmeyecek biçimde zorlayıcı olmaksızın düzenlenmesidir.

Avrupa Ekonomik Topluluğu giderek siyasi bir yapıya dönüştürülürken eğitim alanında her bir ülkenin eğitim sistemine özen göstermesi gerektiği öngörülmüş ve mesleki eğitimin yanında okul öncesi eğitimden başlayarak yükseköğretimi de kapsayan ortak eğitim programları geliştirilmiştir.

Eğitim programlarının temel amaçlarının Avrupalılık bilincinin oluşturulması, ekonomik gelişmeye katkı sağlanması, eğitimin her kademesinde ülkeler arası iş birliğinin sağlanması, eğitimde fırsat eşitliğinin yaygınlaştırılması gibi hususlar olduğu söylenebilir. Eğitim yoluyla rekabet gücünün ve istihdamın artırılması da hedeflenmektedir.

Avrupa Birliği, hayat boyu öğrenme felsefesini benimsemiş olup her yaştaki insanlar için mutlaka bir eğitim sisteminin mevcut olduğu görülmektedir. Sosyal barış ve Avrupalılık boyutu çevresinde hareketlilik ve değişim önemlidir ve hatta bu hareketliliğin temelinde gençler bulunmaktadır. Bologna Süreci ve Lizbon Zirvesi'nde ortaya çıkan sonuçlar bu fikri güçlendirmektedir.

Türkiye, 12 Eylül 1963 tarihinde AET'ye üye olmak için ilk adımı atmıştır. 1999 Helsinki Zirvesi'nde Türkiye'nin aday ülke olarak tanınmasının ve Katılım Ortaklığı belgesinin hazırlanmasının ardından AB müktesebatının Türkiye tarafından üstlenilmesine ilişkin Türkiye Millî Programı'nda tanımlanan takvim ve öncelikler çerçevesinde eğitim öğretim alanında da AB ile iş birliği ve uyum çalışmalarının hız kazandığı görülmektedir. 8 Mart 2001 tarihli Katılım Ortaklığı Belgesi'nde Türkiye'nin AB eğitim programlarına katılımına dair herhangi bir maddeye yer verilmemiş, ancak 2001 Tarihli Millî Program'da eğitim, mesleki eğitim ve gençlik konuları kısa vadeli hedefler arasında yer almıştır. 19 Mayıs 2003 tarihli Katılım Ortaklığı Belgesi'nde yer alan kısa vadeli hedefler arasında Millî Ajansın görevlerini yerine getirecek bir birimin kurulması, AB eğitim programlarına katılım için gerekli idari ve finansal mekanizmanın oluşturulması öngörülmüştür.

Katılım Ortaklığı Belgesine istinaden hazırlanan AB müktesebatının üstlenilmesine ilişkin 2003 tarihli Millî Program'da öncelikler listesinde iki maddeye

yer verilmiştir. Bunlar eğitim alanında AB mevzuatına uyumu, millî ajansın kurulması ve Topluluk programlarına katılımın sağlanmasıdır.

Müzakere sürecinde Eğitim ve Kültür başlığı 26. fasıldır. Eğitim ve Kültür Faslına ilişkin Tanıtıcı Tarama Toplantısı 26 Ekim 2005 tarihinde yapılmıştır. Ayrıntılı Tarama Toplantısı ise 16 Kasım 2005 tarihinde gerçekleştirilmiştir. Taraması yapılan fasıllar içinde şu ana kadar Bilim ve Araştırma faslının müzakeresi tamamlanmıştır. Aynı sürecin Eğitim ve Kültür faslında da tamamlanmış olması beklenirken bazı üye devletlerin çeşitli siyasal kriterleri müzakerelere dâhil etme çabaları nedeniyle bu faslın müzakereleri henüz açılmamıştır. Ancak, bu fasılda da mevzuat uyumlaştırması tamamlanmış olup teknik düzeyde herhangi bir sorun beklenmemektedir. Ayrıca bu konuda Türkiye'nin özellikle yasal düzenleme bakımından önemli bir sorunla karşılaşmayacağı da söylenebilir. Fakat uygulamalardaki sorunlar, mali sıkıntılar, öğrenme ve öğretme kültürü, merkeziyetçi yapı, fiziki ve teknolojik donanım eksikliği, kız çocuklarının eğitimini kısıtlayan antidemokratik ve anti özgürlükçü tutumlar, eğitime erişim, eğitim imkânları ve eğitim kalitesi açısından bölgesel farklılıkların varlığı AB eğitim politikalarına uyum konusunda var olan başlıca problemler olarak görülmektedir.

AB İlerleme Raporlarına göre Türkiye bu konularda iyi düzeyde ilerleme kaydetmiştir. Özellikle YÖK öncülüğünde Bologna Süreci bağlamında yükseköğretim alanında birçok değişikliğin temelini atılmış olduğunu söylemek mümkündür. Yükseköğretim sisteminde son dönemde yapılan önemli değişiklikler sürekli olarak Bologna Süreci ile ilişkilendirilmiştir.

Süreçte Türkiye'de Avrupa Birliği'nin eğitim, öğretim ve gençlik alanlarındaki Topluluk programlarına katılımı mümkün kılan mevzuat değişikliği tamamlanmıştır. Mali yönetiminin sağlıklı bir şekilde sağlanması için üye ülkelerin hukuki, idari, mali çerçevelere ve gerekli uygulama kapasitesine sahip olmaları gereği bağlamında Devlet Planlama Teşkilatına bağlı olarak AB Eğitim ve Gençlik Programları Merkezi diğer bir ifade ile Millî Ajans kurulmuş ve ülkemiz 1 Nisan 2004 tarihinden itibaren AB eğitim ve gençlik programlarına katılmaya başlamıştır.

Gerek Lizbon gündeminde gerekse Bologna Sürecinde, AB'nin belirlemiş olduğu genel politika ve stratejiler Türkiye tarafından benimsenmiş durumdadır. Türkiye, Lizbon stratejisinin bir parçası olan 2010 eğitim ve öğretim çalışma

programına katılmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı 2010 Çalışma Programı'nın uygulanmasıyla 2006 Ortak Raporu'na katkı amacıyla, Türkiye'deki eğitim ve öğretim sistemlerinin modernizasyonu üzerine millî bir rapor sunmuştur. Eğitime erişim noktasında da ilerlemeler kaydedilmiştir. Türkiye'nin Topluluk Programlarına katılımı ve Millî Ajansının performansı olumlu düzeydedir. Millî Eğitim Bakanlığının AB müktesebatına uyum kapsamında yürüttüğü çalışmalar çeşitli projelerle desteklenmektedir. Eğitim yatırımlarının GSYİH içindeki payı giderek arttırılmakta olup buna karşın hâlâ AB ortalamasının çok altındadır.

Türkiye'de erken yaşta okuldan ayrılma oranları yüksek düzeydedir. Türkiye'de okula gitmeyen veya erken dönemde okuldan ayrılan öğrencilerin çoğunluğunu kızlar oluşturmaktadır. Kaydedilen ilerlemelere rağmen, eğitimdeki cinsiyet farklılığı gelenekler bakımından bölgesel, ideolojik bakımdan ise Türkiye genelinde hâlâ söz konusudur. Yine engelli çocuklar için zorunlu okul öncesi eğitim öngörülmekte olmasına rağmen bu tür çocukların okul öncesi eğitim alma oranı düşük kalmaya devam etmektedir.

Türkiye'de, AB ülkelerine göre daha büyük sayıda genç işsiz ve eğitimsiz nüfus bulunmaktadır. Türkiye, özellikle genç kadın nüfusun eğitim ve iş sahibi olma durumu bakımından, AB ülkelerine göre dezavantajlı durumdadır. Bu nedenle, hem kız çocuklarının eğitimi hem de kadınların iş hayatına katılımını ve yükseltilmesini sağlamak için teşvik edici politikalar düzenlenmelidir. Hâlihazırda, Türk Hükümeti, genel ve mesleki eğitim bakımından da geçerli olan bir güçlü merkezî yönetim yapısına sahiptir. Bununla birlikte, Türk Hükümeti, genel eğitim ve mesleki eğitimi de içeren bazı alanlarda âdem-i merkezileşmeyi amaçlayan Yerel Yönetimler Reform Paketini kabul etmiştir. Ancak demokratik bu reformlara rağmen son birkaç yıldır bu olumlu gelişmeler inkıtaya uğramış durumdadır. Türkiye'de yerelleşmenin kapsamına yönelik belirgin bir anlayış bulunmamaktadır. Dolayısıyla eğitim sisteminin yerel ihtiyaçlara cevap verebilmesi için yerel uygulamalara yönelik çabaların artması esastır. Bu nedenle Türkiye, genel eğitimde ortaöğretim düzeyinde AB eğitim politikalarına uyum sağlamada özellikle mesleki ve teknik eğitim konularında AB politikalarını daha fazla dikkate almalıdır.

Son dönemde Birliğin ortak bir mesleki ve teknik eğitim politikası olması gerektiği seslendirilmektedir. Bu durum küresel bir ekonomik güç olmak ve giderek

bir bilim ve öğrenme alanı olma yolundaki AB için kritik öneme sahiptir. Türkiye ise mesleki ve teknik eğitimde hak ettiği konuma gelmiş değildir. Ülkenin kalkınmasının ve işsizliğin önlenmesinin en önemli etkili faktörü olacak mesleki ve teknik eğitim ideolojik uygulamalara kurban edilmiştir. Buna karşın en etkin çözüm yolunun mesleki eğitimin ivme kazandırılması olduğu açıktır.

AB’de eğitim politikaları dünyanın en rekabetçi ve dinamik bilgiye dayalı ekonomisi olma amacına odaklaşırken Türkiye eğitim politikaları, nihai olarak uygulamada “bağlı ve bağımlı birey” yetiştirmeye odaklanmıştır. Türk Eğitim Sistemi’nin amaçları küreselleşme, özgürleşme, demokratikleşme, bilgi toplumu ve ekonomik gelişmeler doğrultusunda sosyal ve ekonomik bütünleşmeyi sağlayacak şekilde düzenlenmelidir.

AB’de hayat boyu eğitim, örgün eğitim içinde yer alan bireyleri kapsayacak bir şekilde düzenlenirken Türkiye’de hayat boyu eğitim yaygın eğitim kapsamında ele alınmaktadır. Oysa yaygın eğitim, çeşitli nedenlerle eğitim hayatı dışında kalmış veya hiç eğitim almamış olan yetişkinler ile değişen iş ve hayat koşulları karşısında sahip olduğu niteliklerin geçerliliğini yitirmiş, dezavantajlı noktalarda bulunan yetişkinlerin eğitilerek yeniden hayata etkin katılımını sağlamada çok önemlidir. Bu bakımdan hayat boyu eğitimin önündeki engeller kaldırılmalı, gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

AB’nde ilköğretimi bitiren herkesin en az bir, ortaöğretimi bitiren herkesin de en az iki yabancı dili etkili bir şekilde konuşabilme yeterliliğini kazanmış olması benimsenmiştir. Türkiye’de etkili yabancı dil eğitimi yeterli değildir. Müfredatta var olan yabancı dil derslerine rağmen dil öğrenimi gerçekleşmemektedir. Türkiye’de yabancı dil düzeyindeki yetersizlik, aşılmayı bekleyen büyük sorunlardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu durum, programların hitap ettiği hedef kitleyi sınırlandırmakta, özellikle yabancı dil bilmeyen yeni potansiyel yararlanıcılar programlara dâhil edilememektedir.

AB’nde okul öncesi eğitim hemen hemen tüm çağ nüfusuna sunulmaktadır. Buna karşın Türkiye’de okul öncesi eğitimde okullaşma oranı %16 düzeyindedir. Bu doğrultuda Türkiye’de okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması yönünde politikalar benimsenmelidir.

Türkiye 2001 yılında Bologna Süreci’ne dâhil olmuş ve Bologna sürecinin

Türkiye’de uygulanması açısından önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. 2002 yılında ise Türkiye AB Eğitim ve Gençlik Programları Katılım Çerçeve Anlaşması’nı imzalamıştır. Bu programı yürütmek üzere, Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı görevlendirilmiştir. 18 aylık bir hazırlık dönemin ardından Türkiye 1 Nisan 2004 itibariyle programa tam üye olarak dâhil olmuştur. Ocak 2002 Bakanlar Kurulu kararı ile 2003 Ağustos ayında çalışmaya başlayan Türkiye AB Eğitim ve Gençlik Merkezi Ulusal Ajansı kurulmuştur. 2009 İlerleme Raporuna göre son bütçe döneminde programlara 7000’den fazla başvuru olmuş, bunun 2000’den fazlası fonlanmıştır.

Akademik değerlendirme ve kalite kontrolüne yönelik düzenlemeler Avrupa Kalite Güvenliği Ağı tarafından geliştirilen standart ve rehberlerin uygulanması için gözden geçirilmiştir. Avrupa Komisyonu, Avrupa Konseyi ve UNESCO tarafından ortak olarak geliştirilen modele dayalı bir millî diploma eki oluşturularak Türk üniversitelerine yaygınlaştırılmıştır. AB yükseköğretime ilişkin hareketliliğin artırılması, AKTS sisteminin kurulması, kalite güvence sisteminin geliştirilmesi yönünde politikaları uygulamaya koymuştur. Türkiye hareketliliğe yönelik eğitim programlarına katılarak, AKTS sistemini uygulamaya koyarak ve kalite güvenceye ilişkin çalışmalar başlatarak bu politikalar doğrultusunda hareket etmektedir.

Erasmus çerçevesinde gerçekleştirilen öğrenci ve öğretimi üyesi değişiminde önemli ilerlemeler kaydedilmiştir. Fakat önemli yapısal sorunların olduğu da gözden kaçırılmamalıdır. Bunlar:

Yükseköğretim Kanunu’na dayalı Türk üniversite sisteminin oldukça merkeziyetçi olduğu,

Yükseköğretim Kanunu’nda yer alan temel ilkeler ile eğitim programları arasındaki uyumun denetiminden sorumlu olan ve rektörler ve fakültelerle ilgili olarak geniş disiplin yetkileri kullanan güçlü bir Yükseköğretim Kurulunun varlığı nedeniyle, yükseköğretim sisteminde, akademik, idari ve mali özerklik eksikliği bulunduğu,

TBMM’nin her yıl Yükseköğretim Kurumu bütçesini kabul ettiği, ancak söz konusu kurumun harcamalarını denetleyemediği,

Millî Eğitim Bakanı TBMM’de yükseköğretim sistemini temsil etmekte olduğu ve YÖK toplantılarına gerek gördüğü durumlarda başkanlık edebildiği, fakat

oy hakkı bulunmadığı ayrıca, ne YÖK kararlarının ne de üniversite kararlarının Bakanlık onayına tabi olmadığı, Genel Kurmay Başkanlığının da Yükseköğretim Kurulunda temsil edilmesi bunlardan bazılarıdır.

Bu yapının, üniversitelerin istihdam piyasasına daha fazla yönelmelerine engel olduğu ve bu durumun üniversite mezunları arasındaki büyük işsizlik oranının yüksek olmasına sebep olduğu, üniversiteleri, arz yönlü yapıdan, istihdam piyasasından kaynaklanan talep üzerine kurulu bir yapıya kavuşturmak amacıyla eğitim sisteminde reform yapılmasının gerektiği böylece üniversitelerin, Lizbon stratejisi doğrultusunda toplumun sorunlarına cevap verecek bilgi üretecek seviyeye ulaşmalarının kaçınılmaz olduğu söylenebilir.

Özel öğretimin tüm eğitim içerisindeki oranı gelişmiş ülkelerde %20'lerin üzerinde iken bu oran, ülkemizde %3'ler civarındadır. Türk eğitim sisteminin her bakımdan AB eğitim politikalarına uyum sağlayabilmesi için özel öğretimin tüm eğitim içerisindeki oranı yükseltilmelidir.

Özel eğitimle ilgili olarak köklü bir değişim önerisi de, IX. Kalkınma Planında yer alan ilgili düzenlemelerdir. Bu düzenlemeler, özel yükseköğretim kurumlarının açılabilmesine imkân sağlamakta olup yükseköğretimde okullaşma oranının artırılması ve üniversiteye giriş sınavı önündeki yığılmaların azaltılması bakımından büyük öneme sahiptir.

KAYNAKÇA

I. Yayınlanmış Belgeler

İlerleme Raporları

Türkiye'nin Katılım Yönünde İlerlemesi 'ne İlişkin Komisyon 1998 Düzenli Raporu, 1998, s.36

Türkiye'nin Katılım Yönünde İlerlemesi 'ne İlişkin Komisyon 1999 Düzenli Raporu, 1999, s.40

Türkiye'nin Katılım Yönünde İlerlemesi Üzerine Komisyon'un 2000 Düzenli Raporu,2000, s.42-43

Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılım Sürecine İlişkin 2001 Yılı İlerleme Raporu, 13.11.2001, s.72-73

Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılım Sürecine İlişkin 2002 Yılı İlerleme Raporu, Ekim 2002, s.90-91

Türkiye'nin Avrupa Birliğine Katılım Sürecine İlişkin 2003 Yılı İlerleme Raporu, Aralık 2003, s.95

Türkiye'nin Katılım Yönünde İlerlemesi Hakkında 2004 Yılı Düzenli Raporu, Brüksel, 6.10.2004, s.108-110

Türkiye 2005 İlerleme Raporu, Brüksel, 9 Kasım 2005, s.136-137

Türkiye 2006 İlerleme Raporu, Brüksel, 8 Kasım 2006, s.65-66

Türkiye 2007 İlerleme Raporu, Brüksel, 6 Kasım 2007, s.68

Türkiye 2008 İlerleme Raporu, Brüksel, 5 Kasım 2008, s.78

2009 Yılı Türkiye İlerleme Raporu, Brüksel, 14.10.2009, s.79-80

2010 Yılı Türkiye İlerleme Raporu, Brüksel, 9.11.2010, s.88-89.

Türkiye 2011 Yılı İlerleme Raporu, Brüksel, 12 Ekim 2011, s.97-99.

Türkiye 2012 Yılı İlerleme Raporu, Brüksel, 16 Ekim 2013, s.80

Türkiye 2013 Yılı İlerleme Raporu, Brüksel, 16 Ekim 2013, s.70

Avrupa Anlaşmaları, Konsey Kararları ve Raporları

Commission – migration and social integration of migrants, valorization of research on migration and immigration funded under the 4th and 5th European Framework Programmes of Research, proceedings of a dialogue workshop organized by DG Research (RTD) with DG Employment and Social Affairs (EMPL) and DG Justice and Home Affairs (JAI), Brussels, 28-29 January, 2002.

Commission working paper – Guidelines for Community action in the field of education and training, COM(93) 183 final, 5 May 1993.

Commission White Paper – a new impetus for European Youth, COM(2001) 681 final, 21 November 2001.

Commission staff working paper – Promoting language learning and linguistic diversity -consultation, SEC(2002) 1234, 13 November 2002.

Commission proposal for a Recommendation of the European Parliament and of the Council on key competences for lifelong learning, COM(2005) 548 final, 10 November 2005.

Commission – Handbook on integration for policy makers and practitioners, written by Jan Niessen and Yongmi Schiebel of the Migration Policy Group on behalf of the European Commission, November 2004.

Commission staff working document – implementation and updated reports on 2003-2005

Communication from the Commission – European benchmarks in education and training: follow-up to the European Council, COM(2002) 629 final, 20 November 2002.

Communication from the Commission – Promoting language learning and linguistic diversity: an action plan 2004 – 2006, COM(2003) 449 final, 24 July 2003.

Communication from the Commission to the Council and the European Parliament, The eLearning Action Plan, Designing tomorrow's education, Brussels, 28.3.2001, COM(2001)172 final, http://www.europa.eu.int/eur-lex/en/com/cnc/2001/com2001_0172en01.pdf.

Communication to the Spring European Council from President Barroso in agreement with Vice-President Verheugen – Working together for growth and jobs, A new start for the Lisbon Strategy, COM(2005) 24 final, 2 February 2005.

Communication from the Commission on the Social Agenda, COM(2005) 33 final, 9 February 2005.

Communication from the Commission (Commissioners Figel and Spidla) to the Council on European policies concerning youth – Addressing the concerns of young people in Europe – implementing the European Youth Pact and promoting active citizenship, COM(2005) 206 final, 30 May 2005.

Communication from the Commission – situation of disabled people in the enlarged European Union: the European action plan 2006-2007, COM(2005) 604 final, 28 November 2005.

Conclusions of the Council and the Ministers for Education meeting within the Council of 6 October 1989 on cooperation and Community policy in the field of education in the runup to 1993, OJ C 277, 31.10.1989, s. 5-6.

Confederation of EU Rectors' Conferences and the Association of European Universities (CRE), The Bologna Declaration on the European space for higher education: an explanation, 2001, (PDF file) <http://europa.eu.int/comm/education/policies/educ/bologna/bologna.pdf>.

Council of the European Communities (1963) 'Council Decision of 2 April 1963 laying down general principles for implementing a common vocational training policy' (63/266/EEC).

Council of the European Communities (1975) 'Regulation of the Council of 10 February 1975 establishing a European Centre for the Development of Vocational Training (Regulation (EEC) No 337/75).

Council of the European Communities (1984) 'Fontainebleau European Council', Bulletin of the European Communities, No. 6/1984.

Council of the European Communities (1985) 'Council Decision of 16 July 1985 on the comparability of vocational training qualifications between the Member States of the European Community' (85/368/EEC).

Council of the European Communities (1989) ‘Council Directive of 21 December 1988 on a general system for the recognition of higher-education diplomas awarded on completion of professional education and training of at least three years’ duration’ (89/48/EEC).

Council of the European Communities (1992) ‘Council Directive of 18 June 1992 on a second general system for the recognition of professional education and training to supplement Directive 89/48/EEC’ (92/51/EEC).

Council of the European Communities (2002) ‘Detailed work programme on the follow-up of the objectives of education and training systems in Europe: Official Journal of the European Communities (2002/C142/1).

Council of the European Union, 2003, Presidency Conclusions, Copenhagen, 12 and 13 December 2002, Brussels, 29 January 2003, 15917/02, s.2-10

Council resolution of 31 March 1995 on improving and diversifying language learning and teaching within the education systems of the European Union, OJ C 207, 12.8.1995, s.1-5.

Council conclusions of 16 December 1997 on the evaluation of quality in school education, OJ C 1, 3.1.1998, s. 4-5.

Council resolution of 17 December 1999 on ‘Into the new millennium’: developing new working procedures for European cooperation in the field of education and training, OJ C 8, 12.1.2000, s. 6-7.

Council conclusions of 13 July 2001 on the follow-up of the report on concrete future objectives of education and training systems, OJ C 204, 20.7.2001, s. 6–7.

Council resolution of 27 June 2002 on lifelong learning, OJ C 163, 9.7.2002, s. 1-3.

Council resolution of 19 December 2002 on the promotion of enhanced European cooperatio in vocational education and training, OJ C 13, 18.1.2003, s. 2-4.

Decision 771/2006/EC of the European Parliament and of the Council 17 May 2006 establishing the European Year of Equal Opportunities for All (2007) – towards a just society, OJ L 146, 31.5.2006, s. 1–7.

European Centre for the Development of Vocational Training, 2012, Development of national qualifications frameworks in Europe, Working Paper No 12, October 2011, Luxembourg Publications Office of the European Union, 2012 (<http://europa.eu>), s.1-8

European Centre for the Development of Vocational Training, 2012, Development of national qualifications frameworks in Europe, Working Paper No 12, October 2011, Luxembourg Publications Office of the European Union, 2012 (<http://europa.eu>), s.247-253

European Commission, 1973, For a Community policy on education. Summary of the report by Professor Henri Janne, Information Memo s-53/73

European Commission (1993a) 'Commission Working Paper: Guidelines for Community Action in the Field of Education and Training' COM (93) 183.

European Commission (1993b) 'Growth, competitiveness, employment: the challenges and the ways forward into the 21st century', COM (93) 700.

European Commission (1995) 'Teaching and Learning: Towards the Learning Society', COM (95) 590 final.

European Commission (1997) Key data on Vocational Training in the European Union. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

European Commission (2000) 'A Memorandum on Lifelong Learning', Commission Staff Working Paper, SEC (2000) 1832.

European Commission (2001) 'Making a European Area of Lifelong Learning a Reality', COM (2001) 678 final.

European Commission (2003) 'Education & Training 2010: the success of the Lisbon Strategy hinges on urgent reforms', COM(2003) 685 final.

European Commission (2006a) The European Employment Strategy: more and better jobs for all. Brussels: European Commission.

European Commission (2006b) The History of European Cooperation in Education and Training. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

- European Commission (2009) 'Progress towards the Lisbon Objectives in Education and Training: analysis of implementation at the European and national levels' SEC(2009) 1598: European Commission.
- European Commission (2010) 'Europe 2020: a strategy for smart, sustainable and inclusive growth', COM(2010) 2020 final. Brussels.
- European Commission, 2013, The European Higher Education Area in 2012, Bologna Process Implementation Report, <http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>, s.,8-30
- European Commission, 2013, Towards a Mobility Scoreboard: Conditions for Learning Abroad in Europe, (<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>), p.6-37
- European Commission, Grundtvig: The European Union's Programme for Mobility and Cooperation in Adult Education,
- European Economic Community (1957), 'Treaty Establishing the European Community'.
- European Ministers of Education (1999) 'The Bologna Declaration. Bologna'.
- European Ministers of Vocational Education, and European Commission (2002) 'The Copenhagen Declaration on enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training'.
- European Parliament; Council of the European Union (2008). Recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the European qualifications frameworks for lifelong learning. Official Journal of the European Union, C 111, 6.5.2011, p. 1-7.
- European Parliament Report on education as the cornerstone of the Lisbon strategy, 2004/2272 (INI), 19 July 2005.
- European Parliament resolution on the Commission communication on the draft detailed work programme for the follow-up of the report on the concrete objectives of education and training systems, 6 February 2002, 2004/2267 (INI).
- European Parliament and Council (2008) 'Establishment of the European Qualifications Framework for Lifelong Learning' Vol. 2008/C 111/01: Official Journal of the European Union.

European Union (1992) 'Provisions Amending the Treaty Establishing the European Economic Community with a view to expanding the European Community'.Resolution of the Council and of the Ministers of Education, meeting within the Council, of 9 February 1976 comprising an action programme in the field of education OJ C 38, 19.2.1976, s. 1-5.

Helsinki European Council, 10 And 11 December 1999, Presidency Conclusions, s.1-12

Leonardo da Vinci Programme: 15 years of EU support for vocational education and training, Brussels, 9 November 2010, IP/10/1481, p.1-2

Leonardo Da Vinci Ecvet-Projects, 2009, <http://www.adam-europe.eu/adam/project/view.htm?prj=3837>, p.83

Memorandum of Understanding between the European Community and the Republic of Turkey, Brussels, on the participation of the Republic of Turkey in the Community programmes Leonardo da Vinci II, Socrates II and Youth, 2007, s.1-7

Presidency Conclusions, Barcelona European Council 15-16 March 2002.

Resolution of the Council and of the Ministers for Education meeting within the Council on the European dimension in education of 3 May 1988, OJ C 177, 6.7.1988, s. 5-7.

Resolution of the Council and of the representatives of the Governments of the Member States meeting within the Council of 28 June 2001 on promoting young people's initiative, enterprise and creativity: from exclusion to empowerment, OJ C 196, 12.7.2001, s. 2-4.

Sorbonne Joint Declaration, 1998, Joint Declaration on Harmonisation of The Architecture of the European Higher Education System, Paris, the Sorbonne, May 25 1998, s.1-3

The European Higher Education Area, 1999, The Bologna Declaration Of 19 June 1999, Joint Declaration Of The European Ministers Of Education, Bologna, s.1-8

Treaty Establishing The European Coal and Steel Community, Draft English Text, 18 April 1951, Paris, France.

The Maastricht Treaty, Provisions Amending The Treaty Establishing The European Economic Community With A View to Establishing The European Community
Maastricht, 7 February 1992,s. 1-59
The Single European Act, 1986, Luxembourg, 17 February 1986, s.4-23
The Treaty of Rome, Text of the Treaty, 25 March 1957

II. Süreli Yayınlar

Resmi Gazeteler

Resmî Gazete, 24.11.2006, L 327

Resmî Gazete, 06 Nisan 1963, 63/266/EEC, Council Decision of 2 April 1963
laying down general principles for implementing a common vocational training
policy (63/226 Nisan 1963, 20 sayısı s. 1338-1341.

Resmî Gazete, 1 Ağustos 1971, 12 C08, 0005-0011

Resmî Gazete, 14 Kasım 1983, C 307/36-37.

Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi, 11.06.1999, L 146, s.33

Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi, 02.03.2002, L 61, s.29.

Avrupa Toplulukları Resmi Gazetesi, L 28, 03.02.2000, s.1.

T.C. Resmi Gazete: 28 Haziran 2002 / 24799, Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulduğuna Dair Kanun.

T.C. Resmi Gazete: 1 Eylül 2002 / 24863, Türkiye Cumhuriyeti ile Avrupa Topluluğu Arasında İmzalanan, Türkiye Cumhuriyetinin Topluluk Programlarına Katılmasının Genel İlkeleri Hakkında Çerçeve Anlaşması'nın Onaylanması Hakkında Karar

T.C. Resmî Gazete, 30 Haziran 2007, Sayı: 26568, s.1-17

Makaleler

- ADMIT; “Higher Education Admissions and Student Mobility: The ADMIT Research Project”, **European Educational Research Journal**, vol.1(1), 2002, s. 151-172.
- Altay, Y.A. “Youth: Gençlik Programları”, AB Eğitim Programları’na Katılım Semineri, İstanbul Ticaret Odası, İstanbul 2005, s:25-31.
- Bac, Meltem Müftüler; “Turkey’s Political Reforms and the Impact of the European Union”, **South European Society & Politics**, Vol. 10, No. 1, (March 2005).
- Cansever, Belgin Arslan; “Avrupa Birliği Eğitim Politikaları ve Türkiye’nin Bu Politikalara Uyum Sürecinin Değerlendirilmesi”, **International OnlineJournal of Educational Sciences**, 1 (1), (2009)s. 222-232.
- Duman, A.; Avrupa Birliği, Türkiye ve Eğitim, **Mülkiye Dergisi**, Cilt XXVI, Sayı 233, 2002, s.191-207.
- Kihtir, A.; **Avrupa Birliği Eğitim Programları ve Türkiye**, TASAM Stratejik Öngörü, sayı: 3, 2004, s.144-148.
- Köksal, O., Yıldırım, T., Özdemir, O.; The Reflection of the Educational Policies of the European Union to Turkish Education System in Terms of Turkey-Eu Integration, **Middle-East Journal of Scientific Research**, 2013,16 (11): 1599-1605.
- Kwiek, M.; **Globalization and Higher Education**, Higher Education in Europe, 2001, Vol. XXVI, No.1,p.28-38.
- Moroğlu, N.; **Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Eğitim**, 1. Cilt Eğitim Dizisi, Alman Liseliler Kültür ve Eğitim Vakfı, 2002, s.80.
- Öztürk, İ.H.; **Dünyanın En Dinamik ve En Rekabetçi Bilgi Ekonomisi’ Olmak ya da Olamamak: Avrupa Birliği Lizbon Stratejisi ve Eğitim Boyutu**”, Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi, 2009, Cilt: 7, Sayı: 2 Bahar/2008, s.13-32.
- Phillipson, R.; Lingua Franca or Lingua Frankensteinia? English in European Integration and Globalisation, **World Englishes**, 2008, Vol. 27, No. 2, s. 250–267.
- Robert, P.; The Linguistic Imperialism of Neoliberal Empire, **Critical Inquiry in Language Studies**, 2008, 5, s. 1–43.

- Sağlam, M., Özüdoğru, F., Çıray, F.; **Avrupa Birliği Eğitim Politikaları Ve Türk Eğitim Sistemi'ne Etkileri**, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, Aralık 2011, Cilt: VIII, Sayı: 1, s. 87-109.
- Vassiliou, A.; Science Education in Europe: National Policies, Education, Audiovisual and Culture Executive Agency, (<http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice>), 2011, p.8-11.
- Wende, M.; **Towards a European Approach to Ranking**. In: Nian Cai Liu, Qi Wang and Ying Cheng (Eds.), Paths to a World-Class University. Lessons from Practices and Experiences, Global Perspectives on Higher Education Volume 23, Sense Publishers, 2011, S. 125-139.

III. İnceleme Eserler

- Arslan, Ali; **Efendi ve Uşak Avrupa Birliği ve Türkiye İlişkileri**, İstanbul 2008.
- Atabay, Sevinç; **Avrupa Birliği Eğitim Politikaları ve Topluluk Programları**, Avrupa Birliği Politikaları, (Editörler: Çağrı Erhan ve Deniz Senemoğlu), İmaj Yayınevi, Ankara, 2007.
- Bijnens, Helena; **European Cooperation in Education Through virtual Mobility a Best-Practice Manual**, EuroPACE ivzw 2006.
- Bourke, Tish; **Guide to The Bologna Process**, Working for the UK higher education sector, UK, 2005.
- Carrera, Sergio- Florian Eeyer; **EU Policy on Education: The Impact on the Social Inclusion of Vulnerable Groups**, Ceps Special Report, September 2009.
- Crosier, David - Parvev Teodora; **The Bologna Process: Its Impact on Higher Education Development in Europe and Beyond**, , United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Paris 2013.
- Ertl, H.; The European Union and Education and Training: An Overview of Policies and Initiatives?, Phillips, D. (der.), Implementing European Union Education and Training Policy: A Comparative Study of Issues in Four Member States, 2003, Secaucus, NJ: Kluwer Academic Publishers.
- Neave, G.; **The EEC and Education** (2nd Ed.), Oxford 1984.

- Ryba, R.; Developing the European Dimension in Education: The Roles of the European Union and the Council of Europe, **Problems and Prospects in European Education**, (ed. Elizabeth Sherman Swing, Jürgen Schriewer, François Orivel), Praeger Publishers, USA 2000.
- West, J.; **The Evolution of European Union Policies on Vocational Education and Training**, , LLAKES Research Paper 34, Brussels 2012.
- YÖK; Bolona Deklarasyonu, <http://bologna.yok.gov.tr/index.php>, Ankara 2011.
- YÖK; Türk Yükseköğretiminin Bugünkü Durumu, T.C. Yükseköğretim Kurulu, <http://www.yok.gov.tr/egitim/ab/Turkyuksekogretimbugun>, Ankara 2011.
- YÖK; 2001, **Avrupa Kredi Transfer Sistemi**, T.C. Yükseköğretim Kurulu, <http://www.yok.gov.tr/egitim/ab/AKTS.doc>, Ankara 2011.
- YÖK; **AB’de Yükseköğretim**, <http://www.yok.gov.tr/egitim/ab/avrupa.doc>

IV. Tezler

- Aydiner, Ayşen; **Avrupa Birliğine Giriş Sürecinde Avrupa Birliği Eğitim Politikaları ve Türk Eğitim Sistemine Yansıması**, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2006.
- Çakır, Erol; **Avrupa Birliği’nin Eğitim Politikası ve Tam Üyelik Müzakereleri Çerçevesinde Türkiye’nin Uyumu**, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, , Kocaeli 2010.
- Gülcan, M.G.; **Avrupa Birliğine Adaylık Sürecinde Türkiye Eğitim Sisteminin Yapısal Sorunları ve Yapısal Uyum Modeli Araştırması**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Doktora Tezi, Ankara 2003.
- Kalkan, A.D.; **In the Light of the EU’s Language Policy, English Language Teaching in the Turkish Primary Schools**, Marmara Üniversitesi Avrupa Birliği Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010.
- Öngün, E.; **Türkiye’nin Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programlarına Katılımı Sürecinde Erasmus Yoğun Türkçe Dil Kursu İçin Web Tabanlı Tanısal Ölçek ve E-Ders Uygulaması**, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, İstanbul 2006.

- Öztürk, F.; **Avrupa Birliği Eğitim ve Gençlik Programları ve Türkiye**, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Denizli 2009.
- Sertdemir, S.; **European Union Education and Training Objectives Within the Lisbon Strategy: Performance of Turkey and the European Union Countries**, Marmara Üniversitesi Avrupa Birliği Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2010.
- Suner, D.; **Avrupa Birliği Eğitim Politikasının Öncelikleri, Kavramsal Bir Analiz**, Başkent Üniversitesi Avrupa Birliği Yüksek Lisans Programı Yüksek Lisans Tezi, Ankara 2007.
- Tanyeri, A.E.; **Avrupa Birliği'nin Eğitim Politikası ve Erasmus Programı**, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Sakarya 2006.
- Terzi, Ç.; **Uyum Sürecinde Türkiye Eğitim Politikalarının Avrupa Birliği Eğitim Politikaları Doğrultusunda Değerlendirilmesi**, Basılmamış Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir 2005.
- Topsakal, C.; **Avrupa Birliği Eğitim Politikaları ve Bu Politikalara Türk Eğitim Sisteminin Uyumu**, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul 2003.
- Uzunyayla, F.; **Avrupa Birliği'ne Giriş Sürecinde Eğitim ve İstihdam Politikaları**, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2007.

V. Web Sayfaları

<http://ec.europa.eu>

<http://ua.gov.tr>

<http://cedefop.europa.eu/>

http://ec.europa.eu/education/news/ip/docs/maastricht_com_en.pdf

<http://es.eurostat.ec.europa.eu/>

<http://etf.europa.eu/>

http://eurex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2005/c_141/c_14120050610en00070008.pdf

Erasmus brochure: http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc/brochure_en.pdf

http://ec.europa.eu.youth/evs/aod/hei_en.cfm,

[http:// flashmeeting.com](http://flashmeeting.com)

<http://bologna.gov.tr/documents/files/TemelBelgeler/LizbonDeklarasyonu.doc>,

[http://.erasmusmundus.be](http://erasmusmundus.be)

[http://.ua.gov.tr/index.cfm](http://ua.gov.tr/index.cfm),

[http://.ua.gov.tr/index.cfm?action=detay&bid=8](http://ua.gov.tr/index.cfm?action=detay&bid=8)

[http://.ua.gov.tr/index.cfm?action=detay&yayinid=648219E7C42C8B50](http://ua.gov.tr/index.cfm?action=detay&yayinid=648219E7C42C8B50)

http://abgs.gov.tr/files/AB_Iliskileri/AdaylikSureci/IlerlemeRaporlari/turkiye_ilerleme_rap_2010.pdf

<http://abgs.gov.tr/index.php?p=37&l=1>

<http://bologna.gov.tr/documents/files/TemelBelgeler/SorbonDeklerasyonu.doc>

<http://bologna.yok.gov.tr/index.php>.

<http://bologna-bergen2005.no>

http://cedefop.europa.eu/etv/HomePages/Front_page_news/Maastricht_Bulletin.pdf,

<http://ceps.eu>

<http://chiron.valdosta.edu/whuitt/col/regsys/maslow.html>,

<http://digitaleurope.bilgi.edu.tr/html/2-4/index.html>,

http://digm.meb.gov.tr/belge/AB_helsinkiBildirisi2006.html#baglantilar

<http://digm.meb.gov.tr/uaorgutler/ab.html>

[http://digm.meb.gov.tr/uaorgutler/AB/AB%20BELGELER/WORD/AB_Egitim_hedefleri%20\(Lizbon\).doc](http://digm.meb.gov.tr/uaorgutler/AB/AB%20BELGELER/WORD/AB_Egitim_hedefleri%20(Lizbon).doc)

http://eacea.ec.europa.eu/index_en.php

http://eacea.ec.europa.eu/llp/erasmus_2000_2006

http://eacea.ec.europa.eu/static/en/overview/themNetwks_overview.htm

http://eacea.ec.europa.eu/tempus/index_en.php

http://eacea.ec.europa.eu/tempus/index_en.php,

http://eacea.ec.europa.eu/youth/programme/about_youth_en.php,

http://ec.europa.eu/education/programmes/socrates/ects/index_en.html

http://ec.europa.eu/archives/european-council/index_en.htm

http://ec.europa.eu/archives/european-council/index_en.htm
<http://ec.europa.eu/education/brugecomm>
http://ec.europa.eu/education/comenius/doc990_en.htm
http://ec.europa.eu/education/copenhagen/copenahagen_declaration_en.pdf
http://ec.europa.eu/education/ecvt/index_en.html
http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc900_en.htm
http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc906_en.htm
http://ec.europa.eu/education/erasmus/doc920_en.htm
http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/doc80_en.htm
http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/doc82_en.htm,
http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-programme/index_en.htm
<http://ec.europa.eu/education/newtech/>
http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/comm481_en.pdf
http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/jointkey06_en.pdf
http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/vetquality_en.pdf
http://ec.europa.eu/education/policies/2010/lll_en.html
http://ec.europa.eu/education/policies/2010/vocational_en.html
http://ec.europa.eu/education/policies/educ/eqf/index_en.html
http://ec.europa.eu/education/policies/educ/eqf/index_en.html,
http://ec.europa.eu/education/policies/pol/policy_en.html#methode
<http://ec.europa.eu/education/programmes>
http://ec.europa.eu/education/programmes/elearning/index_en.html
http://ec.europa.eu/education/programmes/europass/index_en.html and <http://europass.s.cedefop.europa.eu/>
http://ec.europa.eu/education/programmes/llp/structure/comenius_en.html#1,
<http://ec.europa.eu/education/programmes/socrates/erasmus/statisti/chart4.pdf>
<http://ec.europa.eu/education/programmes/socrates/erasmus/statisti/chart5.pdf>
<http://ec.europa.eu/education/programmes/socrates/erasmus/statisti/table1.pdf>
http://ec.europa.eu/education/programmes/socrates/socrates_en.html
http://ec.europa.eu/education/tools/national_agencies_en.htm
<http://ec.europa.eu/erasmus-plus/na>
http://ec.europa.eu/growthandjobs/index_en.htm

http://ec.europa.eu/white-papers/index_en.htm
http://ec.europa.eu/youth/library/index_en.htm
http://elearningeuropa.info/index.php?page=doc&doc_id=5906&doclng=6&menuzone=1
<http://etf.europa.eu/>
http://etf.europa.eu/web.nsf/pages/About_Organisation_EN?Opendocument
http://euroguidance.ua.gov.tr/files/Kopenag_Sureci.doc
http://europa.eu.int/comm/education/programmes/elearning/index_en.html
http://europa.eu.int/comm/education/programmes/socrates/122minerva/index_en
<http://europa.eu.int/ploteus/portal/home.jsp>
http://europa.eu/agencies/community_agencies/etf/index_en.htm
http://europa.eu/documents/comm/white_papers/pdf/com1985_0310_f_en.pdf
http://europa.eu/european-council/index_en.htm
http://europa.eu/institutions/inst/comm/index_en.htm
http://europa.eu/institutions/inst/council/index_en.htm,
http://europa.eu/legislation_summaries/education_training_youth/vocational_training/c11012a_en.htm
<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/90/1084&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en>,
http://europa.eu/youthonthemove/index_en.htm
<http://europass.cedefop.europa.eu/tr/home>
<http://euroskills2008.nl/wm.cgi>
<http://eurotreaties.com/maastrichtec.pdf>
<http://ikv.org.tr>
<http://iogm.meb.gov.tr>
<http://med.kuleuven.be/education/Bioethics/>
<http://megep.meb.gov.tr/megep/genel/ab/MaastrichtBildirgesi.pdf>
<http://oecd.org/>
http://projeler.meb.gov.tr/pkm1/index.php?view=category&id=22%3Ayaptik&option=com_content&Itemid=3
<http://register.consilium.europa.eu/pdf/en/06/st07/st07775.en06.pdf>
<http://svet.meb.gov.tr/indexen.html>

<http://tbmm.gov.tr/kanunlar/k5544.html>
http://tuik.gov.tr/PreTablo.do?tb_id=14&tb_adi=E%F0itim%20%DDstatistikleri&ust_id=5
http://Türkiyeavrupavakfi.org/haber_detay20.asp?hid=619
<http://ua.gov.tr//index.cfm?action=detay&bid=10>
<http://ua.gov.tr//index.cfm?action=detay&yayinID=46837283ED1891914BBC428725F61237BDD00>
<http://ua.gov.tr//index.cfm?action=detay&yayinid=26135EB0E6811757A0DE28758BCE68DDC82BA>
<http://ubak.gov.tr>
http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/71025.pdf
http://ueapme.com/docs/pos_papers/2002/FINAL%20DSE%20Framework%20of%20actions%20EN.doc
<http://vetconference-maastricht2004.nl/>
<http://wsc2005helsinki.com/>
<http://www.eaea.org/>
<http://www.eaie.org/home.html>
<http://www.enic-naric.net/instruments.asp>
<http://www.eurocert.ie/>
<http://www.iku.edu.tr/>
http://www.trainingvillage.gr/etv/Projects_Networks/quality/
<http://www.ua.gov.tr>
<http://www.ua.gov.tr>; <http://ec.europa.eu>
<http://yayim.meb.gov.tr>
<http://yok.gov.tr/eğitim/ab/avrupa.doc>
<http://yok.gov.tr/eğitim/ab/AKTS.doc>
http://yok.gov.tr/eğitim/ab/Turk_yuksekokretim_bugun
<http://bologna.gov.tr/documents/files/TemelBelgeler/BolonyaDeklarasyonu.doc>,
<https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php?title=Countries>.
<https://youthpass.eu/en/youthpass>
www.minerva-communication.eu
www.minerva-project.eu